MANUAL DE INSTRUCȚIE RELIGIOASĂ

pentru uzul Caselor de educație și al cateheților voluntari

(Brevet de instrucție religioasă)

DOCTRINA CREȘTINĂ

DE ABATELE A. BOULENGER

(Canon onorific de Arras)

PARTEA ÎNTÂI

DOGMA

Simbolul Apostolilor

Prima ediție în limba română

după ediția a XII-a din 1933, revizuită și corectată.

© Adevărul de Veacuri, 2026
Traducere în limba română © Robin Caramaschi, 05/07/2025

*Textul original al lucrării **La Doctrine Catholique. Première Partie : Le Dogme (Symbole des Apôtres)**, publicată în anul 1933 de Abbé A. Boulenger (Canon onorific de Arras), aparține domeniului public.*

Prezenta ediție constituie o traducere originală în limba română, realizată după ediții franceze conforme tradiției catolice preconciliare, și este protejată conform legislației în vigoare privind drepturile de autor asupra traducerilor.

Reproducerea fragmentelor scurte este permisă numai cu menționarea sursei.

Editura: Adevărul de Veacuri
Anul publicării: 2026
Tipărit prin sistem de imprimare la cerere

Adevărul de Veacuri

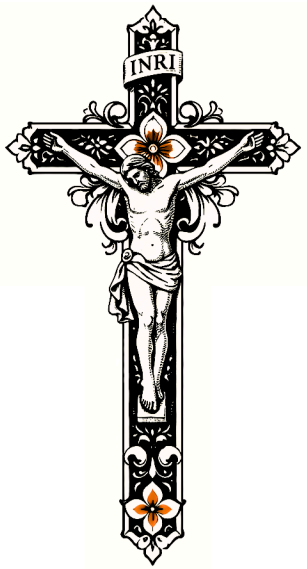
INRI

NIHIL OBSTAT

P. Hoguet, *Censor lib.*

IMPRIMATUR

Boulogne-sur-Mer, le 25 avril 1917.

L. Delattre, *Vic. cap.*

MANUEL D'INSTRUCTION RELIGIEUSE

A L'USAGE

des Maisons d'éducation et des Catéchistes volontaires

(Brevet d'Instruction religieuse)

La Doctrine Catholique

PAR

L'ABBÉ A. BOULENGER

(Chanoine honoraire d'Arras)

PREMIÈRE PARTIE

LE DOGME (SYMBOLE DES APÔTRES)

Dixième édition, soigneusement revue et corrigée

Tirage : 165.000 ex.

COURS SUPERIEUR

LIBRAIRIE CATHOLIQUE EMMANUEL VITTE

LYON (IIe) — *3, place Bellecour, 3*

PARIS (VIe) — *10, rue Jean-Bart, 10*

1933

Cuprins

TOMUL I: DOGMA (Simbolul Apostolilor)

Lecția preliminară I: problema destinului
Lecția preliminară a II-a: religia creștină
Lecția a III-a: dogma, condițiile sale, izvoarele sale
Lecția a IV-a: existența lui Dumnezeu
Lecția a V-a: perfecțiunile și atributele lui Dumnezeu
Lecția a VI-a: Sfânta Treime
Lecția a VII-a: îngerii
Lecția a VIII-a: crearea lumii și a omului
Lecția a IX-a: păcatul strămoșesc
Lecția a X-a: făgăduința unui Mântuitor
Lecția a XI-a: Întruparea și Sfânta Fecioară Maria
Lecția a XII-a: Viața Domnului nostru: copilăria
Lecția a XIII-a: Patima și Răscumpărarea
Lecția a XIV-a: coborârea lui Iisus Cristos la iad și Învierea
Lecția a XV-a: Înălțarea, judecata particulară și Judecata de apoi
Lecția a XVI-a: Duhul Sfânt

Lecția a XVII-a: Biserica: Instituirea

Lecția a XVIII-a: Biserica: Constituția

Lecția a XIX-a: Învierea trupului

Lecția a XX-a: sfârșiturile cele de pe urmă, Cerul, Iadul, Purgatoriul

TOMUL II: MORALA (Poruncile lui Dumnezeu și ale Bisericii)

Lecția I. – Morala creștină.

Datoria: noțiune, specii, temei. Morală independentă și Morală creștină. Actul omenesc. Condițiile cerute pentru moralitatea lui. Cauzele care schimbă moralitatea actului omenesc. Elemente care concură la moralitatea actului omenesc. Legea în general. Legea naturală. Legile divine pozitive. Legea veche. Legea creștină. Legile bisericești. Legile civile.

Lecția a II-a. – Porunca I a lui Dumnezeu.

Virtutea religiei: definiție, natură, obiect. Primul obiect al cultului. Cultul de latrie sau de adorație: definiție; acte prin care se manifestă; însușirile sale. Suntem datori să-L adorăm

pe Iisus Cristos? Al doilea obiect al cultului. Cultul Sfintei Fecioare (cult de hiperdulie). Cultul îngerilor și al sfinților (cult de dulie). Al treilea obiect al cultului. Cultul relicvelor, al crucilor și al imaginilor (cult relativ).

Lecția a III-a.
Păcatele împotriva virtuții religiei. – Păcatele prin exces: idolatria. Superstiția: practici zadarnice, divinație, magie, spiritism, hipnotism. Păcatele prin lipsă: sacrilegiul. Necredința. Indiferența.

Lecția a IV-a. – Porunca a II-a a lui Dumnezeu.
Respectul față de numele lui Dumnezeu. Jurământul. Ispitirea lui Dumnezeu. Blasfemia. Imprecația. Votul.

Lecția a V-a. – Porunca a III-a a lui Dumnezeu.
Sfințirea Duminicii. Obiectul și temeiul Poruncii a III-a. Datoria cultului: participarea la Sfânta Liturghie. Condițiile cerute pentru împlinirea obligației. Cauze care scuză. Datoria repausului: lucrări îngăduite; lucrări oprite. Cauze care îngăduie lucrările servile.

Lecția a VI-a. – Porunca a IV-a a lui Dumnezeu.
Familia. Școala. Societatea. Obiectul Poruncii a IV-a. Originea divină a autorității. Datoriile copiilor față de părinți. Spiritul de familie. Datoriile părinților față de copii. Alegerea școlii. Datoriile elevilor față de învățători. Datoriile învățătorilor față de elevi. Datoriile slugilor și ale stăpânilor.

Patria. Datoriile cetățenilor și ale cârmuitorilor. Datoriile credincioșilor și ale păstorilor.

Lecția a VII-a. – Porunca a V-a a lui Dumnezeu.
Respectul vieții. Obiectul Poruncii a V-a. Sinuciderea: definiție, specii, gravitate. Omuciderea: definiție, specii, gravitate. Cazuri în care omuciderea este îngăduită: legitima apărare, pedeapsa publică, războiul drept; condițiile unui război drept; drepturile și datoriile beligeranților. Duelul: definiție, gravitate. Relele tratamente și dorințele de răzbunare. Scandalul: definiție; specii; reguli practice; repararea scandalului.

Lecția a VIII-a. – Poruncile a VI-a și a IX-a ale lui Dumnezeu.
Curăția. Excelența virtuții curăției. Ceea ce oprește Porunca a VI-a. Ceea ce oprește Porunca a IX-a. Gravitatea necurăției; urmările sale funeste. Cauzele necurăției. Mijloacele de a păstra curăția.

Lecția a IX-a. – Poruncile a VII-a și a X-a ale lui Dumnezeu.
Respectul bunului aproapelui. Dreptul de proprietate: noțiune; specii; întindere și limite; origine. Legitimitatea și temeiul proprietății private. Adversarii dreptului de proprietate. Falsitatea soluțiilor socialiste. Diferitele moduri de a dobândi proprietatea. Contractele. Principalele contracte comutative. Vânzarea și cumpărarea. Prețul just. Contractul de muncă. Datoriile lucrătorilor și ale stăpânilor. Datorii de

dreptate și de caritate. Salariul just. Dreptul la grevă. Contractele aleatorii. Asigurarea. Jocul de noroc. Pariul. Operațiunile de bursă. Încălcarea dreptului de proprietate. Furtul. Reținerea nedreaptă. Încălcarea contractelor. Dauna nedreaptă. Datoria reparării. Cei cărora le revine. Solidaritatea complicilor în datoria reparării. Modul reparării. Cauze care scuză de restituire. Porunca a X-a.

Lecția a X-a. – Porunca a VIII-a a lui Dumnezeu. – Mărturia mincinoasă. Minciuna: definiție; specii; răutate. Restricția mentală. Încălcarea secretelor. Defăimarea. Calomnia. Bârfa. Denunțarea. Judecata temerară. Insulta.

Lecția a XI-a. – Poruncile Bisericii.
Puterea Bisericii de a le statornici. Scopul urmărit prin statornicirea lor. Numărul lor. Primele două Porunci. Datoriile pe care le impun. Sărbători de poruncă. Sărbători de devoțiune. A treia Poruncă: spovada anuală. A patra Poruncă: Împărtășania pascală. A cincea și a șasea Poruncă: postul și abstinența. Deniarul Cultului.

Lecția a XII-a. – Conștiința.
Noțiune; rolul ei în viața morală; specii; reguli practice; formarea conștiinței. Păcatul: noțiune; specii; cauze. Păcatul de moarte. Păcatul venial.

Lecția a XIII-a. – Păcatele sau viciile capitale.
Mândria. Fiicele mândriei. Avaritia. Luxuria. Invidia. Lăcomia. Beția. Alcoolismul. Mânia. Lenea.

Lecția a XIV-a. – Virtuțile creștine.

Noțiune; specii; creșterea, micșorarea și pierderea virtuților. Virtuțile cardinale: prudența, dreptatea, tăria, cumpătarea. Virtuți morale opuse celor șapte păcate capitale: smerenia etc.

Lecția a XV-a. – Credința.

Credința divină. Credința catolică. Credința bisericească. Motivul. Calitățile. Definiție; natură; obiect. Analiza actului de credință. Dispoziții preliminare pentru actul de credință. Raporturile dintre credință și rațiune. Necesitatea Credinței. Datoriile Credinței. Păcatele împotriva Credinței.

Lecția a XVI-a. – Nădejdea.

Natură. Obiect. Motiv. Necesitate. Obiecțiile quietiștilor și ale raționaliștilor. Păcatele împotriva Nădejdii.

Lecția a XVII-a. – Caritatea.

Definiție; natură; obiect; motiv. Primul obiect al carității: iubirea lui Dumnezeu. Caritate desăvârșită și caritate nedesăvârșită. Însușiri. Semne. Excelența carității. Necesitate. Păcatele împotriva iubirii lui Dumnezeu. Al doilea obiect al carității: iubirea aproapelui. Iubirea de sine; cum trebuie să fie această iubire. Datoria iubirii aproapelui. Motivele carității creștine. Porunca cea nouă: cine este aproapele? Iubirea vrăjmașilor. Faptele de caritate: fapte de milostenie sufletească; fapte de milostenie trupească. Îndreptarea frățească. Datoria milosteniei; obiecția socialistă. Măsura milosteniei. Formele milosteniei. Opere sociale. Păcatele împotriva iubirii aproapelui.

Lecția a XVIII-a. – Desăvârșirea creștină.
Definiție. Mijloacele desăvârșirii. Sfaturile evanghelice: sărăcia de bunăvoie; castitatea perpetuă; ascultarea desăvârșită. Temeiul sfaturilor evanghelice. Practica sfaturilor evanghelice: în lume, în starea religioasă. Ordinele religioase și Congregațiile religioase: definiție; condiții; legitimitate; utilitate. Alte mijloace de desăvârșire. Cele opt Fericiri evanghelice.

TOMUL III: MIJLOACELE SFINȚIRII (Sfintele Taine)

Lecția I. — Viața supranaturală.
Harul. Specii. Harul actual. Necesitate. Împărțirea sa. Harul eficace și liberul arbitru. Necesitatea cooperării noastre. Harul habitual sau sfințitor. Justificarea: dispoziții cerute. Eroarea protestantă și doctrina catolică. Efectele harului sfințitor. Meritului: specii, temei, condiții, obiect, măsură, pierderea și restituirea meritului.

Lecția a II-a. — Rugăciunea.
Specii. Necesitate: obiecțiile quietiștilor și ale raționaliștilor.

Timpurile în care preceptul rugăciunii este obligatoriu. Eficacitatea rugăciunii: condiții cerute. Obiectul și subiectul rugăciunii. Cele două formule principale. Analiza Rugăciunii Domnești și a Salutării îngerești.

Lecția a III-a. — Sfintele Taine în general.
Existență. Potrivirea numărului șapte. Semnul sensibil: materie și formă. Efectele Sfintelor Taine. Miniștri: condiții cerute. Subiecți: condiții cerute. Sacramentaliile.

Lecția a IV-a. — Botezul.
Specii. Figuri. Existență. Materie și Formă. Efecte. Necesitate. Ministru: caz de necesitate; botez solemn. Subiect: copii, adulți; condiții cerute. Făgăduințele sau voturile Botezului; obiecție. Nași și nașe. Ceremoniile Botezului.

Lecția a V-a. — Mirul.
Natură. Existență. Materie și Formă. Efecte. Necesitate. Ministru. Subiect; condiții cerute. Ceremoniile Mirului.

Lecția a VI-a. — Prezența reală.
Euharistia, excelența sa, cele două aspecte ale sale, împărțirea materiei. Prezența reală. Erori: sacramentarii; dogma catolică. Modul Prezenței reale. Cum se săvârșește Prezența reală: faptul și modul transsubstanțierii. Prezența lui Cristos întreg sub fiecare specie și sub fiecare părticică a speciilor. Permanența Prezenței reale; condițiile acestei permanențe. Consecințe: datoria cultului, datoria vizitei la Preasfântul

Sacrament, purtarea Euharistiei la bolnavi. Misterul Prezenței reale înaintea rațiunii.

Lecția a VII-a. — Euharistia ca Taină.
Împărtășania. Existența Tainei Euharistiei. Materie și Formă. Efectele Euharistiei asupra sufletului și asupra trupului. Necesitatea Euharistiei. Împărtășania sub ambele specii. Ministru. Subiect: dispozițiile sufletului; dispozițiile trupului. Împărtășania frecventă și zilnică: dispoziții cerute. Împărtășania copiilor: vârsta; dispozițiile cerute. Împărtășania spirituală.

Lecția a VIII-a. — Jertfa Sfintei Liturghii.
Jertfa în general. Speciile ei: la păgâni, sub Legea mozaică, sub Legea nouă. Existența Jertfei Sfintei Liturghii. Esența Jertfei Sfintei Liturghii. Raporturile dintre Jertfa Crucii și Jertfa Sfintei Liturghii. Efectele Jertfei Sfintei Liturghii. Valoarea sa. Ministru: condiții cerute. Subiect: cei vii și cei răposați.

Lecția a IX-a. — Taina Pocăinței.
Virtutea și Taina Pocăinței. Existența Tainei Pocăinței: erori, doctrina catolică. Materie și Formă. Formă condițională. Efectele Tainei Pocăinței. Necesitate. Ministru. Cazuri rezervate. Subiect: dispoziții cerute.

Lecția a X-a. — Căința. Natură.
Necesitate. Cele două forme ale sale: căința desăvârșită și atriționea. Calitățile căinței desăvârșite și ale atriționii. Efectele

căinței desăvârșite și ale atriționii. Căința cerută pentru Taina Pocăinței. Hotărârea fermă. Necesitate. Calități.

Lecția a XI-a. — Mărturisirea.
Specii. Instituirea divină a mărturisirii: erori, doctrina catolică. Calitățile mărturisirii. Integritatea; condiții. Mijloace de a asigura integritatea mărturisirii: examenul de conștiință, mărturisirea generală. Cauze care scuză de la integritatea mărturisirii: neputința fizică și neputința morală. Obligațiile duhovnicului în timpul mărturisirii și după mărturisire.

Lecția a XII-a. — Satisfacția. Specii.
Necesitate: erori, doctrina catolică. Datoriile duhovnicului și ale penitentului cu privire la satisfacție. Cazuri în care penitența poate fi suprimată, comutată sau micșorată. Indulgențele: noțiune, specii. Existența puterii de a acorda indulgențe. Celor cărora le aparține această putere. Subiectul indulgențelor: condiții cerute. Indulgența Jubileului: specii, fapte prescrise.

Lecția a XIII-a. — Ungerea de pe urmă.
Existență. Materie și Formă. Efecte asupra sufletului și asupra trupului. Necesitate. Ministru. Subiect: condiții cerute. Ceremoniile Ungerii de pe urmă.

Lecția a XIV-a. — Preoția.
Existență. Ierarhia de ordine și ierarhia de jurisdicție. Ordinele minore și Ordinele majore. Materie și Formă. Hirotonirile

anglicane. Efectele Tainei Preoției. Ministru. Subiect: condiții cerute. Ceremoniile hirotonirilor. Consacrarea unui Episcop.

Lecția a XV-a. — Căsătoria.

Contract și Taină. Existența Tainei Căsătoriei: erori, doctrina catolică. Când a instituit Domnul nostru această Taină. Inseparabilitatea contractului și a Tainei. Căsătoria civilă. Proprietățile căsătoriei creștine: unitatea, indisolubilitatea. Poligamia simultană, succesivă. Divorțul. Privilegiul paulin. Semnul sensibil al Tainei Căsătoriei. Efecte. Ministru. Subiect: condiții cerute. Piedici la căsătorie. Celebrerea căsătoriei. Prezența parohului. Timpul și locul căsătoriei. Ceremoniile care însoțesc celebrarea căsătoriei.

Scrisoare de aprobare a Dlui Canon L. DELATTRE

Episcopia de Arras
Boulogne-sur-Mer, 25 aprilie 1917

Stimate Domnule Boulenger,

Ați binevoit a-mi comunica filele tipărite ale Manualului de instrucție religioasă pe care vă propuneți să-l dați în curând la lumină sub titlul simplu și plin de făgăduință: „DOCTRINA CATOLICĂ".

Mulțumindu-vă pentru această delicată atenție, țin totodată să vă adresez cele mai sincere și mai cordiale felicitări pentru inspirația fericită a lucrării dumneavoastră, precum și pentru modul remarcabil în care ați știut să o realizați.

Ați înțeles că știința religiei este cea dintâi și cea mai însemnată dintre toate științele și aveți nobilul gând de a

contribui, în partea ce vă revine, la a o face să strălucească în minți și în inimi.

Originalitatea lucrării dumneavoastră, ceea ce constituie mai ales meritul ei, în ochii mei, este metoda expusă de dumneavoastră în Prefața operei și urmată cu statornicie în fiecare dintre lecțiile sale. Modul în care dispuneți și prezentați materiile mi se pare, într-adevăr, potrivit pentru a le înlesni înțelegerea și a le întipări mai adânc în spirit.

Fără îndoială, expunerea dumneavoastră a doctrinei catolice este prea concisă, mai ales având în vedere bogăția fondului, pentru a putea înlocui învățământul oral al magistrului. Însă acesta se va socoti fericit de a putea pune la dispoziția elevilor săi un text atât de solid și de metodic rânduit, iar dacă i s-ar întâmpla să descopere vreo imperfecțiune în opera dumneavoastră, va voi, fără îndoială, răspunzând unei dorințe smerit exprimate de dumneavoastră înșivă, să o semnaleze pentru a vă ajuta să o faceți și mai desăvârșită.

Cu toate urările mele pentru succesul Manualului dumneavoastră și pentru larga sa răspândire, vă rog să primiți, stimate Domnule Boulenger, asigurarea vechii mele afecțiuni și a desăvârșitei mele dăruiri în Domnul nostru.

L. DELATTRE, Vic. Cap.

Prefață la prima ediție

Acest „Manual de instrucție religioasă" este destinat Caselor de educație și Cateheților voluntari. Prezentându-l publicului, nu avem pretenția de a crede că am făcut mai bine decât înaintașii noștri; nu avem decât meritul, sau poate vina — cititorii noștri vor judeca — de a fi făcut altfel.

Fără îndoială, „adevărul este veșnic și neschimbător ca Dumnezeu Însuși, Care singur îl posedă și îl înțelege în întregime. Dar dacă el nu se schimbă în natura sa, trebuie să fie împărțit în chip diferit: datoriile ca și trebuințele variază după epoci și după țări. De aceea cărțile care au putut fi excelente în momentul în care au fost publicate devin apoi insuficiente; întrebări noi, pe care strămoșii noștri nu le cunoșteau, se ridică în societățile noastre atât de complexe și atât de instabile."

Aceste cuvinte ale Monseniorului Parisis, pe care de altminteri le ignoram când am început această lucrare, justifică pe deplin încercarea noastră: a împărți în chip diferit adevărul religios și a trata întrebările noi. Înainte de a supune opera noastră

judecății cititorilor, se cuvine să le spunem câteva cuvinte despre metoda noastră și despre ideea directoare care ne-a călăuzit în lucrare.

Întregul operei se împarte în patru părți: Dogma, Morala, Mijloacele sfințirii și Cultul sau Liturgia. Fiecare parte constituie materia unui fascicul, afară de ultimele două, care sunt reunite într-unul singur.

Fiecare Lecție cuprinde: un tablou sinoptic, un vocabular, o dezvoltare, o concluzie practică, lecturi, un chestionar și teme scrise.

1° **Tabloul sinoptic.** Menit să slujească drept ajutor al memoriei, tabloul sinoptic urmărește un dublu scop. Înainte de lecție, el trebuie să dea elevului o idee despre chestiunile care vor fi tratate în dezvoltare. După lecție, el trebuie să fixeze în memorie ceea ce tocmai s-a învățat. Însă, atât înainte cât și după lecție, rolul principal al tabloului sinoptic este de a determina bine împărțirile și marile linii ale subiectului, de a reduce materia la un număr mic de puncte esențiale, mai pregnante și mai ușor de reținut. De aceea am avut cea mai mare grijă, pe de o parte, să punem cât mai multă claritate, iar pe de alta, să evităm încărcarea.

2° **Vocabularul.** Știința religiei abundă în termeni abstracți și în cuvinte savante; se întâmplă adesea ca ele să fie

întrebuințate fără a li se înțelege adevărata semnificație: de aici erori și confuzii regretabile. Pentru a remedia această stare de lucruri, nu sunt aproape decât două mijloace: a suprima cuvintele dificile sau a le explica. În prima ipoteză, nu este de ajuns a suprima, trebuie a înlocui: se riscă atunci a substitui unui cuvânt dificil un cuvânt inexact și a răpi limbii teologice remarcabila sa precizie. A doua cale ni s-a părut preferabilă. Înainte de a intra în materia lecției, am socotit deci drept operațiune preliminară indispensabilă a preciza sensul sau diferitele sensuri ale cuvintelor importante care ar putea fi greșit înțelese. Este însă limpede că am fost nevoiți să limităm acest vocabular: în această privință, ca și în celelalte, am contat pe faptul că profesorul ne va fi ajutor.

Dacă se întâmplă uneori ca vocabularul să cuprindă detalii care nu intră propriu-zis în explicația cuvintelor, este pentru că nu le găseam loc în altă parte și pentru că ele ar fi putut împiedica cursul dezvoltării (de pildă: numele Apostolilor la Lecția a III-a).

3° **Dezvoltarea.** Înainte de a expune doctrina catolică, am ținut, ori de câte ori era cazul, să-i semnalăm adversarii și, în special, pe cei mai recenți — protestanți, raționaliști, moderniști — căci nu trebuie uitat că, dacă „adevărul este veșnic", vrăjmașii săi nu sunt, și că, rămânând aceleași în fond, erorile nu au încetat totuși să varieze în formă. Nu am ezitat, așadar, să prezentăm obiecțiile dușmanilor Bisericii, cel puțin

sub formă de întrebări, și ne-am străduit să le dăm cele mai bune răspunsuri.

Cât privește doctrina însăși, ne-am silit să dăm un rezumat substanțial și exact. Concizie, claritate, ordine și înlănțuire riguroasă atât a ideilor cât și a întrebărilor: acestea sunt însușirile de care am avut necontenit grijă. Se va observa, de altfel, că nu am neglijat nimic din procedeele tipografice pentru a atrage atenția și a ajuta memoria elevilor. Pe acest teren am fost pe deplin sprijiniți de editorul nostru, Domnul Emmanuel Vitte, căruia îi datorăm întreaga noastră recunoștință.

Dacă se va socoti că, adresându-ne tineretului școlilor creștine, am ridicat întrucâtva nivelul cunoștințelor pe care se poate în mod legitim a le cere, să nu ni se facă din aceasta o mustrare. Mai întâi, am prevenit acest neajuns, dacă neajuns este, punând cu litere mici chestiunile de dificultate mai mare sau de importanță mai mică, voind prin aceasta a arăta că aceste pasaje și chiar altele puteau, după voința profesorului, să devină materie facultativă.

Apoi am gândit că un manual de instrucție religioasă, rămânând manual, putea fi mai mult decât o carte de utilitate trecătoare; că sfârșitul studiilor profane, bacalaureatul sau brevetul, nu trebuiau să marcheze termenul studiilor religioase și că aceia care ar fi prins gust pentru aceste chestiuni de interes primordial ar putea, într-o zi, să-și reia vechiul manual și să găsească încă în el vreun folos.

4° **Concluzia practică.** Dacă ea se prezintă sub o formă relativ scurtă, aceasta nu înseamnă că am fi socotit această parte de mică însemnătate. Dimpotrivă, nu există lucrare mai urgentă decât formarea simțului religios al tineretului; însă ni s-a părut că acest lucru va fi împlinit mai bine de către catehet și că cuvântul său va suplini cu ușurință ceea ce lipsește unui text rece și în mod necesar incomplet.

5° **Lecturile.** Acestea sunt, în general, luate din Sfânta Scriptură: ele alcătuiesc, ca să spunem așa, documentația lecției precedente. Doctrina catolică sprijinindu-se aproape întotdeauna pe textele Vechiului și Noului Testament, nu poate fi lectură mai folositoare decât aceste înseși izvoare ale credințelor noastre.

6° **Chestionarul**, destul de scurt, nu este destinat profesorului, care știe mai bine decât oricine ce întrebări să pună, ci elevului, ca mijloc de a se asigura dacă stăpânește lecția pe care tocmai a învățat-o.

7° **Temele scrise** sunt, în realitate, o continuare a chestionarului: sunt întrebări ceva mai complexe, care cer mai

multă reflecție, dar a căror rezolvare este întotdeauna posibilă, de îndată ce lecția sau lecțiile precedente au fost bine înțelese.

Aceasta este alcătuirea prezentei lucrări. Că metoda noastră nu este desăvârșită, că planul nostru a fost mai puțin bine executat decât conceput, nu ne este greu să o mărturisim cu smerenie. Însă orice operă este perfectibilă și, dacă frații noștri vor binevoi a se interesa de aceasta și a ne semnala lipsurile ei, vom ști să le primim cu bunăvoință și să ascultăm criticile lor drepte. Ei vor deveni atunci excelenți colaboratori, care ne vor ajuta să facem mai bine.

PRINCIPALELE LUCRĂRI CONSULTATE

VACANT și MANGENOT, *Dictionnaire de théologie catholique*. — D'ALÈS, *Dictionnaire apologétique de la Foi catholique*. — JAUGEY, *Dictionnaire apologétique catholique*. — Ad. TANQUEREY, *Synopsis theologiae dogmaticae* și HURTER, *Theologia dogmatica*. — NOLDIN, *Theologia moralis*. — GOUSSET, *Théologie dogmatique et morale*. — Jules SOUBEN, *Nouvelle Théologie dogmatique*. — WILMERS, *Précis de la Doctrine catholique*. — H. LESÊTRE, *La Foi catholique*. — P. GIRODON, *Exposé de la Doctrine catholique*. — GAGEY, *Catéchisme du Concile de Trente*. — Colecția *L'Ami du Clergé*. — Mons. D'HULST, *Conférences de Notre-Dame de Paris*. — VERHELST, *Cours de religion*. — AUDOLLENT și DUPLESSY, *Explication du Catéchisme de Paris*. — Dom CABROL, *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*. *Le livre de la Prière antique*. — Mons. DUCHESNE, *Origines*

du Culte chrétien. — Th. BERNARD, *Cours de Liturgie romaine*. — Dom GRÉA, *La Sainte Liturgie*. — T. DESLOGE, *Études sur la signification des choses liturgiques*. — MARTIGNY, *Dictionnaire des antiquités chrétiennes*.

Lecția preliminară I
Destinul omului

1° Problema destinului
- *originea omului*
- *sfârșitul omului*
- *mijloacele care conduc la sfârșit*

2° Catehismul dă soluția problemei

3° Natura sa
- *Destinul nu este de ordin natural*
- *Omul este chemat la fericirea cerului*

4° Caracterul său
- *gratuit din partea lui Dumnezeu*
- *obligatoriu din partea omului*

5° Datoriile pe care le impune
- *Studiul religiei*
- *Ascultarea de prescripțiile religiei*

6° Ireligiozitatea este
o nerecunoștință
o nebunie

(1) Termeni

Destin: a) luat în sens general, cuvântul destin înseamnă sfârșitul, țelul către care tinde o ființă; b) în sens particular și în raport cu omul, destinul este chestiunea vieții viitoare, adică a răsplăților sau a pedepselor pe care viața viitoare ni le rezervă.

Catehism sau cateheză (din grecescul „catechesis", instruire): a) instruire religioasă prin întrebări și răspunsuri. În Biserica primară, învățământul era întotdeauna oral și dat catehumenilor înainte de botezul lor. Când s-a răspândit obiceiul de a boteza pe toți nou-născuții, cateheza a fost amânată pentru anii care preced prima Împărtășanie. b) Ca carte, catehismul datează din epoca protestantismului. Atunci s-au făcut numeroase publicații pentru a răspunde micilor cărți în care protestanții își exprimau ideile noi.

Cele mai vestite catehisme după Catehismul Conciliului de la Trento, care cuprinde o explicație teologică a întregii doctrine creștine, sunt: 1° în secolul al XVII-lea, Catehismul de la Saint-Sulpice, publicat sub conducerea Domnului Olier;

2° catehismul de la Meaux, publicat de Bossuet în 1686; 3° în secolul al XIX-lea, după Concordat, catehismul imperial. Acest catehism din urmă, care cuprindea, între altele, datoriile față de Napoleon I, sub pedeapsa de a atrage osânda veșnică, a fost impus, în 1806, întregii Franțe de către împărat, de acord cu cardinalul-legat Caprara, care a dat aprobarea canonică fără a-l consulta pe papa Pius al VII-lea și împotriva voinței cardinalului-secretar Consalvi. Acest catehism a întâmpinat o opoziție destul de vie din partea unor episcopi francezi și belgieni; el a fost suprimat la Restaurație.

DEZVOLTARE

(2) I. Problema destinului.

Problema destinului s-ar putea formula astfel: dat fiind că viața prezentă nu este decât o trecere, trebuie să cercetăm care este originea noastră, care este sfârșitul nostru și ce mijloace trebuie să ne conducă la sfârșitul nostru. Această problemă, care se impune în mod necesar spiritului nostru, este totodată aceea pe care este cel mai important a o rezolva bine. În adevăr, destinul nu este decât chestiunea sfârșitului omului; însă, deoarece punctul de sosire se leagă în mod necesar de punctul de plecare și nu se ajunge la un scop decât cu condiția

de a lua calea care duce la el, urmează că cele trei chestiuni — originea, sfârșitul și mijloacele de a ajunge la sfârșit — sunt inseparabile și cer o soluție.

(3) II. Catehismul rezolvă problema destinului.

Religia este aceea care ne dă soluția problemei destinului. Or, religia se află expusă într-o mică carte care se numește Catehismul: „Există o mică carte, pe care o facem să fie învățată de copii și asupra căreia sunt întrebați în biserică, spune celebrul Jouffroy. Citiți această mică carte, care este Catehismul; veți găsi în ea o soluție la toate întrebările pe care le-am pus; da, la toate fără excepție. Întrebați-l pe creștin de unde vine neamul omenesc, el știe; unde merge, el știe; cum merge acolo, el știe. Întrebați acest copil sărman, care în viața lui nu s-a gândit la aceasta, pentru ce este aici jos, ce va deveni după moartea sa, el vă va da un răspuns sublim... Iată ceea ce eu numesc o mare religie; o recunosc după acest semn că nu lasă fără răspuns nici una dintre întrebările care interesează omenirea."

(4) III. Natura destinului.

Prima întrebare care se pune cu privire la destin este aceea de a-i cunoaște natura. Dumnezeu, pe Care rațiunea și revelația ni-L arată ca pe Creatorul nostru și ca pe un Creator inteligent și înțelept, nu ne-a putut crea fără a ne rândui un

scop de atins. Dar care este acest scop? Este omul făcut pentru o fericire trecătoare: plăcerile trupului și plăcerile spiritului, cărora moartea le-ar pune capăt? Sau, dimpotrivă, moartea nu este decât o trecere și trebuie ea să-l conducă pe om la adevăratul său destin? Și, în acest din urmă caz, de ce ordin este destinul nostru? Este el de ordin natural și constă în dezvoltarea facultăților noastre? Este el de ordin supranatural și îl ridică pe om deasupra naturii sale? La toate aceste întrebări, religia noastră dă un răspuns. Ea ne spune, într-adevăr, că omul este creat înainte de toate pentru slava lui Dumnezeu și nu pentru bucuria pământească, și că el este aici jos pentru a câștiga cerul și a deveni „părtaș al vieții dumnezeiești".

(5) IV. Destinul este liber sau obligatoriu?

A binevoit Dumnezeu a-l ridica pe om la o stare supranaturală și a-i acorda deplina ei realizare într-o viață viitoare. Dar acest destin supranatural este omul liber să-l primească sau să-l respingă? La această nouă întrebare de importanță capitală, Catehismul răspunde că destinul supranatural, dacă este gratuit din partea lui Dumnezeu, este în același timp obligatoriu din partea omului. „Dumnezeu ni-l dă din bunătate și împinge bunătatea până la a ni-l impune, pentru ca, prin capriciul nostru, să nu fim lipsiți de un asemenea privilegiu. Nu suntem

deci liberi să-l acceptăm sau să-l refuzăm." (Vacant, D.T.C., art. Destinée)

(6) V. Datorii pe care ni le impune urmărirea destinului.

Dacă destinul este deopotrivă de ordin supranatural și de caracter obligatoriu, rezultă că orice om trebuie să ia mijloacele potrivite scopului pe care Dumnezeu i-l propune.

a) Prima datorie care se impune este, prin urmare, studiul religiei, care rânduiește raporturile dintre Creator și făpturile Sale.

b) Odată cunoscută religia, a doua datorie este ascultarea de prescripțiile ei: adeziunea spiritului la adevărurile pe care le învață și practica poruncilor sale. Deoarece Dumnezeu a voit să facă din viața noastră un timp de încercare și ne-a dat libertatea pentru a ne lăsa alegerea și meritul destinului nostru, trebuie să luăm mijloacele de a atinge scopul pe care Dumnezeu ni-l propune și de a dobândi răsplata cerească.

(7) VI. Ce trebuie să gândim despre ireligiozitate.

Destinul nostru viitor ne poruncește să studiem și să practicăm religia. Numai ea, într-adevăr, ne descoperă misterul existenței noastre; numai ea ne învață că Dumnezeu ne-a pus în lume pentru a-L cunoaște, a-L iubi, a-L sluji și, prin aceasta, a dobândi viața veșnică.

De aici urmează că ireligiozitatea este:

a) o nerecunoștință, deoarece omul ireligios voiește să se dispenseze de Dumnezeu, să-L înlăture sau să-L ignore; și

b) o nebunie. Căci omul este cel puțin sigur de un lucru, anume că va muri și, oricât de necredincios ar fi, îi este cu neputință să afirme cu certitudine că sufletul său va pieri odată cu trupul. A nu veghea și a trăi ca și cum Dumnezeu nu ar exista este, așadar, o neprevedere nesăbuită și cea mai mare dintre nenorociri.

Concluzie practică.

1° Deoarece știința religiei este cea mai importantă, chiar singura necesară, este pentru noi o datorie strictă de a o studia

și de a dobândi o cunoaștere serioasă și luminată a ei. În cealaltă lume, Dumnezeu nu ne va întreba dacă am fost bogați și învățați, ci dacă ne-am cunoscut religia și mai ales dacă am pus-o în practică.

2° „Nu înțeleg că s-ar putea fi virtuos fără religie, spune Jean-Jacques Rousseau; am avut multă vreme această opinie înșelătoare de care m-am dezvățat pe deplin." „Ignoranța adevăratului Dumnezeu este pentru state cea mai mare dintre calamități." Platon.

LECTURI

1. *Blanca de Castilia.* Se povestește despre această regină, mama sfântului Ludovic, că nu numai că își instruia ea însăși fiul în lucrurile religiei, dar făcea, pe deasupra, catehismul și altor copii ai regatului.
2. *Napoleon catehet.* Timp de mai bine de doi ani, Napoleon a făcut catehismul fiicei generalului Bertrand, tovarășul său de captivitate la Sfânta Elena. Când copilul a împlinit doisprezece ani, împăratul i-a spus: „Acum, copilul meu, cred că ești destul de instruită în privința religiei; trebuie să te gândești la prima Împărtășanie. Voi aduce doi preoți din Franța, unul care te va pregăti să trăiești bine și altul care mă va învăța pe mine să mor bine." Și a făcut astfel.

CHESTIONAR

1. Ce este problema destinului?
2. Catehismul rezolvă problema destinului?
3. De ce natură este destinul? Este el de ordin natural și se sfârșește la moarte?
4. Destinul este liber sau obligatoriu?
5. Care sunt datoriile pe care ni le impune destinul?
6. Ce trebuie să gândim despre ireligiozitate?

TEME SCRISE

1° Care este, după părerea dumneavoastră, lucrul cel mai important în viață? Este sănătatea, plăcerea, gloria sau o carieră onorabilă?

2° Cum îi judecați pe cei care pretind că religia nu este necesară?

Lecția preliminară a II-a

Religia creștină

1° Este adevărata religie.

2° Originea numelui creștin.

3° Cum se devine creștin.

4° Semnul creștinului

Semnul crucii
modurile de a-l face
întrebuințarea sa
Simbolul Apostolilor

5° Doctrina catolică

Dogma
Morala
Mijloacele sfințirii
Cultul

(8) Termeni

Religie. Acest cuvânt de origine latină vine:

a) după unii (Cicero), de la „relegere", a aduna din nou, a considera cu grijă (opus lui „neglegere", a lăsa deoparte, a neglija), deoarece omul religios tratează cu mare grijă și profund respect lucrurile care privesc cultul lui Dumnezeu;

b) după alții (Lactanțiu, sfântul Ieronim, sfântul Augustin), de la „religare", a lega din nou, deoarece religia are drept temei legătura care îl unește pe om cu Dumnezeu.

Oricare ar fi etimologia, cuvântul religie este întrebuințat în diferite sensuri. El înseamnă:

a) Doctrină. A profesa religia creștină înseamnă a primi doctrina, învățătura lui Iisus Cristos: a crede adevărurile pe care El le-a învățat și a practica datoriile pe care le-a poruncit.

b) Biserică. A aparține religiei creștine înseamnă a face parte din Biserica Catolică, adică din Societatea întemeiată de Iisus Cristos, ai cărei membri au aceeași credință, același cult și același cap.

c) Pietate. Această persoană are multă religie = are multă pietate, credință, devoțiune.

d) Ordin religios. A intra în religie înseamnă a deveni călugăr sau călugăriță (cartuzian, trapist, franciscan, carmelită etc.).

Cuvântul este întrebuințat aici în primul sens.

Creștin. (din latinescul „Christus", Cristos, în franceza veche „christien", „chrestien"). După etimologia cuvântului, creștinul este un ucenic al lui Iisus Cristos. A fi ucenic al unui învățător înseamnă a crede tot ceea ce acest învățător învață.

NOTĂ. Numele proprii „Cristian", „Cristiana" nu sunt altceva decât vechiul cuvânt francez „christien".

Semnul crucii.

a) Un semn este un lucru care indică altul: de pildă, fumul este semnul focului. Semnul Crucii este marca distinctivă a creștinului; este profesiunea sa de credință exterioară. Când se face acest semn, se proclamă că se aparține religiei creștine.

b) Crucea este un instrument de supliciu alcătuit din două bucăți de lemn așezate una peste alta, pe care, odinioară, în anumite țări, erau legați cei condamnați la moarte. Crucea a fost aleasă ca semn al creștinului, deoarece Domnul nostru Iisus Cristos a murit prin supliciul crucii pentru a ne răscumpăra din păcatele noastre (vezi nr. 96). Adevărata Cruce este crucea pe care Iisus Cristos a murit.

DEZVOLTARE

(9) I. Religia creștină.

Am văzut (nr. 6) că studiul religiei ni se impune ca prima datorie a vieții noastre. Dar ce religie trebuie studiată? Sunt, într-adevăr, mai multe care își împart lumea. Cele trei principale sunt budismul, mahomedanismul și creștinismul. Se poate spune că aceste religii sunt deopotrivă bune? A afirma aceasta ar fi o eroare. Fără îndoială, toate religiile au ceva bun, deoarece toate conțin părți de adevăr; dar este limpede că numai una poate fi de origine divină, căci Dumnezeu nu poate învăța doctrine care se contrazic. Or religia care cuprinde tot adevărul, care singură este de origine divină, este religia creștină, după cum o dovedește o lucrare preliminară numită apologetică. Aceasta este, așadar, religia pe care trebuie să o studiem și să o punem în practică.

(10) II. Originea numelui creștin.

Religiile se numesc, de obicei, după numele întemeietorului lor; de pildă: mahomedanismul, după numele lui Mahomed;

luteranismul, după numele lui Luther. Creștinismul este, așadar, religia întemeiată de Iisus Cristos, iar creștinii sunt aceia care mărturisesc această religie.

Îndată ce Cristos a început să predice Evanghelia Sa, au fost oameni care au urmat învățăturile Sale. Acești oameni erau creștini în fapt; dar, deși erau ucenici ai lui Iisus Cristos, nu purtau încă acest nume. Între ei, ei se numeau aleși, predestinați (Rom., VIII, 33; Colos., III, 12); ucenici (Fapte, IX, 26; XI, 29); frați (Fapte, II, 29, 37; III, 17; VI, 3; VII, 2); sfinți (Rom., VIII, 27; XV, 25; XVI, 15); credincioși (Fapte, V, 14).

Cât despre iudei, ei le dădeau, cu dispreț, numele de „nazareni". S-ar fi ferit bine să-i numească creștini: ar fi însemnat a recunoaște că acest Iisus, pe Care Îl răstigniseră, era cu adevărat Cristosul și că se înșelaseră așteptând un Mesia glorios, care trebuia să-i izbăvească de jugul roman și să le dea stăpânirea lumii.

În anul 43, la Antiohia, pe vremea când sfântul Pavel și sfântul Barnaba merseseră acolo să predice și făcuseră numeroase convertiri, acest nume a fost dat pentru întâia oară, de către neamuri, noilor ucenici ai lui Cristos (Fapte, XI, 26). În gura locuitorilor din Antiohia, epitetul de creștini nu avea alt scop decât acela de a desemna o sectă ce dobândise deja o oarecare însemnătate. Dar, mai târziu, cuvântul „creștin" a devenit o expresie de dispreț, prin care erau denunțați ucenicii lui Cristos. Dovada este că sfântul Petru îndeamnă pe credincioși

să se fălească de a avea de suferit pentru Iisus Cristos (I Petru, IV, 16).

(11) III. Cum se devine creștin.

Botezul este poarta de intrare în religia creștină. Nu este deci de ajuns, pentru a fi creștin, a te naște din părinți creștini, cum ești francez când te-ai născut în Franța. Există o condiție prealabilă și cu totul indispensabilă: a primi botezul; și aceasta este cea mai mare favoare pe care Dumnezeu ne-o poate dărui. Dumnezeu nu este, într-adevăr, dator să ne facă această har. Un om bogat care înfiiază un copil sărac, îl tratează ca pe un fiu și îi lasă averea sa, este, față de acel copil, un mare binefăcător. Iată ceea ce Dumnezeu ne-a făcut în ziua botezului nostru și pentru care trebuie să-I păstrăm o adâncă recunoștință.

(12) IV. Semnele creștinului. Semnul Crucii.

1° **Semnele creștinului.** Prin semnele creștinului trebuie înțelese semnele prin care el se face recunoscut ca atare. Cele două principale sunt: semnul Crucii și Simbolul Apostolilor. Vom spune aici câteva cuvinte despre cel dintâi. Cât privește pe al doilea, el trebuie să facă obiectul special al studiului nostru și ne vom ocupa de el de la lecția următoare până la

sfârșitul acestei prime părți a Doctrinei catolice, care este expunerea Dogmei.

2° **Semnul Crucii.** Semnul Crucii este, pentru creștin, mărturisirea de credință cea mai scurtă și cea mai plină de înțeles pe care o poate face. Acest semn a fost ales ca marcă a creștinului din trei motive:
a) Mai întâi, Crucea a fost instrumentul prin care am fost răscumpărați.
b) Ea este cel mai bun mijloc de a-L cinsti pe Iisus Cristos, deoarece, trasând-o asupra noastră, arătăm că, departe de a ne rușina de ea, ne mândrim cu ea și o socotim un semn de slavă.
c) Crucea, scumpă divinului nostru Învățător, trebuie să ne dobândească favorurile Sale și să pună pe demon pe fugă.

De aceea Crucea ocupă un loc atât de mare în religia creștină. Ea se înalță pe vârful bisericilor. Înăuntru, ea este pretutindeni: pe altar, pe amvonul adevărului, pe confesionale etc. Preotul nu recită un oficiu, nu administrează o taină fără a face semnul Crucii de mai multe ori. La sfânta Jertfă a Liturghiei, semnele Crucii pe care le face asupra sa însuși sau pe care le trasează asupra potirului sunt foarte numeroase. La Liturghiile solemne, el tămâiază Crucea de pe altar și nu trece niciodată pe dinaintea ei fără a o saluta.

(13) V. Felurile de a face semnul Crucii. Întrebuințarea lui.

1° **Felurile de a face semnul Crucii.** Sunt trei.

a) Se face semnul Crucii trasând asupra sa o cruce mare, din care unul dintre brațe merge de la frunte la piept, iar celălalt de la umărul stâng la cel drept, și însoțind acest gest de cuvintele: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin." Astfel sunt amintite trei Mistere. Misterul Sfintei Treimi este amintit prin cuvintele rostite, iar Misterele Întrupării și Răscumpărării sunt amintite prin însuși semnul Crucii.

b) Este semnul Crucii pe care îl facem cu degetul mare pe frunte, pe gură și pe piept: pe frunte pentru a arăta că nu ne rușinăm a fi creștini; pe gură, pentru a spune că suntem gata să mărturisim religia noastră; și pe piept, pentru a arăta că o iubim din toată inima.

c) Episcopii și preoții dau binecuvântarea lor trasând o cruce în aer.

2° **Întrebuințare.** Cei dintâi creștini făceau, probabil, semnul Crucii numai pe frunte. Era un semn care le slujea spre a se recunoaște între ei și care era deja de o întrebuințare frecventă, după cum mărturisesc aceste cuvinte ale lui Tertulian (pe la anul 200 după Iisus Cristos): „Înainte de toate

faptele noastre, când ne îmbrăcăm, când mergem la baie, la masă, la pat, trasăm Crucea pe fruntea noastră."

În secolul al VIII-lea s-a adoptat în mod oficial întrebuințarea actuală a marelui semn al Crucii.

(14) VI. Doctrina creștină. Împărțirea Catehismului.

Doctrina sau religia creștină, învățată de Domnul nostru și transmisă de Apostoli și de urmașii lor, adică prin autoritatea Bisericii, este totalitatea adevărurilor pe care orice creștin trebuie să le cunoască și a datoriilor pe care trebuie să le împlinească.

Catehismul, care este expunerea ei, cuprinde patru părți:

Prima Parte: Dogma sau adevărurile pe care trebuie să le credem (Explicarea Simbolului Apostolilor).

A doua Parte: Morala sau datoriile pe care trebuie să le împlinim (Explicarea Poruncilor lui Dumnezeu și ale Bisericii).

A treia Parte: Mijloacele sfințirii pe care Dumnezeu le-a pus la îndemâna noastră și care ne sunt necesare pentru a crede și a lucra ca creștini (Harul, Rugăciunea și Tainele).

A patra Parte: Cultul sau Liturgia, adică totalitatea a tot ceea ce contribuie la exercitarea publică a cultului pe care îl aducem lui Dumnezeu.

Concluzie practică.

1° A socoti numele de creștin ca un har neasemuit pe care Dumnezeu ni l-a făcut în ziua Botezului nostru.
2° A face bine semnul Crucii. A-l face dimineața la trezire, seara înainte de culcare, înainte și după lucru, înainte și după mese, precum și în ispite. A înfrunta respectul omenesc și a nu se teme de a face semnul Crucii în public.
3° A studia doctrina creștină cu credință și cu osârdie, pentru a nu ignora nimic din ceea ce un creștin vrednic de acest nume trebuie să știe.

LECTURI

1° *Istoria Sfintei Cruci.* Crucea pe care iudeii L-au făcut să moară pe Domnul nostru fusese îngropată împreună cu acelea ale celor doi tâlhari care au fost răstigniți în același timp cu El. Trei sute de ani mai târziu, la Roma era o împărătească numită sfânta Elena. Fiind creștină și deoarece Imperiul roman cucerise Iudeea, de altminteri încă înainte de Domnul nostru,

ea a poruncit să se facă săpături la Ierusalim, pe muntele Calvarului, unde Domnul nostru murise. Curând s-au găsit trei cruci. Dar cum să se deosebească cea adevărată, a Domnului nostru, de celelalte două?

S-a apelat la episcopul cetății, sfântul Macarie. Iată ce a născocit acesta. În Ierusalim era o femeie foarte bolnavă, pe care doctorii nu o puteau vindeca. Episcopul a început prin a se ruga lui Dumnezeu din toată inima. Apoi a făcut să fie atinse de bolnavă cele trei cruci. La prima și la a doua nu s-a produs nici un efect. Însă la a treia, bolnava s-a ridicat: era vindecată. Ultima, pe care tocmai o atinsese, o salvase: era crucea Domnului nostru; minunea era o dovadă destul de strălucită. Biserica prăznuiește această amintire la 3 mai (Aflarea Sfintei Cruci).

2° *Labarumul lui Constantin.* Împăratul Constantin era în război cu Maxențiu, care voia să-l detroneze. Într-o zi, el a văzut pe cer o cruce de foc cu această inscripție: „Prin acest semn vei învinge. In hoc signo vinces." Îndată Constantin a pus să fie înfățișată pe stindardul său (labarum) o cruce cu monograma lui Cristos și a dobândit cea mai deplină biruință asupra potrivnicului său. Din acea zi, el i-a ocrotit pe creștini și a promulgat, în 313, edictul de la Milano, care statornicea libertatea religioasă și făcea să li se înapoieze creștinilor bunurile confiscate.

3° *A povesti originile Franței creștine.* Creștinismul, implantat deja în Galia, începând din secolul al II-lea, de sfântul Pothin

și sfântul Irineu la Lyon, de sfântul Dionisie la Paris, de sfântul Ilarie la Poitiers, de sfântul Martin la Tours. Convertirea Franței la catolicism. Regele Clovis și trei mii de războinici se botează la Reims după biruința de la Tolbiac dobândită asupra alamannilor.

CHESTIONAR

1. Sunt mai multe religii? Num iți-le pe cele principale. Sunt toate deopotrivă bune? Care este adevărata religie?
2. Care este originea numelui de creștin? Care au fost cei dintâi creștini? Cum se numeau ei între ei? Cum îi numeau iudeii? Unde a fost dat pentru întâia oară numele de creștin ucenicilor lui Cristos?
3. Care este poarta de intrare în religia creștină? Este o mare har a primi botezul?
4. Care sunt cele două semne principale ale creștinului? Pentru ce semnul Crucii este semnul creștinului? Ce loc ține semnul Crucii în religia creștină?
5. Care sunt feluritele moduri de a face semnul Crucii? Din ce epocă datează întrebuințarea semnului Crucii?
6. Ce este doctrina creștină? În câte părți se împarte expunerea doctrinei creștine?

TEME SCRISE

1° Sunt mai multe feluri de a recunoaște un creștin?

2° Dacă nu ați ști că o persoană este botezată, n-ar exista un alt mijloc de a-i cunoaște religia?

3° Ce trebuie făcut pentru a fi bun creștin?

Lecția a III-a

Dogma. Simbolul Apostolilor.

1° Definiție

a) adevăr revelat

b) adevăr definit

2° Obiect

adevăruri inaccesibile rațiunii

adevăruri accesibile rațiunii

fapte istorice

3° Izvoarele sale

Sfânta Scriptură

Definiție

Inspirație

Canon

Vechiul Testament

Noul Testament

Feluritele sensuri ale Bibliei

Tradiția

definiție

caracter

anterioară Sfintei Scripturi
câmp mai întins
merită aceeași credință
canalele sale

4° Dezvoltarea sa
Eroarea modernistă
Doctrina catolică
Formula dogmelor se poate schimba, nu însă sensul
Revelație neschimbată de la Apostoli
Cunoașterea pe care o avem este susceptibilă de progres

5° Simboluri de credință
Definiție
Utilitate
Specii:
Simbolul Apostolilor
Simbolul de la Niceea-Constantinopol
Simbolul Sfântului Atanasie

6° Simbolul Apostolilor
Împărțire
Cuprinde principalele dogme
Revelarea misterelor pe care le cuprinde nu repugnă rațiunii,
nici din partea lui Dumnezeu,
nici din partea omului.

(15) Termeni.

Dogmă (din grecescul „dogma", hotărâre, decret). Acest cuvânt are adesea, în Vechiul Testament și în Noul, înțelesul de legi sau decrete. Astfel sunt numite decretele date de Apostoli la conciliul din Ierusalim (Fapte, XVI, 4).

Abia în secolul al IV-lea mai mulți autori încep să rezerve numele de dogmă numai adevărurilor care sunt obiect al credinței.

În limbajul teologic de astăzi, cuvântul „dogmă" înseamnă: fie 1° un articol de credință, fie 2° ansamblul dogmelor. În acest din urmă sens, „dogma catolică" cuprinde toate adevărurile revelate de Dumnezeu și definite de Biserică drept articole de credință.

Revelație. Două sensuri: 1° actul prin care Dumnezeu a făcut cunoscute oamenilor misterele și poruncile Sale; 2° ansamblul adevărurilor pe care Dumnezeu ni le-a învățat.

Simbol (din grecescul „sumbolon"). Trei sensuri: 1° formular, adică rezumat, culegere a principalelor articole de credință (nr. 19); 2° semn distinctiv. Un simbol este un semn după care creștinii se pot recunoaște între ei; 3° pecete, pact. Simbolul pe care îl rostim la Botez pecetluiește un pact între

Dumnezeu și noi. Simbolul Apostolilor se numește „Credo" după primul cuvânt cu care începe în latină.

Apostoli. Cei doisprezece ucenici aleși de Iisus Cristos pentru a merge să predice doctrina Sa în întreg universul.

Numele lor: Sf. Petru, capul, și Sf. Andrei, fratele său; Sf. Iacob cel Mare și Sf. Ioan, fratele său, Apostolul iubit; Sf. Filip și Sf. Matei sau Levi, evanghelistul; Sf. Bartolomeu și Sf. Toma (necredinciosul); Sf. Iacob cel Mic și Sf. Iuda (numit și Tadeu sau Lebeu); Simon Zelotul și Iuda din Cariota (Iscarioteanul), înlocuit, după trădarea sa, de Matia. La aceste nume s-au adăugat mai târziu acelea ale lui Barnaba și ale lui Pavel, apostoli ai neamurilor.

Mister (grec. „mustêrion", lucru ascuns; „mustês", inițiat). Potrivit etimologiei, în religiile antichității se numeau mistere doctrinele sau practicile care erau ascunse mulțimii și nu erau dezvăluite decât inițiaților. De pildă: misterele lui Isis și Osiris la egipteni, misterele orfice și de la Eleusis la greci, misterele lui Ceres, ale lui Bacchus (bacanalele) la romani. Prin extensiune, cuvântul mister desemna și ceremoniile înseși în cursul cărora se făcea inițierea. În religia creștină, misterul este un articol de credință pe care nu-l putem înțelege, dar pe care trebuie să-l credem, pentru că Dumnezeu l-a revelat. Sfinte mistere = jertfa Sfintei Liturghii.

DEZVOLTARE

(16) I. Dogma. Definiție. Obiect. Corolar.

1° **Definiție.** O dogmă este un adevăr revelat de Dumnezeu și propus de Biserică spre credința noastră. Din această definiție rezultă că sunt cerute două condiții pentru a constitui o dogmă. Trebuie: a) ca adevărul să fie revelat de Dumnezeu sau garantat de autoritatea dumnezeiască; și b) ca el să fie propus de Biserică spre credința noastră, fie pe calea unei definiții solemne, fie pe calea învățământului ordinar și universal.

Adevărurile astfel propuse se numesc de drept catolic (vezi nr. 281).

2° **Obiect.** Dacă se ia în considerare natura adevărului definit de Biserică, dogma are un întreit obiect: ea cuprinde: a) adevăruri inaccesibile rațiunii: astfel sunt misterele pe care inteligența nu le poate nici descoperi, nici înțelege; b) adevăruri accesibile rațiunii: de pildă, existența lui Dumnezeu, viața viitoare, pe care rațiunea omenească le poate cunoaște prin sine însăși, dar pe care Dumnezeu le-a revelat, fie pentru a da o înțelegere mai limpede, fie pentru că, altminteri, ele

n-ar fi fost cunoscute decât de un mic număr; c) fapte istorice, precum, de pildă, cele mai multe dintre faptele pe care prorocii le-au prezis despre Mesia și care s-au împlinit la venirea Domnului nostru.

3° **Corolar. ADEVĂRURI CARE NU SUNT DOGME.** Nu trebuie deci socotite între dogme, din pricina lipsei uneia dintre condițiile cerute: a) adevărurile a căror revelație pare sigură, dar care nu au fost definite de Biserică: de pildă, Adormirea Maicii Domnului; b) adevărurile care nu sunt revelate și totuși sunt învățate de Biserică, pentru că ea le socotește folositoare la explicarea sau la apărarea adevărurilor revelate: astfel sunt concluziile teologice și faptele dogmatice. O concluzie teologică este o propoziție dedusă din alte două, dintre care una este un adevăr revelat, iar cealaltă un adevăr cunoscut prin rațiune. De pildă, dacă spun, pe de o parte, că „Dumnezeu va răsplăti fiecăruia după faptele sale" (adevăr revelat) și, pe de altă parte, că Dumnezeu nu poate răsplăti sau pedepsi pe om decât dacă i-a dat libertatea de a face binele sau răul (adevăr de rațiune), pot concluziona că omul este liber. Existența libertății omenești este astfel o concluzie teologică. Să notăm că unele concluzii teologice sunt cuprinse implicit în depozitul Revelației și au putut, din acest motiv, să fie definite de Biserică drept articole de credință: acesta este tocmai cazul libertății omenești, care a fost definită de conciliul de la Trento, sess. VI, can. 5. Prin „fapt dogmatic" trebuie înțeles orice fapt care, fără a fi revelat, este într-o legătură atât de strânsă cu dogma revelată, încât a-l nega

înseamnă, în același timp, a zdruncina temeliile dogmei înseși. A spune, de pildă, că un anumit conciliu ecumenic este legitim, că un anumit papă a fost ales în mod regulat, că o anumită versiune a Sfintei Scripturi (de pildă, Vulgata) este substanțial conformă cu textul original, că o anumită doctrină eretică este cuprinsă într-o anumită carte: iată tot atâtea fapte dogmatice. Deși concluziile teologice și faptele dogmatice se impun credinței noastre ca fiind garantate de învățământul infailibil al Bisericii, aceste adevăruri nu sunt dogme.

c) Cu atât mai puțin trebuie socotite drept dogme sistemele filozofice destinate a le formula și a le explica, precum și expresiile: esență, persoană, natură, substanță, accident, materie, formă, întrebuințate pentru a expune misterele Sfintei Treimi, ale Euharistiei și natura Sfintelor Taine. Biserica nu acordă acestor sisteme și acestor cuvinte decât o simplă preferință; ea le socotește numai ca cea mai bună modalitate de a traduce dogmele.

(17) II. Izvoarele Dogmei.

Deoarece dogma este înainte de toate un adevăr revelat de Dumnezeu, este vorba de a ști unde se află consemnată Revelația dumnezeiască.

Revelația este cuprinsă într-o dublă sursă: Sfânta Scriptură și Tradiția. Articol de credință definit de conciliile de la Trento și de la Vatican.

1° **Sfânta Scriptură.**

A. **DEFINIȚIE.** Sfânta Scriptură sau Biblia (grec. „biblia", pluralul lui „biblion", carte) este ansamblul cărților care „au fost scrise sub inspirația Duhului Sfânt, care au pe Dumnezeu drept autor și au fost transmise ca atare Bisericii" (Conciliul de la Trento). Pentru aceasta aceste cărți se numesc: „Sfânta Scriptură" sau Biblia, adică Cartea prin excelență, sau Cărți sfinte, sau Sfinte Litere.

B. **INSPIRAȚIE.** Inspirația este „o impulsie supranaturală prin care Duhul Sfânt a mișcat și a îndemnat pe scriitorii sacri să scrie și i-a asistat în timpul redactării, astfel încât ei concepeau exact, voiau să relateze cu fidelitate și exprimau cu o adevărată infailibilă tot ceea ce Dumnezeu le poruncea și numai ceea ce le poruncea să scrie." (Enc. *Providentissimus*).

Din definiția de mai sus rezultă: a) că Dumnezeu este autorul întregii Sfinte Scripturi. Dar ce trebuie înțeles prin aceasta? Trebuie oare socotit scriitorul sacru ca un instrument pasiv, al cărui rol ar fi fost să transcrie ideile și chiar cuvintele dictate de Dumnezeu? Desigur că nu. Autorul inspirat nu este un simplu agent de transmitere; deși scrie sub impulsul Duhului Sfânt, el își păstrează personalitatea, deprinderile literare, stilul, într-un cuvânt toate calitățile și imperfecțiunile care pot afecta

fondul și forma operei sale. Dar, din faptul că Dumnezeu este autorul Sfintei Scripturi, urmează că aceasta este lipsită de erori. Totuși, se cuvine a observa că ineranța se aplică numai textului original, așa cum a ieșit din mâinile scriitorului sacru; se înțelege de la sine, într-adevăr, că inspirația nu a pus textul Cărților sfinte la adăpost de alterările copiştilor. Cine va spune atunci dacă un anumit text este autentic și care este sensul lui? Această lucrare este a exegeților, adică a interpreților autorizați, care trebuie să se conformeze spiritului Bisericii.

b) Inspirația nu trebuie confundată cu revelația. Inspirația este o impulsie care determină pe scriitorul sacru să scrie ceea ce știe; că el a aflat ceea ce știe prin revelație sau prin mijloace naturale, aceasta nu are importanță. Nu există temei să credem, de pildă, că sfântul Luca ar fi cunoscut prin revelație tot ceea ce a scris în Evanghelia sa și în Faptele Apostolilor.

c) Care sunt limitele inspirației? Este oare o deosebire de făcut între diferitele pasaje ale Scripturii? Inspirația privește numai învățăturile despre credință și moravuri, fără a se întinde la tot ceea ce ține de istoria profană și de științele naturii sau încă de lucrurile spuse incidental? La această întrebare, iată răspunsul pe care l-a dat Leon al XIII-lea în enciclica sa *Providentissimus*: „Nu va fi niciodată îngăduit să se restrângă inspirația numai la anumite părți ale Sfintei Scripturi sau să se admită că scriitorul sacru ar fi putut greși. Nu se poate nici tolera părerea acelora care se sustrag acestor greutăți neezitând a presupune că inspirația dumnezeiască se întinde numai la ceea ce privește credința și moravurile."

C. **CANON** (vezi nr. 476). Canonul este culegerea cărților pe care Biserica le recunoaște drept inspirate. Sunt inspirate dumnezeiește toate cărțile înscrise în canonul de la Trento: articol de credință definit de Conciliul Vatican, Const. *De Fide*, cap. II, can. 4. Canonul cuprinde două părți: Vechiul Testament, anterior lui Iisus Cristos, și Noul Testament, care îi este posterior.

Cărțile Vechiului Testament se împart în patru clase: a) Pentateuhul (Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul), în care se află Legea, adică codul religios, liturgic și civil care cârmuia pe iudei; b) cărțile istorice, dintre care cele principale sunt: Iosua, Judecătorii, Rut, Samuel, Regii, Tobit, Iudita, Estera, Macabeii; c) cărțile poetice și sapiențiale: Iov, Psalmii, Proverbele, Ecleziastul, Cântarea cântărilor, Înțelepciunea, Ecleziasticul; d) cărțile profetice, cuprinzând proorociile celor patru profeți mari: Isaia, Ieremia (căruia i se alătură Baruh), Iezechiel și Daniel, și ale celor doisprezece mici: Osea, Ioil, Amos, Abdia, Iona, Miheia, Nahum, Habacuc, Sofonie, Agheu, Zaharia, Maleahi.

Cărțile Noului Testament cuprind: a) cărți istorice: cele trei Evanghelii ale sfântului Matei, ale sfântului Marcu și ale sfântului Luca, a căror alcătuire este anterioară anului 70, și numite „sinoptice" (din grecescul „sunopsis", vedere simultană), pentru că multe dintre relatările lor, fiind identice, pot fi așezate pe trei coloane și cuprinse dintr-o singură privire; apoi Evanghelia sfântului Ioan, de dată mai târzie; și Faptele Apostolilor, pe care sfântul Luca le-a scris pentru a da

o continuare Evangheliei sale; b) scrieri didactice, tratând chestiuni de doctrină și cuprinzând îndrumări adresate diferitelor comunități creștine: Epistolele sfântului Pavel, ale sfântului Iacob, ale sfântului Iuda, ale sfântului Petru și ale sfântului Ioan; c) o carte profetică, Apocalipsa, în care sfântul Ioan prezice destinurile viitoare ale Bisericii.

D. **FELURITELE SENSURI ALE BIBLIEI.** Textul Sfintei Scripturi este adesea susceptibil de mai multe sensuri. Se deosebesc: a) sensul literal sau istoric, adică acela care rezultă din înțelesul firesc al cuvintelor, acela pe care autorul sacru a voit să-l exprime în termeni proprii sau metaforici; b) sensul mistic, sau alegoric, sau figurativ, sau tipic, adică acela care rezultă din faptul că persoane, lucruri sau fapte au fost alese de Dumnezeu pentru a însemna viitorul, pentru a fi figurile sau tipurile Domnului nostru și ale Bisericii Sale. Astfel Isaac purtând lemnul jertfei sale este figura lui Cristos purtând crucea Sa; preotul Melchisedec, care aduce Domnului jertfa pâinii și a vinului, îl preînchipuie pe Domnul nostru, Preotul prin excelență, și jertfa Sfintei Liturghii; c) sensul acomodatic, adică un sens presupus, artificial, acela pe care se voiește a i-l atribui, de pildă, într-un scop de pietate. Acest sens nu are nici o valoare dogmatică. După raționaliști, ar trebui să se dea un sens mitic anumitor pasaje ale Bibliei; astfel, toate minunile n-ar fi decât mituri sau fabule, fără nici o valoare istorică. Sensul mitic a fost condamnat de Pius al IX-lea în *Syllabus*, prop. VII.

2° **Tradiția.**

A. **DEFINIȚIE.** Cuvântul tradiție are un dublu înțeles. 1° În sensul său larg, tradiția este ansamblul adevărurilor revelate de Dumnezeu și transmise până la noi fie în scris, fie pe cale orală. 2° În sensul său strict, și așa cum este înțeles aici, tradiția cuprinde adevărurile învățate de Iisus Cristos și de Apostoli și transmise din veac în veac pe o altă cale decât Sfânta Scriptură.

B. **CARACTERELE SALE.** a) Tradiția este anterioară Sfintei Scripturi. Cateheza a fost cel dintâi și principalul mod de învățare folosit de Apostoli; numai în împrejurări excepționale aceștia au trimis îndrumări scrise Bisericilor pe care le întemeiaseră: toate Epistolele sfântului Pavel sunt scrieri de împrejurare. Însăși Evanghelia a fost mai întâi propovăduită; abia după aceea a fost scrisă. În aceasta, Apostolii nu făceau decât să se conformeze poruncii Învățătorului lor dumnezeiesc. Iisus le spusese, într-adevăr: „Mergeți, învățați toate neamurile" (Mat., XXVIII, 19), și nu: „Mergeți, scrieți ceea ce v-am învățat, și scrierile voastre să slujească spre a-i instrui pe alții."

b) Tradiția are deci un câmp mai întins decât Sfânta Scriptură. Încheindu-și Evanghelia, sfântul Ioan ne înștiințează că „mai sunt încă multe alte lucruri pe care le-a făcut Iisus; dacă ar fi scrise pe rând, nu cred că lumea însăși ar putea cuprinde cărțile ce ar trebui scrise" (Ioan, XXI, 25).

c) Tradiția este o sursă a Revelației, deosebită de Sfânta Scriptură și care merită aceeași credință. Articol de credință definit de conciliul de la Trento, apoi de conciliul de la

Vatican, Const. *De Fide*, cap. II. Nu este, de altminteri, o dogmă nouă: tradiția a fost întotdeauna, în Biserică, prima regulă a credinței. Dovada stă în aceste mărturii ale sfântului Pavel: 1° „Frații mei, scrie el Tesalonicenilor, stați tari și țineți tradițiile pe care le-ați învățat, fie prin cuvântul nostru, fie prin epistola noastră" (II Tes., II, 15). 2° „Învățăturile pe care le-ai primit de la mine, în fața multor martori, scrie el lui Timotei, încredințează-le unor oameni de încredere, care să fie în stare să-i învețe și pe alții" (II Tim., II, 2). În secolul al III-lea, Origen răspundea deja ereticilor vremii sale: „Chiar dacă ereticii invocă Scripturile, noi nu trebuie să dăm crezare cuvintelor lor, nici să ne abatem de la tradiția primitivă a Bisericii, nici să credem altceva decât ceea ce a fost transmis prin succesiune în Biserica lui Dumnezeu."

Este, așadar, o eroare a pretinde, precum protestanții, că Scripturile singure cuprind depozitul Revelației.

C. **PRINCIPALELE EI CANALE.** Tradiția se află consemnată: 1° în simbolurile și mărturisirile de credință, definițiile conciliilor, actele papilor (bule, enciclice, hotărâri ale congregațiilor romane autentificate de papă); 2° în scrierile Părinților Bisericii, care sunt ca ecouri ale credințelor timpului lor; 3° în practica generală și statornică a Bisericii; 4° în liturgie, care cuprinde rugăciunile și riturile privitoare la cultul public și la administrarea Sfintelor Taine; 5° ea se arată și în actele martirilor și în monumentele artei creștine: în inscripții, în picturile Catacombelor care, de pildă, înfățișează adesea actul cultului euharistic.

Observaţie: Tradiția, ca și Sfânta Scriptură, are drept interpreți și organe infailibile fie pe Papa singur, fie pe Episcopii adunați în Conciliu ecumenic, fie chiar pe Episcopii răspândiți și uniți cu Papa. De aici urmează că magisteriul, adică învățătura Bisericii, este regula proximă a credinței noastre; Sfânta Scriptură și Tradiția nu sunt decât regula îndepărtată; cu alte cuvinte, fiecare credincios își primește simbolul, credințele sale, în mod nemijlocit de la Biserică și, în mod mijlocit, de la Scriptură și de la Tradiție.

(18) III. Ce trebuie înțeles prin „dezvoltarea Dogmei".

Observaţie preliminară. Dogma, am spus (nr. 16), este un adevăr revelat de Dumnezeu și propus de Biserică spre credința noastră. Trebuie deci deosebite două lucruri într-o dogmă: adevărul însuși și formula în care este propus; cu alte cuvinte, fondul și forma. Se înțelege de la sine că aceste două lucruri nu sunt legate în chip strict între ele și toată lumea admite că un același adevăr poate fi expus în felurite chipuri; dar este limpede, de asemenea, că modificarea formulei poate fi de așa natură încât să atragă o schimbare de sens.

1° **Eroarea modernistă.** După moderniști, simboliști și pragmatiști, dogma, ca articol de credință, nu este numai susceptibilă de variație, de dezvoltare în formula sa, ci chiar de

modificare în sensul ce trebuie ataşat ei. După şcoala simbolistă (Loisy, Tyrrel), dogmele nu sunt decât simboluri, formule menite să traducă sentimentul religios care se află în noi. Or sentimentul religios este ceva subiectiv, propriu fiecărui individ şi, prin urmare, supus transformărilor. De aici urmează că formulele care exprimă aceste sentimente trebuie să varieze odată cu ele. După şcoala pragmatistă, dogmele trebuie considerate ca simple „reţete practice", ca reguli de acţiune, care nu au alt scop decât acela de a influenţa viaţa omului în vederea mântuirii sale veşnice. Puţin importă deci ca ele să nu aibă nici o valoare de adevăr, cu condiţia să aibă o valoare de viaţă şi să-l îndrume pe credincios pe calea binelui şi a mântuirii.

2° **Doctrina catolică.** Pentru a înţelege bine doctrina Bisericii, trebuie avute în vedere cele două sensuri ale cuvântului dogmă despre care s-a vorbit în Vocabular (nr. 15).

A. Dacă se consideră dogma ca articol de credinţă, învăţătura Bisericii se cuprinde în cele două puncte următoare: a) Formula unei dogme poate suferi transformări. Formulele având numai o desăvârşire relativă, Biserica îşi recunoaşte dreptul de a le preciza, de a le explica, într-un cuvânt, de a le modifica spre a le îmbunătăţi şi a pune astfel adevărul într-o lumină mai mare. Formula dogmatică nu este deci neschimbată şi încremenită; ea îngăduie progresul. b) Dar, oricât de schimbătoare ar fi în formula sa, dogma nu poate schimba sensul: ea rămâne întotdeauna aceeaşi după substanţă. Conciliul Vatican (1870) a decretat, într-adevăr (Const. *De*

Fide, cap. II), „că trebuie păstrat pururea sensul pe care Maica noastră Sfânta Biserică l-a declarat o dată și că niciodată, sub pretextul unei înțelegeri mai profunde, nu este îngăduit a ne depărta de acest sens". În această a doua privință, teza modernistă, simbolistă sau pragmatistă se află în opoziție fățișă cu doctrina Bisericii și a fost pe drept condamnată de enciclica *Pascendi* și de decretul *Lamentabili* (1907). Nu este oare absurd, de altfel, a pretinde că dogma nu este decât un simbol, o simplă „rețetă practică", și că sensul ce trebuie atașat ei ar avea puțină însemnătate? De pildă, dogma Euharistiei n-ar avea oare o influență cu totul diferită asupra vieții religioase, după cum se crede că ostia este un simbol al lui Cristos ori că ea Îl conține cu adevărat pe Cristos Însuși?

B. Dacă se consideră dogma ca ansamblu al adevărurilor de credință, învățătura Bisericii cuprinde de asemenea două puncte: a) Nici o adăugire de dogmă nu se poate face printr-o revelație nouă. Biserica socotește Revelația încheiată și invocă drept dovezi: 1° această declarație a Domnului nostru: „Toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute" (Ioan, XV, 15); 2° această altă cuvântare despre pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli: „Când va veni Duhul adevărului, vă va călăuzi în tot adevărul" (Ioan, XVI, 13). Din aceste texte rezultă că Apostolii au primit depozitul deplin al Revelației. Revelații ulterioare au putut fi făcute pentru instruirea și zidirea câtorva suflete, dar ele nu aparțin Revelației creștine generale: de unde și numele lor de revelații private, spre a le deosebi de Revelația publică, adresată întregului neam

omenesc. Când Biserica le aprobă, ea nu înțelege să le asimileze dogmelor; ea voiește numai să afirme că nu au nimic potrivnic credinței catolice, moralei ori disciplinei creștine.

b) Dar, dacă Revelația este neschimbată, cunoașterea pe care o putem avea despre ea este, dimpotrivă, susceptibilă de progres. Iisus Cristos a încredințat Bisericii Sale sarcina de a învăța credincioșilor din toate timpurile adevărurile revelate și de a le apăra împotriva atacurilor potrivnicilor. O asemenea misiune nu s-ar putea înțelege fără o oarecare dezvoltare în expunerea doctrinei revelate. Dogmele nu sunt deci adevăruri nou revelate, ci nou propuse de Biserică spre credința noastră. De pildă, Neprihănita Zămislire și Infailibilitatea pontificală, care au fost proclamate în veacul trecut „articole de credință", se aflau în germene în Sfânta Scriptură și în Tradiție, iar Biserica, definind aceste adevăruri, nu a făcut decât să scoată cele două dogme din sânul Revelației. În rezumat, când dogme noi au fost, de-a lungul veacurilor, înscrise în simbolurile de credință, Biserica le-a luat întotdeauna dintr-o dublă sursă: Sfânta Scriptură și Tradiția, unde erau cuprinse în termeni fie impliciți, fie expliciți.

(19) IV. Simbolurile de credință.

1° **Definiție.** Un simbol de credință este un formular scurt care cuprinde principalele adevăruri de credință și pe care

Biserica îl propune credincioșilor săi ca mijloc de a-și mărturisi credința.

2° **Utilitate.** Definiția simbolului scoate în evidență utilitatea sa. Prin faptul că prezintă într-o formulă scurtă și concisă punctele esențiale ale Religiei, simbolul este: a) pentru cei care învață, cea mai bună garanție a păstrării și a răspândirii nealterate a aceleiași reguli de credință; b) pentru cei care sunt învățați, un mijloc excelent de a fixa în memorie dogmele cele mai însemnate, datorită scurtimii și simplității formulei; c) oferă, în plus, avantajul de a îngădui credincioșilor să se recunoască între ei, să se deosebească de celelalte religii și să se apere mai lesne împotriva ereziilor.

(20) V. Cele trei principale Simboluri. Originea lor.

Biserica numără trei Simboluri principale: Simbolul Apostolilor, Simbolul de la Niceea-Constantinopol și Simbolul Sfântului Atanasie.

A. **Simbolul Apostolilor.** Nu este cu putință a se stabili cu certitudine originea celui mai vechi dintre Simboluri. a) O veche părere, multă vreme primită, îi socotea pe Apostoli autorii, atât ai fondului cât și ai formei, Simbolului care poartă numele lor. După preotul Rufin, „ei ar fi, înainte de a se despărți, alcătuit în comun o regulă pentru viitoarea lor

învățătură, pentru ca să nu expună o credință deosebită acelora pe care i-ar chema la credința în Cristos", și ar fi fixat în acest Simbol tema unică a predicării lor. Sfântul Bonaventura merge și mai departe și pretinde că fiecare apostol este autorul unui articol.

b) Criticii moderni resping, de obicei, această părere. Ei sunt de părere că Simbolul, deși este de origine apostolică după fond, nu a primit de la Apostoli forma sub care ne-a parvenit. Textul Simbolului actual, afară de câteva adăugiri făcute mai târziu, ar urca până la sfârșitul secolului I sau începutul secolului al II-lea. El ar fi formula pe care Biserica romană o făcea să fie rostită catehumenilor ca mărturisire de credință înainte de botez: formulă care ar fi fost adoptată mai târziu de celelalte Biserici din Apus și de Bisericile din Răsărit.

Oricum ar fi, Simbolul poate fi socotit ca lucrarea Apostolilor în acest sens că el reprezintă doctrina, sau mai bine spus substanța adevărurilor pe care ei le învățau catehumenilor și pe care le cereau ca mărturisire de credință înainte de Botez.

B. **Simbolul de la Niceea-Constantinopol.** Acest simbol, numit și simbolul Părinților, este al doilea ca dată. El a fost început la conciliul de la Niceea (325), mărit la Conciliul de la Constantinopol (381), aprobat de conciliul de la Efes (431) și completat în secolul al IX-lea prin adăugirea cuvântului „Filioque". Conciliul de la Niceea, vrând să combată erezia ariană, a adăugat la Simbolul Apostolilor tot ceea ce privește afirmarea dumnezeirii lui Iisus Cristos. Mai târziu, conciliul de

la Constantinopol a introdus articolele care privesc dumnezeirea Sfântului Duh, „care purcede de la Tatăl" și „care a grăit prin proroci", iar latinii, din secolul al IX-lea, spun: „care purcede de la Tatăl și de la Fiul". Acesta este simbolul care se cântă sau se recită la Sfânta Liturghie după Evanghelie.

C. **Simbolul Sfântului Atanasie.** Acest Simbol nu se găsește în scrierile Sfântului Atanasie, deși poartă numele său. El a fost alcătuit, probabil, abia în secolul al VI-lea, poate de către sfântul Cezarie, episcop de Arles. Acesta din urmă având obiceiul de a pune în fruntea scrierilor sale numele unui Părinte al Bisericii, de aici ar proveni denumirea de Simbol al Sfântului Atanasie (273). Acest Simbol expune doctrina catolică despre Treime și despre Întrupare. El face parte din oficiul Primei din Breviar și a fost pus de anglicani în „Cartea rugăciunii comune" (*Prayer book*).

(21) VI. Simbolul Apostolilor. Împărțirea sa.

Simbolul Apostolilor, care va sluji drept temelie pentru explicarea dogmei, cuprinde douăsprezece articole și se împarte în trei părți: a) cea dintâi tratează despre Dumnezeu Tatăl și despre lucrarea creației; b) a doua, despre Fiul și despre Răscumpărare; c) a treia, despre Sfântul Duh. Articolele următoare, despre Biserică și Împărtășirea Sfinților, precum și despre mântuire (iertarea păcatelor) și viața viitoare, se leagă de articolul despre Sfântul Duh și sunt ca o dezvoltare a lui,

deoarece exprimă darurile supranaturale de inspirație și de sfințire care sunt socotite drept lucrarea Sa.

(22) VII. Adevărurile cuprinse în Simbolul Apostolilor.

Orice simbol este un rezumat (nr. 15). Nu trebuie, așadar, să ne așteptăm să găsim în Simbolul Apostolilor toate adevărurile de credință. El nu cuprinde decât dogmele principale; iar unele nici nu figurează în el; de pildă, prezența reală a Domnului nostru în Euharistie. Că, de altminteri, el nu le poate cuprinde pe toate, aceasta decurge din cele spuse mai sus despre progresul pe care îl poate realiza Biserica în cunoașterea și propunerea dogmelor. Cu timpul și cu prilejul ereziilor ce se iveau, ori al controverselor dintre teologii catolici, ori încă în urma unui examen mai adânc al unor chestiuni, cele două izvoare ale Revelației au fost mai mult cercetate și, prin aceasta, mai bine cunoscute. În orice caz, dogmele noi, precum Neprihănita Zămislire și Infailibilitatea pontificală, deși nu figurează în Simbol, pot fi cuprinse în articolul al IX-lea, căci, mărturisind că „se crede în Sfânta Biserică catolică", se subînțelege că se are credință în toată învățătura ei.

(23) VIII. Misterele în fața rațiunii.

Înainte de a întreprinde expunerea Simbolului Apostolilor, este o chestiune preliminară de rezolvat. Revelarea misterelor pe care le cuprinde este ea cu putință și nu contrazice rațiunea?

Se pot deosebi trei feluri de mistere. Sunt: 1° misterele de ordin natural. Foarte numeroase sunt adevărurile și legile științifice a căror existență o cunoaștem, dar a căror esență o ignorăm cu totul, ori aproape cu totul. Ce este, de pildă, germinația, care este natura vieții vegetative, a vieții animale? Ce este electricitatea, atracția? Cum se face unirea substanțială a sufletului cu trupul? etc. „Oricât de departe ar împinge știința cuceririle ei, domeniul ei va fi totdeauna mărginit; de-a lungul hotarelor sale plutește misterul; și cu cât aceste hotare vor fi mai depărtate, cu atât ele vor fi mai întinse." (H. Poincaré). 2° misterele teologice impropriu zise: adevăruri a căror existență nu o putem descoperi, dar pe care inteligența noastră le poate înțelege atunci când ne sunt revelate. Din acest număr sunt căderea originară, necesitatea Răscumpărării, întemeierea și infailibilitatea Bisericii. 3° misterele teologice propriu zise: adevăruri care întrec inteligența omenească, până într-atât încât aceasta este neputincioasă nu numai de a le bănui existența, ci chiar de a le înțelege natura și rațiunea

intrinsecă, chiar atunci când îi sunt revelate; de pildă, misterul Treimii, al Întrupării și al transsubstanțierii.

Teză. Revelarea misterelor propriu zise este cu putință și nu repugnă rațiunii, nici din partea lui Dumnezeu, nici din partea omului.

A. **DIN PARTEA LUI DUMNEZEU.** Nu cunoaște oare Dumnezeu o infinitate de lucruri pe care noi le ignorăm? Dacă admitem — și cum să nu admitem — că în ordinea naturală există o mulțime de mistere științifice, cu atât mai mult trebuie să credem că există adevăruri în ordinea supranaturală, foarte limpezi pentru Dumnezeu, deși neînțelese pentru noi. Câte mistere sunt în viață pentru neștiutor! Or prăpastia este cu mult mai mare între Dumnezeu și om decât între savant și neștiutor. Dar, dacă știința lui Dumnezeu este nesfârșită, cine Îl împiedică să ne împărtășească din ea frânturi, precum dascălul își împărtășește știința ucenicilor săi?

B. **DIN PARTEA OMULUI.** Poate omul, fără abdicarea rațiunii sale, să adere la misterele propriu zise? cu alte cuvinte, sunt misterele absurde? La această întrebare Pascal răspundea deja că „misterele sunt deasupra rațiunii, dar nu sunt împotriva ei". A spune că Dumnezeu este o substanță unică ce subzistă în trei persoane nu înseamnă a formula o propoziție contradictorie, ca și cum am spune că unu este egal cu trei. Dumnezeu este unul sub un raport și întreit sub un altul. Cum

se poate face aceasta? Noi nu știm; dar trebuie să credem că este așa, fiindcă Dumnezeu ne-a revelat-o.

Fiindcă misterele sunt inaccesibile rațiunii, ne putem întreba pentru ce Dumnezeu le-a revelat. Este cu putință a găsi în revelarea misterelor un îndoit scop. a) Din punct de vedere intelectual, misterele au fost principiul unor studii teologice dintre cele mai înalte asupra naturii lui Dumnezeu, asupra raporturilor lui Dumnezeu cu făpturile Sale, asupra nemăsuratelor binefaceri ale Întrupării și Răscumpărării și au îmbogățit astfel domeniul cunoștințelor spiritului omenesc. b) Din punct de vedere moral, ele ne dau prilejul de a exercita mai multe virtuți: credința și smerenia, amintindu-ne dependența noastră și punând ascultarea noastră la încercare, deoarece ne silește să ne supunem rațiunea și să ne plecăm înaintea neînțelesului pe singura autoritate a Cuvântului dumnezeiesc. Ele sunt, pe deasupra, cei mai prețioși factori ai virtuților speranței și iubirii, întorcând inima noastră către bunurile veșnice și unind-o cu Dumnezeu.

Concluzie practică.

1° Deoarece Simbolul Apostolilor cuprinde adevărurile esențiale ale Religiei noastre, trebuie să-l recităm: a) cu luare-aminte, pentru ca să se întipărească mai bine în spiritul nostru; b) cu credință, adică nu numai cu buzele, ci din

adâncul inimii; c) cu pietate. Simbolul este mai mult decât o profesiune de credință: este o rugăciune pe care o adresăm lui Dumnezeu pentru a-I aduce omagiul întregii noastre ființe, pentru a-I recunoaște suveranitatea și a-I mulțumi pentru darurile Sale.

2° A pleca rațiunea noastră înaintea obscurităților misterelor.

LECTURI

1° Credința lui Avraam, care, la porunca lui Dumnezeu, își părăsește țara și familia (Facerea, XII), 2° Credința Sutașului (Mat., VIII). Avraam și Sutașul ne învață cum trebuie să primim revelația și să credem cuvântului dumnezeiesc.

CHESTIONAR

1° Ce este o dogmă? Care sunt cele două condiții cerute pentru o dogmă? Care este obiectul dogmei? Sunt adevăruri pe care trebuie să le credem și care nu sunt dogme?
2° Care sunt izvoarele dogmei? Ce este Sfânta Scriptură? Ce este inspirația? Este Dumnezeu autorul Sfintei Scripturi? Ce înțelegeți prin aceasta? Se confundă inspirația cu revelația? Care sunt limitele inspirației? Ce înțelegeți prin canonul

Sfintei Scripturi? Ce cuprinde el? Care sunt diferitele sensuri ale Bibliei? Ce este tradiția? Care sunt caracterele ei? Care sunt principalele ei canale? Care sunt interpreții Sfintei Scripturi și ai Tradiției?

3° Ce este dogma, după moderniști? Care este doctrina catolică despre dezvoltarea dogmei? Primește ea că sensul unei dogme se poate schimba? Dogma catolică, ca ansamblu al adevărurilor de credință, se poate dezvolta? Apostolii au primit depozitul deplin al Revelației? La ce slujesc revelațiile private? Cunoașterea pe care o avem despre Revelație este susceptibilă de progres?

4° Ce este un simbol de credință? Care este utilitatea lui?

5° Câte simboluri cunoașteți? Care este originea lor?

6° Cum se poate împărți Simbolul Apostolilor?

7° Care sunt adevărurile cuprinse în Simbolul Apostolilor? Cuprinde el toate dogmele?

8° Câte feluri de mistere sunt? Misterele propriu zise sunt ele în opoziție cu rațiunea? Pentru ce le-a revelat Dumnezeu?

TEME SCRISE

1° Spuneți ceea ce știți despre Simbolul Apostolilor. 2° Ce deosebire este între misterele Religiei și cele ale naturii? Cine ni le-a făcut cunoscute pe cele dintâi? Și pe cele din urmă? 3° Explicați, apropiindu-le și comparându-le, cuvintele: Revelație, Sfânta Scriptură, Tradiție, Dogmă.

Lecția a IV-a

Articolul întâi al Simbolului: existența lui Dumnezeu.

„Cred în Dumnezeu Tatăl atotputernic,
Făcătorul cerului și al pământului."

1° Adversarii dogmei
Indiferenții sau ateii practici
Pozitiviștii
Materialiștii sau ateii teoretici

2° Erori asupra felului de a demonstra pe Dumnezeu
Ontologismul
Fideismul

Tradiționalismul
Criticismul
Modernismul

3° Dovezi ale existenței lui Dumnezeu
A) Revelația
Sfânta Scriptură
Tradiția
Părinții Bisericii
Simbolurile
Definiția Conciliului Vatican
B) Rațiunea
dovezi fizice
Existența lumii
Mișcarea
Ordinea lumii
dovezi morale
Legea morală
Consimțământul universal
dovezi luate din combaterea adversarilor

(24) Termeni.

Cred. Două sensuri: a) În vorbirea obișnuită, cuvântul „a crede" cuprinde un dubiu. Exemplu: Cred că mâine va fi frumos, înseamnă: mi se pare că mâine va fi frumos, dar nu sunt cu totul sigur. b) În Simbolul Apostolilor, „Cred"

înseamnă: sunt cu desăvârșire sigur că există un Dumnezeu și nu mă tem să mă înșel afirmând existența Sa.

Dumnezeu: Ființă infinit de desăvârșită (vezi lecția următoare), făcătorul cerului și al pământului (vezi lecția a VII-a) și Suveran Domn al tuturor lucrurilor. Domnul este un stăpân. Dumnezeu este „Suveran Domn", adică este Stăpânul mai presus de toți ceilalți stăpâni, poruncește tuturor și toate făpturile trebuie să-I asculte.

NUMELE LUI DUMNEZEU ÎN VECHIUL TESTAMENT. a) *Elohim*, care este un plural de maiestate și înseamnă „atotputernic". Acest nume este aplicat când adevăratului Dumnezeu, când dumnezeilor străini. b) *Iehova* sau *Iahve*, adică ființa prin excelență, Acela care are plinătatea ființei și care creează. Iudeii aveau un asemenea respect pentru acest nume încât nu-l rosteau niciodată și îl înlocuiau prin cuvintele „Elohim" sau „Adonai". c) *Adonai*, Stăpânul suveran care cârmuiește lumea. d) *Sabaoth* sau Dumnezeul oștirilor, Acela care este în fruntea oștirilor și dă biruința cui voiește.

RAȚIUNEA numește pe Dumnezeu: a) ființa necesară, aceea care nu poate să nu fie, nici să fie altfel decât este. Făpturile, dimpotrivă, care ar fi putut să nu fie ori să fie altfel, sunt ființe contingente; b) cauza întâi, aceea care a produs toate cauzele secunde. Se înțelege prin cauze secunde tot ceea ce a fost creat, tot ceea ce își datorează existența cauzei întâi, adică universul și toate ființele care îl alcătuiesc; c) primul motor.

Ateu (din grecescul „a” privativ și „theos”: dumnezeu = fără dumnezeu). Acela care nu crede în existența lui Dumnezeu.

Rațiune. Facultatea prin care omul gândește și judecă. Cu ajutorul rațiunii sale, omul ajunge să descopere anumite adevăruri. Dar sunt adevăruri care îi depășesc puterile și pe care le cunoaște numai fiindcă Dumnezeu i le-a revelat.

DEZVOLTARE

(25) I. Obiectul articolului întâi al Simbolului.

Articolul întâi al Simbolului: „Cred în Dumnezeu Tatăl atotputernic, făcătorul cerului și al pământului”, răspunde la următoarele trei întrebări: 1° Există Dumnezeu? 2° Care este natura Sa? 3° Lucrează El în afară și care este lucrarea Sa? Se va trata deci în această lecție despre existența lui Dumnezeu. În a cincea lecție vom studia atributele lui Dumnezeu, iar în a șasea, viața Sa lăuntrică (misterul Sfintei Treimi). Cu a șaptea, vom aborda lucrarea lui Dumnezeu: crearea Îngerilor, iar cu a opta, creația pământească și mai ales crearea omului.

(26) II. Adversarii dogmei existenței lui Dumnezeu.

Adversarii dogmei existenței lui Dumnezeu se pot împărți în trei clase: sunt: a) aceia care nu vor să se ocupe de chestiune: aceștia sunt indiferenții. Ei urmează întocmai sfatul lui Littré: „De ce vă încăpățânați să vă întrebați de unde veniți și unde mergeți, dacă există un Creator inteligent și bun? Aceste probleme sunt o boală; cel mai bun mijloc de a te vindeca de ea este să nu te gândești la ele." Din nefericire, cum spune Brunetière, este cu neputință pentru „orice om care gândește" să nu-și pună niciodată întrebarea. De această întâi școală, care se numește indiferentism, s-ar putea lega ateismul practic, care constă în a trăi ca și cum nu s-ar crede în Dumnezeu.

b) Sunt, în al doilea rând, aceia care pretind că chestiunea este insolubilă: aceștia sunt pozitiviștii, care îi au drept căpetenii pe Auguste Comte (mort în 1857) și pe Littré (mort în 1883), și agnosticii, care, sub un alt nume, mărturisesc aproape aceeași doctrină: „Problema cauzei ultime, spune englezul Huxley, mi se pare definitiv în afara întinderii sărmanelor mele facultăți." După aceste două sisteme, nu sunt adevăruri decât acelea care se sprijină pe fapte a căror existență se poate controla. Experiența este unica sursă a cunoștinței, iar știința are tocmai ca obiect verificarea acestor fapte și determinarea legilor lor; tot ceea ce nu poate fi verificat ține de ficțiune; de unde

trebuie să se conchidă că Dumnezeu este din domeniul necunoscutului; „Infinitul este ca un ocean care vine să lovească țărmurile noastre, dar noi nu avem nici bărci, nici pânze ca să-l explorăm.” Littré.

c) A treia clasă de adversari este alcătuită din materialiști, care fac profesiune de ateism. Ateul materialist nu mai spune, ca pozitivistul: „Se poate ca Dumnezeu să existe, dar este cu neputință a-L demonstra.” El iese din această neutralitate și afirmă că Dumnezeu nu există. Sprijinindu-se, și el, pe principiul că nu este adevărat decât ceea ce ține de științele experimentale, nu recunoaște decât existența materiei și pretinde că ea este de ajuns spre a explica totul. El stabilește atunci ca concluzii că materia este veșnică, că forța și mișcarea îi sunt esențiale și necreate ca și ea, că legile naturii care cârmuiesc lumea sunt neschimbate și că nu este nevoie, prin urmare, să se recurgă la o cauză inteligentă și liberă pentru a explica creația și guvernarea lumii.

Cea dintâi și cea mai bună combatere a acestor teorii ale ateismului este expunerea dovezilor existenței lui Dumnezeu.

(27) III. Erorile asupra demonstrabilității existenței lui Dumnezeu.

Din punct de vedere catolic, sunt, după cum vom vedea îndată, două feluri de a demonstra existența lui Dumnezeu.

Dovezile ne vin dintr-o dublă sursă: a) din Revelație și b) din rațiune. Nu este deci îngăduit a respinge una dintre aceste două surse, nici măcar a o înălța pe una în dauna celeilalte. Între erorile principale săvârșite în această privință, să citățm:

1. **ONTOLOGISMUL**, sistemul lui Malebranche, care socotește ideea lui Dumnezeu drept o idee înnăscută, esența dumnezeiască fiind percepută de noi, nu în chip absolut, ci ca principiul tuturor lucrurilor care există. Această părere a fost condamnată în 1861 printr-un decret al Sfântului Oficiu.
2. **FIDEISMUL**, pentru care Revelația este singurul mijloc de a-L cunoaște pe Dumnezeu: eroare condamnată în 1840 și în 1870 de Conciliul Vatican.
3. **TRADIȚIONALISMUL** (J. de Maistre, de Bonald, de Lamennais), care afirmă de asemenea neputința rațiunii de a descoperi adevărurile religioase și morale. După tradiționaliști, aceste adevăruri au fost revelate omului dintâi și ne-au fost transmise prin Tradiție.
4. **CRITICISMUL**, teorie născocită de Kant (mort în 1804), care proclamă că rațiunea pură nu poate atinge realitatea lucrurilor. Nu există, după acest filosof, nici un adevăr obiectiv; nu există decât adevăruri subiective; cu alte cuvinte, putem bine să știm ceea ce este în gândirea noastră, dar ne este cu neputință să afirmăm că lucrurile există așa cum le credem. Sistem foarte primejdios, care duce la îndoială și la negarea oricărei certitudini. Este adevărat că Kant, spre a salva

adevărul obiectiv al existenței lui Dumnezeu, recurge la o deosebire ingenioasă, dar prea subtilă și fără temei, între rațiunea pură și rațiunea practică, și că, prin aceasta din urmă, restabilește existența legii morale și, prin aceasta, existența unui legiuitor care este Dumnezeu.

5. **MODERNISMUL**, doctrină care decurge în mod direct din criticismul lui Kant. Mulți catolici în Franța, în Anglia, în Italia și în Germania, pătrunși de teoriile filosofului german, socotind, cu el, că rațiunea pură nu poate demonstra existența lui Dumnezeu, nici măcar prin mijlocirea făpturilor, au proclamat că Dumnezeu nu este obiect al științei. După ei, sentimentul este singurul temei al credinței. Este de ajuns a coborî în adâncul nostru ca să-L găsim pe Dumnezeu și să facem din aceasta ca o „experiență individuală". Așadar, în conștiință sau, mai curând, în subconștiință, cum spun ei, avem intuiția lui Dumnezeu și a dumnezeiescului. Desigur, se poate ca unele suflete privilegiate, ajutate de har, să simtă în chip experimental prezența dumnezeiască; dar nu poate fi acesta un mijloc infailibil și general de a ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu. Această doctrină a fost condamnată de Congregația Sfântului Oficiu la 3 iulie 1907 (Decretul *Lamentabili*) și de Pius al X-lea la 8 septembrie 1907 (Enciclica *Pascendi*).

(28) IV. Dovezile existenței lui Dumnezeu.

Existența lui Dumnezeu se demonstrează pe două căi: prin Revelație și prin rațiune. Articol de credință, conciliul Vatican.

A. **Dovezi date de Revelație.**
a) **SFÂNTA SCRIPTURĂ.** Învățându-ne că Iahve s-a arătat adesea oamenilor, Biblia ne revelează deodată existența și natura lui Dumnezeu.

1. În Vechiul Testament, cărțile lui Moise (Pentateuhul) ni-L arată pe Dumnezeu ca Făcător și Suveran Domn al tuturor lucrurilor, Căruia singur I se cuvine cultul de adorare al cărui rit principal este jertfa; ca Legiuitorul, care S-a arătat lui Moise pe muntele Sinai și i-a înmânat Tablele Legii, în care era scris Decalogul cuprinzând punctele esențiale ale Legii morale. Cu profeții, noțiunea despre adevăratul Dumnezeu se desprinde și mai limpede: atotputernicia Sa, veșnicia Sa, împărăția Sa universală, milostivirea Sa, bunătatea Sa părintească. Profeții reacționează împotriva tendințelor particulariste ale iudeilor, care îi împingeau să facă din Iahve un Dumnezeu național; ei reacționează mai ales împotriva cultului și a practicilor lor de pietate, în care riturile exterioare țineau prea mult loc în dauna dreptății și sfințeniei lăuntrice.

Cărțile sapiențiale stăruiesc asupra desăvârșirilor nesfârșite ale lui Dumnezeu, asupra prezenței Sale pretutindeni.

2. În Noul Testament, „Dumnezeu ne-a vorbit prin Fiul Său" (Evr., I, 2). Iisus a fost marele revelator al dumnezeirii și al atributelor ei. Mai mult decât profeții, El S-a ridicat împotriva particularismului iudaic, afirmând că Dumnezeu este Tatăl tuturor oamenilor, că voiește mântuirea tuturor (Mat., XVIII, 14; XXII, 10; Luc., XIV, 23), arătând bunătatea dumnezeiască întinzându-se asupra tuturor ființelor creației, chiar asupra celor mai mărunte, dar rezervând mai ales grija Sa oamenilor (Mat., VI, 26-32; Luc., XII, 24-30).

b) **TRADIȚIE.** 1. Părinții Bisericii și scolasticii au dovedit existența lui Dumnezeu atât prin textele Sfintei Scripturi, cât și prin luminile rațiunii. 2. Existența lui Dumnezeu este primul adevăr enunțat de diferitele simboluri. 3. Acest dogmă a fost definită de al IV-lea Conciliu de la Lateran împotriva albigenzilor și a altor eretici, și de conciliul Vatican, care declară, sess. III, cap. 1: „Sfânta Biserică catolică crede și mărturisește că este un singur Dumnezeu, adevărat și viu, Creator și Domn al cerului și al pământului."

B. **Dovezi ale existenței lui Dumnezeu prin rațiune.** Existența lui Dumnezeu poate fi cunoscută cu certitudine prin rațiune. Acest articol de credință, condamnând părerile despre care s-a vorbit în numărul precedent, a fost definit de

Conciliul Vatican, care declară, sess. III, cap. 2, can. 1: „Dacă cineva spune că Dumnezeul unic și adevărat, Creatorul și Stăpânul nostru, nu poate fi cunoscut cu certitudine prin lumina naturală a rațiunii omenești, prin mijlocirea lucrurilor create, să fie anatema." În *Motu proprio* din 1 septembrie 1910, Pius al X-lea este și mai lămurit: „Dumnezeu, spune el, poate fi cunoscut și, prin urmare, și demonstrat cu certitudine prin lumina naturală a rațiunii, prin mijlocirea lucrurilor făcute, adică prin lucrările văzute ale creației, ca pricina prin efectele sale."

Dogma își are temeiul în Scriptură și în Tradiție. Iată câteva texte din Sfânta Scriptură: „Nebuni prin fire sunt, se spune în Înțelepciune (XIII, 1), toți oamenii care L-au ignorat pe Dumnezeu și care n-au știut, din bunurile văzute, să se ridice la cunoașterea Celui ce este." „Nebunul a zis în inima sa: nu este Dumnezeu." (Ps., XIII, 1). Iar sfântul Pavel declară că „desăvârșirile nevăzute ale lui Dumnezeu, puterea Lui veșnică și dumnezeirea Lui se văd, de la facerea lumii, cu mintea, prin lucrurile Lui." (Rom., I, 20).

Împărțirea dovezilor existenței lui Dumnezeu. Cea mai veche și mai clasică împărțire a dovezilor existenței lui Dumnezeu este aceea care le rânduiește în trei clase: dovezi fizice, dovezi morale și dovezi metafizice. Vom alege, dintre dovezile fizice și cele morale, pe cele mai simple și mai populare, lăsând la o parte dovezile metafizice, care sunt mai greu de cuprins și care par, de altfel, de mai mică întindere.

(29) V. Dovezi fizice ale existenței lui Dumnezeu.

Cele mai cunoscute sunt acelea care se trag din lume așa cum există, adică privită: a) în existența sa, în elementele și ființele care o alcătuiesc; b) în mișcarea pe care o constatăm în ea; c) în ordinea și armonia care domnesc în ea.

1° **Dovada luată din existența lumii.** Cauzele secunde (vezi vocabularul) presupun o cauză întâi, după cum ființele contingente presupun o ființă necesară. Or lumea este alcătuită din cauze secunde și din ființe contingente. Deci ea presupune o cauză întâi și o ființă necesară.

A. Pare cu totul de necontestat că cauzele secunde presupun o cauză întâi. Din moment ce cauzele sunt subordonate și că ele sunt neputincioase prin ele însele de a-și produce existența, ele presupun în chip necesar o cauză întâi. Ar fi absurd a pretinde că ele se explică unele prin altele, că fiul se explică prin tată, tatăl prin bunic, și așa mai departe până la infinit. Căci, chiar dacă s-ar putea admite o serie nesfârșită de cauze secunde, nu numărul unor asemenea cauze le-ar schimba firea. Se poate presupune o mulțime nesfârșită de orbi, și tot nu se obține, prin aceasta, un om care vede. Cauzele secunde nu se explică, așadar, decât printr-o cauză întâi.

Raționamentul rămâne același dacă se consideră ființele nu ca cauze secunde, ci ca ființe contingente. Din faptul că ele nu au prin ele însele rațiunea existenței lor, ființele contingente cer o ființă necesară care să fie rațiunea lor de a fi.

B. Că lumea este alcătuită din cauze secunde și din ființe contingente este ușor de dovedit. Fie privită în întregul ei, fie în părțile ei, lumea este o adunare de lucruri trecătoare, a căror neexistență spiritul nostru o concepe foarte bine. Materia brută, mineralele pe care le avem sub ochi, ființele vii din care facem parte, nu există prin ele însele. Cu atât mai puțin se poate concepe existența lor ca necesară. Știința nu este oare acolo ca să ne adeverească că plantele și animalele n-au existat totdeauna și că omul este de origine relativ recentă? „Or, dacă fiecare dintre părțile universului nu există în mod necesar, spune Clarke, întregul nu poate exista în mod necesar."

Deci lumea presupune o cauză întâi și o ființă necesară care i-a dat existența. Această cauză întâi, această ființă necesară, este Dumnezeu.

2° **Dovada luată din mișcarea lumii.** Motoarele secunde, adică acelea care nu au în ele însele rațiunea de a fi a mișcării lor, presupun un prim motor. Or lumea este însuflețită de o mișcare pe care nu și-o putea da sieși. Deci ea cere un prim motor.

A. Este limpede că, pentru motoarele secunde ca și pentru cauzele secunde, nu se poate invoca o serie infinită de

motoare care și-ar fi comunicat mișcarea unele altora. Dacă fiecare este neputincios să-și dea mișcarea de care este însuflețit, în chip necesar trebuie admis un prim motor.

B. Că există mișcare în lume este un fapt pe care simțurile noastre ni-l adeveresc în fiecare clipă. Pe de altă parte, este un principiu admis de știință că materia, că ființele neorganice sunt inerte și nu pot prin ele însele nici să dobândească, nici să-și schimbe mișcarea. Chiar presupunând că lumea ar fi în mișcare din toată veșnicia — ceea ce este în contradicție cu ipoteza lui Laplace, care socotește drept sigur că mișcarea lumii a început — ar trebui totuși admis un prim motor care i-ar fi dat mișcarea. Nici o ființă neputând să-și dea ceea ce nu are, urmează că orice ființă inertă prin fire și care este în mișcare a trebuit să primească această mișcare de la o cauză străină. Această putere străină, acest prim motor, noi îl numim Dumnezeu.

3° **Dovada luată din ordinea lumii, numită a cauzelor finale.** Orice ordine este lucrarea unei cauze inteligente. Or există în lume o ordine minunată. Deci ordinea lumii presupune o cauză inteligentă.

A. Din principiul cauzalității rezultă că orice plan presupune un ordonator și că ordinea și armonia din efect mărturisesc inteligența în cauză. Ordinea este, într-adevăr, potrivirea mijloacelor la scop. Ca să meargă un ceas, nu este de ajuns să așezi rotițele la întâmplare; trebuie să le pui la locul și în

chipul voit. Or această lucrare cere o anumită știință în lucrător.

B. Dar este adevărat că ordinea domnește în lume? Este adevărat că pretutindeni este o dreaptă proporție între mijloace și scop? Este de ajuns să arunci o privire asupra universului, asupra întregului ca și asupra părților, ca să vezi cu ce geniu și cu ce artă a fost făcut. Totul în natură se armonizează. Deasupra noastră vedem astrele urmându-și drumul cu o regularitate neclintită: „Cerurile, zice Psalmistul, vestesc slava lui Dumnezeu." (Ps., XVIII, 2). Pe pământ și în fiecare dintre ființele care îl locuiesc, armonia nu este mai mică. Orice ființă are organe desăvârșit potrivite scopului pe care îl urmărește; pasărea are aripi ca să zboare; omul are ochi ca să vadă, urechi ca să audă; și nu se pot studia aceste diferite organe fără a admira minunata lor alcătuire. Și să nu se spună că ordinea lumii poate fi rodul hazardului, căci tocmai caracterul efectelor hazardului este lipsa de ordine și de simetrie. „Să raționeze și să subtilizeze oricât ar voi, zice Fénelon, niciodată nu va convinge pe un om cu judecată că *Iliada* n-ar avea alt autor decât hazardul... Pentru ce, deci, acest om cu judecată ar crede despre univers, fără îndoială încă mai minunat decât *Iliada*, ceea ce bunul său simț nu-i va îngădui niciodată să creadă despre acest poem?" Aceeași concluzie se află în cele două versuri adesea citate ale lui Voltaire:

„Universul mă încurcă, și nu pot gândi
Că acest ceas merge și să n-aibă ceasornicar."

Să nu se spună nici că ordinea lumii este lucrarea evoluției, căci, deși evoluția poate fi legea care a prezidat la formarea lumii, ea nu poate fi cauza ei.

Putem deci conchide că ordinea lumii nu se poate explica fără un artist minunat care să fi așezat toate rotițele ei. Acest lucrător iscusit, această inteligență ordonatoare, este Dumnezeu.

(30) VI. Dovezi morale ale existenței lui Dumnezeu.

1° **Dovada luată din legea morală.** Este o lege morală căreia toți oamenii se simt datori să asculte. Or această lege universală nu poate avea altă cauză decât Dumnezeu. Deci Dumnezeu există.

A. Existența legii morale este în afara oricărei îndoieli. Este o regulă absolută, universală și neschimbată care se impune voinței noastre, poruncindu-ne binele și oprindu-ne răul. Această lege ne vine la cunoștință prin glasul conștiinței. Înainte de faptă, conștiința ne spune dacă lucrul este bun sau dacă este rău. După faptă, ea ne aprobă dacă am făcut binele și ne mustră dacă am căzut în rău. Conștiința se poate înșela asupra prescripțiilor legii morale; poate crede că un lucru este bine când nu este; și se poate întâmpla, după cuvântul lui Pascal, ca ceea ce este „adevăr dincoace de Pirinei să fie eroare

dincolo". Nu este mai puțin adevărat că ea proclamă în orice chip că suntem datori să ascultăm de o lege care poruncește în noi.

B. Trebuie deci explicat de unde vine această lege pe care conștiința ne-o descoperă. Este de la sine înțeles, într-adevăr, că orice lege presupune un legiuitor și că o obligație nu poate fi impusă unei voințe inferioare și dependente decât de o voință superioară și independentă. Or acest legiuitor nu-l aflăm nici în noi înșine, nici în societate.

a) **În noi înșine.** Nu se poate fi în același timp legiuitor și supus. S-au invocat, este drept, ca temeiuri ale datoriei, fie frumusețea intrinsecă a virtuții, fie conformitatea ei cu natura omenească, fie încă armonia care există între virtute și fericire. Dar este lesne de văzut că aceste diferite motive sunt neputincioase să creeze obligația morală.

1. Mai întâi, frumusețea intrinsecă a virtuții. Dacă frumusețea morală a unei fapte ar fi de ajuns ca s-o facă obligatorie, datoria ar deveni cu atât mai presantă cu cât fapta ar fi mai generoasă, iar faptele cele mai frumoase, precum eroismul, în loc să fie păstrate pentru o elită, ar fi o obligație impusă obștei muritorilor: ceea ce nimeni nu admite.
2. Cât despre pretinsa conformitate a binelui cu natura omenească, departe de a fi astfel. Nu știm oare din experiență că adesea ne costă să împlinim binele și să urcăm împotriva curentului care ne poartă spre rău?

3. Este adevărat că există totdeauna armonie între virtute și fericire? Nu, desigur. Dar chiar dacă ar fi așa, fericirea ar putea fi pentru om un mobil care să-l îndemne să-și facă datoria, dar nu un principiu de acțiune, de vreme ce pentru noi nu există nici o obligație de a căuta fericirea.

b) **Obligația morală** nu-și are izvorul nici în societate: nici un om, într-adevăr, nu este stăpân absolut al semenilor săi. Nu se impune obligația morală căpeteniilor societății tot atât cât supușilor? Este deci îngăduit a conchide că datoria nu are înțeles în afara lui Dumnezeu, că Dumnezeu singur poate fi izvorul obligației morale.

Am putea adăuga că Dumnezeu este încă necesar pentru a aplica dreapta sancțiune faptelor noastre. Sancțiunea nu se impune, e drept, ca să întemeieze legea morală, dar trebuie s-o întregească: ordinea cere ca virtutea să fie răsplătită și viciul pedepsit. Or nimic nu ne garantează dreptatea sancțiunilor pământești. Nu putem deci găsi, în afara lui Dumnezeu, Răsplătitorul pe care îl cere conștiința noastră. Deci existența legii morale îl presupune pe Dumnezeu și ca Legiuitor, și ca Răsplătitor.

2° **Dovada luată din consimțământul universal.** Această dovadă decurge firesc din cele precedente. Dacă rațiunea poate demonstra existența unei ființe superioare, popoarele au trebuit să fie unanime în a recunoaște o divinitate. Istoria ne mărturisește, într-adevăr, că în toate timpurile și în toate țările

s-a crezut în existența lui Dumnezeu: „Puteți găsi, zice Plutarh, cetăți lipsite de ziduri, de case, de legi, de monedă, de cultivarea literelor; dar un popor fără dumnezei, fără rugăciuni, fără jurăminte, fără rituri religioase, fără jertfe, nimeni n-a văzut vreodată." Oamenii au putut rătăci asupra felului de a-L concepe, precum politeiștii care au născocit divinități multiple, dar s-au învoit cel puțin asupra faptului însuși. „Nici o națiune, zice Cicero, nu este atât de grosolană, atât de sălbatică, încât să nu creadă în existența zeilor, chiar dacă se înșală asupra naturii lor."

De unde vine această credință universală? Nu se poate căuta temeiul ei într-una din cauzele erorii. Ea nu vine: a) nici din frică: nu te temi de o ființă care are bunătatea drept atribut principal; b) nici din neștiință, fiindcă această credință este împărtășită de savanți și de neștiutori; c) nici din patimi: existența lui Dumnezeu le stânjenește, dimpotrivă; d) nici din legislațiile omenești. Principii s-au putut folosi de credință ca să obțină respectul popoarelor lor, dar n-au făurit-o; altminteri, istoria ar fi însemnat numele inventatorului.

Este deci îngăduit a conchide că, dacă toate popoarele au admis o divinitate, este fiindcă această credință le-a fost impusă de rațiunea lor; astfel încât consimțământul universal, fără a fi, propriu-zis, un argument nou, vine să întărească puternic valoarea dovezilor expuse mai înainte și constituie o demonstrație indirectă a existenței lui Dumnezeu.

(31) VII. Dovada luată din combaterea ateismului.

Vorbim aici despre ateismul științific care, sub dubla sa formă de pozitivism și materialism, pretinde fie că Dumnezeu este din domeniul necunoscutului, fie că nu există. Amândouă școlile se sprijină pe același principiu, anume că nimic nu este adevărat decât ceea ce poate fi verificat prin experiență. Ele nu se deosebesc decât în concluziile lor: pe când cea dintâi își suspendă, în aparență, judecata, cealaltă nu se dă înapoi de la negare; dar, în cele din urmă, pozitivismul ajunge totdeauna în practică la același rezultat, fiindcă nu este cu putință, în această ordine de chestiuni, să ții calea de mijloc între afirmare și negare, iar neutralitatea are aceleași neajunsuri ca ateismul pozitiv.

Principiul pozitivismului și al materialismului, că experiența este unica sursă a cunoștințelor noastre, este în chip vădit prea exclusiv și fals. Sunt, într-adevăr, și alte principii necesare, universale, precum principiul cauzalității (tot ceea ce a început să existe are o cauză) sau principiul necontradicției (este cu neputință ca un lucru să fie și să nu fie în același timp), pe care rațiunea ni le dă și pe care orice spirit drept le admite, deși nu este totdeauna cu putință a le verifica în chip experimental.

Nu numai că principiul materialiștilor este fals, dar ei sunt cei dintâi care nu-l aplică. Ei admit, de pildă, că două linii paralele nu se întâlnesc niciodată, ori încă faptul că un obiect nu poate fi în același timp alb și negru; și totuși sunt neputincioși a o dovedi prin experiență.

Când materialiștii, cu scopul de a explica lumea, declară că materia este veșnică și necreată și că are ca proprietăți forța și mișcarea, unde este experiența care să dovedească adevărul afirmației lor?

De aceea este îngăduit a conchide că existența lui Dumnezeu apare ca adevărul cel mai bine întemeiat, atât prin ansamblul dovezilor aduse de rațiune, cât și prin slăbiciunea obiecțiilor adversarilor.

Concluzie practică.

1° „Nimeni nu-L tăgăduiește pe Dumnezeu, dacă nu are interes ca El să nu existe." (Sfântul Augustin.) „Țineți-vă sufletul în stare de a dori totdeauna să fie un Dumnezeu și nu vă veți îndoi niciodată." (Jean-Jacques Rousseau.) „A-L tăgădui pe Dumnezeu este orbire și nebunie." (V. Hugo.)
2° Placă lui Dumnezeu ca nu numai sufletul nostru să n-aibă niciodată temeiuri de a se îndoi de El, ci să se înalțe adesea prin rugăciune până la tronul Său!

LECTURI

1° Citiți în Exod (cap. 3): Dumnezeu în rugul aprins. 2° Arabul din pustie. Se întreba un sărman arab, neștiutor ca mulți arabi, cum știa că este un Dumnezeu. În același fel, răspunse el, cum cunosc din urmele lăsate pe nisip dacă a trecut pe acolo un om ori o fiară.

CHESTIONAR.

1. Care este obiectul articolului întâi al Simbolului?
2. Cine sunt adversarii dogmei existenței lui Dumnezeu? Ce deosebire este între pozitiviști și materialiști?
3. Enumerați erorile asupra demonstrabilității existenței lui Dumnezeu. Ce este fideismul? Tradiționalismul? Criticismul? Modernismul?
4. Care sunt dovezile existenței lui Dumnezeu date de Revelație? Poate rațiunea să dovedească existența lui Dumnezeu? Cum se pot împărți dovezile ei?
5. Din ce se trag dovezile fizice ale existenței lui Dumnezeu? Explicați dovada luată din contingența lumii. Ce este dovada primului motor? Expuneți dovada luată din ordinea lumii.

6. Ce sunt dovezile morale ale existenței lui Dumnezeu? Ce dovedește legea morală pe care ne-o descoperă conștiința? Expuneți dovada consimțământului universal.
7. Ce judecați despre principiul ateismului științific? Este experiența cu adevărat unica sursă a cunoștințelor noastre? Combaterea ateismului pozitivist și materialist nu este ea o nouă dovadă a existenței lui Dumnezeu?

TEME SCRISE

1° Expuneți diferitele dovezi ale existenței lui Dumnezeu. 2° Spuneți care este, după părerea dumneavoastră, cea mai convingătoare și aceea care face cea mai puternică impresie asupra spiritului dumneavoastră.

Lecția a V-a
Desăvârșirile și atributele lui Dumnezeu

1° Erori

politeiști

panteiști

2° Atribute negative sau metafizice

unitate

simplitate

neschimbare

veșnicie

imensitate

3° Atribute pozitive sau morale

Inteligența. Prestiința divină și libertatea omenească

Voință atotputernică și liberă
Iubire

4° Providența
definiție
adversari
dogma catolică:
Dumnezeu conduce lumea prin legi generale
El se abate de la aceste legi când socotește de bine
Dovezile dogmei:
Sfânta Scriptură
Rațiunea
Consimțământul universal
Obiecții luate din:
existența răului a) fizic, b) a răului moral
din împărțirea neegală a bunurilor

(32) Termeni.

Desăvârșire (lat. „perficere", a face pe deplin, a duce la capăt). Calitate dusă la cel mai înalt grad. A fi infinit de desăvârșit înseamnă a avea toate calitățile imaginabile și într-o măsură infinită. Când spunem despre o lucrare pământească că este desăvârșită, nu este vorba decât de o desăvârșire relativă, căci nimic din ceea ce a fost creat nu este și nu poate fi desăvârșit.

NOTA. Cuvintele care arată desăvârșirile lui Dumnezeu sunt explicate în „dezvoltare". Să notăm încă de pe acum că nu este cu putință a înșira toate desăvârșirile lui Dumnezeu; ar fi chiar

cuviincios să nu numim nici una, Dumnezeu neavând decât un singur atribut, acela de infinit. În acest sens Conciliul al IV-lea din Lateran și Conciliul Vatican au spus că „Dumnezeu este necuprins".

Atribut (din lat. „attribuere", a atribui). Calitate pe care o atribuim lui Dumnezeu. Atribut are aici același înțeles ca desăvârșire.

Spirit. Ființă nematerială care nu se poate nici vedea, nici atinge.

Spirit pur. Adjectivul „pur" are aici înțelesul unui adverb și înseamnă în chip pur, numai. Dumnezeu și Îngerii sunt spirite pure; ei sunt numai (nimic altceva decât) spirite; ei nu sunt, ca omul, spirite amestecate cu un trup. Deosebirea între Dumnezeu și Înger este că Dumnezeu este infinit de desăvârșit și Creator, pe când Îngerul, oricât de spirit pur ar fi, nu este infinit și a fost creat.

Preștiință (din lat. „prae", înainte, și „scientia", știință: știința viitorului). Cunoștința pe care Dumnezeu o are despre tot ceea ce trebuie să se întâmple.

Providență (din lat. „providere", a prevedea, a purta grijă). Cârmuirea lumii de către Dumnezeu.

Nimic nu se întâmplă fără porunca sau îngăduința lui Dumnezeu: aceasta înseamnă că Dumnezeu voiește tot ceea ce

este bine și, deși oprește răul, nu-l împiedică să se întâmple; îl îngăduie, ca să nu-i ia omului libertatea pe care i-a dat-o.

DEZVOLTARE

(33) I. Erorile despre Natura lui Dumnezeu. Doctrina catolică.

1° **Erorile.** Sunt multe erori despre felul de a înțelege natura lui Dumnezeu. Principalele sunt acelea: a) ale politeiștilor, care admit mai mulți dumnezei; b) ale panteiștilor, care nu recunosc un Dumnezeu personal și susțin că totul este Dumnezeu. Pentru unii, lumea nu este o ființă deosebită de Dumnezeu: Dumnezeu și lumea nu fac decât o singură substanță. Pentru alții, Dumnezeu este principiul, iar lumea nu este decât o emanațiune a substanței divine.

2° **Doctrina catolică.** Conciliul Vatican a osândit erorile politeiștilor și ale panteiștilor, sess. III, can. 1, 4 și 5.

Dumnezeu este ființa infinit de desăvârșită. Acest articol de credință, în care Conciliul Vatican, sess. III, cap. I, rezumă atributele pe care le-a înșirat mai înainte, este întemeiat pe Revelație și pe rațiune.

a) Pe de o parte, Sfânta Scriptură ne învață că Dumnezeu, vorbind lui Moise, Se definește El însuși: „Cel ce este" (Ex., III, 14). De aici teologii au tras concluzia că Dumnezeu are plinătatea Ființei, că este Ființa necesară, Ființa în Sine, având existența de la Sine și nu de la altul, proprietate pe care scolasticii au numit-o aseitate, „ens a se", în opoziție cu ființele create și contingente.

b) Pe de altă parte, rațiunea conchide că Dumnezeu, Care este Cauza întâi și Ființa necesară, trebuie să fie Ființa desăvârșită. Într-adevăr, dacă Dumnezeu ar fi nedesăvârșit, ar fi mărginit și contingent: 1. mărginit, ar putea primi de la altul desăvârșirea care-I lipsește; n-ar mai fi atunci Cauza întâi a tuturor; 2. contingent, ar putea fi altfel decât este și n-ar mai fi, prin urmare, Ființa necesară.

Rațiunea, care Îl numește pe Dumnezeu „Ființa desăvârșită", găsește că ar trebui să ne oprim la aceste două cuvinte, fiindcă desăvârșirea infinită nu se poate descompune. Totuși, deoarece spiritul nostru este neputincios a îmbrățișa dintr-o singură privire această desăvârșire infinită, el o privește sub felurite aspecte; cu alte cuvinte, întrebuințează o dublă metodă: 1. metoda negativă, care constă în a înlătura din Dumnezeu marginile sau nedesăvârșirile creaturilor; 2. metoda pozitivă sau analogică, prin care atribuim lui Dumnezeu, într-o formă eminentă, adică ridicându-le la infinit, toate calitățile și desăvârșirile noastre. Pe această dublă cale, rațiunea dobândește atributele negative și atributele pozitive ale lui Dumnezeu.

(34) II. Atributele negative ale lui Dumnezeu.

Atributele negative sau metafizice, adică acelea care alcătuiesc însăși esența lui Dumnezeu, sunt: unitatea, simplitatea, neschimbarea, veșnicia și imensitatea. De credință, Conciliul Vatican.

1° **Unitatea.** Nu este decât un singur Dumnezeu, și rațiunea ne spune că nu pot fi mai mulți. A pretinde că sunt două ființe infinit de desăvârșite ar fi o absurditate. O ființă nu poate fi infinită dacă există o alta care îi împarte desăvârșirile; fiecare dintre ele, într-adevăr, „ar fi mai puțin puternic și mai puțin desăvârșit decât dacă ar fi singur." (Fénelon).

2° **Simplitatea.** Dumnezeu este o substanță cu totul simplă. „Dumnezeu este spirit, și cei care I se închină trebuie să I se închine în spirit și în adevăr", spune Isus Samaritencei. (Ioan, IV, 24). El nu este unit cu materia, fiindcă însușirea materiei este a fi alcătuită din părți, divizibilă și, prin urmare, nedesăvârșită. Se obiectează, e drept, că Sfânta Scriptură pare să presupună că Dumnezeu este întins, deoarece Îi atribuie mădulare, ochi, urechi (Is., XXXIII, 16) și Îl înfățișează când stând în picioare (Isaia, III, 13), când șezând (Isaia, VI, 1); dar acestea nu sunt decât chipuri de a vorbi, simboluri și expresii figurate.

3° **Neschimbarea.** Dumnezeu nu poate să Se schimbe; căci nu te schimbi decât ca să dobândești desăvârșiri pe care nu le ai, ori ca să pierzi pe cele pe care le ai. În amândouă ipotezele, Dumnezeu n-ar mai fi Ființa necesară, deoarece n-ar mai fi totdeauna același, și n-ar mai fi Ființa desăvârșită, deoarece ar trece dintr-o stare mai desăvârșită într-una mai puțin desăvârșită, ori dimpotrivă.

4° **Veșnicia.** „Eu sunt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul, zice Domnul, Cel ce este, Cel ce era și Cel ce va fi." (Apoc., I, 8). Veșnicia decurge din neschimbare: ceea ce este neschimbător nu are succesiune și, prin urmare, nici început, nici sfârșit. Nu trebuie, de altminteri, să se confunde veșnicia cu timpul. Pe când timpul este alcătuit din momente succesive, din trecut, din prezent și din viitor, veșnicia este un prezent necurmat. „În Dumnezeu, nimic n-a fost, nimic nu va fi; ci totul este." (Fénelon)

5° **Imensitatea.** Dumnezeu este imens prin știința Sa, prin puterea Sa și prin esența Sa. El este pretutindeni, nu în chipul trupurilor, care sunt mărginite de propria lor întindere, ci ca un spirit a cărui putere a creat toate substanțele, care nu au viață și ființă decât prin El. „În El avem viața, mișcarea și ființa", spune Sfântul Pavel Atenienilor. (Fapte, 17, 28)

(35) III. Atributele pozitive sau morale ale lui Dumnezeu.

Desăvârșirile pozitive sunt acelea pe care le atribuim lui Dumnezeu luând drept punct de plecare facultățile noastre și ridicându-le la Dumnezeu la un grad infinit. Aceste atribute sunt: inteligența, voința și iubirea; ele alcătuiesc ceea ce s-a numit persoana morală și fac din Dumnezeu o ființă personală, împotriva celor spuse de panteiști.

1° **Inteligența și știința lui Dumnezeu.** Inteligența lui Dumnezeu este infinită. Articol de credință, Conciliul Vatican. Trebuie deci înlăturate din Dumnezeu toate neajunsurile inteligenței omenești: neștiința, eroarea și nehotărârea. Știința lui Dumnezeu este infailibilă. Mai mult încă, ea cuprinde tot obiectul ei, adică pe Dumnezeu însuși și lucrările Sale, dintr-o singură privire, prin simplă intuiție și fără a recurge la raționament. Creatorul cunoaște toate faptele și cugetările ascunse ale creaturilor Sale: „Iahve cercetează toate inimile și pătrunde toate planurile și toate gândurile." (I Paralip., XXVIII, 9). „Nici o făptură nu este ascunsă înaintea lui Dumnezeu, ci toate sunt goale și descoperite înaintea Lui." (Evr., IV, 13). El cunoaște trecutul, prezentul și viitorul, chiar și actele viitoare libere, adică acelea care atârnă numai de libertatea omului.

Obiecţie. PREȘTIINȚA DIVINĂ ȘI LIBERTATEA OMENEASCĂ. Dat fiind că știința lui Dumnezeu este infinită și cuprinde deopotrivă cele viitoare și cele trecute, trebuie conchis că tot ceea ce Dumnezeu prevede se întâmplă cu necesitate; altminteri știința Sa ar fi în lipsă și atunci n-ar mai fi infinită. Dar dacă stau așa lucrurile, ce loc mai poate fi pentru libertatea omului? Dacă Dumnezeu prevede că Petru Își va tăgădui Învățătorul, mai este Petru liber să nu-L tăgăduiască? Cum, atunci, se împacă preștiința divină și libertatea omenească?

Răspuns. Împăcarea preștiinței divine cu libertatea omenească nu este, desigur, fără greutate; însă greutatea este totuși mai mult aparentă decât reală.

a) Mai întâi se cuvine să ne înțelegem asupra cuvintelor.

1. Și mai întâi cuvântul preștiință este un termen nepotrivit, aplicat lui Dumnezeu. Am văzut la nr. 34, despre veșnicie, că în Dumnezeu nu este nici trecut, nici viitor; de unde urmează că Dumnezeu nu prevede, ci vede. „Lucrurile viitoare, zice Sfântul Augustin, sunt de față lui Dumnezeu; de aceea nu se poate spune că ar fi preștiință în El, ci numai știință."
2. A spune, pe de altă parte, că ceea ce Dumnezeu a prevăzut se întâmplă cu necesitate nu este o expresie mai dreaptă. Desigur, știința lui Dumnezeu este infailibilă și ceea ce Dumnezeu vede din toată veșnicia se va întâmpla cu siguranță în timp. Dar să nu ne

înșelăm. Lucrul se va întâmpla: 1) în chip necesar, dacă este vorba de ființe lipsite de rațiune, care ascultă de legile fizice ale naturii ori de impulsurile instinctului lor; 2) în chip liber, dacă este vorba de ființe raționale.

b) Dar, chiar presupunând că termenul preștiință trebuie păstrat pentru a desemna știința divină, nu este oare limpede că faptul de a prevedea un eveniment nu este nicidecum cauza acestui eveniment? Văd un orb care merge către o prăpastie. Prevăd că va cădea în hău și va muri. Veți conchide că prevestirea mea a fost cauza căderii și a morții lui?

Este deci o nebunie să se spună: Dumnezeu prevede că mă voi mântui sau că mă voi osândi, deci pot face ce vreau, soarta mea este hotărâtă. Dumnezeu prevede că vă veți mântui fiindcă știe că veți lua mijloacele. De altminteri, cei care fac această obiecție în viața lor religioasă se feresc bine de a ține aceeași dilemă în viața practică și nu se gândesc să facă același raționament când este vorba de a se feri de un pericol ori de a dobândi onorurile, bogățiile și avantajele vieții.

Să conchidem, în sfârșit, că, dacă mintea omului este prea mărginită pentru a dezlega desăvârșit problema și dacă teologii, tomiști ori molinești, nu pot explica cum Cauza întâi mișcă cauzele secunde fără a le nimici libertatea, aceasta nu este un motiv să se pretindă că cei doi termeni, preștiința divină și libertatea omenească, sunt în contradicție. Bossuet (Tratatul despre liberul arbitru) ne-ar spune atunci că ne este

de ajuns să ținem amândouă capetele lanțului, adică știința lui Dumnezeu și libertatea omenească, deși nu vedem cum, în mijloc, verigile se leagă.

2° **Voința și libertatea lui Dumnezeu.** Voința divină este infinit de desăvârșită: de credință. Ea este atotputernică: adevăr de credință, enunțat în mai multe simboluri și afirmat de Sinoadele al IV-lea din Lateran și al Vaticanului. Dar, atotputernică fiind, ea nu poate fi mișcată decât către bine: Dumnezeu nu poate nici voi, nici face lucruri rele (răul moral); El nu poate decât să le îngăduie. De credință, Conciliul din Trento, sess. VI, can. 6.

Obiecție. Dumnezeu nu poate nici voi, nici face răul moral; El nu-l împiedică spre a ne lăsa libertatea și meritul. De credință, Conciliul din Trento, sess. VI, can. 6.

Răspuns. a) Desigur, libertatea divină nu este de aceeași natură ca libertatea omenească. Dumnezeu nu poate face nimic împotriva suveranei Sale desăvârșiri; nu poate voi nimic care să fie împotriva naturii Sale; El este în chip necesar tot ceea ce este și tot ceea ce poate fi. Libertatea lui Dumnezeu nu are, așadar, drept obiect decât actele Sale din afară, acelea care privesc creaturile. El a creat lumea și a creat-o în mod liber.

b) Cât despre puterea de a alege între bine și rău, aceasta nu este decât una dintre laturile libertății; nu este decât defectul ei. Posibilitatea răului este o imperfecțiune a liberului arbitru,

o slăbiciune a voinței noastre. O asemenea libertate, evident, Dumnezeu nu o poate avea.

3° **Iubirea lui Dumnezeu.** A treia facultate a omului este sensibilitatea: facultate nedesăvârșită, care implică trupul și organele lui și ne face accesibili suferinței și patimilor. Este limpede că, dacă atribuim lui Dumnezeu această facultate, ea este în El incompatibilă cu imperfecțiunile firii noastre. Dumnezeu nu cunoaște nici frica, nici întristarea, nici celelalte patimi. Dar Dumnezeu este în stare de iubire. El nu poate rămâne indiferent față de propriile Sale desăvârșiri și, deoarece ele sunt infinite, trebuie să le iubească cu o iubire infinită; iubește, de asemenea, binele care se află în lucrările Sale, în măsura în care acesta reflectă propriile Sale desăvârșiri.

Se citează adesea, între atributele morale, sfințenia, dreptatea, bunătatea. În fapt, ele sunt atribute ale voinței divine.

(36) IV. Providența.

1° **Definiție.** Providența este lucrarea prin care Dumnezeu păstrează și cârmuiește lumea pe care a creat-o și conduce toate ființele la scopul pe care și l-a rânduit în înțelepciunea Sa. Providența nu este, așadar, propriu-zis un atribut al lui Dumnezeu, deoarece presupune creația; însă ea este ansamblul atributelor: știință, înțelepciune, putere, bunătate, dreptate, prin care Dumnezeu guvernează universul.

2° **Adversarii ei.** Providența a avut ca adversari: a) în vechime, pe epicurei și pe stoici. Cei dintâi susțineau că Dumnezeu nu se îngrijește de creaturile Sale, iar cei din urmă, că El nu poartă grijă decât creaturilor celor mai înalte. b) Ea este atacată, în zilele noastre, de fatalisti, de cei mai mulți dești; și de rațioналiști și de evoluționiști, care cred că lumea este cârmuită de legi naturale, fără nici o intervenție divină, și care, prin urmare, nu admit nici posibilitatea minunilor, nici eficacitatea rugăciunii; și de pesimiști, care judecă că lumea, așa cum este, este cu totul rea.

3° **Dogma catolică.** Dumnezeu guvernează lumea prin legi generale, de la care Își rezervă a se abate când socotește de cuviință.

A) Dumnezeu guvernează lumea prin legi generale și aceasta în chip dublu: a) Fie că Providența se arată prin așezarea unor legi după care aceleași cauze produc în chip neschimbat și necesar aceleași efecte. Tocmai fiindcă lumea ascultă de aceste legi cu o statornicie neînduplecată, constatăm pretutindeni în natură acea ordine minunată care este unul dintre cele mai bune argumente ce ne dovedesc existența lui Dumnezeu. b) Fie că El îndrumă pe oameni, atât pe indivizi cât și pe neamuri, făcându-i să meargă în mod liber către menirea lor și împlinind astfel planurile pe care Dumnezeu le-a alcătuit din toată veșnicia. Este sigur, precum am spus deja, că Dumnezeu a prevăzut totul și că ceea ce a prevăzut se împlinește în chip infailibil. Urmează că, după cum a fixat mersul astrelor, tot astfel a rânduit mai dinainte mersul omenirii. Că oamenii se

frământă după patimile lor și după capriciile voinței lor libere, rămâne totuși adevărat că Dumnezeu îi conduce. Concursul divin este, deci, universal. După cum a creat toate ființele, Dumnezeu creează toate activitățile, de orice natură ar fi ele, libere sau necesitate. Astfel, Dumnezeu conlucrează la toate actele noastre, fără ca prin aceasta să violeze libertatea noastră.

B) Dumnezeu lucrează în afara ordinii obișnuite a lucrurilor, când socotește de cuviință. Minunile, profețiile și, în general, toate intervențiile divine care se săvârșesc în afara cursului naturii și par o abatere de la legile obișnuite ce cârmuiesc ființele, nu sunt nicidecum o schimbare în planul providențial: excepțiile, ca și legile, au fost prevăzute din toată veșnicia. Același lucru s-ar putea spune despre rugăciune, a cărei influență este reală, fără a aduce totuși vreo schimbare în hotărârile veșnice ale lui Dumnezeu.

4° **Dovezile dogmei catolice.** Dogma existenței Providenței, definită de Conciliul Vatican, sess. III, cap. 1, se sprijină pe Sfânta Scriptură, pe rațiune și pe consimțământul universal.

A. **SFÂNTA SCRIPTURĂ.** „Înțelepciunea ajunge cu tărie lumea de la un capăt la altul și rânduiește toate cu blândețe", se spune în Cartea Înțelepciunii (8, 1). Și în alt loc: „Căci nu este alt Dumnezeu afară de Tine, Care porți grijă de toate." (XII, 13).

Providența se îngrijește de cele mari: „Prin Mine domnesc regii și prinții hotărăsc ceea ce este drept." (Prov., VIII, 15). Ea

se întinde până la cele mai mici făpturi: „Nu se vând oare doi vrăbii cu un as? (asul la Evrei prețuia cam șase centime). Și nu cade nici una pe pământ fără îngăduința Tatălui vostru." (Mat., X, 29).

B. **RAȚIUNEA.** Existența Providenței rezultă din atributele lui Dumnezeu: a) din știința Sa, care, fiind infinită, cunoaște scopul rânduit creaturilor și mijloacele ce duc la el; b) din înțelepciunea Sa, care ar fi în lipsă dacă, după ce a creat lumea, nu s-ar îngriji să o păstreze în ordine; c) din puterea Sa, care poate împlini toate planurile pe care înțelepciunea Sa le-a alcătuit; d) din bunătatea Sa: este cu neputință ca Dumnezeu, Care a creat din bunătate, să Se dezintereseze de creaturile Sale; e) din dreptatea Sa: bunătatea nu trebuie să suprime dreptatea, care răsplătește sau pedepsește pe fiecare după faptele sale.

C. **CONSIMȚĂMÂNTUL UNIVERSAL.** Toate popoarele care au credințe religioase au făcut rugăciuni către dumnezeire; ele s-au adresat lui Dumnezeu ca unui Stăpân suveran care cârmuiește lumea.

(37) V. Obiecțiile împotriva Providenței.

Obiecțiile împotriva Providenței sunt de două feluri. Ele se scot: 1° din existența răului, atât în ordinea fizică cât și în

ordinea morală; și 2° din împărțirea neegală și, prin urmare — conchid adversarii — nedreaptă a bunurilor.

1° **Existența răului în lume.**

A. **Răul fizic.** Neajunsurile trupului, calamitățile, suferințele sunt pretutindeni în natură. De ce cataclismele, uraganele, cutremurele de pământ? De ce flagelurile? De ce războiul? De ce durerea? Nu se ridică răul împotriva atributelor lui Dumnezeu: împotriva puterii Sale, dacă nu l-a putut împiedica, și împotriva bunătății Sale, dacă nu l-a voit?

Răspuns. a) Să observăm mai întâi că răul fizic nu este decât urmarea imperfecțiunii creaturilor. Ființele create sunt în chip necesar ființe finite. Din clipa, deci, când există creație, există imperfecțiune și defecte.

b) Tot ceea ce numim rău nu este totdeauna rău în realitate. Astfel, nu trebuie numite rele cataclismele care sunt, după cuvântul lui Lamennais, „minunata și măreața lucrare a naturii".

c) Răul începe, de fapt, cu durerea, fie că este vorba de suferință fizică ori de suferință morală, nu are importanță. Că durerea este o tortură a trupului sau a sufletului, este neîndoielnic; dar se poate spune pentru aceasta, și în chip absolut, că ea este un rău? Cu siguranță nu. 1. Căci, pe de o parte, din punct de vedere fizic, ea este adesea condiția binelui: astfel, suferința ne face să căutăm leacurile care

vindecă bolile și conlucrează astfel la păstrarea ființei. De altminteri, nu trebuie uitat că fiecare individ nu este decât o parte foarte mică a universului și că binele general se dobândește prin jertfirea binelui particular: prin sângele multor soldați se cumpără mântuirea patriei. 2. Pe de altă parte, din punct de vedere moral, durerea nu este un scop, ci un mijloc. Ea intră în împlinirea planului dumnezeiesc, aducând ființa care suferă la ispășirea greșelilor sale morale și la practicarea celor mai eroice virtuți. Căci omul se poate ridica întotdeauna deasupra durerii, o poate stăpâni prin tăria sufletului și energia voinței sale. O poate primi ca mijloc de înălțare și ca izvor de merit și răsplată. „Necazul, zice Montaigne, este pentru suflet ca un ciocan ce îl lovește și, lovindu-l, îl lustruiește și îl curăță de rugină."

Iată atâtea motive care explică răul fizic și, chiar dacă ni s-ar părea neîndestulătoare, tot nu ar trebui să conchidem de aici că Dumnezeu n-ar avea temeiuri drepte de a lucra astfel.

Lămuririle de mai sus ne sunt date de rațiune. Doctrina Bisericii merge mai departe și dezvinovățește mai bine Providența de mustrările ce i se aduc. Ea afirmă, într-adevăr, că relele fizice sunt urmarea păcatului strămoșesc, a cărui existență se dovedește mai jos (Nr. 66), și că ele trebuie, prin urmare, puse pe seama primilor noștri părinți și nu a lui Dumnezeu. Ea adaugă că, în starea de acum, omul este astfel îndemnat, prin mizeriile vieții, să se desprindă de această lume, care nu este pentru el o „cetate stătătoare", și să caute pe

cea viitoare (Evr., XIII, 14), prin supunerea față de voința divină.

B. **Răul moral.** Răul fizic poate veni de la Dumnezeu. Dar răul moral este el compatibil cu cârmuirea unui Dumnezeu care este sfințenia însăși?

Evident, Dumnezeu nu poate voi păcatul; El numai îl îngăduie. Îl îngăduie fiindcă voiește să lase omului libertatea și, prin libertate, prilejul de merite și virtuți. Că libertatea este un bine, nu se poate pune la îndoială. Dacă omul abuzează de ea, a cui este vina, dacă nu a lui însuși și nu a lui Dumnezeu? De altminteri, „propriu-zis, răul nu există; nu există decât ființe rele... Mai mult, nimeni nu este rău în chip absolut, și în cel mai pervers există o rădăcină nepieritoare de bine care, în sânul morții aparente, lucrează în taină seva menită să reînvie într-o zi, sub raza astrului veșnic, sărmana plantă pe jumătate uscată." (Lamennais)

2° **Împărțirea neegală a bunurilor** este un alt pretext pentru a învinui Providența. Se obiectează că omul bun primește rar răsplata faptelor sale bune, că este, mai mult decât oricare altul, încercat de nenorocire, pe când cel rău nu este pedepsit pentru crimele sale și trăiește adesea în belșug și fericire.

Răspuns. a) Putem observa că plângerea este exagerată, căci bunurile, ca și relele, sunt împărțite de Dumnezeu fără deosebire între buni și răi. „Dumnezeu face să răsară soarele Său peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaia Sa peste cei

drepți și peste cei nedrepți." (Mat., V, 45). Ar fi chiar mai adevărat să se spună că omul virtuos are aici jos o sumă mai mare de fericire; nu are el liniștea sufletului și mulțumirea lăuntrică, care sunt roadele unei conștiințe bune, pe când necredinciosul este adesea mușcat de remușcare și nu gustă decât bucurii trecătoare? „Am văzut pe nelegiuit la culmea puterii. Se înălța ca cedrii Libanului. Am trecut și iată că nu mai era." (Ps., XXXVI, 35-36).

b) Chiar în ipoteza, foarte discutabilă, că bunurile ar fi împărțite de Dumnezeu într-o măsură mai largă celor răi decât celor buni, am reintra în cazul răului fizic despre care am vorbit mai sus. Bunurile vremelnice nu sunt scopul omului, ci numai mijloace de a ajunge la acest scop. Relele, sărăcia și nenorocirea trebuie să devină prilejuri de merit și ele pot fi datoria pe care cei drepți trebuie să o plătească lui Dumnezeu pentru greșelile lor, după cum belșugul celor răi este poate plata binelui pe care l-au săvârșit, oricât de mic ar fi el. Dacă virtutea, de altminteri, ar fi sigură a dobândi cu nesovăire o răsplată vremelnică, câți ar mai fi virtuoși, mai mult din interes decât din iubirea binelui și din ascultare de poruncile dumnezeiești!

Concluzie practică.

1° Dumnezeu este bun. Nimic nu poate împinge mai mult la iubirea lui Dumnezeu decât cugetarea bunătății Sale. 2° Dumnezeu este infinit de mare. Cu cât un lucru este mai vrednic, cu atât este mai vrednic de căutat. Cel mai nobil serviciu este, deci, acela al lui Dumnezeu. Mai bine este a sluji lui Dumnezeu decât a sluji prinților pământului, căci „a sluji lui Dumnezeu înseamnă a domni". 3° Dumnezeu este pretutindeni. Nu putem găsi un loc care să ne ascundă privirii Sale dacă voim să săvârșim păcatul. 4° Dumnezeu este infinit de drept. El va da fiecăruia după faptele sale: Cerul celor virtuoși și Iadul celor păcătoși. Fie ca aceste cugetări să ne călăuzească totdeauna pe calea datoriei!

LECTURĂ

(Cartea lui Iov). Iov, model de supunere față de voința divină.

QUESTIONAR.

1. Care sunt principalele erori cu privire la felul de a concepe natura lui Dumnezeu? Din ce izvoare și-a cules Biserica doctrina despre natura lui Dumnezeu? Care este dubla metodă folosită de rațiune?
2. Ce înțelegeți prin atribute negative? Care sunt atributele negative ale lui Dumnezeu?
3. Ce sunt atributele pozitive sau morale ale lui Dumnezeu? Care sunt ele? Se poate împăca știința mai dinainte a lui Dumnezeu cu libertatea omenească? Cum concepeți libertatea divină?
4. Ce este Providența? Care sunt adversarii Providenței? Care este dogma catolică despre Providență? Cum se poate dovedi existența Providenței?
5. Ce obiecții se pot ridica împotriva Providenței? Dacă Dumnezeu este atotputernic și bun, cum se face că n-a creat lumea mai bună? Răul moral nu este oare încă și mai de neînțeles din partea unui Dumnezeu care este sfințenia însăși? Este oare admisibil ca bunurile și încercările să fie împărțite între oameni într-un mod atât de neegal și adesea atât de nedrept?

TEME SCRISE

1° Spuneți cum vi-L închipuiți pe Dumnezeu. 2° Sunt știința mai dinainte a lui Dumnezeu și libertatea omenească incompatibile? 3° Ce credeți despre Providență? Cum se poate face ca un Dumnezeu infinit de desăvârșit să îngăduie păcatul? Va veni oare o zi când dreptatea deplină va fi restabilită?

Lecția a VI-a
Articolul întâi al Simbolului (urmare)

Despre Sfânta Treime

1° Definiție

2° Dogma catolică

Adversari

Dovezi ale existenței Treimii

Sfânta Scriptură

Tradiția

Mărturia martirilor

Mărturia Părinților Bisericii

Definițiile și practicile Bisericii

3° Raporturile celor trei persoane

Fiul purcede din Tatăl; Sfântul Duh din Tatăl și din Fiul

Atributele

Lucrările lor din afară

4° Analogii și comparații

Frunza de trifoi (Sfântul Patriciu)

Soarele

Triunghiul

Sufletul omenesc și cele trei facultăți ale sale

5° Taina înaintea rațiunii

Ea n-a putut-o descoperi

Ea dovedește că nu este absurdă

(38) Termeni.

Treime. Etimologic, acest cuvânt înseamnă, după unii, „unitate de trei", un singur Dumnezeu în trei persoane; după alții, înseamnă simplu „triadă".

Deși taina Sfintei Treimi a stat la temelia credinței primelor comunități creștine, cuvântul nu se găsește nici în Noul Testament, nici în scrierile Părinților apostolici, nici în Simbolul Apostolilor.

A cunoaște și a înțelege. Nu trebuie confundată semnificația acestor două cuvinte. A cunoaște înseamnă a avea ideea, noțiunea unui lucru, a ști că acel lucru există, că are anumite însușiri. A înțelege înseamnă a cunoaște un lucru în profunzime și în amănunte, a-i ști cum și de ce. Astfel, noi Îl cunoaștem pe Dumnezeu, dar nu Îl înțelegem. Știința noastră nu este, cum se spune, cuprinzătoare, adică nu îmbrățișează întreg obiectul ei, fiindcă mintea noastră finită nu poate cuprinde infinitul. Cunoaștem taina vieții lui Dumnezeu: Dumnezeu subzistând în trei Persoane. Comparațiile și analogiile ne dau o anumită idee despre taină, dar nu o înțelegem.

NOTA. Taina Sfintei Treimi constând în faptul unei singure esențe, sau naturi unice, subzistând în trei persoane, este de trebuință să se fixeze bine sensul cuvintelor.

Îl vom stabili după cardinalul Billot și după abatele Tanquerey (De Deo uno et trino).

Esență. Ceea prin care un lucru este ceea ce este și se deosebește de orice altceva. Astfel, animalitatea și rațiunea sunt cele două proprietăți care alcătuiesc esența omenească și deosebesc pe om de animal și de înger, care sunt lipsiți fie de una, fie de cealaltă.

Natură. Principiu de activitate al unei ființe, adică ceea ce, într-o ființă, este principiul, izvorul acțiunilor și al patimilor sale (cuvântul patimă se opune aici acțiunii). Astfel, la un om,

natura este deopotrivă trupul și sufletul, fiindcă amândouă sunt principiul a tot ceea ce omul face sau pătimește.

Substanță (lat. sub, dedesubt, stare, a sta). Ceea ce există în sine și nu în altul. La ființele create, cuvântul substanță se spune despre ceea ce subzistă, spre deosebire de accidente, precum forma, culoarea, care pot varia fără ca substanța să se schimbe. În Dumnezeu, Ființa necesară, nu sunt accidente. Termenul substanță se confundă, deci, cu ceilalți doi termeni, esență și natură. În explicarea tainei Treimii, cele trei cuvinte vor fi, prin urmare, întrebuințate ca echivalente.

Persoană. Substanță deplină, înzestrată cu rațiune, individuală, autonomă. Dacă toți oamenii au aceeași natură, dacă toți sunt înzestrați cu un trup și cu un suflet rațional, această natură comună tuturor există într-un mod deosebit în fiecare dintre ei. Iar ceea ce face ca un om să nu fie un alt om, ceea ce fiecare are propriu, ceea ce îi face autonomia sa, eul său, aceasta se numește personalitate, persoană.

A purcede. A veni din, a-și trage obârșia. Este „purcedere" când o natură neschimbătoare este împărtășită în întregime și fără împărțire de substanță uneia sau mai multor persoane.

Spirațiune: cuvânt întrebuințat de teologi pentru a desemna felul în care Sfântul Duh purcede din Tatăl și din Fiul.

DEZVOLTARE.

(39) I. Taina Sfintei Treimi.

Nu este decât un singur Dumnezeu și este de la sine înțeles că nu pot fi mai mulți. (V. Nr. 34.) Totuși, Dumnezeu, unic după natură, este Treime după persoane.

Sfânta Treime este, așadar, taina unui singur Dumnezeu în trei persoane. Mai lămurit, este taina a trei persoane deosebite, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, subzistând într-o singură și unică substanță, sau esență, sau natură dumnezeiască; persoana a doua purcezând din cea dintâi pe calea nașterii, iar a treia purcezând deopotrivă din cea dintâi și din cea de-a doua, ca dintr-un singur principiu, pe calea spirațiunii. De credință. Cele două părți ale acestei definiții vor fi dezvoltate în numerele 40 și 41.

Mai înainte, se cuvine a observa că termenul persoană, aplicat persoanelor dumnezeiești, nu are întru totul același sens ca acela definit în vocabular, unde se aplică oamenilor. Într-adevăr, pe când la aceștia din urmă sunt tot atâtea naturi și substanțe câte persoane, iar singurul punct comun ce există între ei este asemănarea de natură, celor trei persoane

dumnezeiești le corespunde o singură și unică substanță: cele trei persoane sunt consubstanțiale, deci egale, fiindcă sunt una și aceeași substanță.

(40) II. Dogma Treimii. Adversari. Dovezile dogmei.

1° Adversarii dogmei.

A. În primele veacuri, rătăcirile cu privire la dogmă s-au născut din greutatea de a împăca unitatea naturii dumnezeiești cu treimea persoanelor și au îmbrăcat trei forme principale:

a) Pentru a păzi mai bine unitatea de natură, unii au tras concluzia unității de persoană: aceasta a fost rătăcirea modalistilor, care susțineau că Tatăl, Fiul și Sfântul Duh nu sunt decât modalități ale aceleiași persoane, sau, dacă voim, aceeași persoană privită sub trei manifestări deosebite; ca Ziditor, Dumnezeu ar fi fost persoana Tatălui; ca Răscumpărător, ar fi fost Fiul; și ca Sfințitor, Sfântul Duh.

b) Alții, stăruind mai mult asupra deosebirii persoanelor, au pretins că Tatăl, Fiul și Sfântul Duh sunt ființe deosebite și nicidecum consubstanțiale. Astfel, pentru Arius, Cuvântul nu este egal cu Tatăl: nu este adevărat Dumnezeu, ci o creatură mult mai desăvârșită decât celelalte, născută cea dintâi, și de care Dumnezeu S-ar fi folosit pentru a crea celelalte ființe, pe

care mărirea Sa o făcea să-i fie potrivnic a le crea El Însuși direct. Pentru Macedonius, episcop de Constantinopol, Sfântul Duh nu este decât slujitorul Tatălui și al Fiului.

c) Alții, în sfârșit, triteiștii, au învățat că în Dumnezeu sunt trei naturi și trei persoane.

B. În timpurile moderne, dogma a fost respinsă de secta protestantă a socinienilor (secolul al XVI-lea) și, mai târziu, de protestanții liberali precum Harnack, de raționaliști și de unii moderniști precum Loisy, care pretind că dogma nu se afla în credința primilor creștini și ar fi fost alcătuită puțin câte puțin de-a lungul primelor patru veacuri.

2° Dogma Treimii. Dovezile ei. Trei persoane cu adevărat deosebite, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, subzistă într-una și aceeași natură dumnezeiască.

Acest articol de credință, enunțat implicit, adică în termeni echivalenți, în Simbolul Apostolilor (cel târziu de la începutul secolului al II-lea), care mărturisește credința în Dumnezeu Tatăl... în Iisus Hristos, Fiul Său unul-născut... și în Sfântul Duh; în Simbolul de la Niceea-Constantinopol, care afirmă dumnezeirea și consubstanțialitatea celor trei persoane; în Simbolul Sfântului Atanasie, care dezvoltă cele două simboluri precedente, a fost formulat din nou de Conciliul al IV-lea din Lateran (1215) în următorii termeni: „Credem cu tărie că este un singur Dumnezeu adevărat... Tată, Fiu și Sfânt Duh, trei persoane, dar o singură esență, substanță sau natură cu totul

simplă", apoi a fost completat de papa Eugeniu al IV-lea, cu aprobarea Conciliului de la Florența, în decretul unirii Grecilor (1439), unde se afirmă legitimitatea lui Filioque.

Dogma Treimii, așa cum este formulată mai sus și a fost explicată pe scurt la nr. 39, este întemeiată pe Sfânta Scriptură și pe Tradiție.

A. Sfânta Scriptură. Avem să cercetăm dacă este cu putință să regăsim în textele Noului Testament și, prin urmare, în credința primilor creștini, cele două elemente care alcătuiesc taina Sfintei Treimi, și anume: a) existența a trei persoane deosebite și dumnezeiești; și b) unitatea lor de natură sau consubstanțialitatea.

TREI PERSOANE DEOSEBITE ȘI DUMNEZEIEȘTI.

1. Existența în Dumnezeu a trei persoane cu adevărat deosebite reiese din numeroase locuri ale Sinopticilor, ale Sfântului Ioan și ale Sfântului Pavel. Iată textele cele mai însemnate unde sunt numite fie două persoane, fie toate trei deodată. În Sinoptici, Iisus spune despre Sine că „numai Tatăl cunoaște pe Fiul, și Fiul cunoaște pe Tatăl". (Mat., XI, 27; Luc, X, 22). La Sfântul Ioan se spune că Sfântul Duh „purcede de la Tatăl", că este „trimis de Fiul" (Ioan, XV, 26; XVI, 7). Nu mai puțin limpezi sunt textele unde apar deodată cele trei persoane: 1) La Botezul Domnului nostru: când Hristos a fost botezat (Mat., III, 16-17), „cerurile

i s-au deschis și a văzut pe Duhul lui Dumnezeu coborându-Se asupra Lui în chip de porumbel și, în același timp, un glas s-a auzit din ceruri zicând: «Acesta este Fiul Meu cel iubit».” Iată bine cele trei persoane: Tatăl care vorbește, Fiul care este botezat și Sfântul Duh care Se arată sub chip de porumbel. 2) Făgăduința Sfântului Duh: Iisus, înainte de a Se sui la Cer, vestește Apostolilor Săi că Tatăl Său le va trimite pe Sfântul Duh ca să-i învețe și să-i întărească în credință: „Voi ruga pe Tatăl Meu și vă va trimite un alt Mângâietor.” (Ioan, XIV, 16, 26). Tatăl care trimite, Fiul care roagă pe Tatăl, Sfântul Duh care este trimis, sunt vădit trei persoane deosebite. 3) Formula Botezului: în clipa despărțirii de Apostolii Săi, Domnul nostru le transmite puterile Sale; îi învestește cu misiunea lor prin aceste cuvinte: „Mergeți, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.” (Mat., XXVIII, 19). Aceeași formulă trinitară revine de trei ori în epistolele Sfântului Pavel (Ef., IV, 4-7; I Cor., XII, 4-7; II Cor., XIII, 13). Iată pe cea din urmă, care este cea mai explicită: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos, iubirea lui Dumnezeu și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi toți!”

2. Dumnezeirea celor trei persoane se deduce nu mai puțin din multe texte ale Scripturii. Nu avem aici a dovedi nici dumnezeirea Tatălui, care este adesea afirmată în Scriptură și nu este contestată de eretici,

nici dumnezeirea lui Hristos, care va fi statornicită mai jos (v. Nr. 95). Cât despre dumnezeirea Sfântului Duh, ea ne este învățată de Însuși Iisus Hristos, când vorbește de trimiterea unui alt Mângâietor care va învăța pe oameni tot adevărul. (Ioan, XIV, 16, 26). Fiindcă numai Dumnezeu poate învăța tot adevărul, înseamnă că acest Mângâietor este Dumnezeu ca Tatăl și ca Fiul care trebuie să-L trimită. Sfântul Petru mustră pe Anania pentru că a căutat să înșele pe Sfântul Duh și îl acuză că a mințit nu oamenilor, ci lui Dumnezeu. (Fapte, V, 3-4).

UNITATEA DE NATURĂ.

„Eu și Tatăl una suntem", zice Domnul nostru Iudeilor. (Ioan, X, 30). Și Iudeii au înțeles atât de bine că Cel care rostea aceste cuvinte Se făcea Dumnezeu, încât au luat pietre ca să-L ucidă cu pietre. Altădată, Domnul nostru a vorbit aproape la fel ucenicilor Săi. Lui Filip, care Îi cerea să le arate pe Tatăl, i-a răspuns: „Filip, cel ce M-a văzut pe Mine a văzut și pe Tatăl. Cum poți zice: «Arată-ni-L pe Tatăl»? Nu crezi că Eu sunt în Tatăl și Tatăl este în Mine?" (Ioan, XIV, 9-10).

Ceea ce Iisus Hristos a spus despre unirea Sa cu Tatăl, a afirmat de asemenea despre Sfântul Duh: „Când va veni Mângâietorul pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine." (Ioan, XV, 26). Iar cel ce purcede din Dumnezeu trebuie să aibă aceeași natură ca Dumnezeu.

Concluzie. Din cercetarea diferitelor texte ale Sfintei Scripturi citate mai sus rezultă că substanța dogmei Treimii era într-adevăr în credința Bisericii primare. Greutățile vor veni mai târziu, când va fi vorba să se traducă credința creștină în limbaj filosofic. Atunci va trebui evitat un îndoit recif: va trebui, pe de o parte, să se pună bine în lumină deosebirea persoanelor, păstrând neatinsă doctrina iudaică a monoteismului; și, pe de altă parte, să nu se exagereze deosebirea celor trei persoane, pentru a nu se ajunge la triteism, adică la politeism.

B. Tradiția. Credința în Sfânta Treime urcă până la începuturile creștinismului:

a) MĂRTURIA MARTIRILOR. Pentru a mărturisi credința lor în dumnezeirea celor trei persoane și mai ales în Domnul nostru, numeroși martiri au îndurat cele mai crude chinuri. Astfel, ca să dăm un singur exemplu, Sfântul Policarp, ucenic al Sfântului Ioan, striga în fața rugului aprins: „Te slăvesc întru toate, pe Tine, o Dumnezeul meu, împreună cu veșnicul și dumnezeiescul Tău Fiu Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Sfântul Duh, să fie cinstea, acum și pururea."

b) MĂRTURIA PĂRINȚILOR BISERICII. Aflăm în scrierile unui număr de Părinți mărturii dintre cele mai prețioase ale aceleiași credințe. Sfântul Ignatie al Antiohiei vorbește despre Tatăl, despre Fiul și despre Sfântul Duh ca despre persoane cărora le datorăm un respect deopotrivă. Sfântul Irineu spune că „Biserica, ale cărei semințe Apostolii le-au aruncat până la

marginile universului, crede în Dumnezeu Tatăl Atotputernic, în Iisus Hristos, Fiul Său, întrupat pentru mântuirea noastră, și în Sfântul Duh, Care a grăit prin Prooroci." Cuvintele lui Tertullian nu sunt mai puțin lămurite în concizia lor: „Tatăl este Dumnezeu, Fiul este Dumnezeu, Sfântul Duh este Dumnezeu, și Dumnezeu este fiecare dintre Ei."

c) PRACTICA BISERICII. Potrivit credinței sale, Biserica a administrat din totdeauna Botezul în numele celor trei persoane. Taina Sfintei Treimi ține locul întâi în liturgia ei. Toate binecuvântările, toate rugăciunile, toate slujbele o pomenesc, fie prin întrebuințarea semnului crucii, fie prin Doxologie: „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh."

(41) III. Raporturile celor trei persoane dumnezeiești. Atributele lor. Lucrările lor.

A. Raporturile celor trei Persoane.
A doua persoană purcede din cea dintâi prin naștere: de aici vin cele două nume de Tată și de Fiu. Adesea, în Sfânta Scriptură, se spune despre a doua persoană că este Fiul propriu: „Dumnezeu n-a cruțat pe însuși Fiul Său" (Rom., VIII, 32), Fiul unul-născut: „Dumnezeu a iubit atât de mult lumea, încât a dat pe Fiul Său unul-născut." (Ioan, III, 16). Vorbind despre Iisus Hristos, Sfântul Pavel zice: „Căruia

dintre îngeri i-a zis Dumnezeu vreodată: «Tu ești Fiul Meu, astăzi Te-am născut»?" (Evr., I, 5). Dacă ceea ce se spune despre Fiul nu se poate spune despre îngeri, anume că Dumnezeu L-a născut, este fiindcă El nu este, ca ei, creat în timp, ci născut din veci. Născând pe Fiul, Tatăl Îi împărtășește însăși esența Sa dumnezeiască, adică toate desăvârșirile Sale. Amândoi au aceeași natură; singurul lucru care deosebește cele două persoane și pe care nu și-l pot împărtăși reciproc este, de o parte, paternitatea, iar de cealaltă, filiațiunea.

Sfântul Duh purcede din Tatăl și din Fiul ca dintr-un singur principiu, pe calea spirațiunii (Conc. de la Florența). Tatăl și Fiul produc pe Sfântul Duh prin aceeași putere și prin același act. Din faptul însuși că este produs de Tatăl și de Fiul, Sfântul Duh este o persoană deosebită de celelalte două.

Acest adevăr este învățat a) de Sfânta Scriptură și b) de Tradiție (v. Nr. 119).

B. Atributele lor.
Cele trei persoane dumnezeiești, având aceeași natură, au și aceleași atribute. Ele sunt egale în desăvârșire. Au aceeași putere, aceeași înțelepciune, aceeași dreptate, aceeași bunătate etc. Niciuna nu este mai veche decât alta, deși cea dintâi poartă numele de Tată, iar a doua pe acela de Fiu.

C. Lucrări din afară.
Deși acestea sunt comune Treimii, anumite lucrări sunt apropiate, adică atribuite fiecăreia dintre persoane în parte.

Astfel, atribuim creația Tatălui, fiindcă ea este ca un efect al paternității. Fiului, Care este Cuvântul, adică rodul gândirii și al înțelepciunii dumnezeiești, Îi atribuim lucrările de înțelepciune, de pildă rânduiala universului, precum și restabilirea rânduielii primitive a harului prin Răscumpărare; totuși, Întruparea și moartea pe Cruce nu-I sunt numai apropiate, ci Îi aparțin în chip propriu; El singur, a doua persoană a Sfintei Treimi, S-a întrupat și a murit pe Cruce. Sfântului Duh, Care purcede din iubirea dumnezeiască, Îi atribuim lucrările de iubire și, fiindcă aceasta se arată făcând binele, Îi atribuim sfințirea sufletelor prin har.

(42) IV. Analogii și comparații care slujesc la explicarea tainei.

Spre a arunca puțină lumină asupra tainei, Părinții Bisericii și teologii au întrebuințat numeroase comparații sau analogii, dintre care iată pe cele mai însemnate.

a) Se istorisește că Sfântul Patriciu, apostolul Irlandei, propovăduind într-o zi triburilor acestei insule, încă păgâne, și vrând să le explice Sfânta Treime, a cules deodată o frunză de trifoi din câmpul în care se afla: „Iată, zise el, arătând cele trei părți ale frunzei, o imagine foarte nedesăvârșită a Sfintei Treimi. După cum vedeți aici o singură frunză, dar trei lobi

deosebiți, tot astfel în Sfânta Treime este un singur Dumnezeu, dar trei Persoane în Dumnezeu."

b) S-a asemănat de asemenea Sfânta Treime cu soarele, care cuprinde trei lucruri: focarul, lumina și căldura.

c) Foarte adesea, ea a fost înfățișată pe monumente sub forma unui triunghi, ale cărui trei laturi sunt egale. Aceste trei laturi egale, care nu alcătuiesc decât un singur triunghi, amintesc deodată cele trei persoane egale și unitatea naturii dumnezeiești.

d) Dar cea mai bună comparație, fără îndoială, se găsește în sufletul omenesc, „treime creată, cum zice Bossuet, pe care Treimea necreată a făcut-o după chipul Său". Sufletul omenesc nu este oare alcătuit din trei facultăți: simțirea, inteligența și voința? Să presupunem o clipă că aceste trei facultăți ar deveni fiecare o personalitate: vom avea treimea în unitate.

Oricât ar fi de folositoare aceste comparații, nu trebuie să le adâncim prea mult, nici să le exagerăm puterea, căci Treimea, fiind o taină, rămâne o taină, în ciuda explicațiilor iscusite și a analogiilor savante pe care închipuirea le poate născoci.

(43) V. Taina Sfintei Treimi înaintea rațiunii.

Dogma Sfintei Treimi este o taină propriu-zisă și în sensul cel mai strict al cuvântului; de unde putem trage cele două concluzii următoare:

a) Prin puterile sale proprii, rațiunea era neputincioasă să descopere acest adevăr. Taina nu poate fi cunoscută decât de acela care vede pe Dumnezeu Însuși; numai Dumnezeu putea deci să ne-o descopere, fiindcă vederea lui Dumnezeu nu este dată niciunui om aici jos. „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată, zice Sfântul Ioan; Fiul unul-născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut." (Ioan, I, 18).

b) Rațiunea, care nu poate descoperi taina, care nu poate vedea de ce și cum sunt trei persoane în Dumnezeu, poate dovedi cel puțin că ea nu are nimic absurd. Afirmând că sunt în Dumnezeu trei persoane și o natură, Biserica nu pretinde că trei și unu ar fi același lucru. Dacă cuvintele „natură" și „persoană" ar exprima aceeași idee, ar fi desigur contradicție. Dar trei persoane pot intra în unitatea substanței dumnezeiești, după cum la om două substanțe, sufletul și trupul, există în unitatea persoanei omenești.

Concluzie practică.

1° Cea mai bună cale de a studia taina Sfintei Treimi este a medita asupra binefacerilor pe care le-am primit de la cele trei persoane dumnezeiești. 2° Să le arătăm recunoștința noastră făcând cu mult respect și evlavie semnul Crucii și rostind cu râvnă această scurtă rugăciune: „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor!"

LECTURI.

1° Botezul Domnului nostru. (Sfântul Matei, cap. III)
2° Capitolul I și capitolul XIV din Sfântul Ioan.
3° Sfântul Augustin, al cărui geniu puternic știa totuși să se înalțe foarte sus, voia într-o zi, plimbându-se pe țărmul mării, să pătrundă adâncurile Tainei, când a fost readus de un înger la realitatea slăbiciunii și a neputinței sale. Îngerul, deghizat sub chipul unui copil, scotea apă cu o scoică, ca s-o verse într-o gropiță pe care o săpase în mijlocul nisipului. „Ce faci acolo, copilul meu?", îl întrebă doctorul învățat. „Aș vrea să bag toată apa mării în groapa aceasta." „Este cu neputință; nu vezi că groapa e prea mică și marea prea mare?" „Nu vedeți și dumneavoastră", răspunse copilul, „că este încă și mai cu

neputință să băgați taina Sfintei Treimi în mintea dumneavoastră?"

CHESTIONAR.

1° Ce este taina Sfintei Treimi? Care sunt punctele importante ale tainei?

2° Care sunt adversarii dogmei? Cum ne-a fost descoperită această taină? Regăsim oare toate elementele dogmei în Sfânta Scriptură? Biserica a crezut întotdeauna în această taină?

3° Care sunt raporturile celor trei persoane dumnezeiești? Ce este Fiul față de Tatăl? Și Sfântul Duh față de Tatăl și de Fiul? Sunt atributele lor diferite? Care sunt lucrările lor din afară?

4° Cunoașteți analogii și comparații care aruncă puțină lumină asupra acestei taine?

5° Putea rațiunea să descopere taina Sfintei Treimi? Poate cel puțin să dovedească că nu este absurdă?

TEME SCRISE.

1° Imaginile care înfățișează Sfânta Treime Îl reprezintă pe Dumnezeu Tatăl cu un glob în mână, pe Dumnezeu Fiul cu o cruce, pe Dumnezeu Sfântul Duh sub chip de porumbel. Spuneți de ce. 2° Nu sunt oare și alte chipuri de a înfățișa Sfânta Treime?

Lecția a VII-a
Lucrările lui Dumnezeu. Îngerii.

I) Creația. Dogma

Adversari

Dovezi

Sfânta Scriptură

Tradiția

Rațiunea

Punctele ei esențiale

Materia nu este veșnică

Numai Dumnezeu este Creator

Dumnezeu era liber să creeze

Scopul creației

Slava extrinsecă a Creatorului

Fericirea creaturilor

II) Îngerii

1° Existență

Erori: saducheii – ateii – protestanții liberali.

Dovezi

Sfânta Scriptură

Tradiția

Rațiunea

2° Natura: substanțe

Spirituale

Inferioare lui Dumnezeu

Superioare omului

3° Numărul și ierarhia

4° Starea originară

Încercarea

Căderea îngerilor răi

5° Îngerii păzitori

Existența

Rolul

Datoriile noastre față de ei

6° Îngerii răi sau demonii

Existența

Îndeletnicirea

Ispitirea

Obsesia
Posesia

(44) Termeni.

Creație. Actul prin care Dumnezeu a făcut lumea din nimic, adică fără a Se folosi nici de propria Sa substanță, nici de vreo materie preexistentă. Nu trebuie deci confundată creația cu: a) purcederea (vezi cuvintele lecției precedente); b) nici cu emanația, act prin care Dumnezeu ar fi făcut să iasă din Sine toate ființele universului; c) nici cu evoluția, care nu este decât o simplă schimbare de stare a unui lucru preexistent.

Înger (din grecescul „aggelos", mesager). Îngerii sunt duhuri curate, creați de Dumnezeu ca să-I cânte laudele și să fie mesagerii Săi către oameni. Îngerii sunt „duhuri curate", adică nu sunt uniți cu un trup precum sufletul omului. Adjectivul „curat" este luat adverbial (vezi Nr. 32) și nu este sinonim cu nevinovat. Îngerii răi nu mai sunt nevinovați; totuși, în ciuda vinei lor, rămân duhuri curate.

NOTA. Când Sfânta Scriptură vorbește despre fața și aripile îngerilor, acestea sunt chipuri și feluri de a vorbi: astfel, când îi înfățișează acoperindu-și fața înaintea lui Dumnezeu, este ca să arate respectul cu care Îl adoră. Aripile lor înseamnă promptitudinea cu care împlinesc poruncile Sale.

Demon (din grecescul „daimon", geniu). Diavol (din grecescul „diabolos", calomniator). Satana (dintr-un cuvânt ebraic ce înseamnă vrăjmașul). Lucifer (din latinescul „lux", lumină, și „ferre", a purta). Aceste patru numiri desemnează îngerul căzut, aruncat în Iad de Dumnezeu în urma neascultării sale.

DÉZVOLTARE

(45) I. Creația. Adversari. Dogma. Dovezile ei.

1° Adversari. Dogma creației are ca adversari: a) pe atei și pe materialiști, lucru de la sine înțeles; b) pe dualiștii care, spre a explica existența răului, admit două principii coeterne și independente, unul bun, altul rău: Dumnezeu și lumea. Partizani ai dualismului: gnosticii și maniheii din primele veacuri, catarinii și albigenzii din secolele al XII-lea și al XIII-lea, precum și religiile Indiei și ale Persiei; c) pe panteiști, pentru care lumea nu este deosebită de Dumnezeu, ori este o emanație a Lui.

2° Dogma. Dovezile ei. Dumnezeu a creat lumea, ființele spirituale și ființele materiale, în ceea ce privește întreaga lor substanță. De credință. Să notăm încă de pe acum că dogma nu contrazice nicidecum teoriile științifice care învață că

formarea lumii este rezultatul unei evoluții continue (v. nr. 55 și 56). Dogma creației se întemeiază pe Sfânta Scriptură, pe Tradiție și pe rațiune.

A. SFÂNTA SCRIPTURĂ. „La început, se spune în Facere (I, 1), Dumnezeu a făcut cerul și pământul." În afară de acest text foarte semnificativ, sunt numeroase pasaje din Biblie care vorbesc despre Dumnezeu ca despre Creatorul a tot ceea ce există (Is., XLIV, 24; XLV, 6-7; Prov., VIII, 23-31; Înț., XI, 17, și mai ales II Mac., VII, 28).

B. TRADIȚIA. a) Părinții Bisericii și scriitorii bisericești din primele veacuri sunt de acord în a admite dogma creației. b) Dogma, enunțată în cele două simboluri, al Apostolilor și al Niceei, a fost definită de al IV-lea Conciliu de la Lateran împotriva albigenzilor, apoi de Conciliul Vatican, care a condamnat erorile moderne pronunțând anatema asupra aceluia „care nu mărturisește că lumea și toate ființele pe care le cuprinde, fie spirituale, fie materiale, au fost, în ceea ce privește întreaga lor substanță, scoase din nimic de către Dumnezeu, sau zice că Dumnezeu n-a creat în mod liber..., tăgăduiește că lumea a fost făcută pentru slava lui Dumnezeu." (Sesiunea III, cap. 1, can. 5).

C. RAȚIUNEA. Existența lumii nu poate fi explicată decât în trei chipuri: a) fie se spune, cu dualiștii (Platon, Aristotel), că materia este veșnică, necesară și independentă ca și Dumnezeu, Care n-ar fi decât organizatorul ei. Ar fi atunci doi dumnezei: ceea ce este împotriva ideii de ființă infinită (v.

nr. 34). b) fie se spune, cu panteiștii, că lumea este o emanație a substanței dumnezeiești. Această ipoteză nu este mai admisibilă decât cea precedentă, căci cum ar putea ieși o substanță finită și imperfectă, precum materia, dintr-o substanță infinită și perfectă, precum substanța dumnezeiască? c) Singura ipoteză acceptabilă este deci cea a creației, care afirmă că lumea a fost produsă din nimic prin atotputernicia lui Dumnezeu.

3° Punctele esențiale ale dogmei.

Din textele Conciliului de la Lateran și ale Conciliului Vatican putem trage următoarele concluzii: a) Lumea nu este veșnică, cum pretind dualiștii și panteiștii. b) Lumea a fost creată numai de Dumnezeu. Dumnezeu nu S-a slujit, pentru a chema lumea la existență, de niciun intermediar. c) Dumnezeu era liber să creeze. Putea să se abțină, iar singurul motiv care L-ar fi putut determina este bunătatea Sa, și nu nevoia, cu atât mai puțin necesitatea. d) Scopul întâi al creației este slava extrinsecă a Creatorului. „Pentru Sine Însuși a făcut Dumnezeu toate lucrările Sale." (Prov., XVI, 4.) Fiind infinit, Dumnezeu nu poate să-Și propună un scop finit și mărginit; voința Sa nu poate fi mișcată decât de binele infinit și, cum acesta nu se află nicăieri în afara Lui, în cele din urmă Creatorul Însuși este ținta creației. Scopul secundar și indirect al creației este fericirea ființelor create. Dumnezeu, creând din bunătate și spre a-Și împărtăși bunurile Sale, Își pune slava în a face fericite ființele care sunt lucrarea Sa. e) Lucrările lui

Dumnezeu sunt de două feluri. Dumnezeu a creat și creatura spirituală și creatura trupească, îngerii și lumea.

Întâia chestiune care se înfățișează deci studiului nostru este creatura spirituală, adică îngerii.

(46) II. Îngerii. Adversari. Dogma. Dovezile ei.

1° Adversari. a) Existența îngerilor a fost tăgăduită odinioară la iudei de către saduchei. b) În zilele noastre, ea are ca adversari pe toți ateii, materialiștii, pozitivistii, raționaliștii care pretind că îngerii au fost născociți de iudei în vremea captivității lor. Pentru protestanții liberali, îngerii despre care vorbește Sfânta Scriptură nu erau ființe spirituale, înzestrate cu o existență proprie, ci pur și simplu bune inspirații stârnite de Dumnezeu, sau chiar oameni superiori care ar fi primit din cer misiunea de a-i instrui pe ceilalți.

2° Dogma. Dovezile ei. Există îngeri, adică făpturi spirituale, deosebite de oameni. Acest articol de credință se sprijină pe Sfânta Scriptură, pe Tradiție și pe rațiune.

A. SFÂNTA SCRIPTURĂ. Existența îngerilor este afirmată în numeroase locuri ale Vechiului și Noului Testament. Să citățm câteva exemple. a) Vechiul Testament. Un înger înarmat cu o sabie de foc păzește intrarea Raiului pământesc după izgonirea lui Adam și a Evei. (Fac., III, 24). Un înger se

arată Agar și o mângâie în pustie. (Fac., XVI, 9; XXI, 17). Un înger oprește brațul lui Avraam care era să-l junghie pe Isaac. (Fac., XXII, 11). Un înger scoate pe Lot și familia lui din cetatea Sodomei pe care focul din cer avea s-o nimicească. (Fac., XIX). Iacob vede în vis mulțimi de îngeri care se suiau și se coborau pe o scară ce mergea de la pământ la cer. (Fac., XXVIII, 12). Un înger îl întărește pe Ilie în pustie. (III Regi, XIX, 5). Arhanghelul Rafael îl însoțește pe Tobie. (Tob., V, 5). b) Noul Testament. Arhanghelul Gavriil este solul Întrupării. El vestește lui Zaharia nașterea Sfântului Ioan Botezătorul și Mariei pe aceea a lui Mesia. (Luca, I, 11, 26). Păstorilor, îngerii vestesc nașterea Mântuitorului. (Luca, II, 13). Un înger îl face pe Sfântul Iosif să plece în Egipt și îl face să se întoarcă. (Mat., II, 13, 19). Îngerii Îi slujesc lui Iisus în pustie. (Mat., IV, 11). Un înger Îl întărește în agonie. (Luca, XXII, 43). Tot îngerii fac cunoscută Învierea femeilor mironosițe. (Mat., XXVIII, 5-6). Un înger îl izbăvește pe Sfântul Petru din temniță. (Fapte, XII, 5-17).

B. TRADIȚIA. Avem asupra acestui punct mărturiile Părinților și definițiile Bisericii, mai ales la al IV-lea Conciliu de la Lateran și la Conciliul Vatican (nr. 45).

C. RAȚIUNEA nu poate, fără îndoială, să dovedească existența îngerilor; totuși, departe de a o contrazice, ea găsește mai curând în aceasta o potrivire. Trebuiau naturi în chip cu totul spirituale pentru a închide scara ființelor create și pentru a urma naturii omenești, care ține mijlocul între animal și înger.

(47) III. Natura îngerilor.

Îngerii sunt duhuri curate, adică substanțe spirituale, inferioare lui Dumnezeu, dar superioare omului. Propoziție certă, care decurge din textele conciliilor de la Lateran și ale Vaticanului.

Duhuri curate, îngerii nu au, prin urmare, trup. Ei sunt:
a) adevărate substanțe spirituale; b) substanțe inferioare lui Dumnezeu, fiindcă au fost creați de El și Îi slujesc drept soli; c) dar superioare omului, căci se spune despre Domnul nostru că „Dumnezeu L-a micșorat puțin mai prejos decât îngerii." (Ps., VIII, 6). Ei se bucură de o inteligență mai înaltă decât a lui. Ei au cunoștința viitorului care este legat de cauze necesare; dar nu cunosc viitorurile libere, acelea care depind numai de voința omului, precum nici tainele inimilor. Numai Dumnezeu le cunoaște pe acestea din urmă. (II Paralip., VI, 30). Ei se bucură, de asemenea, de o voință liberă, iar dovada este că unii au păcătuit. Ei sunt într-un loc determinat, nu precum trupurile, ci precum sufletul nostru este în toate părțile trupului nostru.

(48) IV. Numărul lor și ierarhia lor.

Numărul îngerilor este foarte mare. Propoziție certă, care rezultă: a) din faptul că Sfânta Scriptură îi înfățișează sub chipul unei oștiri (III Regi, XXII, 19); b) din cuvintele profetului Daniel (VII, 10): „Mii de mii Îi slujeau și zece mii de zece mii stăteau înaintea Lui."; c) din cuvintele Apocalipsei: „Am auzit împrejurul tronului o mulțime de îngeri, iar numărul lor era miriade și mii de mii." (V, 11.)

După o tradiție sprijinită pe numele cele mai autorizate ale teologiei, sunt, între îngeri, trei ierarhii. Întâia ierarhie, care contemplă pe Dumnezeu, cuprinde Serafimii, Heruvimii și Tronurile. A doua, a cărei rânduială este să se îngrijească de cârmuirea lumii, se alcătuiește din Domnii, Virtuți și Puteri. A treia, care împlinește poruncile lui Dumnezeu, este formată din Începătorii, Arhangheli și Îngeri. Denumirea de „înger" li se potrivește, de altminteri, tuturor, fiindcă toți sunt la dispoziția lui Dumnezeu și pot fi trimiși să împlinească voile Sale.

(49) V. Starea originară a îngerilor. Încercarea și căderea.

1° Starea originară. Dumnezeu S-a mulțumit oare, creând pe îngeri, să le dea darurile proprii naturii lor de duhuri? Sau i-a ridicat îndată la starea supranaturală? Niciun text al Sfintei

Scripturi nu îngăduie să se hotărască întrebarea. Ceea ce nu pare a fi îndoielnic este că, în clipa încercării lor, erau împodobiți cu harul sfințitor, fiindcă Cărțile Sfinte îi numesc „fiii lui Dumnezeu" (Iov, XXXVIII, 7), „sfinții" (Daniel, VIII, 13), „îngeri de lumină." (II Cor., XI, 14).

2° Încercarea și căderea. Înainte de a dărui îngerilor fericirea cerească, Dumnezeu a voit să-i supună unei încercări și să le dea un prilej de merit.

Care a fost păcatul celor ce au căzut în această încercare? Îndeobște se crede că a fost o greșeală de mândrie; se spune, într-adevăr, în Scriptură că „prin mândrie au luat început toate relele." (Tob., IV, 14). În ce ar fi constat această mândrie? Au voit ei, precum crede Sfântul Toma, să se asemene lui Dumnezeu și I-au refuzat omagiile și adorarea datorate Creatorului? Sau trebuie să gândim, cu Suarez, că Dumnezeu le-ar fi descoperit taina Întrupării, iar ei ar fi refuzat să se plece înaintea Cuvântului veșnic, coborât mai prejos decât ei prin natura Sa omenească? Nu se pot face asupra acestui punct decât conjecturi.

Din acel moment, îngerii credincioși s-au bucurat de vederea fericită, pe când cei răi, demonii, osândiți de acum înainte la rău și la suferință și neputincioși să se smulgă din mândria lor, au fost aruncați în Iad, zidit pentru ei în ceasul căderii lor.

(50) VI. Îngerii păzitori. Existența lor.

Îngerii sunt rânduiți de Dumnezeu spre paza oamenilor. Un înger păzitor veghează asupra tuturor credincioșilor; ba chiar asupra păcătoșilor și a necredincioșilor, căci Hristos a murit pentru toți oamenii. Existența îngerilor păzitori este dovedită prin Sfânta Scriptură și Tradiție.

A. Sfânta Scriptură. a) Vechiul Testament. „Că îngerilor Săi va porunci pentru tine, ca să te păzească în toate căile tale. Pe mâini te vor ridica, ca nu cumva să-ți lovești de piatră piciorul." (Ps., XC, 11-12). Aceste cuvinte se referă la toți cei drepți care au nădejde în Dumnezeu. b) Noul Testament. 1. „Luați seama, zice Domnul nostru, să nu disprețuiți pe vreunul dintre acești mici, căci vă spun că îngerii lor în ceruri văd neîncetat fața Tatălui Meu." (Mat., XVIII, 10). 2. Apostolul Sfântul Pavel declară la rândul său că îngerii sunt trimiși ai lui Dumnezeu, care au misiunea de a veghea asupra oamenilor rânduiți cerului: „Nu sunt ei oare toți duhuri slujitoare, trimise ca slujitori pentru binele celor ce vor moșteni mântuirea?" (Evr., I, 14). Cuvinte care se înțeleg îndeobște nu numai despre cei aleși, ci despre toți oamenii, de vreme ce toți sunt rânduiți cerului. 3. În Fapte (XII, 16) citim că Sfântul Petru a fost izbăvit din temniță, prin îngerul său.

B. Tradiția. Credința în existența îngerilor păzitori este atât de bine așezată în tradiția Bisericii, încât o sărbătoare deosebită a fost rânduită în cinstea lor (2 octombrie).

(50) VII. Rolul îngerilor păzitori. Datoriile noastre față de ei.

1° Rolul îngerilor păzitori. Slujirile îngerilor păzitori se îndreaptă atât către trup, cât și către suflet.

A. Cât despre trup. Îngerul păzitor îndepărtează de la noi vătămările din afară și ne ajută în treburile noastre vremelnice. „El (îngerul Rafael) m-a călăuzit, zice Tobie, și m-a adus sănătos și teafăr... și prin el am fost îmbogățiți cu tot felul de bunuri." (Tob., XII, 3).

B. Cât despre suflet. a) El este ajutorul și aliatul nostru în lupta împotriva demonului și a ispitelor lui. (Tob., VIII, 3). b) El ne sădește gânduri sfinte, ne împinge spre bine și ne abate de la rău. c) El aduce lui Dumnezeu rugăciunile noastre și le sprijină cu toată trecerea sa: „Când te rugai cu lacrimi, zice îngerul Rafael lui Tobie, și când îngropai pe morți, eu duceam rugăciunea ta înaintea Domnului." (Tob., XII, 12). d) În ceasul morții, el ne ajută împotriva ultimelor încercări ale duhului rău și conduce sufletul nostru la Cer sau la Purgatoriu. (Luca, XVI, 22).

2° Datoriile noastre față de îngerul păzitor. Sfântul Bernard le-a rezumat astfel: a) Respect față de prezența lui. Trebuie să

ferim tot ceea ce poate întrista un duh atât de curat și atât de sfânt. b) Încredere în ocrotirea lui. Cea mai bună cale de a i-o arăta este a alerga la el prin rugăciune în clipele noastre grele. c) Iubire și recunoștință pentru binefacerile lui. Trebuie să-l iubim ca pe un binefăcător, un prieten și un frate.

(52) VIII. Demonii. Existență. Îndeletnicire.

1° Existența demonilor. Dogma existenței îngerilor răi sau a demonilor, definită de al IV-lea Conciliu de la Lateran, se sprijină pe numeroase pasaje din Scriptură, mai ales din Evanghelii, unde se vorbește adeseori despre duhuri rele și despre exorcisme.

2° Îndeletnicirea lor. Demonii luptă împotriva oamenilor în chip întreit: prin ispită, prin obsesie și prin posesie.

A. Ispita. a) Vechiul Testament ne arată pe strămoșii noștri cei dintâi împinși la păcat de către demon (Fac., III, 1, 6), pe Iov cumplit chinuit de Satan. b) În Noul Testament, demonul se luptă chiar cu Hristos Însuși. (Mat., IV, 3-10). Îl împinge pe Iuda să-și trădeze Învățătorul (Ioan, XIII, 2), pe Anania să mintă Duhului Sfânt. (Fapte, V, 3).

B. Obsesia. Este lucrarea demonului care atacă trupul din afară, sau chinuie sufletul prin ispite grele. Demonul poate, într-adevăr, să înspăimânte un suflet, să-l tulbure adânc, să-i

pună înainte imagini necurate și să-i sugereze chiar imaginației crime de săvârșit.

C. Posesia. Este lucrarea demonului care pătrunde în trupul unui om și se folosește de simțurile și de mădularele lui spre a produce fapte neobișnuite. Foarte adesea în Evanghelie se vorbește despre cei posedați: „I se aduceau toți bolnavii atinși de neputințe și suferințe felurite, posedați, lunatici, slăbănogi, și îi vindeca." (Mat., IV, 24). Protestanții și raționaliștii greșesc când pretind că demonizații despre care este aici vorba erau simpli bolnavi, de vreme ce Evanghelistul face deosebire între posedați și celelalte feluri de bolnavi. Domnul nostru mai dă Apostolilor Săi puterea de a izgoni demonii (Mat., X, 1) și le arată mijloacele de a ajunge la aceasta. (Marcu, XVI, 17).

Tradiția ne mărturisește că în primele veacuri au fost numeroase cazuri de posesie. În zilele noastre s-a pretins că posesiiile diabolice de odinioară n-au fost decât accese de nebunie, de isterie ori de epilepsie, și că magicienii, vrăjitorii, demonizații din vremurile trecute semănau mult cu mediile noastre, cu spiritiștii noștri și cu somnambulii contemporani. Este limpede că un mare număr de fapte ținând de patologie ori de șarlatanie au fost pe nedrept atribuite demonului și că, asupra acestui punct, Evul Mediu a fost prea credul; cu toate acestea rămâne dovedit că au existat adevărate posesii. De altminteri, de ce s-ar refuza a admite că demonul este în stare să facă lucruri mai uimitoare decât hipnotizatorii, care pot porunci trupului și sufletului celor ce se află sub puterea lor?

Concluzie practică.

1° A repeta adeseori această rugăciune către îngerul păzitor: „Înger al lui Dumnezeu, care eşti păzitorul meu, şi în grija căruia am fost încredinţat de Bunătatea supremă, binevoieşte a mă lumina, a mă povăţui, a mă conduce şi a mă cârmui."

2° A nu face niciodată nimic ce îngerul nostru păzitor să nu poată vedea.

3° Înainte de ispită, datoria noastră este să veghem şi să ne rugăm, ca să dobândim harurile necesare. În ispită, trebuie să ne împotrivim atacurilor demonului. După ispită, dacă am fost biruitori, este bine să înapoiem toată slava lui Dumnezeu.

LECTURI.

1° Istoria lui Tobie, călăuzit de arhanghelul Rafael în ţara Mezilor şi păzit de peştele monstruos care voia să-l înghită. (Tob., V, VI.) 2° Un înger îl întăreşte pe Domnul nostru în grădina Măslinilor. (Luca, XXII.) 3° A se citi despre căderea îngerilor una dintre paginile cele mai sublime ale lui Bossuet (Élévations sur les Mystères, săptămâna a IV-a, Élévation a II-a): „Cum ai căzut din cer, o, frumos luceafăr al dimineţii?…"

CHESTIONAR.

1° Ce înțelegem prin creație? Care sunt dovezile creației? Cum se numesc cei ce au învățat veșnicia materiei? Dumnezeu era liber să creeze? Care este scopul creației? Care sunt lucrările lui Dumnezeu?

2° De către cine a fost tăgăduită existența îngerilor? Cum se poate dovedi existența îngerilor?

3° Care este natura îngerilor? Ce înțelegem când se spune că sunt duhuri curate?

4° Este mare numărul îngerilor? Care sunt cele trei ierarhii?

5° În ce stare au fost creați îngerii? I-a supus Dumnezeu unei încercări? Care a fost greșeala lor?

6° Care sunt dovezile existenței îngerilor păzitori?

7° Care este rolul îngerilor păzitori? Care sunt datoriile noastre față de ei?

8° Cu ce se îndeletnicesc îngerii răi? Ce este obsesia? Ce este posesia?

TEME SCRISE.

1° Ar fi fost slava lui Dumnezeu mai mică dacă Dumnezeu n-ar fi creat cerul și pământul? 2° În ce împrejurări a creat Dumnezeu iadul?

Lecția a VIII-a
Lucrările lui Dumnezeu (urmare)

Lumea Omul.

I) Originea lumii și a ființelor vii

A) După credință

izvorul învățăturii ei

afirmațiile ei dogmatice

B) După știință

certitudini

ipoteze

Formarea lumii. Ipoteza lui Laplace

Originea ființelor vii

transformism absolut
transformism atenuat

Nu există conflict între:
afirmațiile credinței
și certitudinile științei

II) Omul

A) Origine

ipoteze
Materialiști
Evoluționiști
Doctrina catolică

B)

1 - Natură
trup
suflet
existență
adversari
dovezi
obiecții
2 - Spiritualitate
Facultăți
rațiune
voință liberă
Sfânta Scriptură

Nemurire
Sfânta Scriptură
rațiune
consimțământ universal

C) Unitatea speciei umane
erori
doctrina catolică

D) Vechimea omului
după Credință
după Știință

(53) Termeni.

Om. Creatură alcătuită dintr-un trup și un suflet rațional. Astfel omul ține mijlocul între înger și animal. Se deosebește de înger prin aceea că are trup, pe când îngerul nu are. Iar ceea ce îl așază deasupra animalului este rațiunea sa, care îl face în stare să judece, să raționeze, să deosebească binele de rău, pe când animalul este călăuzit numai de instinct.

Trup. Ansamblul organelor unei ființe însuflețite. Trupul îl putem vedea și atinge.

Suflet. Duh nemuritor, menit a fi unit cu un trup: a) sufletul este duh: el nu are nimic material ca trupul; nu poate fi văzut,

nici atins, nici împărțit. b) sufletul este un duh nemuritor, adică a avut un început și nu trebuie să aibă sfârșit. Să nu se confunde nemuritor cu veșnic (care n-a avut nici început, nici sfârșit). Numai Dumnezeu este veșnic. c) sufletul este un duh menit a fi unit cu un trup. Prin aceasta omul se deosebește de înger. Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său. Această expresie înseamnă că omul are un suflet care este „duh" ca Dumnezeu. Dar este limpede că asemănarea nu este deplină. Calitățile sufletului omenesc sunt mărginite; ale lui Dumnezeu sunt infinite.

DÉZVOLTARE

(54) I. Lucrările lui Dumnezeu.

Am văzut în lecția precedentă că lucrările lui Dumnezeu sunt de două feluri: creaturile spirituale, adică îngerii, și creaturile trupești, adică lumea. După ce am vorbit despre îngeri, se pune deci chestiunea originii lumii. Dar cuvântul lume fiind un termen general, se cuvine a subdiviza chestiunea și a privi universul, mai întâi în ansamblu, apoi mai îndeosebi din punctul de vedere al Pământului pe care îl locuim și al ființelor vii care îl populează. Între acestea din urmă, studiul nostru va trebui să se îndrepte în mod special asupra omului,

asupra originii lui, naturii lui și destinului lui. La fiecare punct va trebui să cercetăm care sunt învățăturile credinței catolice, pe de o parte, și cele ale științei, pe de altă parte. Compararea celor două ne va îngădui să vedem dacă există conflict între afirmațiile dogmatice ale celei dintâi și concluziile sigure ale celei de a doua.

(55) II. Originea lumii după credință.

Remarcă preliminară. Trebuie să se observe, spre a nu fi vreo neînțelegere, că expresia originea lumii poate fi luată în două sensuri deosebite. Ea desemnează când originea materiei care alcătuiește lumea, când formarea sau organizarea lumii așa cum o vedem, cu ordinea și armonia ce domnesc în ea. Va trebui deci să fixăm învățătura Bisericii din acest îndoit punct de vedere. Înainte de a face aceasta, vom cita izvorul din care Biserica și-a luat doctrina, adică primul capitol din Facere și cele trei versete dintâi ale celui de-al doilea.

1° Relatarea mozaică despre originea lumii.

Facere, cap. I

1. La început Dumnezeu a făcut cerul și pământul.
2. Pământul era netocmit și gol; întunericul acoperea adâncul.
3. Dumnezeu a zis: „Să fie lumină!" și a fost lumină.

4. Apoi a despărțit lumina de întuneric.
5. A numit lumina zi, iar întunericul noapte. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua întâi.
6. Dumnezeu a zis: „Să fie un firmament în mijlocul apelor."
7. Și a făcut firmamentul...
8. Și l-a numit cer. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a doua.
9. Dumnezeu a zis: „Să se adune apele de sub cer la un loc și să se arate uscatul."
10. A numit uscatul pământ, iar adunarea apelor mare, și a văzut că era bine.
11. Și a zis: „Să odrăslească pământul verdeață, iarbă cu sămânță, pomi roditori care să facă după felul lor rod..."
12. Și pământul a odrăslit verdeață, iarbă cu sămânță după felul ei... și Dumnezeu a văzut că era bine.
13. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a treia.
14. Dumnezeu a zis: „Să fie luminători în firmamentul cerului, ca să despartă ziua de noapte și să fie semne pentru timpuri, anotimpuri, zile și ani,
15. și să slujească drept luminători ca să lumineze pământul."
16. Și Dumnezeu a făcut cei doi luminători mari, pe cel mai mare ca să stăpânească ziua, pe cel mai mic ca să stăpânească noaptea; a făcut și stelele... și Dumnezeu a văzut că era bine.
17. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a patra.

18. Dumnezeu a zis: „Să mișune apele de mulțime de vietăți însuflețite și păsările să zboare pe deasupra pământului."
19. Și a creat peștii cei mari și vietățile ce mișună în ape și tot zburătorul înaripat după felul lui... și a văzut că era bine.
20. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a cincea.
21. Dumnezeu a zis iarăși: „Să scoată pământul vietăți după felul lor, dobitoace, târâtoare și fiarele pământului după felul lor..."
22. Apoi Dumnezeu a zis: „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră, și să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste dobitoace, peste tot pământul și peste toate târâtoarele ce se târăsc pe pământ."
23. Și Dumnezeu a creat pe om după chipul Său...
24. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a șasea.

Cap. II

1. „Astfel s-au săvârșit cerul și pământul."
2. Apoi Dumnezeu S-a odihnit în ziua a șaptea.
3. Și a binecuvântat ziua aceea și a sfințit-o, pentru că în ziua aceea S-a odihnit de toată lucrarea Sa pe care o făcuse.

Este ușor de deosebit în relatarea mozaică două elemente de caracter diferit: elementul teologic și elementul științific.

A. ELEMENTUL TEOLOGIC. Nu încape îndoială că elementul esențial al relatării mozaice este elementul teologic, dogmatic și moral.

1. Din punct de vedere dogmatic, scopul urmărit de scriitorul sacru era fără îndoială acela de a sădi în poporul său ideea creației, de a-l învăța că un Dumnezeu unic a creat universul, cerul și pământul, la începutul vremurilor, că nu este nimic care să nu fie lucrarea Sa și că această lucrare este bună și trebuie să trezească în om sentimente de recunoștință, cu atât mai mari cu cât Dumnezeu l-a făcut regele creației.
2. Din punct de vedere moral, autorul sacru trage concluziile învățăturii dogmatice: el proclamă obligația cultului și felul de a-l aduce. Creatorul, și numai Creatorul, are drept la cultul creaturilor. Evreii nu trebuie deci să imite neamurile politeiste și idolatre care se închină mai multor dumnezei, care se închină chiar ființelor create, plantelor și animalelor. Dar cum să se aducă cult lui Iahve? Prin sfințirea sabatului. După chipul săptămânii dumnezeiești, săptămâna omului trebuie să se împartă în două părți: șase zile de lucru și o zi de odihnă. Și această zi de odihnă, sau sabat, trebuie să fie închinată Creatorului.

B. ELEMENTUL ȘTIINȚIFIC. Dar elementul religios, care este totuși punctul central al relatării mozaice, se află, ca să zicem așa, absorbit de elementul științific. Nu numai că scriitorul sacru tranșează chestiunea originii materiei,

afirmând faptul creației, dar pare chiar să învețe o cosmogonie (din grecescul kosmos, lume, gonos, naștere), adică o istorie a formării lumii. Intrăm astfel pe tărâmul științei, și întrebarea care se pune în chip firesc este să știm ce valoare are cosmogonia mozaică. Este ea conformă realității, sau cel puțin datelor sigure ale științei moderne? Și, dacă nu este, trebuie oare să conchidem că scriitorul inspirat a greșit? Pentru a rezolva această dificultate, ajunge să aplicăm un principiu de exegeză formulat de multă vreme de sfântul Augustin. Acest mare Doctor învață, într-adevăr, că „scriitorul sacru n-a voit să-i învețe pe oameni adevărurile privitoare la alcătuirea intimă a lucrurilor văzute, fiindcă ele nu trebuiau să le folosească la nimic pentru mântuirea lor". Acesta este principiul pe care Leon al XIII-lea îl amintea exegeților în enciclica sa Providentissimus. „Scriitorii sacri, se spune acolo, puțin preocupați de a pătrunde tainele naturii, descriu și exprimă uneori lucrurile fie prin metafore, fie după limbajul obișnuit al timpului lor, asemănător cu acela care este în uz și astăzi în viața de toate zilele pentru multe lucruri, chiar între oamenii cei mai învățați." Și tot același principiu îl regăsim în răspunsul al 7-lea al Comisiei biblice din 30 iunie 1909, care declară că, în interpretarea capitolului întâi din Facere, „nu trebuie să se caute întotdeauna cu exactitate proprietatea limbajului științific", autorul sacru „nepropunându-și să învețe în chip științific alcătuirea intimă a lucrurilor văzute și ordinea completă a creației, ci mai degrabă să dea conaționalilor săi o cunoaștere populară, după cum o îngăduia limbajul vulgar al

epocii și adaptată ideilor și capacității intelectuale a contemporanilor".

Concluzie. Relatarea mozaică a creației trebuie deci socotită, nu drept o cosmogonie științifică, ci drept o relatare istorică populară a originilor noastre. Și prin relatare populară trebuie înțeles orice relatare în care istoricul nu scrie istoria pentru istorie, cu precizia riguroasă a unui istoric modern, ci se mărginește la o alegere de fapte potrivită scopului pe care îl urmărește. Or, în cazul de față, inspirația care a călăuzit pe scriitorul sacru l-a îndemnat să dea o învățătură religioasă, și nimic mai mult. Se întâmplă, e drept, ca aceasta să fie încadrată într-un element științific. Dar elementul științific neintrând în scopul autorului, este cu totul firesc ca acesta să vorbească limba contemporanilor săi și să trateze fenomenele naturii după aparențe și cu o știință care nu trece peste aceea a epocii sale.

2° Afirmațiile dogmatice ale Credinței. Iată acum învățăturile pe care Biserica le-a scos din relatarea mozaică.

A. Asupra chestiunii ORIGINII LUMII, Biserica a împrumutat din elementul teologic al relatării dogmele: a) creației universului, privit în ansamblu și din punctul de vedere al materiei care îl alcătuiește; b) creației, fie directe fie indirecte, a ființelor vii; și c) creației speciale a omului.

B. Asupra chestiunii FORMĂRII LUMII, Biserica, socotind relatarea mozaică drept o simplă relatare populară fără nicio

pretenție științifică, n-a formulat niciodată vreo învățătură oficială în această privință. Ea socotește că întrebarea nu este de competența ei și o lasă cercetării savanților. Deci, încă o dată, nici asupra modului de formare a lumii și a Pământului, nici asupra epocii la care urcă creația, credința catolică nu impune dogme.

(56) III. Originea lumii și a ființelor vii după știință.

Starea chestiunii. Problema originii materiei fiind insolubilă prin observație, știința pozitivă serioasă nu spune nimic asupra ei. Ea ignoră chestiunea sau, cel puțin, o lasă la o parte. Numai filosofia materialistă, spre a se lipsi de Dumnezeu, presupune că materia este veșnică; dar aceasta este o afirmație pe care ea este cu totul neputincioasă a o demonstra experimental. Adevărații savanți, vrednici de acest nume, nu tratează deci decât chestiunile formării lumii și ale originii ființelor vii.

1° Formarea lumii.

IPOTEZA LAPLACE–FAYE. Sistemele care pretind a istorisi formarea lumii, cu alte cuvinte cosmogoniile științifice, sunt de dată relativ recentă. Desigur, ideea de a cerceta originea lucrurilor venise încă din antichitate, martor fiind poemul lui Lucrețiu (De Natura rerum), care explică formarea lumii fizice printr-o evoluție lentă; dar până la epoca modernă, până la

ipoteza lui Laplace, care a fost apoi modificată de Faye sau chiar înlocuită de alte ipoteze, sistemele erau lipsite de temelie științifică.

Descoperirile geologiei (din grecescul geo, pământ; logos, cuvânt) și ale paleontologiei (gr. palaios, vechi; on, ontos, ființă; logos, cuvânt) au slujit drept punct de plecare ipotezei lui Laplace. Geologia constată, într-adevăr, că pământul n-a avut totdeauna înfățișarea pe care i-o vedem, că a trecut prin faze felurite, suferind în structura lui și la suprafață modificări adânci. Astfel, el este alcătuit din mai multe straturi de terenuri — primare, secundare, terțiare și cuaternare — care se suprapun și se deosebesc unele de altele prin prezența nenumăratelor fosile sau rămășițe de plante și de animale. Paleontologia, studiind aceste fosile, conchide la rândul ei că speciile s-au succedat, că plantele au apărut mai întâi, apoi animalele și, în sfârșit, omul.

Plecând de la aceste date, Laplace a făcut următoarea ipoteză despre formarea lumii: la început, materia care alcătuiește pământul, celelalte planete și soarele, forma o imensă masă gazoasă în stare de atomi izolați. Înzestrate cu proprietatea atracției, ale cărei legi Newton le-a descoperit, moleculele acestei mase s-au apropiat și s-au combinat. Apoi, datorită mișcării de rotație de care erau însuflețite, forța centrifugă a biruit forța de atracție. Pe măsură ce mișcarea s-a accelerat, smocuri de materie gazoasă s-au desprins și au format astrele, planetele și sateliții lor. Puțin câte puțin, elementele gazoase

s-au condensat și starea lichidă a urmat stării gazoase. Apoi, cu timpul, suprafața astrului răcindu-se, viața a început.

2° Originea ființelor vii.

Într-o anumită epocă, pe care nu este cu putință a o determina, dar care urcă destul de departe, viața își face deci apariția pe pământ. De unde vin cele dintâi ființe vii? Cine le-a dat viața? Și care este originea speciilor? La aceste întrebări știința răspunde prin două ipoteze: creaționismul și transformismul.

A. CREAȚIONISMUL. O primă ipoteză presupune că diferitele specii, vegetale și animale, din timpurile trecute și din timpurile de astăzi, au fost create succesiv de Dumnezeu; că speciile sunt fixe, că nu se transformă, și că nu poate fi trecere de la una la alta pe calea evoluției.

B. TRANSFORMISMUL ABSOLUT. Desemnăm prin acest nume ipoteza generației spontane și ipoteza transformării speciilor. Pentru a se putea lipsi de Dumnezeu, materialiștii pretind, am spus, că materia este veșnică; dar aceasta nu ajunge și le trebuie să explice originea vieții. Ei cred că rezolvă dificultatea prin ipotezele generației spontane și ale transformării speciilor. Ei afirmă, pe de o parte, că materia veșnică a produs într-o zi, spontan și prin puterile sale, una sau mai multe ființe vii; și, pe de altă parte, că aceste prime ființe vii au dat naștere, pe calea evoluției, prin transformări

lente și progresive, diferitelor specii, a căror existență o constatăm fie în trecut, fie în prezent.

Cum s-a împlinit această evoluție? După unii (Lamarck), dorințele și nevoile indivizilor au creat facultăți și organe, în stare să se desăvârșească în timp și prin întrebuințare. După alții (Darwin), agenții principali ai transformării speciilor au fost lupta pentru viață și selecția naturală.

C. TRANSFORMISMUL ATENUAT. Teza transformismului poate fi mai puțin radicală. Transformismul atenuat, deși presupune că speciile s-au născut unele din altele, păstrează la bază existența unei cauze supreme care a creat materia. El admite, de asemenea, că prima ființă vie a fost creată de Dumnezeu, fie printr-o intervenție directă a Celui Atotputernic, fie prin aceea că Dumnezeu a înzestrat materia cu forțe în stare să producă viața; el admite, în sfârșit, că omul, cel puțin în ceea ce privește sufletul său, a fost creat direct de Dumnezeu. (V. nr. 58.) Acestea sunt diferitele ipoteze științifice, atât despre modul de formare a lumii, cât și despre originea ființelor vii. Cât despre data când s-au produs aceste felurite evenimente, calculele savanților se sprijină pe ipoteze prea nesigure pentru a ne opri la ele.

(57) IV. Niciun conflict între învățătura Credinței și aceea a Științei.

Este oare conflict între învățătura Bisericii și aceea a Științei? Ne va fi ușor să ne dăm seama: 1° comparând afirmațiile dogmatice ale uneia și concluziile sigure ale celeilalte; și 2° arătând în ce caz trebuie făcute ipoteze ale Științei.

1° Dogmele Credinței și certitudinile Științei.

A. Asupra ORIGINII MATERIEI care alcătuiește universul, nu poate fi conflict între credință și știință. Căci, pe când doctrina catolică afirmă, după relatarea mozaică, că universul a fost creat de Dumnezeu la începutul vremurilor, știința rămâne mută ori nu poate înainta nicio certitudine; întrucât veșnicia materiei, pusă înainte de materialiști, nu merită nicidecum numele de ipoteză științifică.

B. Asupra ORIGINII FIINȚELOR VII. Credința învață că viața, că ființele vii vin de la Dumnezeu, fie direct, fie indirect. Știința, și ea, admite că viața n-a existat totdeauna pe pământ și vom vedea mai jos prin ce ipoteze încearcă să-i explice originea. Dar deja putem conchide — și aceasta este ceea ce importă — că nu există nicio opoziție între dogmele credinței și concluziile sigure ale științei.

2° Ipotezele științei.

A. Cu privire la FORMĂRII LUMII, credința poate admite pe deplin ipoteza lui Laplace. Desigur, nu este o potrivire desăvârșită între cosmogonie și relatarea lui Moise. Dar am văzut că aceasta din urmă nu are nicio pretenție științifică. Nu are deci importanță să existe câteva deosebiri între cele două și ca scriitorul sacru să așeze, de pildă, crearea plantelor în ziua a treia, deși ele au avut nevoie, ca să trăiască, de soare, care nu apare decât în ziua a patra; sau să fixeze producerea reptilelor în ziua a șasea, după cea a păsărilor în ziua a cincea, pe când paleontologia găsește fosile de reptile înaintea celor de păsări. Puțin importă, de asemenea, ca firmamentul să fie înfățișat ca o boltă solidă care în realitate nu există; autorul a vorbit după aparențe, așa cum ni se întâmplă nouă în fiecare zi să vorbim. Nu este nici a se întreba asupra adevăratului înțeles pe care autorul a voit să-l dea cuvântului zi, dacă a înțeles o durată de 24 de ceasuri sau o lungă perioadă nedeterminată. Elementul științific al relatării mozaice, nefiind decât partea secundară și cu totul accesorie, iar Biserica neavând nicio învățătură asupra formării lumii, nu este cu putință niciun conflict între credință și știință, și credința poate primi orice ipoteză care presupune crearea materiei.

B. Asupra ORIGINII FIINȚELOR VII, să vedem acum care este valoarea ipotezelor științifice. a) Transformismul absolut contrazice nu numai credința, ci și rațiunea și experiența.

1. El se împotrivește credinței. El presupune, într-adevăr, trei lucruri: veșnicia materiei, generația spontană și evoluția întâmplătoare a speciilor. Credința afirmă

dimpotrivă crearea materiei în timp; iar dacă nu osândește celelalte două propoziții, le socotește cel puțin temerare.

2. Transformismul este osândit, pe deasupra, de rațiune. Rațiunea nu admite evoluția unei materii veșnice. Căci, din moment ce lumea trece prin transformări succesive, nu se poate înțelege cum aceste schimbări s-ar fi putut produce în mod veșnic, de vreme ce un număr determinat nu poate fi infinit și nu se poate concepe o serie infinită de schimbări.
3. Transformismul absolut nu este verificat de experiență. 1) Generația spontană a fost dovedită științific falsă de Pasteur și Tyndall, care au arătat că orice ființă vie vine dintr-o altă ființă vie și că, acolo unde s-a avut grijă să se suprime toți germenii aflați în suspensie în aer, nicio ființă vie nu poate fi zămislită. 2) Evoluția speciilor nu este, de asemenea, un punct câștigat. Oricât ar invoca transformiștii influențele mediului, lupta pentru viață, selecția naturală și ereditatea, și ar vorbi despre modificările pe care ele le pot pricinui indivizilor, partizanii creațiilor succesive nu au greutate a le răspunde că tipurile nu variază decât în limitele raselor și nu în cele ale speciilor, și că, dacă ne raportăm la timpurile geologice, constatăm că fosilele nu arată nicidecum transformări săvârșite din veac în veac care ar fi condus de la o specie la alta.

b) Transformismul, deși, la prima vedere, pare opus sensului literal al relatării mozaice, poate fi susținut ca o ipoteză probabilă. Afară de originea trupului omului, el nu este în opoziție nici cu credința, nici, la rigoare, cu textul mozaic, nici cu Tradiția.

1. Nu este în contradicție cu credința, fiindcă îl lasă pe Dumnezeu la bază, evoluția speciilor neîmpiedicând ca Dumnezeu să rămână Creatorul lor, cel puțin în chip indirect. 2. Textul Facerii poate fi, de asemenea, tălmăcit în acest sens. Cuvintele versetului în care Dumnezeu poruncește pământului să producă ierburi și arbori după soiul lor nu afirmă în chip vădit că speciile au fost create îndată de Dumnezeu. 3. Pe de altă parte, Tradiția nu este potrivnică tezei evoluției. Mai mulți Părinți ai Bisericii și scolastici au admis generația spontană a infuzorilor sau a animalculelor care trăiesc în apele stătătoare. Sfântul Augustin învață o evoluție pentru plante, pentru animalele acvatice și pentru unele animale pământești. Sfântul Toma pare să restrângă la plante generația spontană. Nimic nu împiedică, așadar, să se susțină transformismul atenuat ca o ipoteză probabilă.

CONCLUZIE. După cum se poate vedea, nu există între credință și știință niciun fel de conflict. Afirmațiile dogmatice ale credinței nu sunt nicidecum zdruncinate de descoperirile moderne; rezultatul acestora din urmă a fost mai degrabă să

nimicească ipotezele prea înaintate ale savanților necredincioși.

(58) V. Originea omului.

1° Ipotezele științei. Savanții care au cercetat originea lumii și a vieții nu au lipsit să-și pună aceeași întrebare cu privire la om. a) Unii: evoluționiștii și materialiștii (Darwin, Spencer, Haeckel, Vogt) socotesc că omul vine din fiară fără intervenția unei cauze prime și prin simplele legi ale evoluției. b) Alții, transformiștii atenuați (Mivart), cred că sufletul a fost creat direct de Dumnezeu, pe când trupul omului și-ar trage originea din animal și ar fi rezultatul a numeroase transformări ale căror legi ar fi fost puse de Creator.

2° Doctrina catolică. Primii noștri părinți au fost creați direct de Dumnezeu, în ceea ce privește sufletul, și chiar în ceea ce privește trupul, după opinia comună a teologilor. Doctrina catolică se sprijină pe Sfânta Scriptură, Tradiție și rațiune.

A. SFÂNTA SCRIPTURĂ. Citim în Facere (I, 26; II, 7, 18, 21, 22): „Dumnezeu a zis: «Să facem om după chipul nostru, după asemănarea noastră, și să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului... și peste tot pământul... Dumnezeu a plăsmuit pe om din țărâna pământului și a suflat în nările lui suflare de viață... Dumnezeu a zis: «Nu este bine să fie omul singur»... A luat una din coastele lui... a făcut o femeie și a

adus-o la Adam." Din acest text, luat în sensul lui literal, rezultă: a) că Dumnezeu a plăsmuit trupul primului om dintr-o materie deja creată și i-a dat viața insuflându-i un suflet, expresiile biblice „din țărâna pământului" și „a suflat în nările lui suflare de viață" fiind, în chip vădit, expresii metaforice; cu alte cuvinte, că Dumnezeu a creat direct pe primul om, trup și suflet; și b) că a scos trupul primei femei din trupul primului om.

Ipoteza transformiștilor atenuați, după care Dumnezeu ar fi introdus sufletul rațional într-un trup de animal adus la o stare potrivită, ridicat la gradul de desăvârșire voit pentru a-l primi, nu pare a mai putea fi susținută astăzi. Roma, condamnând în 1895 teza P. Leroy, care o relua pe a sa pe aceea a teologului englez Mivart, rezultă că doctrina catolică pare a cere o intervenție specială a Creatorului în formarea trupului primului om. (V. Ami du Clergé, anul 1924, p. 489.)

B. TRADIȚIA. Părinții Bisericii, afară de Origen și Cajetan, au tălmăcit cuvintele Sfintei Scripturi în sensul unei creații directe a omului de către Dumnezeu.

C. RAȚIUNEA. Rațiunea întărește doctrina catolică printr-o dublă dovadă: 1. Dovadă indirectă, scoasă din neputința în care se află darwiniștii de a arăta că omul este un animal desăvârșit. Nimic, într-adevăr, nu atestă transformarea animalului în om. Darwiniștii sunt cu totul neputincioși să ne aducă urmele acestei evoluții la oamenii veacurilor preistorice. Și, pe de altă parte, dacă evoluția ar fi fost o lege în trecut,

cum să se explice că natura și-a pierdut această putere de dezvoltare și că nu ne mai poate arăta, și astăzi încă, cazuri în care anumite animale ar fi devenit oameni? 2. Dovadă directă, scoasă din deosebirile esențiale care există între om și animal. Dacă se compară trupul omului cu acela al maimuței, se descoperă numeroase deosebiri care resping orice idee de rudenie directă între unul și celălalt: ținuta verticală proprie omului, existența a două mâini numai, structura creierului, conformația generală a capului, unghiul facial care este, în medie, de 80° la rasa albă, de 70° la rasa neagră, și care coboară brusc la 40° și 35° la urangutan, gorilă și cimpanzeu. Dar superioritatea omului strălucește și mai mult când se socotesc cele două facultăți stăpânitoare ale sufletului său, rațiunea și libertatea, despre care vom vorbi în paragraful următor.

(59) VI. Natura omului. Existența sufletului. Obiecții.

1° Natura omului. Omul este o ființă alcătuită din două substanțe deosebite, trupul și sufletul, unite într-o singură natură. Nu avem a dovedi existența trupului, fiindcă ea ne este vădită prin simțuri. Vom vorbi, deci, numai despre existența sufletului.

2° Existența sufletului.

A. POTRIVNICI. Existența sufletului este tăgăduită de materialiștii evoluționiști despre care am vorbit în paragraful precedent. Neadmițând altă substanță decât materia, ei pretind că între animal și om nu există nicio deosebire esențială, că omul a ieșit din animal pe calea evoluției și că gândirea este produsul creierului.

B. DOVEZI. Existența sufletului se sprijină pe mărturia Sfintei Scripturi și pe rațiune.
a) Sfânta Scriptură. Se spune în Facere (II, 7) că „Dumnezeu a plăsmuit pe om din țărâna pământului și i-a insuflat un suflet."
b) Rațiunea. 1. Observația ne arată că în noi sunt două feluri de fenomene: fenomene fiziologice, precum nutriția, digestia, circulația sângelui etc., și fenomene psihologice, precum gândirea sau raționamentul, amintirea etc. Or, fiindcă aceste fenomene sunt de natură diferită, ele nu pot proveni din același principiu. Trebuie deci să admitem în om două principii diferite: unul care explică faptele fiziologice, acesta este trupul; celălalt care explică faptele psihologice, acesta este sufletul. 2. Conștiința percepe în ființa noastră un principiu care, prin toate vicisitudinile existenței, rămâne totdeauna același. Deși nu mai am, la vârsta matură, ideile, gusturile și simțămintele copilului ori ale tânărului, simt că am fost totdeauna același în toate treptele vieții mele și că pricina care a produs aceste felurite fenomene ale existenței mele nu s-a schimbat. Or acest principiu identic nu este trupul, fiindcă el este supus vârtejului vieții, se schimbă neîncetat, așa încât în câteva luni abia este cu totul înnoit. Este deci în noi un alt

principiu, deosebit de trup, care rămâne totdeauna același și alcătuiește identitatea noastră personală: acest principiu este sufletul nostru.

Întâia obiecție. Nimeni, zic materialiștii, nu a văzut vreodată sufletul. Or știința pozitivă nu admite decât ceea ce poate fi verificat prin experiență. Trebuie, deci, să se socotească existența sufletului ca o ipoteză lipsită de temei.

Răspuns. Este adevărat că sufletul nu cade sub simțuri. Dar este fals a pretinde că simțurile ar fi singurul mijloc de a cunoaște. Au văzut oare materialiștii vreodată gândurile lor, durerile lor, plăcerile lor? Ei se păzesc bine totuși a le tăgădui existența. În afară de cunoștințele pe care ni le dau simțurile, mai sunt, așadar, și altele pe care conștiința ni le descoperă și care sunt tot atât de neîndoielnice ca cele dintâi.

A doua obiecție. Creierul și gândirea. Împotriva spiritualității sufletului și, prin aceasta, împotriva existenței lui ca principiu deosebit de trup, materialiștii invocă legăturile strânse dintre creier și gândire. Creierul, zic ei, este cauza gândirii. „Creierul, zice K. Vogt, secretă gândirea precum ficatul secretă bila și rinichii secretă urina." Și dovada că lucrurile sunt astfel, că gândirea este produsul creierului, este că, pe de o parte, cu cât creierul este mai dezvoltat, cu atât inteligența este mai mare, iar, pe de altă parte, dacă creierul ajunge să se strice, inteligența simte îndată urmarea.

Răspuns. Este neîndoielnic că există o legătură intimă între creier și gândire; dar ceea ce trebuie știut este dacă creierul este cauza sau condiția gândirii.

a) Dacă el este cauza, trebuie totdeauna să fie o corespondență între unul și celălalt. Să ni se spună atunci de ce atârnă valoarea gândirii: de greutatea ori de volumul creierului, ori de finețea circumvoluțiunilor lui, ori de calitatea substanței care îl alcătuiește, de bogăția lui în fosfor? Materialiștii sunt foarte încurcați să ne răspundă asupra acestui punct. Căci, dacă, de pildă, ei pun înainte greutatea, le putem obiecta îndată că, alături de un creier precum acela al lui Cuvier, a cărui greutate era de 1.830 grame, li se pot cita altele, precum acela al lui Gambetta, care nu cântărea decât 1.160 grame. Gambetta nu este totuși socotit ca o inteligență mai prejos. Nu se poate dovedi nici că, în chip general, valoarea gândirii atârnă de volumul ori de circumvoluțiunile creierului. Materialismul se sprijină, așadar, pe o ipoteză contrazisă de fapte. Afirmând că creierul este cauza gândirii, el trece peste marginile științei pozitive.

b) Trebuie, deci, să conchidem că creierul nu este cauza gândirii; el nu este decât condiția ei. Că creierul este un instrument trebuincios, lucrul nu se poate tăgădui; dar a spune că el este, singur, organul gândirii înseamnă a uita pe cel ce mânuiește instrumentul. Ca să scoți sunete dintr-o harpă, trebuie fără îndoială o harpă, dar trebuie și, mai presus de toate, un harpist.

c) Dar, dacă creierul este un instrument trebuincios, nu mai este loc să ne mirăm că accidentele care îl ating paralizează

funcțiile pe care el trebuie să le împlinească. Cu instrument ori fără instrument, harpistul rămâne harpist; dar din harpa lui frântă nu mai știe să scoată sunete.

(60) VII. Spiritualitatea sufletului. Facultățile sale. Rațiunea și Libertatea.

Sufletul omenesc, deosebit de trup, deși unit cu el prin legături strânse, este o substanță spirituală ale cărei două facultăți stăpânitoare sunt rațiunea și voința liberă.

1° Sufletul, substanță spirituală.

A. DEFINIȚIE. Prin substanță spirituală se înțelege o substanță neatârnată de materie, care are lucrarea și viața ei proprie, care poate trăi în afara trupului și, prin urmare, îi poate supraviețui.
B. DOVEZI. Spiritualitatea sufletului rezultă din învățătura Bisericii și din mărturia rațiunii.

1. Învățătura Bisericii. Spiritualitatea sufletului a fost proclamată de Conciliul din Lateran, care declară că „Dumnezeu a creat lumea spirituală și lumea materială, apoi pe om alcătuit din spirit și trup."
2. Rațiunea. 1) Se poate judeca natura unei substanțe după actele ei. Or sufletul concepe obiecte care nu au nimic comun cu materia: precum sunt ideile de

adevăr, de bine, de frumos, de virtute etc. Or este un principiu admis că pricina trebuie să fie de aceeași natură cu efectul. Prin urmare, sufletul trebuie să fie o substanță spirituală. 2) Pe de altă parte, vom dovedi mai jos că sufletul este liber. Or materia este supusă unor legi cărora le ascultă în chip necesar. Dacă sufletul este liber, rezultă deci că el este nematerial.

2° Facultățile sufletului.

A. RAȚIUNEA. Fiind spirit nematerial, sufletul are ca primă facultate rațiunea. Pe când animalul nu are decât cunoștințe sensibile și nu are alt mijloc de a le exprima decât prin limbajul natural, omul are idei abstracte care nu-i sunt date de imaginile obiectelor ce-i lovesc simțurile; el ajunge la obiecte nemateriale, precum ideile de Dumnezeu, de datorie, de bine, de dreptate etc. Ideile sale le poate compara între ele prin judecată și raționament și are puterea de a le exprima cu ajutorul limbajului convențional. Știind să deosebească între bine și rău și liber să aleagă binele, omul este în stare de moralitate, de religiozitate și de progres; animalul, dimpotrivă, nu cunoaște nici legea morală, nici remușcarea, nu este în stare de idee religioasă; neavând altă călăuză decât instinctul, el face în chip irezistibil și neschimbat ceea ce a făcut totdeauna.

B. VOINȚA este a doua facultate stăpânitoare a sufletului. Or voința presupune libertatea. Ce ar fi, într-adevăr, voința, dacă omul, prin inteligența sa, ar cunoaște binele și legea morală și nu ar fi liber să se conformeze lor? Dar libertatea, care este

condiția voinței, există oare? Este de cea mai mare însemnătate să o știm; căci, dacă omul nu este liber, el nu este răspunzător, și nici Dumnezeu, nici oamenii nu-i pot cere socoteală de binele ori de răul pe care îl săvârșește.

3° Existența libertății.

A. ERORI. Libertatea a fost tăgăduită de: 1. Protestanți, care susțineau că păcatul strămoșesc a suprimat libertatea; 2. fatalști, care pretind că o divinitate oarbă și neînduplecată, pe care cei vechi o numeau destin, conduce totul aici jos; 3. determinști, școală pozitivistă și materialistă, care, sub un nume diferit și în aparență mai științific, mărturisesc aceeași doctrină. După ei, liberul arbitru nu există, căci toate actele voinței noastre sunt comandate de cauze numeroase, precum influențele climei, ale eredității, ale temperamentului etc.

B. DOCTRINA CATOLICĂ. Omul, chiar căzut, se bucură de libertatea de a alege între bine și rău. Acest articol de credință, definit împotriva protestanților de Conciliul din Trento, Sesiunea VI, canonul 5, este întemeiat pe Scriptură, Tradiție, rațiune și consimțământul universal.
a) Sfânta Scriptură. 1) Vechiul Testament. Dumnezeu zice poporului iudeu, dându-i legea Sa: „Iată, ți-am pus astăzi înainte viața și binele, moartea și răul, poruncindu-ți să iubești pe Iahve, Dumnezeul tău, să umbli pe căile Lui și să păzești poruncile Lui... Alege dar viața, ca să trăiești." (Deut., XXX, 15, 16, 19). 2) Noul Testament: „Dacă voiești să intri în viață, zice Domnul nostru tânărului bogat, păzește poruncile."

(Mat., XIX, 17). Din aceste texte rezultă, pe de o parte, că Dumnezeu a impus omului legea Sa, iar pe de alta, că i-a dat libertatea de a-și hotărî alegerea, de a urma calea binelui ori pe aceea a răului.

b) Tradiție. Toți Părinții Bisericii recunosc că omul are datorii de împlinit, că este liber să aleagă între bine și rău; că este, prin urmare, răspunzător și că, dacă nu-și lucrează mântuirea, este fiindcă abuzează de har și de libertatea sa.

c) Rațiune. 1. Nu numai Sfânta Scriptură și Tradiția sunt aici ca să ne garanteze existența libertății, dar conștiința ne mărturisește că avem puterea de a opta între bine și rău. Înainte de a lucra, într-adevăr, deliberăm; în clipa de a lucra, ne fixăm alegerea. Or a delibera și a alege sunt două acte care dovedesc că suntem liberi. 2. Rațiunea poate aduce o dovadă indirectă a existenței libertății, arătând la ce urmări grave duce tăgăduirea liberului arbitru. A suprima libertatea înseamnă a suprima deodată datoria și răspunderea, virtutea și viciul, meritul și demeritul. Dezinteresarea, abnegația nu ar fi decât forme de egoism și n-ar avea mai multă valoare decât lașitatea, trădarea și crima. Cine ar îndrăzni să susțină asemenea urmări? Nu știm, dimpotrivă, că omul, departe de a-și urma înclinațiile naturale, le înfrânează, le disciplinează și își creează alte deprinderi, și că acesta este tocmai marele lucru al educației: a înlocui înclinația rea cu o pornire mai bună și cu dorința binelui?

d) Consimțământ universal. „Nu numai că toți oamenii, de când lumea este lume, cred în libertate; dar această credință este naturală și de neînvins... Sălbaticul crede în libertatea sa,

ca și cetățeanul unei societăți civilizate, copilul ca și bătrânul... Cel care, cu puterea meditației, și-a alcătuit un sistem în care libertatea nu-și găsește loc, vorbește, simte și trăiește ca și cum ar crede în libertate... Găsiți un fatalist care să nu aibă nici mândrie, nici remușcare!" (Jules Simon)

(61) VIII. Nemurirea sufletului omenesc.

Sufletul este nemuritor. Acest articol de credință, definit de Conciliul al IV-lea din Lateran, este întemeiat pe Sfânta Scriptură, pe rațiune și pe consimțământul universal.

1° SFÂNTA SCRIPTURĂ. Toate pasajele Sfintei Scripturi care afirmă existența unei răsplătiri ori a unei pedepse sunt tot atâtea dovezi ale nemuririi sufletului. În Vechiul Testament, moartea patriarhilor este înfățișată ca o reunire cu sufletul părinților lor. (Gen., XV, 15). Psalmii declară că Dumnezeu nu va lăsa sufletul celor drepți să meargă în iad. (Ps., XV, 10).

2° RAȚIUNEA.

a) Argument metafizic. Nemurirea sufletului decurge din natura sa, adică din acest dublu fapt că este o substanță simplă și spirituală. Fiind substanță simplă, nu este supus descompunerii, precum trupul, a cărui moarte constă tocmai în dizolvarea ori despărțirea elementelor care îl compun. Fiind substanță spirituală și, prin urmare, independentă de trupul pe care îl însuflețește (v. N° 60), pieirea sa nu poate fi pricinuită

de descompunerea trupului. Sufletul nu poate, deci, pieri decât dacă Dumnezeu îl nimicește. Fără îndoială, Dumnezeu are puterea de a-l nimici, precum are pe aceea de a-l crea. Dar o asemenea nimicire repugnă atributelor Sale și, îndeosebi, bunătății și dreptății Sale, după cum se va vedea în cele două argumente următoare.

b) Argument psihologic. Trebuie să existe proporție între înclinațiile naturale ale omului și mijloacele de a le satisface; altminteri omul ar fi o ființă prost întocmită, iar bunătatea și înțelepciunea lui Dumnezeu ar fi în lipsă. Or în om există o mare dorință de a trăi. Inima noastră tinde către fericirea desăvârșită și nu gustă aici jos decât bucurii neîmplinite și trecătoare; inteligența noastră însetează după adevăr și se simte învăluită din toate părțile de necunoscut. Or singurul mijloc de a satisface aceste aspirații și de a potoli această sete de fericire și de adevăr este existența unei alte vieți și a unei vieți fără sfârșit, căci, zice Cicero (Tratatul De Finibus), „dacă viața fericită poate fi pierdută, este cu neputință să fie adevărata fericire." Este, deci, inadmisibil ca Dumnezeu să fi pus în noi această dorință de nemurire ca să ne amăgească și să ne înșele.

c) Argument moral. Nemurirea sufletului este o condiție a moralei. Este, într-adevăr, potrivit dreptății lui Dumnezeu ca fiecare să primească după faptele sale, ca binele să fie răsplătit, iar răul pedepsit. Or această dreptate nu există aici jos. Se cuvine, deci, ca Dumnezeu să restabilească ordinea într-o altă viață. „Chiar de n-aș avea, zice Jean-Jacques Rousseau, altă dovadă a nemuririi sufletului decât triumful celui rău și

apăsarea celui drept în lumea aceasta, aceasta singură m-ar împiedica să mă îndoiesc."

3° CONSIMȚĂMÂNT UNIVERSEL. Nu numai iudeii, care aveau luminile Revelației, ci și toate celelalte popoare au crezut în nemurirea sufletului, dovadă cinstirile aduse rămășiței celor morți, rugăciunile, ceremoniile funerare pe care le întâlnim în toate cultele.

(62) IX. Unitatea neamului omenesc.

1° Erori. Unitatea neamului omenesc a fost tăgăduită: a) de preadamiți (De la Peyrère), care pretindeau că Adam nu a fost primul om, că a fost părintele iudeilor, dar nu al neamurilor; b) de poligeniști, care susțin că există specii omenești cu totul deosebite unele de altele și, prin urmare, de origini diferite.

2° Doctrina catolică. După învățătura Bisericii, întreg neamul omenesc se trage dintr-un singur om, Adam, și dintr-o singură femeie, Eva. Doctrina catolică se sprijină pe Sfânta Scriptură și pe concluziile științei.
A. SFÂNTA SCRIPTURĂ. Se spune în primele capitole ale Facerii că Dumnezeu a făcut pe om, și nu pe mai mulți oameni, că a creat un întâi cuplu: Adam și Eva, că Adam i-a dat soției sale numele Eva, fiindcă era mama tuturor celor vii. (Gen., III, 20). Ipoteza preadamiților, care își are originea într-o tălmăcire greșită a Cărților Sfinte, nu este, așadar,

susținută.

B. CONCLUZIILE ȘTIINȚEI. Unitatea neamului omenesc se sprijină pe o dublă dovadă: indirectă și directă: a) Dovadă indirectă. Monogeniștii arată împotriva poligeniștilor că cele trei rase, albă, galbenă și neagră, nu sunt despărțite prin deosebiri esențiale. Trăsăturile care le caracterizează, precum culoarea, natura părului, deosebirile anatomice, unghiul facial, au putut fi rezultatul unor cauze naturale, precum influența mediului (climă, mod de viață, civilizație) ori al unor împrejurări mai mult ori mai puțin întâmplătoare. b) Dovadă directă. Comunitatea de origine rezultă din asemănările fizice și morale pe care le constatăm în diferitele rase. Pare, deci, limpede, chiar numai din punct de vedere științific, că eroarea poligeniștilor este de a confunda rasele cu speciile.

Putem, așadar, conchide că știința, departe de a contrazice învățătura Bisericii, care afirmă unitatea speciei, o sprijină prin argumentele cele mai solide.

(63) X. Vechimea omului.

Credința învață, iar știința nu o tăgăduiește, că întreaga omenire coboară dintr-un cuplu unic. Se pune o altă întrebare: La ce epocă urcă în timp crearea primului om?

Epoca creării primului om. Această chestiune poate fi privită dintr-un dublu punct de vedere: din punctul de vedere al credinței și din punctul de vedere al științei. Câteva cuvinte asupra acestui subiect ne vor îngădui să vedem că nu există nicio opoziție între învățătura Bisericii și datele credinței.

A. DUPĂ CREDINȚĂ. Biserica n-a definit nimic asupra vechimii omului. Ea nu are, pentru a determina vârsta omenirii, alte înștiințări decât cele ale Bibliei, care istorisește crearea primului om. Or este admis de exegeți că Biblia nu fixează nicio dată pentru apariția primului om. „Cronologia biblică, zice Le Hir, plutește nesigură; științelor omenești le revine să găsească data creației speciei noastre."

B. DUPĂ ȘTIINȚĂ. Ce zice știința despre vechimea omului? Nimic cu desăvârșire precis. Până acum, paleontologii n-au descoperit urme sigure ale omului (fosile) decât în terenurile epocii cuaternare. Cronologia trebuie, așadar, până la dovada contrarie, să se întemeieze de la această epocă. Dar cum să se aprecieze vârsta epocii cuaternare? Unii i-au dat mai mult de două sute de mii de ani; alții, numai zece mii de ani. Depărtarea dintre cele două cifre arată îndeajuns cât de puțin înaintată este știința în dezlegarea problemei.

Concluzie. Putem, așadar, conchide: a) că credința nu va putea niciodată fi în contradicție cu știința, de vreme ce nu fixează nicio cifră cu privire la originea primului om; și b) că știința nu posedă, pentru moment, și este probabil că așa va fi încă multă vreme, datele îndestulătoare pentru a rezolva o problemă care este de domeniul ei.

Concluzie practică. 1° A mulțumi lui Dumnezeu că ne-a dat un suflet care ne pune mai presus de toate creaturile pământești. 2° A răspunde binefacerilor lui Dumnezeu prin iubire. 3° A-I arăta iubirea noastră prin râvna de a împlini toate poruncile Sale și de a evita tot ceea ce El oprește. 4° „M-ai făcut pentru Tine, Doamne, și numai în Tine va afla în sfârșit odihna sa inima mea, zbuciumată și tulburată." (Sfântul Augustin)

LECTURI.

1° Primele capitole ale Facerii. Crearea lumii, a lui Adam și Eva. Raiul pământesc. 2° A se citi despre crearea omului a IX-a Elevație a lui Bossuet.

CHESTIONAR.

1° Care sunt întrebările care se pun cu privire la originea lumii?
2° Care este dublul înțeles al expresiei „originea lumii"? Cum a istorisit Moise creația? Care sunt cele două elemente ale relatării mozaice? Vorbiți despre elementul teologic. În ce constă elementul științific? Dacă cosmogonia mozaică este contrazisă de știința modernă, trebuie să conchidem că

scriitorul sacru a săvârșit erori? Ce principiu de exegeză trebuie aplicat? Cum trebuie privită relatarea mozaică? Ce învățături a scos Biserica din relatarea mozaică?

3° Ce zice știința despre originea materiei? Vorbiți despre ipoteza lui Laplace asupra formării lumii. Care este originea ființelor vii după știință? Ce este creaționismul? Ce este transformismul absolut? Ce este transformismul atenuat?

4° Este conflict între învățătura credinței și aceea a științei? Este credința în contradicție cu știința asupra originii materiei? Și asupra originii ființelor vii? Ipoteza lui Laplace asupra formării lumii este în opoziție cu Credința? Ce credeți despre transformismul absolut? Transformismul atenuat este admisibil?

5° Care sunt ipotezele științei asupra originii omului? Ce ne învață doctrina catolică? Pe ce se sprijină ea?

6° Care este natura omului? Cine sunt aceia care tăgăduiesc existența sufletului? Care sunt dovezile existenței sufletului? Ce obiectează materialiștii? Putem conchide că sufletul nu există fiindcă nu-l vedem? Creierul este cauza sau condiția gândirii?

7° Ce se înțelege prin „substanță spirituală"? Care sunt dovezile spiritualității sufletului? Care sunt facultățile sufletului? Vorbiți despre rațiune și voință. De către cine este tăgăduită libertatea? Care sunt dovezile existenței ei?

8° Cum se dovedește dogma nemuririi sufletului?

9° De către cine a fost tăgăduită unitatea neamului omenesc? Care este învățătura Bisericii asupra acestui punct? Pe ce se sprijină doctrina catolică?

10° Care este epoca creației omului după credință? Și după știință? Este conflict între cele două învățături?

TEME SCRISE.

1° Cum poate omul fi chipul lui Dumnezeu, fie prin trupul său, fie prin sufletul său? 2° Dezvoltați dovezile existenței libertății omenești. 3° Dovezi ale nemuririi sufletului.

Lecția a IX-a

Omul (urmare). Starea originară a primului om.

Încercarea. Căderea sau Păcatul strămoșesc

1° Starea originară a primului om
- *Daruri naturale*
- *Daruri supranaturale*
- *harul sfințitor*
- *destinația la slava cerului*
- *Daruri preternaturale*

2° Încercarea

3° Căderea sau Păcatul strămoșesc
- *Existența*

Gravitatea
Transmiterea păcatului strămoșesc
la toți oamenii
cele două excepții
Urmări
pentru Adam și Eva
pentru urmașii lor
Natura
păcat actual la Adam, habitual la urmași
erori
doctrina catolică
Obiecția raționaliștilor

(64) Termeni.

Dar natural, preternatural, supranatural. Darul este tot ceea ce se primește gratuit și fără a avea vreun drept la el. Tot ceea ce ne vine de la Dumnezeu este un dar, chiar și viața, deoarece nu avem niciun drept față de Dumnezeu. Darul poate fi însă natural, ori preternatural, ori supranatural.

Prin natural se înțelege tot ceea ce face parte din esența unei ființe, tot ceea ce i se cuvine naturii sale: proprietățile ei, scopul ei și mijloacele de a ajunge la scop. Ex.: omul, prin

natura sa, este un animal rațional. Rațiunea și libertatea sunt, așadar, pentru el daruri naturale.

Prin preternatural se înțelege tot ceea ce este mai presus de cerințele unei ființe, dar nu depășește cerințele ființelor de ordin superior. Ex.: nemurirea este o proprietate naturală a îngerului, fiindcă îngerul este un spirit pur, iar spiritul este, prin natura sa, nemuritor. Omul, dimpotrivă, prin trupul său, este muritor. De unde urmează că nemurirea trupului constituie pentru om un dar preternatural, sau supranatural relativ.

Prin supranatural se înțelege ceea ce depășește cerințele oricărei naturi create ori posibile. Ex.: harul sfințitor și vederea beatifică, fericirea de a-L vedea pe Dumnezeu față către față, sunt, pentru om ca și pentru înger, daruri supranaturale absolute.

NOTA. Se cuvine a stărui asupra înțelesului acestor trei cuvinte. Noțiunile de mai sus sunt esențiale pentru înțelegerea lecțiilor ce urmează. Ele vor îngădui să se înțeleagă lesne starea originară a primului om (N° 65), natura păcatului strămoșesc (N° 69), necesitatea unui Răscumpărător ca să redea omului bunurile supranaturale (N° 100) și efectele Răscumpărării (N° 102).

Raiul pământesc. Grădină desfătătoare în care Dumnezeu i-a așezat pe Adam și pe Eva. Niciun document nu îngăduie a se spune unde era situată.

Păcatul strămoșesc. Două sensuri: 1° Păcatul pe care Adam și Eva l-au săvârșit neascultând de Dumnezeu. Se numește strămoșesc fiindcă urcă la originea omenirii, fiind cel dintâi pe care omul l-a săvârșit. 2° Starea de păcat în care se nasc toți urmașii lui Adam, adică toți oamenii: păcat pe care îl contractăm, prin urmare, la originea noastră. Păcatul strămoșesc nu este deci un păcat personal, un păcat voit (N° 69); de aceea nu este de ajuns ca să atragă pedeapsa iadului. Vom vedea în altă parte (N° 318) că pruncii care mor fără Botez, adică având păcatul strămoșesc, merg la Limb, dar nu în Iad.

Concupiscență (lat. concupiscere, a pofti). Înclinare care împinge pe om spre rău, spre plăcerile oprite.

Concepție. Momentul în care sufletul se unește cu trupul. Concepția unui om este primul moment al existenței sale.

Neprihănită. Fără pată, scutită de păcatul strămoșesc.

DEZVOLTARE

(65) I. Starea originară a primului om. Ridicarea lui la ordinea supranaturală.

Starea originară a primului om. Adam și Eva au fost așezați în starea de dreptate și de sfințenie. Articol de credință, definit de Conciliul din Trento, Sesiunea V, canonul 1. Dumnezeu a dăruit primului om trei feluri de daruri: naturale, supranaturale și preternaturale: a) daruri naturale, adică toate proprietățile trupului și ale sufletului cerute de natura sa de om, altfel zis, toate mijloacele ce îi erau necesare pentru a-și atinge scopul natural; b) daruri supranaturale. Dumnezeu ar fi putut să nu împartă omului decât numai darurile naturale. Revelația ne învață că i-a acordat, în plus, daruri supranaturale, și anume: harul sfințitor și predestinarea la vederea beatifică, la fericirea cerului, primul dar fiind mijlocul, aici jos, de a dobândi pe al doilea acolo sus. Prin aceste daruri, primii noștri părinți erau ridicați la ordinea supranaturală: o a doua viață, viața supranaturală, depășind cerințele oricărei naturi create, se adăuga vieții lor naturale. Această stare de dreptate și de sfințenie, datorată harului, care îi făcea adevărați fii adoptivi ai lui Dumnezeu, trebuia, de altminteri, să se transmită posterității lor; c) Dumnezeu a acordat, în sfârșit, primului om, fără îndoială ca urmări ale darului supranatural al harului, daruri preternaturale precum: 1° imunitatea, ori

scutirea, de suferință (propoziție sigură). Puși de Dumnezeu într-o grădină a desfătărilor, Adam și Eva trebuiau să lucreze acolo, dar fără efort și fără trudă; 2° imunitatea de moarte (adevăr de credință, definit de Conciliul din Trento, Sesiunea V, canonul 1). Prin natura sa, trupul omului este sortit dezagregării și morții. Or Dumnezeu trebuia să-i conducă pe primii noștri părinți și urmașii lor la fericirea cerului fără a-i face să treacă prin angoasele morții; 3° imunitatea de concupiscență. Primul om avea, fără îndoială, înclinații rele, ori pofta simțurilor, dar ele erau supuse rațiunii sale: trupul asculta de suflet, voința de rațiune; concupiscența, adică răzvrătirea cărnii împotriva spiritului, nu exista în starea de nevinovăție; 4° imunitatea de ignoranță ori darul științei. Nu numai că primii noștri părinți au fost înzestrați cu o inteligență superioară, dar au avut știința infuză a lucrurilor omenești, mai ales a celor de ordin religios și moral: știință de care aveau nevoie pentru a putea fi educatorii omenirii. Dintre aceste patru daruri, cele două dintâi priveau trupul, celelalte două, sufletul.

Această stare, în care Dumnezeu a creat pe primul om, se numește fie starea de nevinovăție, fiindcă era incompatibilă cu păcatul, fie starea de dreptate originară, fiindcă îi făcea pe Adam și pe Eva drepți înaintea lui Dumnezeu. În cazul ipotetic în care Dumnezeu n-ar fi acordat omului decât darurile naturale, cu excluderea darurilor supranaturale și preternaturale, ar fi fost starea de natură pură.

(66) II. Încercarea. Păcatul strămoșesc.

1° Încercarea.
După cum tocmai am văzut, Adam și Eva au fost copleșiți de Dumnezeu cu tot felul de daruri la care nu aveau niciun drept. Dar este bine înțeles că, din pricina libertății, care era una dintre facultățile principale ale naturii lor, abuzul de atâtea haruri rămânea o ipoteză posibilă. În plus, se cuvenea ca fericirea de care primii noștri părinți se bucurau deja în raiul pământesc și care nu era decât preludiul unei fericiri mai depline ce trebuia să le fie dată în cer, să nu fie un simplu dar gratuit, ci răsplata credincioșiei lor. Ca și îngerii, Adam și Eva au fost, așadar, supuși unei încercări. Dumnezeu le-a oprit „să mănânce din rodul pomului cunoașterii binelui și răului" (Gen., II, 17). Prin această poruncă, Creatorul voia să amintească făpturii supunerea sa: „Dă o poruncă omului, zice Bossuet, ca să-l facă să simtă că are un stăpân; o poruncă legată de un lucru simțit, fiindcă omul este făcut cu simțuri; o poruncă ușoară, fiindcă voia să-i facă viața lesnicioasă, câtă vreme ar fi rămas nevinovată."

2° Păcatul strămoșesc.
A. EXISTENȚA. Faptul căderii primilor noștri părinți, și prin urmare existența păcatului strămoșesc, este un articol de credință, definit de Conciliul din Trento, Sesiunea V, canonul 1. Dogma se întemeiază: a) pe relatarea Facerii (III, 6). Primii

noștri părinți, ascultând glasul demonului care s-a arătat Evei sub chipul unui șarpe, au călcat porunca lui Dumnezeu; b) pe mărturia Sfântului Pavel, care afirmă că „printr-un singur om păcatul a intrat în lume". (Rom., V, 12).

B. GRAVITATEA. Neascultarea lui Adam și a Evei a fost un păcat cu atât mai grav cu cât, având în vedere belșugul harurilor ce le fuseseră date, ascultarea de porunca dumnezeiască le era ușoară. În afară de neascultare, în păcatul strămoșesc era răutatea: 1. a mândriei: „Veți fi ca niște dumnezei", le spusese ispititorul (Gen., III, 5); 2. a curiozității: nădăjduiau să cunoască totul, „binele și răul"; 3. mai era, în plus, la Adam o bunăvoire neorânduită față de Eva, ale cărei sugestii rele le asculta, iar la ei un păcat de senzualitate și de scandal.

(67) III. Transmiterea păcatului strămoșesc la urmașii lui Adam și ai Evei. Cele două excepții.

1° Transmiterea păcatului strămoșesc. Păcatul strămoșesc s-a transmis la întreaga posteritate a lui Adam. Acest adevăr de credință, definit de Conciliul din Trento, Sesiunea V, canonul 2, este întemeiat pe Scriptură, pe Tradiție și, până la un anumit punct, pe rațiune.

A. SFÂNTA SCRIPTURĂ.
a) Vechiul Testament. 1. Iov declară: „Nimeni nu este curat de

toată necurăția, nici chiar pruncul a cărui viață n-ar fi fost decât de o singură zi pe pământ." (Iov, XIV, 4, versiunea Septuagintei). 2. Sfântul rege David spune, la rândul său: „Întru fărădelegi am fost zămislit și în păcat m-a conceput maica mea." (Ps., L, 7).

b) Noul Testament. Avem aici mărturia foarte lămurită a Sfântului Pavel: „Precum păcatul, zice Apostolul, a intrat în lume printr-un singur om, și moartea prin păcat; astfel moartea a trecut în toți oamenii, toți păcătuind într-unul." (Rom., V, 12). După Sfântul Pavel, așadar, a fost păcat la un singur om, iar acest păcat, cu urmările sale, a devenit universal, transmițându-se tuturor generațiilor omenești. Credința Bisericii despre transmiterea păcatului strămoșesc face parte, deci, deopotrivă din revelația evanghelică, din revelația mozaică și din revelația primitivă. Ea urcă, într-un cuvânt, la căderea lui Adam.

B. TRADIȚIA.

a) Mărturia Părinților Bisericii. Sfântul Augustin nu este inventatorul dogmei, precum pelagienii și adversarii doctrinei catolice l-au acuzat. Părinții Bisericii anteriori episcopului din Hipona, Sfântul Irineu, Sfântul Ciprian, Sfântul Iustin, Tertulian, Origen etc., învățaseră înaintea lui dogma păcatului strămoșesc.

b) Mărturia religiilor păgâne. Această credință în păcatul strămoșesc se regăsește până și în superstițiile religiilor păgâne. Poeții greci și latini au cântat o vârstă de aur care n-a avut decât o durată trecătoare și au zugrăvit-o în culorile cele mai

atrăgătoare. Regăsim adesea la ei aceste descrieri: secerișuri pe care nu costa să le semeni ori să le seceri, râuri de lapte care curgeau pretutindeni, coline încărcate de roade, întreaga natură roditoare și binefăcătoare, aducând omului omagiul bogățiilor sale nesecate. Cum să se explice o mărturie atât de universală în afara unei revelații primitive?

C. RAȚIUNEA. Rațiunea nu poate aduce nicio dovadă a existenței păcatului strămoșesc, dar îi descoperă cel puțin probabilitatea în toate mizeriile care apasă atât sufletul, cât și trupul omului.

2° Excepțiile. Legea generală a decăderii originare a suferit două excepții: una de drept, alta de privilegiu. a) Una de drept. Hristos, în virtutea zămislirii Sale feciorelnice, scăpa de legea generală. b) Alta de privilegiu. Pentru cinstea Fiului, nu se cuvenea ca Maica să fie mânjită de cea mai mică pată. Printr-o favoare cu totul deosebită a lui Dumnezeu și în vederea meritelor Domnului nostru, Sfânta Fecioară a fost, așadar, păstrată de păcatul strămoșesc și „plină de har". Aceasta este ceea ce Biserica numește privilegiul Neprihănitei Zămisliri. (N° 64 și 87).

(68) IV. Urmările păcatului strămoșesc.

Vom arăta, după Conciliul din Trento, Sesiunea a V-a, cap. 1 și 2, care au fost urmările păcatului strămoșesc: 1° pentru Adam și Eva, 2° pentru urmașii lor.

1° Urmări pentru Adam și Eva

Trebuie să ne amintim aici cele trei feluri de daruri pe care primii noștri părinți le primiseră de la Dumnezeu (n° 65). Că urmarea imediată a greșelii originare a fost să suprime tot ceea ce depășea cerințele naturii omenești, aceasta nu trebuie să ne mire.

De ce ar fi păstrat Dumnezeu omului favoruri pe care acesta nu știuse să le merite cu prețul unor jertfe atât de ușoare? Adam și Eva au pierdut, așadar: a) darurile supranaturale: harul sfințitor și destinația la slavă. Lipsiți de har, primii noștri părinți încetau să fie prietenii și fiii adoptivi ai lui Dumnezeu și, prin aceasta, nu mai aveau drept la moștenirea Cerului; b) darurile preternaturale: 1. imunitatea de suferință. Alungați din raiul pământesc, ei trebuiau de acum înainte să-și plătească tributul suferinței și bolii. Dumnezeu zice femeii: „Îți voi înmulți durerile; în dureri vei naște fii." Apoi îi zice lui Adam: „Pământul este blestemat din pricina ta... În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea." (Gen., III, 16, 17, 19). Astfel munca, care odinioară era o plăcere, devine o osteneală și o pedeapsă. 2. imunitatea de moarte. „Pământ ești și în pământ te vei

întoarce", zice Domnul lui Adam (Gen., III, 19); 3. imunitatea de concupiscență. Voința lor avea să sufere stăpânirea simțurilor: de unde o mai mare greutate de a deosebi binele de rău; 4. imunitatea de ignoranță. Prețiosul privilegiu al darului științei, fără a fi cu totul suprimat, a întâmpinat de acum înainte piedici, chiar prin stăpânirea simțurilor și a poftelor stricate. Nu le-a mai rămas, așadar, lui Adam și Evei decât darurile naturale proprii stării lor de făpturi raționale. Încă trebuie adăugat că și chiar facultățile lor naturale, din pricina pierderii darurilor supranaturale, se aflau și ele într-o stare de decădere. „Lipsit de darurile gratuite, zice Beda Venerabilul, Adam păcătosul a fost rănit în cele ale naturii sale proprii, gratuitis vulneratus in naluralibus."

2° Urmări pentru urmașii lor.

Deși păcat personal, greșeala lui Adam și a Evei nu a fost mai puțin un păcat de natură, un păcat de neam, dacă se voiește; cu alte cuvinte, urmările ei au răsfrânt asupra celor ce împărtășeau natura lor, care erau din același neam, adică asupra întregii omeniri. Urmările păcatului strămoșesc au fost, așadar, pentru urmași ca și pentru Adam și Eva: a) pierderea darurilor supranaturale. Vom vedea mai jos că, spre a ni le redobândi, a doua Persoană a Treimii a voit să Se întrupeze (N° 81) și, prin supliciul Crucii (N° 101 și 102), să ispășească toate păcatele omenirii, nepunând asupra oamenilor altă sarcină decât aceea de a coopera la lucrarea Sa de Răscumpărare; b) pierderea darurilor preternaturale. Dacă Răscumpărarea ne-a redat mijloacele de a regăsi darurile

supranaturale, poarta darurilor preternaturale a fost închisă fără putință de reparare; c) slăbirea darurilor naturale, nu în natura lor intrinsecă, ci în exercitarea lor, patimile fiind pricină de rătăcire pentru judecată și abătând voința.

(69) V. Natura păcatului strămoșesc.

Remarci preliminare. Pentru a înțelege bine natura păcatului strămoșesc, se cuvine a deosebi între păcatul actual și păcatul habitual. Cel dintâi exprimă actul prin care călcăm în mod voit legea lui Dumnezeu; al doilea exprimă starea în care ne aflăm după păcat. 2. Este de la sine înțeles că păcatul strămoșesc nu a fost păcat actual decât la Adam și Eva, pe când pentru urmașii lor nu este și nu poate fi decât un păcat habitual, o stare de păcat. 3. Întrucât este păcat habitual și privit mai ales la urmașii lui Adam și ai Evei, cercetăm aici natura păcatului strămoșesc.

1° Erori.
a) Luther și Calvin, sprijinindu-se pe texte ale Sfântului Pavel și ale Sfântului Augustin, au pretins că păcatul strămoșesc constă în mod esențial în concupiscență și că stricăciunea naturii omenești ar fi atât de mare încât liberul arbitru ar fi nimicit. După ei, concupiscența și, prin urmare, păcatul rămân după Botez, dar păcatul nu mai este imputat. b) Aproape aceeași doctrină la Baïus și la Jansenius, care au susținut că voința este atât de slabă încât, fără harul eficace, este în mod

necesar târâtă de concupiscență și neputincioasă de vreun bine.

2° Doctrina catolică.
Conciliul din Trento a condamnat teza protestantă, afirmând, Sesiunea V, canonul 5: 1. că păcatul strămoșesc nu se confundă cu concupiscența; 2. că Botezul șterge păcatul strămoșesc, deși lasă să subziste concupiscența; 3. că, dacă concupiscența este uneori numită „păcat" de Sfântul Pavel, Biserica a înțeles-o întotdeauna în acest sens: că vine din păcat și duce la păcat.

Odată condamnată eroarea protestantă, Conciliul din Trento n-a definit doctrina catolică asupra naturii păcatului strămoșesc. După părerea cea mai îndeobște primită, păcatul strămoșesc constă în mod esențial în lipsirea de harul sfințitor și, prin urmare, în pierderea dreptății originare: fapt care i-a așezat pe Adam și pe urmașii lui într-o stare de aversiune, de îndepărtare de Dumnezeu. Dar cum se explică o asemenea decădere la urmașii nevinovați de crima tatălui lor? Fiindcă, pe de o parte, dreptatea originară era un dar de neam, altfel zis, un dar făcut rasei omenești în persoana lui Adam; fiindcă, pe de altă parte, Adam, fiind tatăl și capul omenirii, nu putea lăsa acesteia decât starea de lipsire și de decădere în care se afla după neascultarea sa vinovată. Păcat direct voit și personal la Adam și Eva, indirect voit și imputat urmașilor săi din pricina legăturii de natură care îi leagă și îi face solidari unii cu alții.

(70) VI. Păcatul strămoșesc înaintea rațiunii.

Obiecția raționaliștilor împotriva doctrinei păcatului strămoșesc. După raționaliști, rațiunea nu poate admite ca greșeala unui om să se răsfrângă asupra întregii sale descendențe. a) Dogma păcatului strămoșesc, zic ei, repugnă atributelor lui Dumnezeu. Dumnezeu n-ar fi nici drept, nici bun, dacă ar pedepsi pe nevinovați ca pe vinovați. b) Mai mult, nu este oare ciudat ca păcatul, care este o pată a sufletului, să poată fi propagat prin generarea trupului?

Răspuns.
A. Oricât ar spune raționaliștii, doctrina catolică a păcatului strămoșesc nu repugnă nicidecum atributelor lui Dumnezeu. a) Nu repugnă dreptății Sale. Dreptatea cere să se dea fiecăruia ceea ce i se cuvine. Or darurile supranaturale și preternaturale fuseseră acordate omului în afara cerințelor naturii sale. Ele fuseseră daruri cu totul gratuite și, de altminteri, condiționate. Un binefăcător care acordă favoruri, fără a fi constrâns la aceasta, are deplin dreptul de a pune o condiție împărțirii dărniciilor sale, și nu s-ar putea să i se aducă vreo vină pentru faptul că acela căruia îi oferă bunurile sale nu voiește să împlinească condiția impusă.

Ceea ce se petrece în privința păcatului strămoșesc nu este un caz izolat și se repetă în altă parte, în ordinea fizică precum și în ordinea morală. Astfel părinții transmit copiilor lor calitățile

ori defectele lor, sănătatea ori tarele, averea ori mizeria: aceasta este legea eredității. Slava ori dezonoarea unui prinț cade asupra tuturor cetățenilor aceleiași națiuni; renumele ori rușinea unui tată, asupra tuturor membrilor aceleiași familii: aceasta este legea solidarității. Pentru ce rațiunea, care nu se răzvrătește împotriva acestor două mari legi, le-ar respinge numai atunci când e vorba de pierderea harului? b) Nu repugnă nici bunătății lui Dumnezeu. Aceasta ar fi în lipsă dacă urmașii lui Adam ar fi pedepsiți pentru o greșeală pe care n-au săvârșit-o. Or lucrurile nu stau astfel, fiindcă, și după păcatul strămoșesc, omul păstrează toate bunurile care se cuvin naturii sale de om și rămâne liber să aleagă între bine și rău. În plus, bunătatea lui Dumnezeu n-a voit să se oprească aici. Prin meritele dumnezeiescului Răscumpărător pe care ni L-a dat, darurile supranaturale ne-au fost redate; iar dacă, pe de altă parte, socotim că însăși pierderea darurilor preternaturale, definitivă în viața de față, ne oferă mijloacele de a ajunge, prin primirea generoasă a suferințelor și a morții, la o mai înaltă desăvârșire morală, nu este oare cazul să repetăm cu Biserica, în Exultetul Sâmbetei Mari: „O, fericită vină, care ne-a dobândit un astfel și atât de mare Răscumpărător!"

B. Păcatul strămoșesc nu repugnă mai mult rațiunii nici sub raportul transmiterii. Este adevărat că se poate spune într-un anumit fel că păcatul se propagă prin generare; totuși nu generarea este în cauză, ci numai greșeala lui Adam; și dacă Dumnezeu nu mai dă viața supranaturală sufletului pe care îl creează, aceasta este fiindcă Adam n-a păstrat condiția pe care

Dumnezeu o impusese pentru păstrarea și transmiterea harului. Pe nedrept, așadar, raționaliștii se scandalizează de dogma păcatului strămoșesc.

Concluzie practică.

1° Nu atât păcatul strămoșesc trebuie să ne insufle groază, cât păcatele noastre actuale, fiindcă nu suntem siguri că am fi fost mai tari decât primii noștri părinți dacă am fi fost în locul lor.
2° Păcatul strămoșesc a fost răscumpărat din belșug prin Răscumpărare. Să mulțumim lui Dumnezeu că a îngăduit ca această pată să fie spălată prin Botez.
3° Să ne temem de mândrie, care ne târăște atât de lesne și ne face o pradă atât de ușoară demonului.
4° Să o invocăm pe Maria și să-i cerem să vină în ajutorul nostru: „O, Marie, zămislită fără păcat, roagă-te pentru noi, care alergăm la tine."

LECTURĂ.

Citiți căderea lui Adam și a Evei (Capitolul III din Facere.)

CHESTIONAR

1° În ce stare a fost creat Adam? Ce daruri a primit de la Dumnezeu?
2° Pentru ce a voit Dumnezeu să-i supună pe Adam și pe Eva unei încercări? Care a fost această încercare? Prin cine ne este atestată existența păcatului strămoșesc? Care a fost gravitatea păcatului strămoșesc?
3° Pe ce se întemeiază dogma transmiterii păcatului strămoșesc? Care au fost cele două excepții?
4° Care au fost urmările păcatului strămoșesc pentru Adam și Eva? Și pentru urmașii lor?
5° Ce deosebire este între păcatul actual și păcatul habitual? Păcatul strămoșesc este păcat actual ori habitual? Care este natura lui?
6° Ce obiectează raționaliștii împotriva dogmei păcatului strămoșesc? Repugnă ea atributelor lui Dumnezeu? Repugnă ea rațiunii sub raportul transmiterii?

TEME SCRISE.

1° Cum a putut păcatul strămoșesc să ne piardă, de vreme ce nu l-am săvârșit noi? 2° Este păcatul strămoșesc o nedreptate? 3° Știința a constatat că rasele primitive erau sălbatice. Este ea

în contradicție cu istoria sfântă? Aceasta nu ne învață oare că oamenii au fost atât de stricați încât Dumnezeu a hotărât să-i nimicească prin potop? Apoi nu și-a ales El un popor pentru a păstra adevărata Religie? Arătați că, dacă istoria religioasă și știința sunt de acord asupra faptelor, ele diferă prin explicație.

Lecția a X-a
Despre făgăduința unui Mântuitor.

Un Răscumpărător

1° Este făgăduit
lui Adam și Evei
patriarhilor Avraam, Isaac, Iacov
poporului iudeu
2° Motivele întârzierii
a arăta omului întinderea mizeriei sale
a-l face să prețuiască mai bine binefacerea
a pregăti venirea Răscumpărătorului
3° Urmări ale întârzierii
mântuirea este cu putință înainte de venirea lui Mesia
dar nu se face decât prin aplicarea anticipată a meritelor Răscumpărării

4° Așteptare universală

5° Venirea Lui la vremea arătată de profeți

6° Chipurile lui Mesia

(71) Termeni.

Mesia. Cuvântul vine din ebraicul „masiah" = a unge.
Hristos. Cuvânt care vine din grecescul „Christos" = uns.
Aceste două cuvinte au, așadar, aceeași semnificație.
Iisus, din ebraicul „Jeschouang", Mântuitor.

Cele trei nume: Mesia, Hristos și Iisus desemnează pe Trimisul lui Dumnezeu prin excelență, pe Mântuitorul și Eliberatorul neamului omenesc.

Patriarh (de la „patria" familie, neam, trib, și „archein" a porunci). Nume dat primilor capi de familie în Vechiul Testament. După Facere, au fost, între Creație și potop, zece patriarhi, dintre care cei principali au fost Adam, Set, Enoh, Matusalem și Noe. Toți acești patriarhi au trăit cel puțin 900 de ani, Matusalem 969. Dar anii aveau oare aceeași durată ca ai noștri? Biserica nu s-a pronunțat asupra acestui lucru.

Profeție. Prezicere a viitorului.
Prooroc. Cel ce prezice viitorul, prin inspirație dumnezeiască.

Proorocul-Rege = sfântul Rege David. Legea și Proorocii. Cărți care cuprind legile lui Moise și scrierile proorocilor. Această expresie se întrebuințează în vorbirea obișnuită pentru a vorbi despre persoane și lucruri care au autoritate în chestiunea de care este vorba. „Nimeni nu este prooroc în țara sa." Proverb luat din Evanghelia după Sfântul Luca (IV, 24), care înseamnă că oamenii nu sunt de obicei vestiți în propria lor țară. Proorocul, titlu dat lui Mahomed de către musulmani.

(72) I. Făgăduința unui Răscumpărător.

Dumnezeu putea să lase omenirea căzută în starea tristă în care o aruncase păcatul primului nostru părinte. Dar bunătatea Sa a biruit dreptatea Sa, sau mai degrabă înțelepciunea Sa a găsit mijlocul de a împăca bunătatea și dreptatea (V. N° 100). Un mijlocitor, deopotrivă om și Dumnezeu, trebuia cândva să apropie pe Creator și făptură și să redea acesteia viața supranaturală. Dumnezeu nu a fost, așadar, atât de aspru cu omul pe cât a fost cu îngerul vinovat. Cu mult înainte a făcut să se întrevadă un Răscumpărător. a) L-a făgăduit mai întâi lui Adam și Evei după cădere. I-a zis, într-adevăr, șarpelui, adică demonului a cărui figură este: „Voi pune vrăjmășie între tine și femeie, precum și între sămânța ta și sămânța ei; ea îți va zdrobi capul." (Fac., III, 15). Teologii au văzut în aceste cuvinte făgăduința unui Răscumpărător. b) Dumnezeu și-a reînnoit făgăduința către patriarhul Avraam: „Îți voi înmulți sămânța, i-a zis El, ca stelele cerului și toate neamurile

pământului vor fi binecuvântate în Cel ce se va naște din tine." (Fac., XXII, 17, 18). Cel ce se va naște din sămânța lui Avraam și prin care vor fi binecuvântate toate neamurile pământului nu poate fi altul decât Iisus Hristos. Aceleași făgăduințe au fost făcute lui Isaac și lui Iacov și, în sfârșit, c) întregului popor iudeu, prin glasul proorocilor.

(72) II. Întârzierea Răscumpărării. Motivele acestei întârzieri.

1° Întârzierea.
Făgăduința unui Răscumpărător, făcută de Dumnezeu îndată după căderea primilor noștri părinți și reînnoită de nenumărate ori, nu s-a împlinit decât după multă vreme. De ce această întârziere? Nu este de prisos a cerceta care au putut fi motivele ei.

2° Motivele întârzierii.
A. Întârzierea Răscumpărării trebuia să arate omului întinderea mizeriei sale. Omul păcătuise prin mândrie. Nu era drept, atunci, ca el să cunoască rușinea umilirii care trebuia să se nască în el la vederea stării sale jalnice de păcătos?
B. Întârzierea trebuia să facă mai bine prețuită măreția binefacerii Răscumpărării. În adevăr, un bine ori un serviciu nu se prețuiește decât pe măsura nevoii pe care o simțim de el. Cel care a căzut are pentru binefăcătorul ce-l ridică o recunoștință cu atât mai mare cu cât a rămas mai multă vreme

căzut și cu cât a putut măsura mai bine întinderea mizeriei sale. Dar au simțit oamenii cu adevărat această nevoie de un Mântuitor? Ar trebui să istorisim aici întreaga istorie veche spre a da o idee dreaptă. Toate popoarele antichității: Egiptenii, Caldeenii, Arabii, Sirienii, Fenicienii etc., sunt toate politeiste și aduc jertfe idolilor. Sfântul Pavel amintește în Epistola sa către Romani (I, 23) că „păgânii au schimbat măreția Dumnezeului nestricăcios pe chipuri ce înfățișează omul stricăcios, păsări, dobitoace cu patru picioare și târâtoare." Numai poporul iudeu se închină adevăratului Dumnezeu, și încă trebuie adesea ca Domnul să facă pentru el multe minuni și chiar uneori să-l pedepsească pentru necredincioșiile lui, ca să-și păstreze credința și să înfrâneze instinctele care îl împingeau și pe el la idolatrie. Întârzierea Răscumpărării trebuia deci să-l dispună pe om să primească mai bine binecuvântările ce aveau să rezulte din ea.

C. Se cuvenea, în al treilea rând, ca neamul omenesc să fie pregătit pentru venirea Răscumpărătorului și ca Dumnezeu să dea semne neîndoielnice care să îngăduie să fie recunoscut. Această necesitate se făcea cu atât mai simțită cu cât Fiul lui Dumnezeu trebuia, spre a ne elibera de păcat, să ni se înfățișeze în umila condiție a naturii omenești și, mai mult decât atât, trebuia să fie tratat cu nevrednicie de către cei pe care venea să-i mântuiască. Pentru a îngădui oamenilor să-L deosebească dintre toți, în pofida umilirilor Sale de bunăvoie și a coborârilor Sale, Dumnezeu a însărcinat pe prooroci să însemne dinainte trăsăturile principale ale persoanei Sale. Astfel, proorocul Isaia, de pildă, după ce L-a numit „Sfetnic

minunat, Dumnezeu tare, Prinț al păcii" (Isaia, IX, 5), zice în alt loc „că va fi disprețuit și părăsit de oameni, om al durerii, cunoscător al suferinței, străpuns din pricina păcatelor noastre, zdrobit din pricina fărădelegilor noastre." (Isaia, LIII, 3, 5).

(74) III. Urmările întârzierii Răscumpărării pentru Adam și primii săi urmași.

Răscumpărarea este o lucrare universală, săvârșită într-un loc și într-un timp anumit, dar ale cărei efecte cuprind toate momentele și toate punctele timpului și ale spațiului. Înainte de venirea lui Mesia, Adam și toți urmașii săi au putut deci să se mântuiască, fiindcă Dumnezeu le aplica dinainte meritele Răscumpărării și le dădea harul actual și harul sfințitor. Nu ne vorbește oare Scriptura adesea despre drepții care au trăit sub Legea veche? Or, cum nu sunt drepți fără har, urmează că oamenii puteau deja să merite Cerul, deși nu puteau încă să intre în el înainte de venirea lui Iisus Hristos.

(75) IV. Așteptarea universală a unui Răscumpărător.

După profețiile numeroase și felurite pe care Dumnezeu li le făcuse, nu este de mirare că la iudei așteptarea unui Mântuitor era universală. Iată, de altminteri, câteva mărturii ale acestei

credințe:
Când Irod îi întreabă pe doctori unde trebuie să se nască, aceștia nu șovăie deloc să-i răspundă că la Betleem, în Iudeea. (Mat., II, 5 și 6). Simeon este cel care mulțumește lui Dumnezeu că a văzut pe Mântuitorul lumii, slava lui Israel. (Luc, II, 29, 32). Iudeii trimit să întrebe pe Sfântul Ioan Botezătorul dacă nu este el Hristosul (Ioan, I, 19), iar Ioan, la rândul său, trimite doi ucenici la Domnul nostru, care Îi pun aceeași întrebare: „Ești Tu Cel ce are să vină, ori să așteptăm pe altul?" Mulțimea strigă, văzând minunile Domnului nostru: „Când va veni Hristosul, va face El mai multe minuni decât omul acesta?" Și samarinenii, de asemenea, așteptau pe Mesia. (Ioan, IV, 25).
Nu numai iudeii nădăjduiau un Răscumpărător, ci însăși lumea păgână nu rămânea străină de această preocupare. Găsim pretutindeni ecoul acestor credințe: în Orient; la greci, precum Platon, care ne vorbește (Alcibiade, II, n. 13, 14) despre un trimis din cer ce va avea misiunea „să ne învețe îndatoririle noastre către zei și către oameni"; la romani, precum istoricii Suetoniu și Tacit, care pomenesc credința iudaică; precum Virgiliu, care cântă în a IV-a Eclogă nașterea unui copil ce trebuie să inaugureze o nouă vârstă de aur, deși poetul latin face aluzie la fiul consulului Pollion și nu la Mesia. Deci, dacă se cercetează credința popoarelor, exprimată de reprezentanții lor cei mai autorizați, de scriitorii lor cei mai vrednici de crezare, de poeții și filozofii lor, nu a fost niciodată tradiție mai statornică și mai generală decât aceea a așteptării unui Eliberator.

(76) V. Eliberatorul așteptat, Mesia, a venit oare?

Ar putea Dumnezeu să-Și calce cuvântul și să nu-Și țină făgăduința? Oamenii lipsesc uneori de la jurămintele cele mai sfinte, dar Dumnezeu n-ar mai fi Dumnezeu dacă S-ar întoarce de la întâile Sale hotărâri. Deci Mesia a venit, sau trebuie să vină. Spre a dezlega problema, este de ajuns să consultăm profețiile și să vedem dacă vremea arătată pentru venirea Mântuitorului a trecut ori nu.
Iată cele două mai însemnate, care determină data în chipul cel mai limpede. Iacov, înainte de a muri (pe la 1680 înainte de Iisus Hristos), zice unuia dintre fiii săi, lui Iuda: „Sceptrul nu se va depărta de la Iuda, nici legiuitorul dintre coapsele lui, până ce va veni Cel ce trebuie trimis și Căruia I se cuvine ascultarea neamurilor." (Fac., XLIX, 10). Așadar, după această profeție, va fi o împărăție iudaică (sceptrul este însemnul domniei) până la venirea Mântuitorului. Mântuitorul va veni când Iudeea nu va mai avea regi ai ei, adică independența sa, și va cădea sub stăpânire străină. Or, în vremea când S-a născut Domnul nostru, Iudeea nu mai avea regi ai ei, adică independența sa, și căzuse sub puterea romanilor. Deci Iisus Hristos a venit cu adevărat la vremea arătată de această profeție.

Proorocul Daniel este și mai precis. Având descoperirea îngerului Gavriil, el numără anii și prezice, pe vremea robiei

Babilonului, că Hristos va fi omorât și lepădat de poporul său, când se vor fi scurs șaptezeci de săptămâni de ani. Or, dacă se numără șaptezeci de săptămâni de ani, adică 490 de ani, de la vremea când Daniel a rostit această profeție, se ajunge pe la anul 33 al erei noastre, vremea când Iisus Hristos este omorât și nimicește păcatul prin jertfa vieții Sale. (Daniel, IX, 24, 27). Aceste două profeții ar fi de ajuns, chiar dacă n-am ști-o din altă parte, ca să ne încredințeze că Mesia făgăduit de Dumnezeu nu mai este de așteptat și că, dacă Dumnezeu Și-a ținut cuvântul, El a venit.

(77) VI. Domnul nostru este oare cu adevărat Mesia cel făgăduit?

După profețiile pe care tocmai le-am văzut, Mesia a venit. Dar cine a fost acest Mesia? Este El Iisus Hristos, precum a afirmat El Însuși? Aceasta este întrebarea pe care ne rămâne s-o punem. Este lesne de dovedit, căci: 1° dacă se compară profețiile cu ceea ce a fost Domnul nostru și cu ceea ce a săvârșit, se constată o concordanță deplină. 2° Iisus Hristos nu S-a mulțumit să afirme că El este Mesia: a dat dovezi, precum vom vedea la Lecția a 12-a (N° 95).

(78) VII. Chipurile lui Mesia în Vechiul Testament.

Dumnezeu nu S-a mulțumit să făgăduiască un Mesia și să-L vestească prin glasul proorocilor Săi; El a voit ca Răscumpărătorul și lucrarea Lui să fie înfățișate dinainte prin oameni și prin lucruri simbolice.

A. În prima categorie, să citățm: a) Abel, ucis de fratele său, precum Iisus de către compatrioții Săi. b) Isaac poartă lemnul jertfei sale, precum Domnul nostru urcă la Calvar, încărcat de Crucea Sa. c) Iosif, vândut de frații săi și care apoi îi mântuiește de foamete: iată pe Hristos trădat și dat de ai Săi și care, prin moartea Sa, Se face Răscumpărătorul lor. d) Moise, eliberator și legiuitor al israeliților, este chipul lui Mesia, adevăratul eliberator și legiuitor al Legii noi. e) Iona, înghițit și aruncat, după trei zile, de un monstru marin: iată pe Mântuitorul care iese viu din mormânt, a treia zi după moartea Sa. f) Ilie, ridicat la Cer într-un car de foc, este simbolul Înălțării lui Iisus Hristos.

B. În a doua categorie: a) Arca lui Noe, singurul mijloc de mântuire în potop, închipuie Biserica lui Iisus Hristos. b) Mielul pascal îl reprezintă pe Mielul lui Dumnezeu junghiat pentru păcatele noastre. c) Șarpele de aramă ridicat pe o cruce, spre a vindeca pe evreii care îl priveau, simbolizează pe Domnul nostru răstignit. d) Mana, hrană venită din Cer și care hrănește pe israeliți în pustie, este chipul Euharistiei.

Concluzie practică.

1° Să mulțumim lui Dumnezeu că a avut față de omul vinovat o bunătate atât de mare încât a dat pe Fiul Său Unul-Născut, a doua Persoană a Sfintei Treimi, ca să ispășească în locul lui.
2° Să-I mulțumim, de asemenea, că ne-a făcut să ne naștem după Răscumpărare, căci, deși oamenii care au venit înainte au putut beneficia de meritele Domnului nostru, ei n-au avut la îndemână tot tezaurul de haruri pe care noi îl aflăm în Sacramente.

LECTURI.

1° Făgăduința Mântuitorului lui Adam, lui Avraam, lui Moise, lui David și celorlalți patriarhi. (Facere, cap. III; cap. XVIII; Deut., cap. XVIII; Regi, cap. VII).
2° Povestiți istoria lui Eustache de Saint-Pierre, care se jertfește împreună cu cinci tovarăși ai săi pentru a izbăvi cetatea Calais. Toți șase ar fi fost executați, dacă regina Angliei nu ar fi mijlocit pentru ei.
3° Sfântul Vincențiu de Paul, vizitând într-o zi pe galerași, a găsit unul care se tânguia și era pradă celei mai crunte deznădejdi. Sfântul l-a întrebat despre pricina durerii lui și a aflat că nefericitul lăsase acasă o femeie și copii care, fără el,

aveau să moară de foame. Ce a făcut sfântul? I-a zis criminalului: „Eu îți voi lua locul, iar tu te vei întoarce să-ți hrănești familia." (Vie des Saints, 19 iulie.) Așa a făcut Domnul nostru. El a venit să Se pună în locul nostru și să plătească Tatălui Său pentru noi datoria pe care o contractasem prin greșeala lui Adam.

CHESTIONAR.

1° A făgăduit Dumnezeu oamenilor că le va trimite un Mântuitor? Cui l-a făgăduit?
2° Pentru ce a fost întârziată atât de mult Răscumpărarea?
3° Care au fost urmările întârzierii Răscumpărării pentru Adam și primii săi urmași?
4° Era lumea în așteptarea unui Răscumpărător? Dați câteva mărturii care o dovedesc.
5° Cum se poate dovedi că Mesia a venit?
6° Este Domnul nostru cu adevărat Mesia cel făgăduit?
7° Cunoașteți în Vechiul Testament chipuri ale lui Mesia?

TEME SCRISE.

1° Credeți că Întruparea era în mod absolut necesară pentru a răscumpăra pe om de greșeala sa? 2° Dacă credeți că era

necesară, spuneți din ce punct de vedere era. 3° Dumnezeu nu ar fi făcut mai bine să trimită un Mântuitor adevăratului vinovat? Care sunt motivele ce L-au făcut să amâne Răscumpărarea?

Lecția a XI-a

A 2-a și a 3-a Articole ale Simbolului.

„Și în Iisus Hristos, Fiul Său Unul-Născut, Domnul nostru, Care S-a zămislit de la Duhul Sfânt, S-a născut din Fecioara Maria."

Despre Taina Întrupării.

1° Definiție

2° Dogma catolică

Adversari
Arieni
Gnostici
Nestoriani
Eutihieni
Dovezi
Scriptura Sfântă

Tradiția

Rațiunea

3° Omul-Dumnezeu

Persoana dumnezeiască și natura omenească

Natura omenească

trup

Origine

Calități

Suflet

Inteligență

vederea beatifică

știința infuză

știința experimentală

Voință

dumnezeiască

omenească

Sensibilitate

4° Taina înaintea rațiunii

ea nu o poate cuprinde

ea poate dovedi că nu este absurdă

5° Urmările tainei

Comunicarea idiomelor

Cultul omenității lui Hristos, mai ales al Preasfintei Inimi

6° Preasfânta Fecioară

Demnitatea Ei: Maica lui Dumnezeu

Privilegiile Ei
Zămislirea Neprihănită
Fecioria veşnică
Desăvârşita sfinţenie
Adormirea şi Mijlocirea universală
Cultul de hiperdulie

(79) Cuvinte

Întrupare (din „in" în „carne" = trup). Etimologic, unire cu trupul; unirea lui Dumnezeu cu trupul. Actul prin care a doua Persoană a Sfintei Treimi, Cuvântul lui Dumnezeu, „S-a făcut trup", a luat o natură de trup, adică natura omenească, în sânul Fecioarei Maria, şi a devenit de atunci „Om-Dumnezeu".

NUMIRILE OMULUI-DUMNEZEU. 1° Iisus Hristos, Mesia (a se vedea pentru aceste trei nume N° 71); 2° Fiul lui Dumnezeu sau a doua Persoană a Sfintei Treimi; 3° Domnul nostru. Domn este, faţă de cel inferior, un stăpân. Iisus Hristos este stăpânul nostru, cu un îndoit titlu: 1. ca Ziditor; 2. ca Răscumpărător care, cu preţul sângelui Său, ne-a redobândit dreptul de a merge la cer.

Lucrare minunată a Sfântului Duh. Această expresie, pe care o aflăm uneori în catehisme, este întrebuinţată spre a desemna acţiunea Sfântului Duh în faptul Întrupării: acţiune care este, în realitate, lucrarea celor trei persoane ale Sfintei Treimi.

Întruparea, care este cea mai mare dovadă de iubire pe care Dumnezeu a putut-o da oamenilor, se atribuie Sfântului Duh, pentru că El înfățișează iubirea dumnezeiască.

Unire ipostatică. Unire se zice de două lucruri care se află împreună. Unirea este: a) fizică atunci când substanțele care se unesc se contopesc una cu alta pentru a forma o substanță nouă; de pildă: oxigenul și hidrogenul se combină și dau naștere unui compus, care este apa; b) morală, de pildă, unirea dintre doi prieteni, unirea lui Dumnezeu cu sufletul celor drepți.
De altminteri, unirea se face: 1. fie în natură; de pildă: trupul și sufletul se unesc spre a forma o singură natură omenească; 2. fie în persoană, când două naturi se unesc în aceeași persoană sau ipostasă. Această din urmă unire se numește personală sau ipostatică, cele două cuvinte „ipostasă" (gr. „hupostasis" = substanță) și „persoană" având același înțeles teologic.

NOTA. În Dumnezeu sunt trei persoane și o natură. În Iisus Hristos este o persoană și două naturi.

DEZVOLTARE

(80) I. Taina Întrupării.

Taina Întrupării, propusă credinței noastre prin articolul al 2-lea și al 3-lea al Simbolului, este unirea ipostatică a naturii dumnezeiești și a naturii omenești în unica persoană a Cuvântului: unire care s-a realizat în Iisus Hristos, numit pentru aceasta Om-Dumnezeu.

Astfel, Întruparea este: a) o unire ipostatică în care două naturi se unesc în aceeași persoană, rămânând totuși ele însele întregi, fără a se confunda, fără a se amesteca și fără a pierde vreo proprietate sau vreo lucrare a lor. Nu este deci aici nici unire fizică, nici o simplă unire morală (a se vedea Vocabularul); b) unirea ipostatică a naturii dumnezeiești și a naturii omenești. Conciliul de la Calcedon a definit că Iisus Hristos este „cu adevărat Dumnezeu și cu adevărat om, născut din Tatăl mai înainte de toți vecii după dumnezeire și, după omenire, născut, în vremurile de pe urmă, din Fecioara Maria, Născătoare de Dumnezeu"; c) Întruparea este unirea naturii dumnezeiești și a naturii omenești în unica persoană a Cuvântului. Nu este deci în Iisus Hristos decât o singură persoană, deși sunt două naturi, și această persoană este aceea a Cuvântului. Unirea dintre natura omenească a lui Hristos și

natura Sa dumnezeiască s-a săvârșit nu în naturile înseși, care au rămas deosebite, ci în persoana Cuvântului. Prin urmare, natura omenească a lui Hristos, deși deplină ca natură, n-a avut niciodată autonomie, n-a aparținut niciodată unei persoane omenești (V. N° 38). Personalitatea dumnezeiască s-a substituit personalității omenești, astfel încât unica persoană a Cuvântului este aceea care lucrează prin această omenire, care răspunde de actele săvârșite de natura omenească: de aici valoarea lor infinită.

Iisus Hristos este, așadar, a doua persoană a Sfintei Treimi, numită „Fiul lui Dumnezeu" sau „Cuvântul", care, rămânând a doua persoană a Treimii și natură dumnezeiască, adică infinită, S-a coborât până la a-Și uni o natură asemenea a noastră, deși neînzestrată cu personalitate omenească.

(81) II. Întruparea. Adversari. Dovezile dogmei.

1° Adversarii.

Întrucât Întruparea se alcătuiește dintr-un triplu element: natura dumnezeiască și natura omenească unite în persoana Cuvântului, rătăcirile adversarilor au privit trei puncte: a) Unii, ebioniții în secolul I, arienii în secolul al IV-lea (Arie, preot din Alexandria), au tăgăduit elementul dumnezeiesc. Pentru Arie, Hristos era o creatură foarte desăvârșită, născută de Dumnezeu Tatăl, de substanță asemănătoare, dar nu aceeași substanță: nu era consubstanțial. Această rătăcire a fost osândită la Conciliul de la Niceea (325). În secolul al XVI-lea,

secta protestantă a socinienilor; în zilele noastre, raționaliștii, protestanții liberali și anumiți moderniști au reluat, sub o formă sau alta, doctrina lui Arie.
b) Alții, neputând admite că maiestatea infinită s-ar fi coborât până la om, au tăgăduit elementul omenesc. În secolul I, gnosticii au pretins că trupul lui Hristos nu era decât aparent, că era un fel de fantomă fără realitate, de unde numele lor de fantaziaști și docheți.
c) A treia rătăcire a privit modul unirii celor două naturi, adică persoana. Astfel, nestorienii în secolul al V-lea (Nestorie, patriarh al Constantinopolului) au pretins că celor două naturi le corespund două persoane și că, prin urmare, Preasfânta Fecioară nu era decât mama persoanei omenești. Această erezie a fost combătută de Sfântul Chiril al Alexandriei și osândită de Conciliul de la Efes (431). În aceeași epocă, eutihienii (Eutihie, călugăr din Răsărit), vrând să combată rătăcirea nestoriană, au afirmat că în Iisus Hristos nu este decât o singură persoană și o singură natură — de unde numele lor de monofiziți — omenirea fiind absorbită de dumnezeire ca o picătură de apă de către mare. Această rătăcire a fost osândită de Conciliul de la Calcedon (451).

2° Dogma catolică.
Natura dumnezeiască și natura omenească au fost unite în persoana unică a Cuvântului, astfel încât Iisus Hristos, deși persoană unică, este adevărat Dumnezeu și adevărat om. Articol de credință, Conciliul de la Calcedon.
Pentru a dovedi această dogmă, sunt deci două puncte de

statornicit: a) dualitatea naturilor în Iisus Hristos și b) unitatea persoanei.

A. Dualitatea naturilor în Iisus Hristos. În Iisus Hristos sunt două naturi: natura dumnezeiască și natura omenească. Acest adevăr se sprijină pe mărturia Sfintei Scripturi și a Tradiției.
a) Sfânta Scriptură.

1. VECHIUL TESTAMENT. 1) Profeția lui Isaia. Isaia a profețit nașterea unui copil care va fi Dumnezeu: „Iată, o Fecioară va zămisli și va naște un fiu și se va chema Emanuel, adică Dumnezeu cu noi." (Isaia, VII, 14.)
2. NOUL TESTAMENT. 1) Cuvintele prologului Sfântului Ioan. „Cuvântul S-a făcut trup", zice Sfântul Ioan (I, 14). Aceste cuvinte mărturisesc că Cuvântul S-a unit cu natura omenească, nu printr-o simplă unire morală, ca și cum natura omenească a lui Hristos ar fi fost unită cu dumnezeirea numai prin virtuțile sale transcendente și prin desăvârșita conformitate a voinței: termenii prologului resping o asemenea tâlcuire. Nu poate fi vorba nici de o unire fizică, în care două substanțe s-ar prefăcea într-o altă substanță, căci Cuvântul, fiind neschimbător, nu se poate transforma și contopi cu natura omenească. Când Sfântul Ioan spune că Cuvântul S-a făcut trup, el voiește deci să afirme că, rămânând persoană și natură dumnezeiască, a luat o natură omenească.
2. Din Epistola Sfântului Pavel către Filipeni (II, 6-7). „Deși era în chipul lui Dumnezeu, scrie Sfântul Pavel,

S-a deșertat pe Sine, luând chip de rob, făcându-Se asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca un om." Aceste expresii „chipul lui Dumnezeu" și „chip de rob" arată bine două naturi deosebite în Iisus Hristos.

3. Mărturia Evangheliilor despre viața Domnului nostru. Dacă, din câteva texte de mai sus, trecem la istorisirea pe care Evangheliile ne-o fac despre viața lui Iisus Hristos, se vede și mai lămurit că Hristos este totodată Dumnezeu și om. Ca om, Se naște și este pus într-o iesle; ca Dumnezeu, este adorat de păstori și de magi (Luc, II, 15; Mat., II, 11). Este botezat în Iordan ca un om, dar, în același timp, Sfântul Duh Se coboară peste El și Dumnezeu Tatăl proclamă că este „Fiul Său iubit întru Care a binevoit." (Mat., III, 13-17). Om este Cel ce flămânzește în pustie, dar Dumnezeu este și acest om care este slujit de îngeri. (Mat., IV, 2-11). Duce o viață săracă; este prigonit de vrăjmași, este trădat, agonizează în grădina Măslinilor, este biciuit, rănit și pironit pe cruce: toate acestea sunt ale unui om. Dar este și Dumnezeu, căci vindecă bolnavi, învie morți, doboară pe ostașii care voiesc să-L prindă și, a treia zi după moartea Sa, iese viu din mormânt. Sfânta Scriptură ne aduce deci dovezile cele mai sigure ale dumnezeirii și ale omenității lui Iisus Hristos.

b) Tradiția.

1. Simbolurile mărturisesc, pe de o parte, că Iisus Hristos este Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, iar pe de alta, că este om, că S-a născut din Fecioară, că a pătimit și a murit sub Ponțiu Pilat. 2. Dogma a fost definită, precum am văzut mai sus, de conciliile de la Efes și de la Calcedon. 3. Biserica a dat lui Iisus Hristos cultul de adorare, mărturisind totodată în liturgia sa că El a pătimit și a murit pentru noi și că, prin urmare, este om.

B. Unitatea persoanei în Iisus Hristos. Natura dumnezeiască și natura omenească, a căror existență am constatat-o în Iisus Hristos, erau unite într-una și aceeași persoană. Căci, dacă persoana ar fi fost dublă, acțiunile și proprietățile fiecărei naturi n-ar fi putut fi atribuite aceleiași persoane. Or, dacă luăm felul de a vorbi al Domnului nostru, vedem că El nu distinge în Sine două persoane; El zice lui Filip, care îi cere harul de a vedea pe Tatăl: „Filip, cel ce Mă vede pe Mine vede și pe Tatăl." (Ioan, XIV, 8, 9). El mai zice: „Nimeni nu s-a suit la cer, decât Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer." (Ioan, III, 13). Dacă ar fi fost două persoane în El, Domnul nostru nu ar fi lipsit să facă această deosebire.

(82) III. Omul-Dumnezeu. Persoana și natura dumnezeiască.

După ce am văzut ce este Întruparea și după ce i-am dovedit existența, vom vorbi despre cele două elemente care alcătuiesc pe Omul-Dumnezeu. În acest paragraf vom studia pe cel dintâi, adică persoana și natura dumnezeiască. În paragraful următor va fi vorba despre natura omenească.

a) Numai a doua persoană a Sfintei Treimi S-a întrupat. Sfânta Scriptură nu vorbește, într-adevăr, decât de Cuvântul: „Cuvântul S-a făcut trup." Fără îndoială, Tatăl și Sfântul Duh locuiesc în chip deosebit în natura omenească luată de Cuvântul, dar însăși Întruparea este faptă a persoanei a doua.

b) Cuvântul, sau a doua persoană a Sfintei Treimi, nu Și-a lepădat natura dumnezeiască unindu-Se cu natura omenească; nu Și-a părăsit nici personalitatea dumnezeiască, nici vreunul dintre atributele Sale dumnezeiești. Protestanții se înșală când invocă, spre a dovedi contrariul, cele două texte următoare ale Sfântului Pavel, unul către Corinteni, celălalt către Filipeni: „Iisus Hristos, Care pentru voi S-a făcut sărac, deși era bogat." (II Cor., VIII, 9.) „S-a deșertat pe Sine, luând chip de rob, făcându-Se asemenea oamenilor." (Filip., II, 7.) Aceste două texte nu vor să zică faptul că Iisus Hristos ar fi părăsit dumnezeirea Sa, lucru cu neputință, ci că a acoperit-o sub sărăcia și mizeriile omenității.

c) Cuvântul a luat natura omenească în clipa zămislirii. Nu a părăsit-o niciodată, nici chiar în cele trei zile ale morții lui Iisus Hristos. Sufletul lui Hristos, care cobora la iad, și trupul

Său, care odihnea în mormânt, rămâneau amândouă unite ipostatic cu Cuvântul. Moartea lui Iisus Hristos consta deci în despărțirea sufletului de trup, amândouă rămânând unite cu dumnezeirea, precum s-a arătat mai sus.
d) Cuvântul nu va părăsi niciodată natura omenească. Se zice despre Domnul nostru: „Pentru că rămâne în veac, are o preoție care nu se trece." (Evr., VII, 24.) Astfel, după acest text, Hristos trebuie să exercite o preoție veșnică, adică să săvârșească o lucrare deopotrivă omenească și dumnezeiască. El trebuie deci să rămână în veac același, cu cele două naturi subzistând în aceeași persoană.

(83) IV. Omul-Dumnezeu. Natura Sa omenească.

Cuvântul a luat natura omenească cea mai desăvârșită; El este „Cel dintâi născut între mulți frați." (Rom., VIII, 29.) Totuși această desăvârșire nu este decât relativă, fiindcă desăvârșirea absolută este nepotrivită condiției de natură creată. Ca orice natură omenească, Hristos este alcătuit din trup și suflet. Vom vedea care este acest trup și care este acest suflet.
A. Trupul lui Hristos. a) Originea sa. Hristos, ca om, a fost zămislit din Preasfânta Fecioară Maria, prin lucrarea Sfântului Duh. b) Calitățile și defectele sale. Hristos a luat un trup

desăvârșit, întreg și bine alcătuit. Acest trup a avut neputințele comune neamului omenesc: foamea, setea, frigul; a fost pătimitor și muritor. Hristos a luat aceste defecte în mod liber; nu a suferit stăpânirea lor și a putut să le evite și să le suspende după voia Sa.
B. Sufletul lui Hristos. a) Originea sa. Sufletul lui Hristos a fost, ca și al nostru, creat în mod direct de Dumnezeu. b) Puterile sale. Ca și al nostru, era înzestrat cu inteligență, voință și sensibilitate. Care au fost, dar, inteligența, voința și sensibilitatea lui Hristos, aceasta vom cerceta acum.

INTELIGENȚA. Inteligența Domnului nostru a avut o întreită știință, venită dintr-un întreit izvor: 1) din vederea beatifică, care stă în a vedea pe Dumnezeu față către față și a vedea lucrurile în Dumnezeu; 2) din știința infuză, care ne face să cunoaștem lucrurile prin idei insuflate în suflet de către Dumnezeu. Această știință este proprie îngerilor, deși, în chip accidental, poate fi împărtășită oamenilor, precum a fost, de pildă, Apostolilor; 3) din știința experimentală, care se dobândește prin întrebuințarea simțurilor și a inteligenței. Această din urmă știință este susceptibilă de un progres nedefinit. În acest sens s-a spus despre Hristos că „sporea în înțelepciune, în vârstă și în har înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor." (Luc, II, 52.)
Prin ce mijloc cunoștea inteligența omenească a lui Hristos trecutul și viitorul? Iudeii se mirau, într-adevăr, că El putea să cunoască Scripturile fără a le fi învățat. (Ioan, VII, 15). El a vestit Apostolilor moartea Sa, stăruind asupra amănuntelor

(Marcu, VIII, 31) și a prorocit ruina Ierusalimului (Marcu, XIII, 2). Această știință îi venea fie din vederea beatifică, fie din știința infuză, și nu, desigur, din știința experimentală.

1. VOINȚA. În Hristos erau două voințe: voința dumnezeiască și voința omenească. Dovezile sunt: 1) în Sfânta Scriptură, Domnul nostru zice: „M-am coborât din cer ca să fac, nu voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis." (Ioan, VI, 38). În grădina Ghetsimani, Iisus zice către Tatăl Său: „Părinte, de voiești, depărtează de la Mine paharul acesta. Totuși să nu se facă voia Mea, ci a Ta." (Luc, XXII, 42). Aceste texte arată bine că sunt două voințe: voința dumnezeiască, aceeași în Tatăl și în Fiul, și voința omenească, supusă voinței dumnezeiești; 2) în hotărârea conciliilor, îndeosebi a celui de-al III-lea Conciliu de la Constantinopol, care a învățat împotriva monoteliților existența a două voințe în Iisus Hristos; 3) în rațiunea teologică. Voința este o parte esențială a naturii. Or, Hristos are două naturi, dumnezeiască și omenească. Deci trebuie să aibă două voințe.
   De voința omenească se leagă două chestiuni: aceea a sfințeniei și aceea a libertății. 1) SFINȚENIA. Hristos a fost lipsit de orice păcat. Articol de credință, Conciliul de la Florența (1441). Sfânta Scriptură ne declară „că a fost fără păcat" (Evr., IV, 15). Că a fost scutit de păcatul strămoșesc și, prin urmare, de concupiscența care este urmarea lui, este lucru de la

sine înțeles, fiindcă a fost zămislit în chip minunat de la Sfântul Duh și nu aparținea descendenței naturale a lui Adam. Nu a cunoscut nici păcatul actual. „Cine dintre voi Mă vădește de păcat?" putea El să le zică iudeilor. (Ioan, VIII, 46.) Totuși, spre a ne asemăna mai bine și spre a putea să pătimească împreună cu noi în mizeriile noastre, a voit să sufere atacurile demonului și ale lumii „și să fie încercat în toate neputințele noastre, afară de păcat." (Luc, IV, 1-13; Evr., IV, 15).

O astfel a fost sfințenia negativă a lui Hristos. Trebuie să i se adauge sfințenia pozitivă, alcătuită dintr-un îndoit har: harul unirii, pe care Hristos îl avea în virtutea unirii ipostatice a naturii Sale omenești cu persoana Cuvântului, și harul sfințitor, în gradul cel mai înalt pe care îl poate avea un suflet creat de Dumnezeu.

2. LIBERTATEA. Hristos, deși neputând păcătui, a fost cu adevărat liber. Se spune în Sfânta Scriptură „că S-a adus pe Sine pentru că a voit". (Isaia, LIII, 7). „Am putere, zice El despre Sine, să-Mi dau viața și am putere s-o iau iarăși." (Ioan, X, 18). Este adevărat că, la prima vedere, pare greu de împăcat libertatea cu impecabilitatea. Dar libertatea omenească a lui Hristos este de aceeași natură cu aceea a lui Dumnezeu (N° 25). Putința de a păcătui nu trebuie socotită drept o proprietate și o dovadă a libertății; dimpotrivă, ea nu este decât lipsa ei.

3. SENSIBILITATEA. Sufletul lui Hristos a avut, în plus, sensibilitatea, adică acea putere care ne înclină către binele sensibil și care este izvorul patimilor. Găsim în Domnul nostru: 1) iubirea. „Iată, cel pe care îl iubești este bolnav", zice Maria vorbind despre fratele ei Lazăr (Ioan, XI, 3); 2) întristarea: „Și Iisus a plâns." (Ioan, XI, 35); „Sufletul Meu este trist până la moarte." (Mat., XXVI, 38). A simțit durerile cele mai vii în cursul Pătimirii Sale. 3) frica, plictiseala și chiar tulburarea au zguduit sufletul Său. (Marcu, XIV, 33). Pe scurt, se poate spune că Iisus a cunoscut toate patimile omenești, afară de acelea care sunt nepotrivite cu sfințenia și care presupun vreun dezordine în suflet.

(84) V. Taina Întrupării în fața rațiunii.

Taina Întrupării, așa cum tocmai a fost expusă cu elementele care o alcătuiesc, este ea absurdă și în opoziție cu rațiunea?

1° Întruparea unui Dumnezeu este, în chip vădit, o taină propriu-zisă, dar nu repugnă nici din partea Cuvântului, nici din partea naturii omenești. a) Nu repugnă din partea Cuvântului, căci, dacă s-ar invoca faptul că Întruparea Cuvântului ar fi un lucru absurd, pentru că Dumnezeu este neschimbător, este ușor de arătat că Întruparea, ca și creația de altfel, nu schimbă nimic din neschimbarea dumnezeiască. Cuvântul nu pierde nici una dintre desăvârșirile Sale

împlinind funcțiile personalității omenești. b) Din partea naturii omenești și a unirii ei ipostatice cu Cuvântul. Nu înțelegem, fără îndoială, cum natura dumnezeiască și natura omenească, cum finitului și infinitului pot să se întâlnească și să coexiste în aceeași persoană; dar nu avem dreptul să conchidem de aici că lucrul ar fi absurd sau cu neputință atotputerniciei lui Dumnezeu.

2° Mai mult, Întruparea, departe de a repugna, arată atributele lui Dumnezeu și îndeosebi: a) bunătatea Sa. „Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât L-a dat pe Fiul Său Cel Unul-Născut." (Ioan, III, 16). Prin smeririle Sale, bunătatea Sa strălucește și mai mult; b) dreptatea și puterea Sa, cerând o reparație proporționată cu vina și întrebuințând mijloacele spre aceasta.

(85) VI. Urmările dualității naturilor și ale unității persoanei în Iisus Hristos.

Faptul existenței celor două naturi, dumnezeiască și omenească, în persoana unică a Cuvântului, are o îndoită urmare: cea dintâi privește limbajul; a doua privește cultul.

1° Întâia urmare. COMUNICAREA IDIOMELOR. Cuvântul idiom trebuie luat aici în înțelesul său etimologic (gr. „idios", ceea ce este propriu unui subiect). Expresia „comunicarea idiomelor", sinonimă, după cum se vede, cu

comunicarea proprietăților sau a atributelor, desemnează deci un mod de a vorbi, care se aplică Domnului nostru și care stă în a atribui lui Hristos-Dumnezeu proprietățile naturii Sale omenești și lui Hristos-Omul proprietățile naturii Sale dumnezeiești: astfel se poate spune, pe de o parte, că Cel Veșnic S-a născut, că a murit, și pe de altă parte, că Fiul Omului nu a avut început. La prima vedere pare că ar fi o contradicție în termeni, însă întrebuințarea este totuși legitimă, deoarece proprietățile celor două naturi se pot atribui persoanei unice a lui Hristos.

2° A doua urmare. Biserica dă lui Dumnezeu un cult numit cultul latriei sau al adorării. Deoarece acest cult se adresează persoanei, urmează că omenirea Domnului nostru, fiind de nedespărțit de persoana Cuvântului, are drept la adorările noastre. (De credință, Conc. II de la Constantinopol.)

(86) VII. Cultul Preasfintei Inimi.

1° Cultul. Deși cultul pe care îl dăm cuiva se adresează întregii persoane, este îngăduit să privim, în persoană, cutare sau cutare calitate și cutare parte mai ales decât alta. Or, dacă toate părțile naturii omenești a lui Hristos pot fi adorate cu cultul latriei, fiindcă toate sunt unite cu Cuvântul, sunt însă unele care au drept la un cult deosebit, de pildă rănile Sale,

sângele Său prețios și, mai presus de toate, Preasfânta Sa Inimă.

2° Legitimitatea lui. Privit în obiectul său, în scopul său și în efectele sale, cultul Preasfintei Inimi este cu totul legitim și vrednic de recomandare.

a) În obiectul său. Obiectul direct al adorării noastre este inima fizică a lui Iisus Hristos, unită cu sufletul Său și cu persoana Sa dumnezeiască. Inima lui Hristos este, fără îndoială, partea cea mai nobilă a omenității Sale. Din această inimă a curs sângele preaprețios care a răscumpărat sufletele noastre. Obiectul indirect este iubirea deopotrivă dumnezeiască și omenească al cărei simbol este această inimă. Din iubire S-a dat Hristos pentru noi. (Efes., V, 2). Din iubire a rânduit Tainele și mai ales Euharistia. Așadar, prin obiectul său, Inima Mântuitorului nostru are drept la un cult deosebit.

b) În scopul său. Cultul Preasfintei Inimi are ca scop să aprindă în noi iubirea cea mai vie către Domnul nostru și să compenseze prin acte de adorare, de iubire și de reparare, jignirile ce I se aduc.

c) În efectele sale. Prin meditarea nemărginitei iubiri a lui Hristos, prin amintirea jertfelor al căror principiu a fost, inimile noastre se aprind de o iubire reciprocă către Dumnezeu și către aproapele; dobândim, prin aceasta, haruri mai îmbelșugate pentru a spori în slujirea lui Dumnezeu, în duhul jertfei și în devotamentul către semenii noștri.

3° Obiecții.

A. Iansenistii au obiectat că cultul Preasfintei Inimi este un

cult nou și trebuie respins.

Răspuns: Această pretenție nu este întemeiată. Căci, chiar privit în obiectul său material, adică în inima lui Iisus străpunsă de sulița unui soldat roman, actele martirilor ne mărturisesc că acest cult nu era cu totul necunoscut la începutul creștinismului. În Evul Mediu, cultul Preasfintei Inimi înflorea deja în unele comunități, precum se poate vedea din scrierile Sfântului Bernard, ale Sfântului Bonaventura, ale Sfintei Mechtilde și ale Sfintei Gertruda. Așadar, nu aparițiile către Sfânta Margareta-Maria Alacoque au fost cauza devoțiunii către Preasfânta Inimă. Ele au grăbit-o, desigur, dar nu i-ar fi fost o rațiune suficientă dacă, pe de altă parte, cultul nu s-ar fi legitimat, în drept, precum tocmai am dovedit, în afara acestor revelații. De altminteri, cu devoțiunile este ca și cu dogmele (V. N° 18): ele ies din germenul lor și se dezvoltă la ceasul hotărât de Providență și potrivit nevoilor și aspirațiilor vremii. Dacă tocmai în secolul al XVII-lea cultul Preasfintei Inimi s-a desfășurat, proclamând mai sus ca oricând iubirea infinită a Cuvântului întrupat, nu este oare ca un răspuns la doctrina rece și seacă a iansenismului, care înfățișa un Dumnezeu fără măruntaie și fără inimă, abia binevoind să-Și întredeschidă brațele spre a binecuvânta?

B. Necredincioșii moderni au căutat un alt teren de atac împotriva cultului Preasfintei Inimi. Ei au pretins că s-ar sprijini pe un temei fals, organul iubirii fiind, după toată probabilitatea, creierul și nu inima.

Răspuns: Greutatea nu este decât aparentă, fiindcă Biserica nu are a se îngriji de chestiunea științifică de a ști care este organul iubirii. Ceea ce nu este îndoielnic este că, în toate limbile lumii, inima este simbolul ei. În plus, putem afirma încă faptul că ea este sediul emoțiilor sensibile. Știm cu toții, mai mult sau mai puțin din experiență, că ea se lărgește în bucurie și se strânge în tristețe. Așadar, simbol și sediu — dacă nu organ — al iubirii: aceste două puncte sunt de ajuns pentru a legitima cultul Preasfintei Inimi.

C. Dar de ce, se va zice, să recurgem la simboluri sensibile pentru a-L adora pe Domnul nostru?
Răspuns: Pentru că, putem răspunde cu Pascal, omul nu este nici „înger, nici fiară", ci om, adică alcătuit din trup și suflet, și silit, prin urmare, să aducă în raporturile sale cu Dumnezeu condiția naturii sale.

(87) VIII. Preasfânta Fecioară. Demnitatea și prerogativele ei.

1° Demnitatea Preasfintei Fecioare.
Demnitatea unei persoane vine din titlurile și din lucrările ei: a) din titlurile ei. Maria este „Maica lui Dumnezeu": articol de credință, definit de Conciliul de la Efes. Or, copilul și mama fac una; ei trăiesc aceeași viață; bucuriile, suferințele, destinele

sunt comune; este deci drept ca mama să împărtășească și slava fiului său. Elisabeta a înțeles astfel când, plină de admirație și de respect față de această demnitate fără seamăn, a strigat la vederea verişoarei sale: „Cum îmi este mie aceasta, să vină la mine Maica Domnului meu?" (Luc, I, 43).
b) din lucrările ei. Rolul pe care Maria l-a avut în lucrarea Răscumpărării înalță încă, dacă se poate, titlul ei de Maică a lui Dumnezeu. Ea este, într-un anumit chip, cauza mântuirii noastre, căci a cooperat la îndoitul mister al Întrupării și al Răscumpărării. Ascultătoare de glasul îngerului, ea a consimțit să devină Maica lui Dumnezeu și să dea viață Mântuitorului nostru. Împărtășind suferințele Sale, unind compătimirea sa cu Pătimirea Fiului său, ea a primit jertfa dureroasă care trebuia să fie mântuirea și viața lumii.

2° Prerogativele.
Din înalta demnitate de Maică a lui Dumnezeu decurg toate prerogativele Preasfintei Fecioare, și anume: Neprihănita ei Zămislire, Fecioria ei perpetuă, Sfințenia ei desăvârșită și Adormirea ei.

A. Neprihănita Zămislire. După dogma catolică, Preasfânta Fecioară Maria a fost, din primul moment al zămislirii sale, păstrată de orice întinare a păcatului strămoșesc, printr-un privilegiu unic al lui Dumnezeu și în vederea meritelor lui Hristos Iisus.
Dogma cuprinde două puncte însemnate: a) cel dintâi este că Preasfânta Fecioară a fost păstrată, din primul moment al zămislirii sale, de pata strămoșească. Dumnezeu a oprit legea

generală a propagării păcatului strămoșesc în neamul lui Adam; cu alte cuvinte, Maria a primit din primul moment al vieții sale darurile harului sfințitor; b) al doilea este că acest privilegiu nu i-a fost acordat de plin drept, ci dăruit în prevederea meritelor lui Iisus. Maria își datorează deci favoarea sa deosebită binefacerilor Răscumpărării. Fără îndoială, când Preasfânta Fecioară a fost învrednicită de acest privilegiu, Răscumpărarea nu era împlinită, dar meritele lui Iisus Hristos existau deja în planurile veșnice ale lui Dumnezeu.

Dovezile dogmei. a) SCRIPTURA. 1. Cuvintele lui Dumnezeu către demon. După căderea strămoșească, Dumnezeu spune, adresându-se demonului ascuns sub chipul șarpelui: „Voi pune vrăjmășie între tine și femeie, între sămânța ta și sămânța ei." (Fac., III, 15). După Părinți, „sămânța femeii despre care este vorba aici este Hristos însuși, care a zdrobit capul șarpelui și a biruit împărăția demonului; de unde urmează că femeia este Preasfânta Fecioară". După acest text, este o luptă între o femeie și fiul ei, pe de o parte, și demonul, pe de alta, și cei dintâi trebuie să dobândească biruința. Or, nu ar fi astfel dacă Maria ar fi fost întinată de păcatul strămoșesc, fie și numai o clipă, căci ar fi fost sub stăpânirea vrăjmașului ei.
2. Salutarea îngerească. Arhanghelul Gavriil, vestind Mariei Întruparea, o salută cu aceste cuvinte: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har. Domnul este cu tine." Or, nu ar fi plinătate de

har, și arhanghelul nu ar putea vorbi astfel dacă Maria nu ar fi fost împodobită cu harul încă de la primul suflu al vieții sale.

b) TRADIȚIA. Chestiunea Neprihănitei Zămisliri nu a fost ridicată la începutul creștinismului; dar credința în acest dogm era cuprinsă în chip implicit în credința în maternitatea dumnezeiască și în desăvârșita curăție a Preasfintei Fecioare. Apoi, și mai cu seamă în Evul Mediu, adevărul a fost oarecum întunecat. În cele din urmă, dogma a fost definită de Pius al IX-lea, în 1851.

c) RAȚIUNEA. Dacă rațiunea nu poate arăta privilegiul Neprihănitei Zămisliri în chip absolut, cel puțin îi găsește cuviința în titlul de Maică a lui Dumnezeu care îi aparține Mariei. Hristos nu ar fi avut o mamă vrednică de El dacă ea ar fi fost zămislită în păcatul strămoșesc. Vina mamei s-ar fi răsfrânt asupra Fiului. Se cuvenea deci, în cel mai înalt grad, ca nu numai Răscumpărătorul nostru, ci și Corăscumpărătoarea noastră să fie scutiți de orice păcat.

B. Fecioria perpetuă. După credința catolică, Maria a rămas totdeauna fecioară, atât înainte de nașterea dumnezeiescului ei Fiu, cât și după aceea. Aceasta rezultă: 1. din cuvintele Sfintei Scripturi, deja citate, care vestesc „că o fecioară va zămisli un fiu"; 2. din Simboluri, care afirmă că Hristos S-a născut din Fecioara Maria; 3. din autoritatea Părinților. Aceștia, într-adevăr, socotesc părerea contrară drept blasfemitoare și jignitoare față de Domnul nostru. Ei amintesc, pe de altă parte, că Maria făcuse vot de feciorie și că, dacă Hristos pe

cruce a încredințat pe mama Sa apostolului Sfântul Ioan, este pentru că Maria nu avea alți copii.

C. Sfințenia desăvârșită a Preasfintei Fecioare. Harul este proporționat demnității și meritelor persoanei. Maria a primit deci mai multe haruri decât orice altă persoană, fiindcă a avut o demnitate supremă. De aceea sfințenia ei a fost foarte mare. Nu numai că a fost scutită de păcatul strămoșesc, dar nu a săvârșit nici un păcat actual, nici de moarte, nici măcar venial: astfel a definit Conciliul de la Trento.

D. Adormirea. Că trupul Fecioarei a fost păstrat de stricăciunea mormântului, înviat la puțină vreme după moartea ei și ridicat la cer, acesta este un dogm de credință proclamat de Papa Pius al XII-lea în 1950, care se sprijină: 1. pe o tradiție statornică, al cărei curs se poate urmări până la secolul al V-lea în Răsărit și până la al VI-lea în Apus, întărită, de altfel, de practica Bisericii, care a făcut foarte de timpuriu din aceasta obiectul unei sărbători solemne; și 2. pe o rațiune de cuviință. Nu se cuvenea oare ca trupul feciorelnic al Fecioarei neprihănite din primul moment al zămislirii sale și rămasă pururea fecioară să fie nestricăcios? Maica nu trebuia oare să dobândească asupra morții aceeași biruință ca Fiul ei și să împărtășească slăvita Lui Înviere și Înălțare?

Medierea Preasfintei Fecioare. La prerogativele de mai sus se poate adăuga încă una care, fără a fi un articol de credință, nu este mai puțin în credința generală a Bisericii, și anume: Medierea Preasfintei Fecioare.

Maria este, în ordinea harului, mijlocitoarea universală. Această propoziție poate fi înțeleasă în trei sensuri: 1. Maria este Mijlocitoare în sensul că, precum toți sfinții, după cum a definit Conciliul de la Trento, și cu mai multă putere decât ei, ea mijlocește pentru oameni la Dumnezeu prin rugăciunile sale. 2. Ea este încă mijlocitoare deoarece este Corăscumpărătoare, fiindcă ne-a dat pe Răscumpărătorul și s-a unit jertfei Lui: mijlocitoare secundară, fără îndoială, întrucât Iisus rămâne singurul Mijlocitor necesar, dar mijlocitoare care conlucrează cu adevărat la lucrarea mântuirii noastre. 3. Ea este, în sfârșit, Mijlocitoare în sensul că nici un har nu s-ar da oamenilor fără ca Maria să fi mijlocit pentru ei, chiar și harurile care nu au fost cerute prin mijlocirea ei, Dumnezeu nevrând să împartă darurile Sale decât prin aceea care ne-a dat pe autorul harului. Această doctrină, care pare sigură, este admisă de marea majoritate a teologilor și se sprijină pe învățătura Părinților, care o numesc pe Maria „atotputernicia rugătoare, omnipotentia supplex", pe autoritatea Suveranilor Pontifi Benedict al XIV-lea, Leon al XIII-lea și Benedict al XV-lea, care o privesc pe Maria ca „dispensatoarea universală a harurilor dobândite de Hristos" (Sfântul Pius X, Enciclica *Ad diem illam*, 1901), și pe practica Bisericii, care a instituit de curând Sărbătoarea Mariei Mijlocitoare (31 mai).

(88) IX. Cultul Preasfintei Fecioare.

1° Cultul. Biserica dă Preasfintei Fecioare cultul de hiperdulie (V. Nos 167 și 173). Numeroase sunt sărbătorile pe care le-a rânduit (V. N° 500) și practicile de evlavie pe care le recomandă în cinstea ei și spre folosul nostru (501). În plus, două luni ale anului îi sunt mai ales consacrate: Mai, numit luna Mariei, și Octombrie, luna Rozariului.

2° Legitimitatea lui. Cultul Preasfintei Fecioare, care ține un loc atât de mare în Biserică, este cu totul legitim. El își are, într-adevăr, temeiul: a) în Sfânta Scriptură. Cuvintele prin care îngerul Gavriil o salută „plină de har", ale Elisabetei care o proclamă „binecuvântată între femei", faptul că Iisus a voit să facă prima Sa minune la cererea Maicii Sale și că una dintre ultimele Sale cuvinte a fost s-o dea ca Mamă Sfântului Ioan și, în persoana lui, întregii omeniri: acestea sunt îndeajuns pentru a ne învăța încrederea și a încuraja evlavia noastră către Fecioară; b) în Tradiție. Omagiile aduse Mariei urcă până la originile creștinismului, după cum mărturisesc Părinții Bisericii și monumentele catacombelor, care o înfățișează pe Maria, cu brațele întinse, în atitudinea rugăciunii, socotită deci ca mijlocitoare a tuturor oamenilor; c) în rațiunea teologică. Dacă Maria este o mijlocitoare atotputernică, de ce n-am căuta noi, prin cultul nostru, să dobândim prin mijlocirea ei harurile de care avem nevoie?

3° Obiecție. Protestanții resping cultul Preasfintei Fecioare, pentru că îl socotesc superstițios și idolatru.
Răspuns. Acuzația se întemeiază pe o neînțelegere. Protestanții sunt în eroare dacă își închipuie că noi dăm același cult lui Dumnezeu și Preasfintei Fecioare. Pe unul Îl adorăm, pe cealaltă o venerăm. Cultul dintâi nu suferă, așadar, nici o știrbire din pricina celui de-al doilea. Mai mult, cultul Preasfintei Fecioare folosește cultului lui Dumnezeu, căci a venera pe cineva pentru marea sa demnitate nu este oare, în același timp, a mărturisi bunătatea și puterea binefăcătorului? Nu rămâne mai puțin adevărat însă că se cuvine a feri orice exces, fie în cultul însuși, fie în felul de a-l da, și a lăsa totdeauna întâiul loc cultului lui Dumnezeu.

Concluzie practică.

1° Să mărturisim recunoștința noastră lui Iisus pentru iubirea infinită pe care ne-a arătat-o în Întruparea Sa. 2° Să nu rostim Sfântul Nume al lui Iisus decât cu respect, încredere și iubire. 3° Să fim râvnitori ai inimii adorabile a Domnului nostru, prăznuind toate întâiele vineri ale lunii prin rugăciune, împărtășanie și amenda onorabilă. 4° Evlavioși către Fiul, să fim asemenea și către Maica și să rostim adesea rugăciunea Sfântului Bernard: „Adu-ți aminte, o, prea milostivă Fecioară Maria, că niciodată nu s-a auzit ca vreunul dintre cei care au alergat la ocrotirea ta să fi fost părăsit."

LECTURI.

1° Istorisirea Bunei-Vestiri (Luc, I). 2° A se citi Bossuet, *Élévations* XVIII, n° 14: „De ce un Dumnezeu Să Se facă om? Iisus Hristos vă spune de ce: Dumnezeu a atât de mult iubit lumea. Țineți-vă de aceasta; oamenii nerecunoscători nu vor să creadă că Dumnezeu îi iubește atât cât o face. Dar ucenicul cel iubit le risipește îndoielile zicând: «Noi am crezut în iubirea pe care Dumnezeu o are pentru noi.» Dumnezeu a atât de mult iubit lumea; și ce mai rămâne după aceasta decât a crede în iubire, pentru a crede în toate misterele?... După aceasta nu trebuie să disputăm, ci să iubim; și după ce Iisus a zis: Dumnezeu a atât de mult iubit lumea, n-ar mai trebui decât să zicem: Lumea răscumpărată a atât de mult iubit pe Dumnezeu." 3° Despre Preasfânta Inimă, a se citi Mgr Pie, *Lettre synodale*, dec. 1857. 4° Despre Preasfânta Fecioară, Predicile lui Bossuet, Terrien, *Maica lui Dumnezeu*.

CHESTIONAR.

1° Ce este taina Întrupării? Care sunt punctele principale ce o alcătuiesc? Ce înseamnă expresia „unire ipostatică"?
2° Care sunt adversarii dogmei Întrupării? Enunțați dogma catolică. Cum se poate dovedi existența ei?

3° Ce este Omul-Dumnezeu? Care este persoana și natura dumnezeiască a Omului-Dumnezeu?
4° Omul-Dumnezeu este o persoană omenească? Este alcătuit, ca toți oamenii, din trup și suflet? Care este trupul Lui? Care este sufletul Lui? Care a fost știința lui Iisus Hristos? Care a fost voința Lui? Putea El să păcătuiască? Dacă nu putea, cum era liber? A avut Hristos și patimi?
5° Este taina Întrupării absurdă? Poate rațiunea admite Întruparea unui Dumnezeu?
6° Care sunt urmările dualității naturilor și ale unității persoanei în Iisus Hristos?
7° Ce este cultul Preasfintei Inimi? Este acest cult vrednic de recomandat? Ce obiecție au adus ianseniștii cultului Preasfintei Inimi? Ce i-au reproșat necredincioșii moderni? Are importanță ca inima să fie organul iubirii?
8° De unde își trage Preasfânta Fecioară demnitatea? Care au fost prerogativele ei? Ce este Neprihănita Zămislire? Cum se dovedește dogma? Vorbiți despre fecioria Preasfintei Fecioare. Este Adormirea un dogm recent? Definiți Medierea Mariei.
9° Ce cult se dă Preasfintei Fecioare? Nu este acest cult idolatru? Care este temeiul lui și prin ce motive se legitimează?

TEME SCRISE.

1° În ce constă taina Întrupării? 2° Ce loc ține taina Întrupării în istorie? 3° Ce credeți despre cultul Preasfintei Inimi? Spuneți motivele care îl întemeiază și îl fac un cult legitim. 4° Este Preasfânta Fecioară cu mult mai înaltă în demnitate decât Sfântul Iosif?

Lecția a XII-a
Viața Domnului nostru Iisus Hristos

Viața lui Iisus

Împărțire

viața ascunsă
viața publică
viața pătimitoare
viața slăvită

1° Viața ascunsă

Naștere minunată
prin loc: Betleem și nu Nazaret
prin împrejurări. Adorarea păstorilor și a magilor.
Tăierea împrejur
Aducerea la templu
Bătrânul Simeon cântă „nunc dimittis"-ul său

El prezice viitoarea soartă a lui Iisus

Ucidera pruncilor

Fuga în Egipt

Șederea la Nazaret: viață de

muncă

rugăciune

ascultare

2° Viața publică

A) Botezul Domnului nostru de către Ioan Botezătorul

B) Postul în pustiu. Ispitirea

C) Alegerea Apostolilor

D) Dovezi ale dumnezeirii Sale

Își afirmă dumnezeirea proclamându-Se Mesia cel așteptat

Fiul unic al lui Dumnezeu

Își dovedește afirmația prin

profețiile

împlinite în El

făcute de El

minunile pe care le săvârșește

măreția doctrinei și sfințenia Sa.

(89) Termeni.

Crăciun (din latinescul „natalis", naștere). Sărbătoare prăznuită de Biserică pentru a aminti nașterea Domnului nostru.
Iesle. Hrănitoare pentru animale. O iesle a fost leagănul Domnului nostru.
Betleem, mică cetate a Iudeii, nu departe de Ierusalim.
Ierusalim, capitala Iudeii, luată și distrusă de romani în anul 70 după Iisus Hristos. Distrugere prezisă de Domnul nostru.
Nazaret. Mică cetate din Galileea unde Iisus a rămas de la întoarcerea Sa din Egipt până la vârsta de treizeci de ani.
Iordan. Râu al Palestinei.
Viața ascunsă. Această expresie nu înseamnă că Domnul nostru se ferea de priviri, ci că nu Se arăta așa cum era și că Își acoperea dumnezeirea ca printr-un văl.
Templu, sinonim cu biserică; monument ridicat în cinstea Divinității.
Templul din Ierusalim. Iudeii nu aveau decât un singur templu, zidit mai întâi de Solomon, apoi distrus în 588 înainte de Iisus Hristos și reclădit de Zorobabel în 516.
Evanghelie (veste bună): a) doctrina lui Iisus Hristos; b) cărți în număr de patru care istorisesc viața și doctrina lui Iisus Hristos.

DEZVOLTARE

(90) I. Cele patru faze ale vieții Domnului nostru.

Știm cine este Domnul nostru: Fiul lui Dumnezeu, a doua Persoană a Sfintei Treimi, unind în aceeași persoană două naturi, natura dumnezeiască și natura omenească. Avem acum să cunoaștem viața Sa, căci Iisus Hristos, așa cum L-am descris după credința catolică, nu este o ființă închipuită; El este ceea ce este mai real, iar viața Sa, a cărei durată a fost de treizeci și trei de ani, cel puțin după tradiție, aparține istoriei.

Această viață o vom schița în linii mari în această lecție; nu vom desprinde, desigur, decât punctele principale; ele ne vor fi totuși de ajuns pentru a ne arăta că a fost cu adevărat în Domnul nostru o dublă natură. Căci este de la sine înțeles că, dacă credem că Iisus Hristos era deopotrivă om și Dumnezeu, este pentru că actele pe care le-a săvârșit sunt de două feluri, și că unele n-ar fi putut fi făcute decât de un Dumnezeu, pe când altele trădează, dimpotrivă, o origine omenească.

Viața Domnului nostru cuprinde patru faze: 1° „Viața ascunsă", care merge de la Nașterea Sa până la vârsta de treizeci de ani; 2° „Viața publică", care durează trei ani. Ea

începe la botezul Său și se sfârșește la instituirea Euharistiei, în ajunul Pătimirii. 3° „Viața pătimitoare", care cuprinde abia trei zile, de joi până în Sâmbăta Mare. 4° „Viața slăvită", adică timpul care se scurge între Înviere și Înălțare.
În această lecție va fi vorba de cele dintâi două perioade ale vieții Domnului nostru: Viața ascunsă și Viața publică. Dar mai înainte se cuvine a semnala două evenimente însemnate care au precedat nașterea Mântuitorului.

(91) II. Buna-Vestire și Vizitația.

Buna-Vestire.
Întâia scenă a istoriei Domnului nostru s-a petrecut într-un ținut obscur al Galileii: Nazaret, mică cetate până atunci fără faimă. La șase luni după ce îngerul Gavriil se arătase preotului Zaharia în templu ca să-i vestească nașterea fiului său Ioan Botezătorul, menit să fie Înaintemergătorul lui Mesia, același înger primi de la Dumnezeu misiunea de a merge la Maria, tânără fată de stare smerită, dar de neam ales, căci se cobora din familia sfântului rege David.
„Îngerul Gavriil, zice Sfântul Luca (I, 26 și urm.), a fost trimis de Dumnezeu într-o cetate a Galileii, numită Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat cu numele Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Îngerul s-a apropiat de ea și i-a zis: «Bucură-te, plină de har, Domnul este cu tine (…) Iată că vei zămisli și vei naște un Fiu pe care Îl vei numi

Iisus. El va fi mare, Se va chema Fiul Celui Preaînalt.»" Îndată ce Maria, înștiințată de înger despre planurile lui Dumnezeu, a răspuns: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău", Întruparea a devenit un fapt împlinit. Ca să ne aducem aminte de aceasta, Biserica a rânduit Îngerul Domnului și a așezat sărbătoarea Bunei-Vestiri la 25 martie.

Vizitația.
— Puțin după aceea, Maria s-a dus într-o cetate a Iudeii, nu departe de Hebron, aflată cam la cinci zile de mers de Nazaret, ca să-și viziteze verișoara Elisabeta. Aceasta, care, printr-o descoperire cerească, a cunoscut marele mister ce se săvârșea la rudenia ei, a salutat-o, cu glas mișcat, prin acele cuvinte care au slujit la întregirea primei părți a rugăciunii *Ave Maria*: „Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău." Atunci a izbucnit din buzele Mariei *Magnificat*-ul: cântare de mulțumire și recunoștință, inspirată de binefacerile pe care Dumnezeu i le dăruise, precum și de îndurările pe care le avusese față de Israel. Biserica amintește aceste lucruri prin sărbătoarea Vizitației la 2 iulie.

(92) III. Viața ascunsă a Domnului nostru. Cele două perioade ale acestei vieți.

Deși viața ascunsă a Domnului nostru merge de la nașterea Sa până la botezul Său, care deschide viața publică, o putem totuși împărți în două părți: cea dintâi este înconjurată de

multe minuni, iar a doua se petrece în întuneric și tăcere, abia întrerupte de unul sau două evenimente. Prima parte cuprinde o serie de fapte însemnate, anume: Nașterea, Tăierea împrejur, Aducerea la Templu, Uciderea Sfinților Prunci Nevinovați, Fuga în Egipt, apoi Întoarcerea la Nazaret. A doua parte, care este cu adevărat „Viața ascunsă", se desfășoară în singurătatea Nazaretului.

(93) IV. Câteva cuvinte despre aceste evenimente.

Prima parte a vieții private.
1° NAȘTEREA. Nașterea lui Iisus Hristos este minunată:
a) prin loc, fiindcă s-a petrecut la Betleem și nu la Nazaret, unde locuiau Iosif și Maria. Împăratul roman, voind să cunoască numărul supușilor săi, a poruncit o numărătoare a tuturor ținuturilor sale. Cum Iudeea era sub stăpânirea lui și fiecare supus trebuia să se înscrie în locul de obârșie al familiei sale, Sfântul Iosif și Preasfânta Fecioară au trebuit să părăsească Nazaretul, cetatea în care erau așezați, ca să se ducă la Betleem, ținutul strămoșilor lor.
b) Minunată prin loc, nașterea Domnului nostru este minunată și prin felul în care vestea ei se răspândește în lume. În taina misterioasă a unei sărmane peșteri, Iisus își găsește curtea Sa de adoratori: mai întâi cei smeriți, păstorii din împrejurimi, înștiințați de glasul îngerilor, apoi, mai târziu,

cei mari, Magii, învățați, ori prinți, ori preoți ai Răsăritului, călăuziți de o stea tainică și care aduc Pruncului-Dumnezeu aur, simbol al împărăției Sale, tămâie spre a mărturisi dumnezeirea Sa și smirnă, semn al omenității Sale.

2° TĂIEREA ÎMPREJUR. Tăierea împrejur era una dintre ceremoniile cele mai solemne ale religiei iudaice. Ea era semnul-cheie al alianței pe care Dumnezeu o făcuse cu patriarhul Avraam și îi deosebea pe urmașii lui de toți ceilalți. Potrivit legii iudaice, Domnul nostru a fost tăiat împrejur în a opta zi după nașterea Sa: cu acest prilej I s-a dat numele de Iisus.

3° CURĂȚIREA PREASFINTEI FECIOARE. PREZENTAREA LUI IISUS LA TEMPLU. După o lege iudaică, mamele trebuiau să vină la Templu ca să aducă lui Dumnezeu, pentru maternitatea lor, o jertfă ispășitoare: un miel de un an dacă erau bogate, ori o pereche de turturele dacă erau sărace. După o altă lege, întâiul născut al fiecărei familii îi aparținea lui Dumnezeu și trebuia consacrat pentru slujirea altarelor.

În a patruzecea zi după Naștere, Maria și Iosif s-au dus la templul din Ierusalim. Acolo au adus jertfa săracilor pentru curățirea mamei și cinci șecheli (20 de franci), suma cerută pentru răscumpărarea oricărui întâi născut, adică pentru scutirea de slujirea altarelor. Acest demers a fost însemnat printr-o nouă împrejurare minunată. Cu acest prilej, într-adevăr, bătrânul Simeon, om care se bucura de mare

cinste în poporul iudeu din pricina dreptății sale și a darului prorociei cu care era înzestrat, și care primise din cer încredințarea că nu va muri fără să fi văzut pe Mesia, a strigat într-un transport de bucurie: „Doamne, acum slobozește în pace pe robul Tău, după cuvântul Tău, căci ochii mei au văzut Mântuitorul pe care ai făgăduit să-L trimiți." (Luc, II, 29-30). Curățirea Preasfintei Fecioare și Prezentarea Domnului nostru sunt prăznuite de Biserică la 2 februarie, sub numele de sărbătoarea „Întâmpinării Domnului".

4° UCIDEREA PRUNCILOR NEVINOVAȚI. La puțină vreme după plecarea lui Iosif și a Mariei, Magii au sosit la Ierusalim. Ei întrebau unde este „regele iudeilor" care Se născuse. Irod a aflat. Temându-se de un rival, după ce a înțeles de la arhierei și de la cărturari că locul arătat de proroci pentru nașterea lui Mesia era Betleemul, i-a chemat în taină pe Magi și i-a rugat să treacă, la întoarcere, pe la palatul său, ca să-i arate locul unde L-ar fi găsit pe Mesia. Dar Magii, înștiințați din cer despre gândurile lui Irod, nu s-au întors pe același drum. Când regele gelos a aflat, a căzut într-o aprindere cumplită. Și-a luat degrabă o hotărâre neînduplecată. Fără nici un scrupul, a poruncit să fie uciși toți copiii din Betleem până la vârsta de doi ani. (Mat., II, 16).

5° FUGA ÎN EGIPT. Când cruzimea regelui Irod a venit să însângereze leagănele Betleemului, Iisus nu mai era acolo. Un înger îl înștiințase pe sfântul Iosif să ia Pruncul și pe Mama Lui și să treacă hotarul. Ascultător poruncii cerului, ocrotitorul

devotat își luase cele două comori și fugise în Egipt. (Mat., II, 21.)

A doua parte a vieții private.
VIAȚA ASCUNSĂ LA NAZARET. Când orice primejdie a fost înlăturată prin moartea regelui Irod, Sfânta Familie s-a întors la Nazaret. Această întoarcere la cămin, rămas multă vreme pustiu, marchează mai cu seamă „Viața ascunsă" a Domnului nostru. Despre această perioadă, totuși cea mai lungă din viața Sa, Evangheliștii n-au spus aproape nimic. Câteva cuvinte ca acestea: „Pruncul creștea, plin de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era în El." (Luc, II, 52); o călătorie a lui Iisus la Ierusalim pentru sărbătorile Paștilor, unde, la doisprezece ani, i-a uimit pe învățați prin înțelepciunea întrebărilor și a răspunsurilor Sale; și apoi, atât. Nu trebuie însă să credem că acești treizeci de ani de retragere au fost ani pierduți, căci, ducând o viață de muncă, de rugăciune, de ascultare și de umilință, erau tot atâtea mari lecții pe care Iisus voia să ni le dea.

(94) V. Viața publică.

1° BOTEZUL DOMNULUI NOSTRU. Pe la vârsta de treizeci de ani, Iisus a părăsit liniștita Sa retragere din Nazaret. S-a dus pe malurile Iordanului și a cerut botezul de la sfântul Ioan Botezătorul.
Fără să-L fi văzut vreodată, Ioan L-a recunoscut îndată ca

Mesia și n-a voit să-I dea botezul său de pocăință. Dar Iisus, care ținea să arate prin aceasta că Se pune în rândul păcătoșilor, a stăruit, și Ioan a ascultat. Cu acest prilej Sfânta Treime S-a arătat (V. N° 40).

2° IISUS ÎN PUSTIU — ISPITIREA. După botezul Său, Iisus S-a retras într-un pustiu, ca odinioară Moise (Ex., XXXIV, 28), și, precum vor face mai târziu sfântul Pavel și atâția alți sfinți, ca să Se pregătească prin mortificare și prin rugăciune pentru marele minister pe care avea să-l înceapă. Postul Său a fost de patruzeci de zile și de patruzeci de nopți. Abia pusese capăt îndelungii Sale nevoințe că a îngăduit demonului să se apropie și a trebuit să sufere din partea lui o întreită ispită: a simțualității, a mândriei și a lăcomiei, voind astfel să ne învețe „că poate să pătimească împreună cu slăbiciunile noastre, fiindcă, fără a păcătui, a încercat toate ispitele noastre." (Evr., IV, 15).

3° PRIMII UCENICI AI LUI IISUS. Ieșind din pustiu, Iisus S-a îndreptat din nou către Iordan. Marea Sa misiune evanghelică avea să înceapă. Deja sfântul Ioan Botezătorul Îl arăta mulțimii ca pe „Mielul lui Dumnezeu, Care trebuia să șteargă toate păcatele lumii." (Ioan, I, 29). Atunci au alergat către El mulți ucenici, dintre care avea să-Și aleagă mai târziu pe cei doisprezece Apostoli; mai întâi ucenici ai lui Ioan: Andrei și Ioan evanghelistul, apoi Petru, fratele lui Andrei, apoi Filip, apoi Natanael (Bartolomeu)...

(95) VI. Cum a dovedit Iisus Hristos că era Dumnezeu.

Dumnezeu le făgăduise iudeilor un Mesia. Prin prorocii Săi arătase vremea când trebuia așteptat și semnele după care putea fi recunoscut.

Iisus, Care era Acela, trebuia, așadar, să dea dovezi ale misiunii Sale. A făcut-o în chip dublu: 1° spunând cine era; 2° dovedind.

1° Afirmarea lui Iisus.
Iisus Hristos a afirmat mai întâi că era Mesia cel așteptat; mai mult decât atât, că era Fiul lui Dumnezeu.

A. MESIA CEL AȘTEPTAT. a) Ucenicilor sfântului Ioan, care Îl întreabă cine este (Mat., XI, 4-5), precum și iudeilor care Îl cercetează, Iisus le răspunde că lucrările Sale dovedesc că El este Mesia cel așteptat. b) Samarinencei îi spune: „Eu sunt Mesia, Eu Care-ți vorbesc." (Ioan, IV, 26). c) El aprobă cuvintele lui Petru, care mărturisește, în numele Apostolilor, că El este „Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu." (Mat., XVI, 13-20). d) Înaintea Sinedriului, Își proclamă în chip solemn, cu primejdia vieții Sale, că El este „Hristosul, Fiul lui Dumnezeu." (Mat., XXVI, 63-64).

B. FIUL LUI DUMNEZEU. Iisus nu Se arată numai ca Mesia, ci ca Fiul lui Dumnezeu, având aceeași natură cu Tatăl Său. a) El declară, într-adevăr, că vine din cer, că este Fiul unic al lui Dumnezeu, că Tatăl și El una sunt. (Ioan, III, 13, 18; X, 30). b) Își atribuie perfecțiunile dumnezeiești: impecabilitate, veșnicie. c) Își revendică drepturile și puterile dumnezeiești: El, atât de smerit, Se lasă adorat; iartă păcatele și dă altora această putere; vestește că într-o zi va fi judecătorul celor vii și al celor morți. Iar afirmarea lui Iisus este vrednică de credință, căci sublimitatea învățăturii Sale și sfințenia vieții Sale arată că nu putea nici să Se înșele, nici să înșele.

2° Dovezile afirmării lui Iisus.

Nu este însă de ajuns a spune cine ești; trebuie să dai și dovada. Ca să dovedească că era Mesia și Fiul unic al lui Dumnezeu, Iisus Hristos aduce două feluri de mărturii: a) profețiile, care arată atotștiința lui Dumnezeu; b) minunile, care se sprijină pe atotputernicia Sa. La aceste două mărturii se mai poate adăuga, ca dovadă secundară, sublimitatea doctrinei Sale.

A. Profețiile.

1. DEFINIȚIE. Profeția este, zice sfântul Toma, „descoperirea viitorului ascuns creaturilor", este „previziunea sigură și vestirea lucrurilor viitoare care nu pot fi cunoscute prin cauze naturale". De aici urmează că nu orice prevedere a viitorului trebuie socotită drept profeție și, prin urmare, drept lucrare a

lui Dumnezeu. Prorocia are două caractere. Ea cuprinde: 1) o previziune sigură și neechivocă și 2) o previziune care nu poate fi dată prin mijloacele cauzelor naturale. Astfel, prezicerea unei eclipse nu este o prorocie, fiindcă intră în domeniul științei. Dar este prorocia posibilă și se poate constata?

2. POSIBILITATEA PROROCIEI. Ca prorocia să fie posibilă, este de ajuns: 1) ca Dumnezeu să cunoască viitorul și 2) să vrea să ni-l descopere. Toți cei care admit un Dumnezeu personal nu pot tăgădui posibilitatea acestor două lucruri.
3. CONSTATAREA PROROCIEI. Este ușor de constatat existența prorociei. Critica istorică poate, într-adevăr, stabili: 1) dacă o prezicere are caracterele prorociei; 2) dacă a fost făcută; și 3) dacă a fost sau nu urmată de împlinirea ei.

Pentru prorociile care privesc pe Iisus Hristos, să deosebim: 1) pe acelea pe care le-a împlinit în persoana Sa și 2) pe acelea pe care le-a făcut El însuși. Cele dintâi au drept autori pe prorocii Vechiului Testament. Astfel, toate împrejurările Vieții ascunse și ale Vieții publice a Domnului nostru fuseseră vestite cu mult înainte: nașterea Sa dintr-o Fecioară la Betleem (Isaia, VII), uciderea Sfinților Prunci Nevinovați (Ier., XXXIV), adorarea Magilor, minunile Sale, biciuirea Sa, ocările Sale, picioarele și mâinile Lui străpunse, haina Lui trasă la sorți (Ps., XXI), învierea Sa (Ps., XV). Cele din urmă au pe Iisus Hristos însuși ca autor. Evangheliile ne mărturisesc că Iisus a prorocit

pătimirea Sa, moartea Sa, învierea Sa (Luc, XXVIII, 32-33), răspândirea învățăturii Sale în toată lumea (Mat., XXIV, 14), dăinuirea Bisericii Sale (Mat., XVI, 18) în ciuda prigonirilor (Mat., X, 16), nimicirea Templului din Ierusalim (Mat., XXIV, 15). Or, toate aceste prorocii, atât cele dintâi cât și cele din urmă, s-au împlinit așa cum au fost făcute. Ele dovedesc, așadar, dumnezeirea lui Iisus Hristos.

B. Minunile.

1. DEFINIȚIE. Minunea este un fapt care nu este potrivit legilor lumii create și care nu poate fi produs decât printr-o intervenție extraordinară a lui Dumnezeu. Aceleași întrebări se pun despre minune ca și despre prorocie. Este minunea posibilă? Se poate constata?
2. POSIBILITATEA MINUNII. Nimic nu se împotrivește posibilității minunii, nici din partea lui Dumnezeu, nici din partea lumii: 1) Din partea lui Dumnezeu. Minunea nu repugnă însușirilor lui Dumnezeu. Nu repugnă puterii Lui. „Poate Dumnezeu să facă minuni, adică poate El să deroge de la legile pe care le-a statornicit? Întrebarea aceasta, tratată cu seriozitate, ar fi nelegiuită dacă n-ar fi absurdă", zice Jean-Jacques Rousseau. Minunea nu repugnă nici înțelepciunii dumnezeiești, ca și cum ar schimba planul pe care Dumnezeu l-a hotărât odată pentru totdeauna. Minunea, într-adevăr, a fost prevăzută și voită din toată veșnicia. 2) Din partea

lumii. Minunea ar fi cu neputință dacă legile lumii s-ar impune cu o necesitate absolută. Or, nu este așa — cel puțin nu cu toate legile. Fără îndoială, Dumnezeu nu poate schimba legile matematice, neschimbătoare și veșnice; nu poate face un lucru absurd ori contradictoriu; nu poate, de pildă, să facă un triunghi pătrat. Dar legile fizice ale lumii materiale pot fi schimbate, fiindcă nu sunt de o necesitate absolută și, dacă sunt astfel, este pentru că Dumnezeu le-a rânduit așa, precum ar fi putut să le rânduiască altfel. Pe de altă parte, sunt două feluri de a înțelege minunea. O putem privi fie ca o abatere cu totul accidentală de la o lege a naturii, fie ca o neaplicare a legii din pricina intervenției dumnezeiești. Când țin cu un fir o piatră care ar trebui să cadă, împiedic legea greutății să-și producă efectul. Dacă eu pot în anumite cazuri să împiedic o lege să-și aibă efectul, cu atât mai mult poate Dumnezeu să-Și arate intervenția în cazuri mai grele, care trec peste puterea oricărei ființe create. Minunile nu nimicesc, deci, lucrarea lui Dumnezeu; ele lasă legile naturii neatinse.

3. CONSTATAREA MINUNII. Odată admis că minunea este posibilă, cum i se va putea constata existența? Pentru aceasta este de ajuns să se recunoască: 1) realitatea faptelor: să se constate, de pildă, moartea și învierea unui om; 2) caracterul supranatural al faptelor: trebuie arătat că nu pot fi produse de puterile naturii; 3) originea dumnezeiască.

> Are faptul pe Dumnezeu ca autor, ori pe demon? În afară de aceea că sunt lucruri mai presus de puterea demonului, lucrările acestuia își trădează totdeauna originea, fie prin uneltele de care se servește, fie prin scopul pe care-l urmărește.

Or, minunile pe care le-a săvârșit Iisus Hristos aveau ca scop să dovedească faptul că El era cu adevărat trimisul lui Dumnezeu, Mesia cel făgăduit, Fiul lui Dumnezeu și că, prin urmare, învățătura Sa era de origine dumnezeiască. Nu se poate crede că Dumnezeu ar fi îngăduit minuni ca să întărească vorba unui impostor.

Minunile principale săvârșite de Domnul nostru și istoristite în Evanghelii sunt următoarele. La nunta din Cana, Iisus preface apa în vin. Pe țărmurile lacului Tiberiadei hrănește cinci mii de persoane cu cinci pâini și doi pești. Vindecă leproși. Face să vadă un orb din naștere, face să umble paralitici etc. Peste aceste minuni de ordin secund, împlinește trei de cea dintâi însemnătate: învierea fiului văduvei din Nain, învierea fiicei lui Iair și învierea lui Lazăr, fără a mai vorbi de propria Sa Înviere, asupra căreia vom avea să revenim.

C. Doctrina lui Iisus Hristos. La proorociile și minunile pe care Domnul nostru le-a dat ca dovezi ale dumnezeirii Sale, se cuvine să adăugăm o altă mărturie: sublimitatea doctrinei Sale. Învățătura lui Hristos întrece, ca fond și ca formă, tot ceea ce se auzise până atunci.

FONDUL DOCTRINEI. Iisus aduce lumii tainele cele mai adânci și morala cea mai înaltă, totodată cea mai nouă. Să citățm un singur exemplu. Cine propovăduise înaintea Lui iubirea aproapelui? „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toate puterile tale", îi zice El unui învățător al Legii. „Aceasta este porunca cea dintâi. Iar a doua este asemenea celei dintâi: să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți." A iubi pe Dumnezeu: iudeii cunoșteau deja preceptul; dar a iubi pe aproapele! A spune aceasta iudeului care îl ura pe samarinean, fariseului care nu avea decât dispreț pentru vameș; a o spune celorlalte popoare ale pământului, romanilor, grecilor etc., care numeau barbar și îl tratau ca atare pe oricine era străin, și care erau ei înșiși împărțiți în două clase, stăpânii și sclavii: aceasta era într-adevăr o poruncă nouă. (Vezi N° 298 și urm.)

FORMA DOCTRINEI. Cu ce artă Domnul nostru și-a expus doctrina, nu este decât să citim Evangheliile ca să ne convingem. Metoda Sa variază după ascultători. Când vorbește singur, când întreabă, când răspunde. Cu oamenii de rând și cu cei neînvățați, întrebuințează asemănări și pilde, iar lucrurile pe care le are sub ochi îi dau îndată materia. Este semănătorul care aruncă sămânța; este un câmp acoperit de neghină; este un smochin neroditor; este vița; sunt păsările cerului; crinul câmpului etc. Doctorilor Legii le pune înainte adevăruri sublime care îi umplu de uimire, iar când sunt de rea-credință, le pune El însuși întrebări la care nu știu să

răspundă. Pretutindeni și întotdeauna, Iisus își așază învățătura la îndemâna tuturor inteligențelor.

Așadar, fie prin înălțimea doctrinei Sale, fie prin ansamblul tuturor virtuților Sale, prin sfințenia Sa („Cine dintre voi Mă va vădi de păcat?", zice El potrivnicilor Săi), prin iubirea Sa față de oameni, prin răbdarea Sa, blândețea Sa, resemnarea Sa și mărinimia Sa în mijlocul prigonirilor și al suferinței, și mai ales prin proorociile și minunile Sale, Iisus a dovedit din plin că era Dumnezeu.

Concluzie practică.

1° A adora pe Iisus în ieslea Sa. Nu este oare o minune de umilință un Dumnezeu care Se naște într-o iesle?
2° Iisus la Nazaret este modelul copiilor și al tinerilor care nu află farmec mai mare decât acela al căminului și care nu au dorință mai vie decât aceea de a asculta în toate și de a plăcea părinților lor.
3° Iisus în pustiu ne învață reculegerea și pocăința.
4° A citi și a medita adesea doctrina Domnului nostru pe care ne-o învață Evangheliile.

LECTURI.

A citi în Evanghelie: 1° istorisirea minunilor Domnului nostru; îndeosebi vindecarea slăbănogului de la scăldătoare, a orbului din naștere și învierea lui Lazăr. (Ioan, V, 1-9; IX, 1-41; XI...) 2° pildele cele mai însemnate: pilda seminței, a grăuntelui de muștar, a Samarineanului, a Păstorului cel Bun, a Fiului risipitor. (Mat., XIII; Luc, XV) 3° predica de pe munte (Fericirile). (Mat., V, 1, 10; Luc, VI, 20.)

CHESTIONAR.

1° Care sunt diferitele epoci ale vieții Domnului nostru?

2° Ce este Buna-Vestire? Ce spune îngerul Gavriil Preasfintei Fecioare? Ce este Vizitația?

3° Care sunt cele două părți ale vieții ascunse? Numiți faptele cele mai însemnate.

4° Istorisiți Nașterea Domnului nostru. Ce este Tăierea împrejur? Istorisiți Prezentarea Domnului nostru la Templu. Cine este bătrânul Simeon? Ce se numește Uciderea Pruncilor? Cine i-a spus sfântului Iosif să plece în Egipt? Ce a făcut Domnul nostru după ce s-a întors la Nazaret? Până la ce vârstă a rămas acolo?

5° Care sunt faptele cele mai însemnate ale Vieții publice a

Domnului nostru? Istorisiți botezul Său.
6° Cum a dovedit Iisus Hristos că era Dumnezeu? A spus El că era Dumnezeu? În ce împrejurări? Vorbiți despre prorocii. Ce este o minune? Ce dovedește o minune? Citiți câteva minuni ale Domnului nostru. Ce credeți despre doctrina Domnului nostru din punctul de vedere al conținutului însuși și al formei sub care este prezentată?

TEME SCRISE.

1° Spuneți în câteva cuvinte ceea ce știți despre viața Domnului nostru în Egipt și la Nazaret. 2° Dintre dovezile pe care Domnul nostru le dă despre dumnezeirea Sa, care vă impresionează cel mai mult? 3° În ce se deosebea învățătura lui Iisus de aceea a celor care L-au precedat?

Lecția a XIII-a
Al 4-lea articol al Simbolului

„A pătimit sub Ponțiu Pilat, a fost răstignit,
a murit, a fost îngropat”

PATIMA — TAINA RĂSCUMPĂRĂRII

1° Mod: Răscumpărarea s-a făcut prin Patimă
De ce iudeii L-au omorât pe Domnul nostru
Diferitele scene ale patimii

2° Noțiune

3° Necesitate ipotetică
Dumnezeu putea să pedepsească pe omul vinovat ori să-i

redea prietenia Sa

În a doua ipoteză, Dumnezeu putea

ori să ierte fără a cere reparație

ori să ceară o reparație

Patima, care a fost modul real, nu era modul necesar

4° Existență

Domnul nostru ne-a spus scopul morții Sale

Apostolii și Biserica au înțeles-o astfel

5° Caractere

Liberă

Satisfacție pentru păcat

Împăcarea omului păcătos cu Dumnezeu și izbăvirea din robia demonului

6° Valoare

universală

condiționată

7° Taina în fața rațiunii

Ea o poate înțelege

Ea dovedește că nu este absurdă

(96) Termeni.

Răscumpărare (lat. redemptio, răscumpărare). Răscumpărarea unui captiv, printr-un preț plătit fie de captivul însuși, fie de un mijlocitor.

Mijlocitor (lat. mediator, intermediar). Acela care se pune între două părți pentru a face o învoială, o împăcare. Moise, mijlocitor între Dumnezeu și poporul iudeu, este figura lui Iisus Hristos, adevăratul Mijlocitor.

Ispășire. Pedeapsa pe care o suferi pentru repararea unei culpe. Se poate ispăși fără a satisface.

Satisfacție (lat. satisfacere, a face destul). Cuvântul acesta, precum este întrebuințat în această lecție, înseamnă repararea unei ofense printr-o ispășire adecvată.

Patima. Suferințele care au precedat și au însoțit moartea lui Iisus.

Sinedriul. Tribunalul suprem care ședea la Ierusalim. Era alcătuit dintr-un președinte, care era marele preot, și din doi vicepreședinți; număra ca membri pe marii preoți onorifici, pe alți preoți, precum și pe cei dintâi capi de familie (bătrâni) și pe cărturari.

Supliciul crucii, întrebuințat la egipteni, perși și cartaginezi, era rezervat, la Roma și în Grecia, sclavilor și marilor criminali. A fost adoptat de iudei pe vremea lui Irod. La celelalte popoare, cei osândiți rămâneau pe crucea lor, iar trupul lor devenea astfel pradă păsărilor cerului. Iudeii însă le

frângeau picioarele la căderea serii și, când moartea era constatată în chip oficial, îngăduiau rudelor și prietenilor celui răstignit să vină să ridice trupul și să-i dea ultimele onoruri.

DEZVOLTARE

(97) I. Obiectul celui de-al 4-lea articol al Simbolului.

În această lecție va fi vorba de un dublu obiect: 1° de moartea lui Iisus Hristos și 2° de roadele acestei morți. Prima parte, singura enunțată în Simbolul Apostolilor, se numește Patima, iar a doua, Răscumpărarea.

(98) II. Art. 1. Patima lui Iisus Hristos.

La Ierusalim, capitala Iudeii, sub guvernarea lui Ponțiu Pilat, reprezentantul Romei, se desfășoară marea dramă a Patimii. De ce iudeii L-au omorât pe Domnul nostru? Care sunt scenele principale care însemnează drama sângeroasă? Iată cele două întrebări la care vom răspunde.

1° De ce iudeii L-au omorât pe Domnul nostru.
Este un moment ciudat al istoriei iudaice acela când ei L-au omorât pe Mesia pe Care totuși Îl chemau cu toate dorințele lor. Este însă destul de ușor să descoperim în mentalitatea lor motivele unei atitudini, la prima vedere, de neînțeles.

Ideea pe care iudeii și-o făcuseră în general despre Mesia era aceea a unui cuceritor biruitor, care avea să ridice prestigiul națiunii și să-i izbăvească de stăpânirea străină. Pe de altă parte, cei care exercitau autoritatea religioasă erau împărțiți în două tabere vrăjmașe. Era, pe de o parte, secta saducheilor, care era prietenă cu puterea și primea de la ea favoruri, și, pe de alta, vestita sectă a fariseilor, care dorea cu ardoare independența țării. Amândouă sectele erau ostile Domnului nostru: cea dintâi, fiindcă se acomoda bucuros cu rânduiala de lucruri statornicită și îl socotea pe Mesia un tulburător și un revoluționar; cea de-a doua, care fusese atât de des lovită în practicile ei formaliste, fiindcă judeca că Iisus nu era Mesia cel slăvit.

Saducheii și fariseii nu alcătuiau, fără îndoială, singuri masa națiunii. Era poporul, pentru care Domnul nostru avusese atâta bunătate și grijă. Dar poporul, din pornire și din slăbiciune, este atât de schimbător în părerile sale! Așa se explică faptul că, într-un ceas de rătăcire, cei care până atunci Îl urmau pe Iisus pretutindeni, atât Îl admirau și Îl iubeau, au scos strigăte de moarte și au săvârșit acte de violență nevrednice de o țară și de o națiune civilizată.

2° Scenele principale ale Patimii.

A. AGONIA ÎN GRĂDINA MĂSLINILOR. În seara Joii Sfinte, îndată după instituirea Euharistiei, se deschide marea dramă. Domnul nostru Se retrăsese în grădina Ghetsimani ca să Se roage. Acolo, în fața chinurilor pe care le vedea într-un viitor foarte apropiat, și mai ales în fața păcatelor a căror răspundere o lua asupra Sa, El a suferit, vreme de mai multe ceasuri, o agonie înfricoșătoare, în care, cu toate mângâierea pe care un înger i-o aduse din cer, o sudoare de sânge a curs din trupul Său sfânt.

B. TRĂDAREA LUI IUDA. — ARESTAREA. — JUDECATA. — Pe la miezul nopții sosește o ceată; este condusă de trădătorul Iuda care, printr-un sărut, Îl arată pe Stăpânul său soldaților ce-l însoțesc. Aceștia sunt mai întâi trântiți la pământ de puterea lui Iisus, apoi se ridică, pun mâna pe persoana Lui și, după ce L-au legat, Îl duc la tribunalul lui Anna, fost mare preot și socru al marelui preot în funcțiune, Caiafa (Ioan, XVIII, 13).

La Anna și la Caiafa. În ciuda nopții, interogatoriul începe la Anna. Dar acesta trimite curând pe acuzat la tribunalul lui Caiafa. Acolo, în fața Sinedriului, Iisus este cercetat asupra învățăturii Sale; i se ridică martori mincinoși. Mărturiile lor nefiind de acord, Caiafa se ridică și pune întrebarea solemnă: „Ești tu Hristosul, Fiul lui Dumnezeu?" La răspunsul Său afirmativ, Iisus este osândit la moarte pentru blasfemie. Atunci este dat pe mâna slugilor, care Îl batjocoresc și Îl lovesc. A doua zi, dis-de-dimineață, o nouă adunare a Sinedriului ca să

ratifice în chip oficial sentința rostită în chip nelegiuit noaptea.

La Pilat. Totuși sentința nu putea fi executată fără a fi fost mai întâi întărită de procuratorul roman. S-au dus, deci, în grabă, la celălalt capăt al cetății, unde era reședința lui Pilat, și au voit să smulgă îndată întărirea pedepsei cu moartea din partea autorității guvernatorului. Ca să izbutească mai bine, iudeii au schimbat motivul acuzării. Au lăsat la o parte chestiunea religioasă, față de care Pilat era cu totul nepăsător, și, punându-se pe teren politic, L-au acuzat că este un răzvrătit și că pretinde la domnie. Pilat a cercetat, așadar, pe acuzat în acest sens și a deslușit curând că avea înaintea sa un nevinovat. Atunci, ca să scape de o pricină supărătoare, L-a trimis pe Iisus la Irod, care venise la Ierusalim pentru sărbătorile Paștilor și care, de altfel, nu avea asupra acuzatului decât atâta autoritate cât binevoia să-i lase guvernatorul roman. Irod a voit să se distreze; dar Domnul nostru nu a binevoit nici măcar să răspundă ucigașului sfântului Ioan Botezătorul; iar acesta, neputând dobândi nimic, L-a trimis înapoi la Pilat, după ce Îl îmbrăcase într-o haină albă, ca semn de dispreț.

C. JUDECATA. — OSÂNDIREA LUI IISUS. La Pilat a doua oară. Pilat a văzut cu neplăcere întoarcerea iudeilor cu acuzatul lor înaintea tribunalului său. Încredințat fiind de nevinovăția Lui, îndemnat de soția sa să nu se amestece în pricină, a încercat mai multe mijloace ca să-L scape pe Iisus. A propus eliberarea Lui. În virtutea unui obicei care era în Iudeea, de a slobozi un întemnițat în ziua Paștilor, L-a pus pe

Iisus alături de Baraba; dar poporul, influențat între timp de agenții Sinedriului, a cerut cu frenezie eliberarea lui Baraba.

Pilat a găsit atunci un alt mijloc; a propus să fie biciuit. După această groaznică tortură, judecătorul L-a arătat mulțimii, nădăjduind că vederea unui om atât de cumplit schingiuit o va înduioșa. Zădarnică încercare! Strigătele de moarte s-au înmulțit. Pilat, temându-se de acum de o răscoală și prea slab ca să i se împotrivească, a avut lașitatea să dea pe nevinovat în mâinile furiei oarbe a mulțimii și a prinților preoților.

D. EXECUTAREA. Drumul durerii și răstignirea. După osândirea lui Iisus, i s-a adus o cruce grea și i s-a pus pe umeri. A trebuit s-o poarte pe un drum lung, numit „drumul durerii", pe care evlavia Bisericii l-a sfințit prin rânduirea Căii Crucii, ale cărei paisprezece stațiuni amintesc întâmplările crude. Ajuns pe muntele Calvarului, Iisus a fost pironit pe Crucea Sa, între doi făcători de rele, și în mijlocul mulțimii care urla necontenit și scotea strigăte de ură. La picioarele Crucii stăteau mama lui Iisus, Maria Magdalena și câteva femei curajoase; dintre ucenicii Săi rămăsese sfântul Ioan; ceilalți fugiseră. Răstignirea începuse vinerea, la amiază; după trei ceasuri de suferințe groaznice, Iisus Și-a dat sufletul. Între timp, rostise șapte cuvinte memorabile. Când Îl pironeau pe Cruce: „Părinte, iartă-i, căci nu știu ce fac." Către mama Sa și către sfântul Ioan: „Femeie, iată fiul tău. Iată mama ta." Către Tatăl Său: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" Către tâlharul cel bun: „Astăzi vei fi cu Mine în

rai." Apoi: „Mi-e sete." În sfârșit: „S-a săvârșit", și: „Părinte, în mâinile Tale Îmi încredințez sufletul."

E. ÎNGROPAREA. Iosif din Arimateea și Nicodim, doi membri ai Sinedriului binevoitori față de Iisus, au dobândit de la Pilat îngăduința de a coborî trupul de pe Cruce și de a-l îngropa; lucru pe care l-au făcut în grabă, din pricina apropierii Sabatului. Apoi l-au pus în mormântul cel nou care aparținea lui Iosif din Arimateea și care se afla aproape de Golgota; și au rostogolit o piatră mare ca să închidă intrarea peșterii, după cum era obiceiul la iudei.

(99) III. Art. II. Răscumpărarea. Noțiune.

Răscumpărarea este taina lui Iisus Hristos mort pe Cruce ca să ne răscumpere.

Răscumpărarea, în general, presupune trei lucruri: a) pierderea unui bun, b) reintrarea în stăpânirea acestui bun, c) prețul plătit pentru a recăpăta lucrul pierdut. Aflăm aceste trei condiții în Răscumpărarea neamului omenesc săvârșită de Iisus Hristos, și anume: a) pierderea harului prin păcatul strămoșesc, b) reintegrarea omului în prietenia lui Dumnezeu, c) prețul dat lui Dumnezeu prin moartea lui Hristos.

Că Răscumpărarea este o taină, este ușor de văzut. Rațiunea, într-adevăr, nu poate înțelege ca un Dumnezeu să fie pironit

pe o cruce, să sufere şi să moară, nu, fără îndoială, ca natură dumnezeiască, dar totuşi un Dumnezeu, deoarece toate actele naturii omeneşti sunt atribuite Persoanei dumnezeieşti.

(100) IV. Necesitatea ipotetică a Răscumpărării.

Dată fiind existența păcatului strămoșesc, Dumnezeu avea două chipuri de a trata pe omul vinovat: să-l pedepsească sau să-i redea prietenia Sa:

A. Dacă Dumnezeu ar fi ales primul drum, putea să nimicească neamul omenesc împreună cu Adam ori să-l reducă simplu la ordinea naturală.

B. În al doilea caz, se înfățișau de asemenea două soluții:

1. Fie Dumnezeu putea să ierte ofensa fără a cere reparație. Cel ofensat este totdeauna liber să uite greșeala celui ce l-a ofensat. Totuși această alternativă, deși face să strălucească bunătatea, nu păstrează dreptatea.
2. Pentru a împăca bunătatea cu dreptatea, este nevoie ca acela care a ofensat să plătească prețul greșelii sale. Întrebarea care se pune este deci dacă omul putea aduce prețul pe care Dumnezeu era îndreptățit să-l ceară. În principiu nu, deoarece Cel ofensat fiind Dumnezeu, avea drept la o reparație infinită, iar omul

era neputincios. Dar este evident că Dumnezeu putea să renunțe la drepturile Sale și să primească prețul pe care omul era în stare să I-l aducă. În acest caz însă, prețul n-ar fi fost pe măsura ofensei.

În ipoteza, deci, în care Dumnezeu ar fi cerut o reparație echivalentă ofensei, nu era alt mijloc decât intervenția personală a lui Dumnezeu însuși. Numai Dumnezeu putea aduce satisfacția cerută. Dar putea oare o Persoană dumnezeiască să dea semnele de smerire și de supunere care se impun ca condiții necesare oricărei reparații a unei ofense? Nu le putea decât unindu-Se cu o natură creată. Iată de ce Fiul lui Dumnezeu trebuia să Se întrupeze, dacă intra în planul dumnezeiesc de a cere o satisfacție desăvârșită și totodată de a o da. Înseamnă oare aceasta că Dumnezeul care Se coborâse deja atât de adânc, luând o natură omenească, trebuia să meargă până la marginea extremă a unei morți rușinoase și sângeroase? Desigur că nu; și o singură lacrimă a lui Hristos, o rugăciune, smerirea Întrupării, ar fi fost din belșug de ajuns ca să plătească lui Dumnezeu suma pe care o putea cere în temeiul ofensei. De unde putem concluziona că, în cazul în care Dumnezeu voia să ceară o reparație proporționată ofensei, Răscumpărarea trebuia să se facă prin Întruparea unei Persoane dumnezeiești, fără ca Patima să fi fost modul necesar.

(101) V. Existența Răscumpărării.

Adversari: Dogma care afirmă existența Răscumpărării are ca adversari: a) pe toți aceia care, firește, resping păcatul strămoșesc: pelagienii în veacul al V-lea și, în zilele noastre, raționaliștii; b) pe socinieni, în veacul al XVI-lea, după care moartea Domnului nostru n-a avut altă putere decât aceea de a ne sluji drept pildă, mântuirea noastră făcându-se prin meritele noastre și prin imitarea lui Hristos; în vremea noastră, pe protestanții liberali și pe moderniști, care pretind că ideea de Răscumpărare este o doctrină ce nu se găsește în Evanghelii și care ar fi fost introdusă în credința creștină de sfântul Pavel.

Dovezile ei.
Prin Patima și moartea Sa pe Cruce, Hristos a satisfăcut pentru toate păcatele oamenilor și a meritat mântuirea lor. Acest articol de credință, definit de conciliul din Efes, can. 10, și de conciliul din Trento, sess. VI, cap. VII, se întemeiază pe Sfânta Scriptură și pe Tradiție.

A. SFÂNTA SCRIPTURĂ.
a) Vechiul Testament. Părinții sunt de acord să vadă, în eliberarea poporului evreu din robia egipteană prin Mielul pascal, o figură a viitoarei izbăviri a omenirii din sclavia demonului, prin mijlocirea lui Mesia, adevăratul Miel Pascal. În Ps. XXI și la Isaia (LIII), viitorul Mesia (slujitorul lui Dumnezeu) este deja vestit ca jertfa de împăcare, ca victima

care trebuie să satisfacă dreptății lui Dumnezeu pentru păcatele noastre.

b) Noul Testament. Dogma Răscumpărării reiese limpede:

1. din mărturia Domnului nostru, relatată de sinoptici. Iisus însuși declară că a „venit să mântuiască ceea ce era pierdut" (Luc XIX, 10; Mat., XVIII, 11), că „trebuia să meargă la Ierusalim, să pătimească… să fie omorât" (Mat., XVI, 21), că trebuia să „dea viața Sa ca răscumpărare pentru mulți" (Mat., XX, 28; Marc, X, 45). La Cina cea de Taină, vorbește despre sângele Său, care va fi „vărsat pentru mulți spre iertarea păcatelor" (Mat., XXVI, 28; Marc, XIV, 24; Luc, XXII, 20);
2. din mărturia Apostolilor: 1) mai întâi aceea a sfântului Petru: „Ați fost răscumpărați… cu sânge scump, sângele Mielului fără cusur și fără prihană, sângele lui Hristos" (I Petru, I, 18-19). 2) aceea a sfântului Ioan: „Iisus Hristos este El însuși jertfă de ispășire pentru păcatele noastre, și nu numai pentru ale noastre, ci pentru ale lumii întregi" (I Ioan, II, 2). 3) aceea a sfântului Pavel: mai mult decât oricare alt apostol, sfântul Pavel dezvoltă doctrina Răscumpărării, mai ales în Epistola către Efeseni (I, 7), în a doua către Corinteni (V, 18) și mai ales în Epistola către Romani (III, 24-25). Nu este nevoie să stăruim asupra mărturiei lui, de vreme ce potrivnicii noștri pretind că Răscumpărarea ar fi o doctrină paulină; vom observa

numai că această pretenție este contrazisă de însuși sfântul Pavel în (I Cor., XV, 3), unde spune: „V-am învățat, precum am primit eu însumi, că Hristos a murit pentru păcatele noastre."

Din aceste texte felurite rezultă limpede că, nu numai la sfântul Pavel, ci în Evanghelii și în celelalte cărți ale Noului Testament, moartea lui Hristos este înfățișată ca o adevărată satisfacție și ca pricina meritorie a mântuirii noastre.

B. TRADIȚIA. — Doctrina Răscumpărării este învățată de Părinții Bisericii. O găsim încă din veacurile I și II la Părinții apostolici, precum Sfântul Clement, care spune că „sângele lui Hristos a fost vărsat pentru mântuirea noastră" (Ep. către Cor., VI, 1, 4), la Apologiști, precum sfântul Iustin, la polemiști, precum sfântul Irineu, care învață, în Tratatul său împotriva ereziilor, că „am fost răscumpărați prin sângele lui Hristos, prin moartea Sa care a fost un adevărat sacrificiu și prin ascultarea Sa care a ispășit neascultarea noastră." Aceeași doctrină va fi expusă de-a lungul veacurilor, mai mult ori mai puțin bine, până la sfântul Toma, care i-a fixat în chip definitiv punctele principale.

(102) VI. Caracteristicile Răscumpărării.

1° Răscumpărarea a fost liberă. De bunăvoie a suferit Iisus și a murit pentru noi. În grădina Măslinilor, când i-a trântit la

pământ pe soldații cohortei romane (Ioan, XVIII, 7), a voit într-adevăr să arate că putea să le scape. S-a adus deci pe Sine ca jertfă, fiindcă a voit (Isaia, LIII, 7). „Îmi dau viața", putea El să spună… „nimeni nu Mi-o ia, ci Eu o dau de la Mine" (Ioan, X, 17-18).

2° Răscumpărarea a fost o satisfacție pentru păcat. A fost o satisfacție: a) substitutivă, adică oferită de o persoană interpusă, de un mijlocitor care a plătit datoriile omenirii vinovate; b) universală, care cuprinde omenirea întreagă (vezi N° următor); c) plenară, adică adecvată ofensei. Valoarea satisfacției depinde, într-adevăr, de demnitatea celui ce o oferă, precum mărimea ofensei depinde de demnitatea celui ce este ofensat; d) supraabundentă, după cum spune sfântul Pavel (Ef., I, 8; Rom., V, 20). Toate faptele lui Hristos, până și cea mai mică, fiind de valoare infinită și, prin urmare, supraabundentă, jertfa Crucii marchează un punct culminant care întrece ceea ce era cerut ca să constituie o satisfacție plenară.

3° Răscumpărarea a fost împăcarea omului păcătos cu Dumnezeu. „El ne-a iubit", zice sfântul Ioan, „și ne-a spălat de păcatele noastre în sângele Său" (Apoc., I, 5). „El a purtat", zice sfântul Petru, „păcatele noastre în trupul Său pe lemn" (I Petru, II, 24). Prin însuși faptul că Răscumpărarea împacă pe om cu Dumnezeu, îl izbăvește de robia demonului. Hristos îi nimicește puterea prin moartea Sa și combate influența rea pe care o avea asupra creaturilor (Evr., II, 14).

4° Răscumpărarea a fost o restaurare. Ea i-a redat omului darurile supranaturale: harul sfințitor și slava cerului pe care păcatul lui Adam i le făcuse să le piardă (Ioan, I, 12-16).

(103) VII. Universalitatea Răscumpărării. Condiții pentru a dobândi roadele Răscumpărării.

1° Universalitatea Răscumpărării.

A. Erori. Calvinistii și janseniștii au tăgăduit universalitatea Răscumpărării, pretinzând că Hristos a murit numai pentru cei predestinați.

B. Este un articol de credință, definit de conciliul din Trento, sess. VI, cap. III, că Răscumpărarea este universală și că Hristos S-a dat ca preț pentru toți oamenii și pentru toate păcatele: a) pentru toți oamenii. Sfânta Scriptură o spune lămurit: „Este un singur Dumnezeu și un singur mijlocitor între Dumnezeu și oameni, Hristos Iisus, om, Care S-a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru toți" (I Tim., II, 5-6); b) pentru toate păcatele: păcatul strămoșesc și păcatele actuale. Sfântul Pavel declară: „Iisus Hristos S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne răscumpere de toată fărădelegea" (Tit, II, 14). Același Apostol afirmă în altă parte că moartea lui Hristos a meritat iertarea călcărilor săvârșite sub Vechiul Testament (Evr., IX, 15). Ceea ce înseamnă că toți cei care se mântuiesc, oamenii drepți atât ai Vechiului cât și ai Noului Testament, însăși Preasfânta

Fecioară, Apostolii, Martirii, Sfinții, nu au dobândit harurile mântuirii decât în temeiul meritelor Domnului nostru.

2° Necesitatea cooperării.

A. Erori. a) Luther și Calvin, după care faptele noastre, din pricina stricăciunii naturii omenești viciate de păcatul strămoșesc, sunt lipsite de libertate și, prin urmare, de merit, învățau că moartea lui Hristos lucrează mântuirea noastră fără cooperarea noastră, că numai credința este de ajuns fără fapte. b) Socin, dimpotrivă, pretindea că ne mântuim prin meritele noastre singure.

B. Cooperarea din partea noastră este o condiție indispensabilă a mântuirii. Propoziție certă. Credința nu este de ajuns pentru îndreptățirea noastră; trebuie să i se adauge faptele. Solidari cu Adam în vină, suntem și solidari cu Hristos în lucrarea reparării. „Moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Hristos", zice sfântul Pavel, „dacă într-adevăr pătimim împreună cu El, ca să fim și slăviți împreună cu El" (Rom., VIII, 17). Pentru a dobândi roadele Răscumpărării, oamenii trebuie deci să ispășească împreună cu Hristos pentru păcatele lor și să împărtășească crucea Lui. „Dacă voiește cineva să fie ucenicul Meu", zice Domnul nostru, „să se lepede de sine, să-și ia crucea și să Mă urmeze" (Mat., XVI, 24). „Cel ce te-a creat fără tine", zice sfântul Augustin, „nu te va mântui fără tine."

(104) VIII. Taina Răscumpărării în fața rațiunii.

Răscumpărarea este, ca și Întruparea și Treimea, o taină propriu-zisă. După raționaliști, această dogmă contrazice rațiunea, deoarece pune în Dumnezeu sentimentul răzbunării.

Răspuns.
Raționaliștii se înșală când afirmă că această dogmă a Răscumpărării este contrară bunătății lui Dumnezeu. Ei confundă pe nedrept răzbunarea cu dreptatea distributivă, care dă fiecăruia după meritele sale, răsplătește binele și pedepsește răul. Este limpede că Dumnezeu putea ierta, dar nu este mai puțin limpede că, în orice societate bine rânduită, neascultarea față de o lege dreaptă trebuie să fie urmată de o sancțiune. De altfel, nu a știut Dumnezeu să împace dreptatea cu bunătatea, cerând o satisfacție echivalentă cu vina și redând omului prietenia și harul Său? Raționaliștii au deci dreptul să spună că nu înțeleg taina, dar nu că ea ar fi absurdă și osândită de rațiune.

Concluzie practică.

1° „Ne închinăm Ție și Te binecuvântăm, o, Hristoase, Care prin sfânta Ta Cruce ai răscumpărat lumea."
„Bucură-Te, o, Cruce, unica noastră nădejde, slavă și mântuirea lumii; sporește harul în sufletele celor drepți și nimicește crimele păcătoșilor." (Imnul Patimii). „Să nu fie să

mă laud cu altceva decât cu Crucea lui Iisus Hristos, Domnul nostru" (sfântul Pavel).
2° Iisus în Patima Sa trebuie să fie modelul nostru în suferință și în încercare.
3° A purta asupra sa un crucifix și a face din când în când Calea Crucii.

LECTURĂ.

A citi istorisirea Patimii în Evanghelii.

QUESTIONAR.

1° Care este obiectul celui de-al 4-lea articol al Simbolului?
2° Care au fost adversarii Domnului nostru? Pentru ce L-au omorât? Care sunt scenele principale ale Patimii Domnului nostru? Vorbiți despre agonia Sa în Grădina Măslinilor, despre trădarea lui Iuda. Înaintea cărui tribunal a fost dus mai întâi? Pentru ce motiv a fost condamnat în tribunalul lui Caiafa? Pentru ce a fost trimis la Pilat? Care a fost noul motiv de acuzare pe care l-au invocat? Cum a fost primit Domnul nostru de Pilat și la cine a fost trimis? Ce a făcut Pilat ca să-L scape pe Domnul nostru când S-a întors la tribunalul său? Ce s-a întâmplat după osândirea lui Iisus? Ce este „drumul durerii"? Care au fost cuvintele rostite de Domnul nostru pe

Cruce? Unde și de către cine a fost îngropat Domnul nostru?
3° Ce este taina Răscumpărării? În ce chip este Răscumpărarea o taină?
4° Era Răscumpărarea necesară? Care trebuia să fie modul Răscumpărării? Era necesar ca Domnul nostru să sufere o moarte sângeroasă ca să ne răscumpere?
5° Cum se poate dovedi existența Răscumpărării? A fost oare intenția Domnului nostru să moară pentru omenirea vinovată?
6° Care au fost caracteristicile Răscumpărării?
7° A murit Hristos pentru toți oamenii și pentru toate păcatele? Produce Răscumpărarea efectele sale în afara cooperării noastre?
8° Taina Răscumpărării contrazice rațiunea?

TEME SCRISE.

1° Dintre vrăjmașii Domnului nostru în timpul Patimii Sale, care este acela care vă inspiră cea mai mare antipatie? 2° Ce gândiți despre purtarea Apostolilor? 3° Dacă Domnul nostru n-ar fi murit, am fi fost oare răscumpărați totuși? 4° După Răscumpărare, ce mai rămâne de făcut oamenilor ca să meargă la cer?

Lecția a XIV-a
Al 5-lea Articol al Simbolului.

„S-a coborât la iad;
A treia zi a înviat din morți."

Coborârea lui Hristos la Iaduri. Învierea (viața glorioasă).
Coborârea sufletului lui Hristos la Iaduri
Faptul coborârii
Urmările ei pentru sufletele celor Drepți
Învierea

1° Adversari
unii i-au socotit pe Apostoli impostori
Iudeii din veacul I
Deiștii din veacul al XVIII-lea

Școala rațională din veacul al XIX-lea
ceilalți i-au socotit halucinați
Raționaliștii (veacurile XIX și XX)
Protestanții liberali (veacurile XIX și XX)
Moderniștii (veacurile XIX și XX)

2° Dogma

A) Realitatea Învierii
același trup
dar trup slăvit
incoruptibil
agil
subtil
luminos

B) Dovezile Învierii
Mărturia sfântului Pavel, care afirmă
moartea
îngroparea
Învierea
arătările
Mărturia Evangheliilor
mormântul gol
arătările
Răspuns la obiecțiile adversarilor

3° Pentru ce Iisus Hristos a rămas patruzeci de zile pe pământ după Învierea Sa

(105) Termeni.

Iaduri (din latinescul „infernus", locuri de jos și inferioare). Folosit la plural, acest cuvânt desemnează „Limbele", adică locul unde erau ținute sufletele celor Drepți (Avraam, Isaac, Iacob, Moise, David, Ilie etc.) înainte de coborârea lui Hristos. Cuvântul „Limbe" nu se găsește, de altfel, în Sfânta Scriptură; iar „locurile inferioare" sau „iadurile", ca ședere a celor Drepți, se numesc „șeol".

Drepți. Aceia care au păzit legea lui Dumnezeu și au murit în prietenia Lui (în stare de har).

A învia. A redeveni viu după ce ai murit. Învierea este reunirea sufletului cu același trup.

Mărturie. Atestare, istorisire a unui fapt de către acela care știe, care a văzut ori a auzit, care, într-un cuvânt, a fost martor.

Paști. Sărbătoare solemnă prăznuită în fiecare an de creștini în amintirea Învierii lui Iisus Hristos. Paștele era, pentru iudei, cea mai mare sărbătoare a anului. Ea trebuia să amintească trecerea îngerului care a nimicit pe toți întâii-născuți ai egiptenilor și a cruțat numai casele însemnate cu sângele Mielului (a zecea plagă a Egiptului). De aici numele de Paști (cuvântul ebraic „Pessah" și cuvântul latin „Pascha" însemnând: „trecere").

DEZVOLTARE

(106) I. Obiectul celui de-al 5-lea articol al Simbolului.

Al cincilea articol al Simbolului cuprinde două părți: 1° coborârea sufletului lui Iisus Hristos la Iaduri; 2° Învierea. Se cuvine să se observe legătura ce există între aceste două puncte. În mersul obișnuit al lucrurilor, moartea este, deodată, un sfârșit și un început: îndată ce sufletul părăsește trupul, este sfârșitul vieții pământești și începutul celeilalte vieți.

Deoarece sufletul lui Hristos nu s-a despărțit de trupul Său decât cu totul pentru puțină vreme, avem să vedem ce s-a petrecut cu el în răstimpul în care trupul a rămas în mormânt.

(107) II. Coborârea sufletului lui Hristos la Iaduri.

Între Moarte și Înviere, sufletul lui Hristos a coborât la Iaduri. Nu este vorba aici de iadul osândiților, nici de Purgatoriu, pe unde trec sufletele pe care suferința trebuie să le curățească

înainte de intrarea lor în cer. Iadurile despre care este vorba în al 5-lea articol al Simbolului sunt acel loc unde odihneau sufletele drepților care muriseră în prietenia lui Dumnezeu: Limbele, sau, cum spune Scriptura, „Sânul lui Avraam". Acolo sufletele nu sufereau; se bucurau chiar de o anumită fericire naturală, dar nu puteau intra în cer înainte ca Iisus să le deschidă porțile pe care păcatul lui Adam le închisese în chip neînduplecat. Sufletul Domnului a rămas, deci, cu aceste suflete în ceasurile care au trecut de la Moartea Sa până la Înviere. Care era scopul acestei treceri a lui Hristos prin Limbe? Era, vădit, să vestească drepților că Răscumpărarea s-a săvârșit și că ei vor intra curând, prin ea, în cer.

De aceea, din clipa în care sufletul lui Iisus Hristos pătrunde în aceste adâncimi întunecoase, Limbele se prefac în Paradis pentru toți drepții care Îl contemplă. Domnul pe Cruce nu-i spusese oare tâlharului cel bun: „Astăzi vei fi cu Mine în Paradis"? (Luc, XXIII, 43). Când sufletul biruitor al Mântuitorului a ieșit din Limbe, toate sufletele fericite i-au făcut alai pe pământ până în ziua când S-a înălțat la cer, luând după Sine pe toți cei robi pe care îi izbăvise.

Această coborâre a sufletului lui Hristos în Limbe a fost o umilire pentru El, fiindcă S-a dus să împărtășească temnița patriarhilor și a drepților; dar trebuia să fie și prilejul primului Său triumf, prin fericirea aleșilor.

(108) III. Învierea. Adversari. Dovezile dogmei. Obiecțiile principale.

1° Adversari.
Nu este aproape nevoie să subliniem însemnătatea dogmei Învierii Domnului nostru și locul pe care îl ține în centrul religiei catolice. De aceea ea a fost în toate timpurile ținta celor mai violente atacuri. Oricât de numeroase ar fi însă sistemele prin care adversarii au combătut-o, ele se reduc la două, după cum au presupus, ca punct de plecare, că Apostolii ar fi fost impostori ori halucinați, înșelători ori înșelați.

A. Cei care i-au luat pe Apostoli drept impostori au dat, în general, următoarele două explicații: a) unii (iudeii din veacul I, deiștii din veacul al XVIII-lea) au spus că, dacă mormântul în care fusese îngropat Domnul nostru a fost găsit gol în dimineața celei de-a treia zi după moarte, aceasta s-a întâmplat fiindcă Apostolii luaseră trupul ca să facă pe oameni să creadă în învierea Învățătorului lor. b) alții (Salvador, scriitor iudeu; Paulus, raționalist german; și întreaga școală naturalistă) au pretins că Iisus nu murise pe Cruce, ci numai căzuse într-o letargie și că moartea Lui aparentă a fost urmată de o trezire care a durat câteva zile, în care S-a arătat ucenicilor Săi; aceștia ar fi născocit apoi fabula mormântului gol și a arătărilor.

B. În vremea noastră, adversarii dogmei au părăsit cu totul această tactică. Pentru ei, cinstea Apostolilor nu poate fi pusă

în discuție: ei ar fi fost, așadar, nu înșelători, ci înșelați. a) unii (raționaliștii ca Renan, protestanții liberali) susțin că Apostolii au fost victimele unei halucinații. b) alții, mai ales moderniștii, ca d. Loisy, socotesc relatările Evangheliilor privitoare la amănuntele Învierii drept legende care ar fi luat naștere încă din prima generație de creștini. Vom vedea mai jos obiecțiile lor.

2° Dogma Învierii.

După dogma catolică, Învierea lui Hristos a fost reală. Iisus Hristos a luat iarăși, a treia zi după moartea Sa, același trup pe care îl avusese mai înainte, deși acest trup era în altă stare, starea de slavă. — a) Învierea a fost reală. Iisus Hristos a reluat propria Sa carne. Arătările n-au fost, așadar, ale unui spirit. — b) Totuși, teologii, sprijinindu-se pe cuvintele sfântului Pavel către Corinteni (I Cor., XV, 35, 44), recunosc că trupul lui Hristos era un trup slăvit, adică înzestrat cu însușiri noi, care sunt: 1. incoruptibilitatea: de acum înainte era neputincios de a suferi și de a muri; 2. agilitatea, ori puterea de a se mișca cu iuțeala spiritelor; 3. subtilitatea, ori puterea de a străbate trupurile cele mai tari: Hristos intră în Cenacol cu ușile încuiate; 4. strălucirea: trupurile slăvite sunt strălucitoare ca soarele.

Învierea, care nu este un fapt de ordin pur supranatural, precum pretinde d. Loisy, ci un fapt de ordin istoric, se sprijină mai ales pe două mărturii a căror valoare nu poate fi pusă la îndoială. Acestea sunt, după ordinea cronologică: a) mărturia sfântului Pavel, pe care o aflăm în întâia Epistolă

către Corinteni, scrisă între 52 și 57, și b) mărturia Evangheliilor, a căror dată de compunere poate fi fixată între 67 și sfârșitul veacului I.

A) MĂRTURIA SFÂNTULUI PAVEL.

Pentru a înțelege bine puterea mărturiei sfântului Pavel, trebuie cunoscute împrejurările în care a fost scrisă întâia Epistolă către Corinteni. Evanghelizați cu câțiva ani mai înainte de sfântul Pavel, corintenii se aflau atunci în ceartă asupra chestiunii învierii morților. Nu era deci vorba pentru Apostol de a dovedi Învierea lui Hristos, care nu era nicidecum contestată, ci de a întemeia dogma învierii trupului. Iar argumentul pe care autorul îl întrebuințează pentru a-și atinge scopul constă în a pune alături cele două fapte, a arăta că este legătură între ele și că Învierea Domnului nostru este exemplarul și garanția învierii morților. Orice credincios care este mădular al Bisericii poate fi încredințat că va învia într-o zi în slavă, fiindcă Iisus, Capul, a înviat. Iată acum pasajul care cuprinde această istorisire: „V-am învățat, mai înainte de toate, precum am primit și eu, că Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi, că a fost îngropat și că a înviat a treia zi, după Scripturi; și că S-a arătat lui Chefa, apoi celor unsprezece. După aceea S-a arătat deodată la mai mult de cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți sunt încă în viață, iar unii au adormit. Apoi S-a arătat lui Iacob, apoi tuturor Apostolilor. Iar după toți, mi S-a arătat și mie, ca celui născut înainte de vreme." (I Cor., XV, 4-9).

Astfel, în pasajul pe care tocmai l-am citat, sfântul Pavel afirmă că a aflat de la Apostoli, pe care i-a văzut la întâia sa vizită la Ierusalim, foarte puțină vreme după moartea lui Iisus, faptele pe care le istorisește, și anume: moartea, îngroparea, Învierea și arătările. Cel care a murit și a fost îngropat a revenit la viață în același trup care fusese îngropat, și a fost văzut în cinci împrejurări deosebite, și odată, între altele, de către mai mult de cinci sute de ucenici; apoi i S-a arătat și lui însuși pe drumul Damascului.

Dacă, prin urmare, luăm mărturia sfântului Pavel așa cum este și fără a o strâmba printr-un sistem preconceput, trebuie să admitem că Apostolii, foarte puțină vreme după moartea Învățătorului lor, credeau deja în Înviere, de vreme ce de la ei ține sfântul Pavel amănuntele pe care ni le dă, și că ei credeau din pricina arătărilor lui Hristos înviat, dintre care sfântul Pavel pomenește cinci, în afară de aceea cu care el însuși a fost învrednicit.

Împotriva acestei întâi mărturii despre Înviere se obiectează că sfântul Pavel nu istorisește toate împrejurările Învierii, că nu spune nimic nici despre mormântul găsit gol, nici despre arătarea către femei, nici despre aceea a lui Hristos către aceleași femei și către ucenici în ziua Paștilor, și că nu vorbește decât de cinci arătări. Este ușor de răspuns că Apostolul nu avea de intrat în toate aceste amănunte, dat fiind scopul scrisorii sale, care era, precum am văzut mai sus, să dovedească nu Învierea lui Hristos, ci învierea morților în general. Învierea Domnului nostru venind, în argumentarea sfântului

Pavel, numai în chip incidental, era de prisos să stăruie asupra acestui fapt și să-i istorisească toate împrejurările.

B. MĂRTURIA EVANGHELIILOR. Cele patru Evanghelii cuprind relatări despre Învierea lui Iisus Hristos. Dacă lăsăm la o parte unele amănunte care diferă de la un narator la altul, ele sunt unanime în a afirma cele două fapte importante care dovedesc Învierea, și anume: mormântul găsit gol și arătările Celui Înviat.

a) Argumentul întemeiat pe mormântul gol. După mărturia celor patru evangheliști, femeile și ucenicii care s-au dus la mormânt ca să îmbălsămeze pe Iisus au găsit mormântul gol; piatra era rostogolită de la intrarea mormântului și giulgiurile zăceau pe jos. Un înger le-a vestit Învierea. Străjerii, cuprinși de spaimă, au alergat să dea de știre căpeteniilor preoților, care le-au dat o mare sumă de bani ca să răspândească vestea că ucenicii luaseră trupul pe când ei dormeau.

Astfel, întâiul argument invocat de evangheliști în favoarea Învierii este întemeiat pe faptul că, a doua zi după sabat, duminică dimineața, trupul lui Iisus dispăruse din mormântul în care fusese îngropat în ajunul zilei de ieri de Iosif din Arimateea. Or, Apostolii, care făcuseră din aceasta obiectul propovăduirii lor, nu au fost niciodată urmăriți de Sinedriu sub acuzația de profanare de mormânt, lucru care nu ar fi lipsit să se întâmple dacă ei ar fi luat într-adevăr trupul.

b) Argument întemeiat pe apariții. În timp ce argumentul întemeiat pe mormântul gol nu este decât o dovadă indirectă, întrucât faptul poate fi explicat și prin alte ipoteze decât Învierea, aparițiile constituie o dovadă directă.

Potrivit mărturiilor, atât cea a Sfântului Pavel, pe care am relatat-o mai sus, cât și cele ale celor patru Evangheliști, se pot număra unsprezece apariții, fără a o socoti pe aceea de pe drumul Damascului făcută Sfântului Pavel.

Iisus S-a arătat: 1. Mariei Magdalena, lângă mormânt; 2. femeilor care se întorceau de la mormânt; 3. lui Simon Petru; 4. celor doi ucenici care mergeau la Emaus; 5. tuturor Apostolilor adunați în Cenacol, în lipsa lui Toma; 6. din nou Apostolilor, Toma fiind de față și invitat de Domnul să atingă rănile mâinilor și ale coastei Sale; 7. la cinci Apostoli și la doi ucenici pe Marea Tiberiadei; 8. celor unsprezece Apostoli pe un munte din Galileea; 9. la peste cinci sute de frați deodată; 10. lui Iacob, fratele (vărul) Domnului; 11. în sfârșit, celor unsprezece Apostoli la Ierusalim.

3° Obiecțiile principale.

A. Împotriva argumentului întemeiat pe mormântul gol. Adversarii dogmei au combătut această dovadă în două feluri. a) Fie au admis faptul material al descoperirii mormântului gol și au explicat dispariția trupului prin răpire. b) Fie au negat,

precum d-l Loisy, realitatea faptului și „nu au văzut în el decât o legendă inventată ulterior pentru a dovedi Învierea". În ceea ce privește trupul lui Iisus, acesta ar fi fost pur și simplu aruncat într-o groapă comună.

Răspuns.

a) Este de prisos a răspunde pe larg celor care, socotindu-i pe Apostoli impostori, susțin că ei ar fi fost autorii răpirii, căci această afirmație este, în epoca noastră, cu totul demodată. Ce interes ar fi putut avea Apostolii să născocească fabula Învierii și să facă adorat ca Dumnezeu un amăgitor al cărui prime victime ar fi fost ei înșiși? Și apoi, un asemenea plan nu era oare irealizabil? Cum ar fi putut fi luat trupul? Prin violență, prin corupere sau prin viclenie? Nici una dintre aceste ipoteze nu se arată serioasă. Violența nu este admisibilă din partea unor oameni care arătaseră atât de puțin curaj în timpul Pătimirii. Coruperea nu este posibilă decât cu bani, iar Apostolii erau mai degrabă săraci. Rămâne al treilea mijloc: a lua trupul prin viclenie. Ar fi trebuit atunci să surprindă străjile pe un drum ocolit sau noaptea, pe când ar fi fost adormite, să dea la o parte piatra fără cel mai mic zgomot, apoi să sustragă trupul fără a trezi pe nimeni și să-l ascundă într-un loc atât de sigur încât să nu poată fi descoperit: o asemenea întreprindere nu depășește oare limitele verosimilului?

b) Toate aceste motive arată îndeajuns de ce acest sistem nu a fost reținut de raționaliștii moderni. Dar sunt ei mai întemeiați

când pretind că descoperirea mormântului gol este o legendă născocită de a doua sau a treia generație de creștini? Cum se explică atunci credința Apostolilor, transformarea totală care s-a săvârșit în ei la puțin timp după marea dramă a Crucii, care îi lăsase atât de descurajați și de abătuți? Dacă nimic nu a venit să-i scoată din dezamăgirea lor, dacă credința în Înviere nu s-a format decât treptat, cum se face că, din lași și temători cum erau în timpul Pătimirii, au devenit apoi neînfricați, îndrăzneți, și au propovăduit Învierea până la jertfa supremă a vieții lor? Trebuie să credem „acești martori care se lasă junghiați" (Pascal) sau să-i socotim exaltați ori nebuni?

Cât despre ipoteza d-lui Loisy, care presupune că Iisus nici măcar nu ar fi fost îngropat și că, după răstignire, trupul Său ar fi fost desprins de pe cruce și pus într-o groapă comună, ea este cu totul gratuită și nu are nici un temei istoric. Groapa comună nu exista nici în legea iudaică, nici în legea romană. Aceasta din urmă, sub al cărei regim se afla lumea pe vremea Domnului nostru, poruncea ca trupul celui osândit să fie predat celui care îl cerea. Or, este inadmisibil să se presupună că, dintre numeroșii ucenici ai Mântuitorului, nu s-ar fi găsit nici unul care să-I aducă acest din urmă omagiu.

B. Împotriva argumentului întemeiat pe apariții. a) Se invocă împotriva acestei dovezi divergențele care se află în relatările evanghelice. Evangheliștii, se spune, nu sunt de acord asupra numărului femeilor care au mers la mormânt, nici asupra numărului îngerilor pe care i-au văzut. În plus, unii (Sfântul Matei și Sfântul Marcu) așază locul primelor apariții în

Galileea, pe când alții (Sfântul Luca și Sfântul Ioan) îl situează în Iudeea.

Răspuns.

Departe de a slăbi valoarea relatărilor lor, divergențele a căror existență nu o putem nega nu dovedesc, dimpotrivă, independența istoricilor? Nu arată ele că nu s-au înțeles mai înainte între ei? Or, toți sunt de acord asupra faptului însuși al Învierii; iar dacă există variante asupra unor puncte secundare, nu este nicidecum de mirare. „Când douăzeci de oameni au fost martori ai unui fapt foarte circumstanțiat, dacă îl relatează fiecare de partea sa, va concorda oare relatarea lor în toate împrejurările? Nu vor exista în mod inevitabil contradicții de detaliu?" Divergențele relatărilor nu pot fi, așadar, invocate împotriva valorii mărturiei.

b) Potrivit raționaliștilor, aparițiile ar fi fost, din partea celor care le-au văzut, viziuni subiective, cu alte cuvinte, halucinații. Ele nu ar fi corespuns nici unei realități obiective și nu ar fi existat decât în imaginația Apostolilor și a ucenicilor. Iubirea pe care aceștia o purtau Învățătorului lor era atât de vie, atașamentul lor atât de profund, încât și-L reprezentau mereu viu. Credința lor dintâi în Mesia, clătinată pentru o clipă prin supliciul Crucii, a reapărut în spiritul lor și a produs credința în Înviere.

Răspuns.

Totul respinge această presupunere: condițiile de număr, de timp și de împrejurări se opun unei asemenea ipoteze. 1. Numărul. Nu este rațional a presupune că atâția martori, de caractere atât de diferite, au fost victimele unei iluzii a simțurilor lor. Nu o singură dată Se arată Domnul nostru înviat, ci de unsprezece ori; nu unei singure persoane, nici măcar numai Apostolilor Săi, ci la cinci sute deodată. 2. Timpul. Aparițiile au avut loc după moartea lui Iisus, adică într-un moment în care ucenicii erau dezorientați și se gândeau să se ascundă. Într-o asemenea stare sufletească, nu puteau să-și închipuie că Cel răstignit li Se arăta în slavă. Aparițiile au trebuit, așadar, să li se impună din afară și în condiții de obiectivitate atât de evidente încât au produs o credință irezistibilă în faptul Învierii. 3. Împrejurările. Mai întâi, Apostolii sunt necredincioși; cred că văd un duh. Atunci Iisus le arată rănile Sale și îi face să le atingă (Luca, XXIV, 37, 40; Ioan, XX, 27); mănâncă înaintea lor (Luca, XXIV, 43) și le atrage atenția că „un duh nu are nici carne, nici oase" (Luca, XXIV, 39). Îngăduie sfintelor femei să-I cuprindă picioarele (Mat., XXVIII, 9).

Halucinația nu este, de altfel, decât o stare trecătoare, afară numai dacă nu se transformă în boală sau în nebunie. Ar trebui atunci să se spună că religia creștină a fost propovăduită de nebuni și că lumea a fost convertită de bolnavi și de smintiți.

c) În ochii moderniștilor, relatările aparițiilor, ca și cea a mormântului gol, sunt simple legende, narațiuni mitice în

care creștinii din secolul al doilea și-au exprimat credința lor în Hristos cel nemuritor. Apostolii ar fi crezut mai întâi nu în învierea trupească a Învățătorului lor, ci în supraviețuirea Sa nemuritoare. Ei nu ar fi crezut și nu ar fi propovăduit că trupul Învățătorului lor a ieșit viu din mormânt în dimineața celei de-a treia zile și nu ar fi ajuns la această credință „decât deformându-și credințele primitive într-o evoluție inconștientă". Credința Apostolilor ar fi trecut, așadar, printr-o triplă etapă: ar fi crezut mai întâi în mesianitatea lui Iisus, apoi în supraviețuirea Sa și, în cele din urmă, în învierea Sa trupească.

Răspuns.

Este cu desăvârșire fals a pretinde că propovăduirea Apostolilor s-a referit mai întâi numai la supraviețuirea lui Hristos și că abia mai târziu ar fi dedus din aceasta faptul Învierii trupești. Este de ajuns să citim Epistolele Sfântului Pavel, în special Epistola către Corinteni despre care am vorbit mai sus, precum și Faptele Apostolilor, pentru a ne convinge de contrariul și a constata că propovăduirea apostolică, încă de la început, a insistat atât asupra faptului Învierii, cât și asupra stării de nemurire. Astfel, Sfântul Petru declară iudeilor, în ziua Cincizecimii, că acest Iisus pe care L-au pironit pe cruce „Dumnezeu L-a înviat" și că „trupul Său nu a văzut stricăciunea" (Fapte, II, 31-32). Sfântul Pavel arată la rândul său cum căpeteniile religioase L-au dat pe Iisus lui Pilat ca să fie omorât și cum L-au „dat jos de pe cruce și L-au pus într-un mormânt", dar că „Dumnezeu L-a înviat din morți" și

că „S-a arătat celor care sunt acum martorii Lui înaintea poporului” (Fapte, XIII, 31).

Concluzie. Astfel, din examinarea documentelor rezultă că, încă din primele zile, Apostolii, atât prin descoperirea mormântului gol, cât și prin apariții, au crezut că Învățătorul lor a înviat, că și-L reprezentau supraviețuind nu numai în sufletul Său nemuritor, ci și în trup. Ei au crezut că trupul Său nu a rămas în mormânt, ci că a trăit din nou și pentru totdeauna, transformat și preaslăvit.

(109) IV. Pentru ce a rămas Hristos, după Învierea Sa, patruzeci de zile pe pământ?

Hristos cel înviat a rămas patruzeci de zile pe pământ pentru următoarele două motive: 1° A voit să convingă lumea că a înviat cu adevărat. Desigur, precum am spus deja, Iisus Hristos nu a făcut decât un anumit număr de apariții între ucenicii și prietenii Săi; nu S-a arătat în orice clipă și pretutindeni. De ce aceasta? Pentru că Dumnezeu nu Se impune niciodată libertății noastre și voiește să ne lase meritul credinței. 2° Iisus voia, de asemenea, să desăvârșească învățătura Apostolilor Săi, care până atunci fusese imperfectă. Trebuia mai ales să întemeieze Biserica Sa, să-i dea un cap și să-i traseze mai precis misiunea pe care avea să o împlinească în lumea întreagă și până la sfârșitul veacurilor.

Concluzie practică.

1° Învierea lui Iisus este chezășia propriei noastre învieri: „Dacă se propovăduiește că Hristos a înviat din morți, cum zic unii dintre voi că nu este înviere a morților? Dacă nu este înviere a morților, nici Hristos nu a înviat. Iar dacă Hristos nu a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică este și credința voastră" (I Cor., XV, 12, 14). 2° Totuși, dacă voim ca învierea noastră să fie slăvită, trebuie să ne aducem aminte că suferința a fost calea prin care Hristos a ajuns la slavă, precum El Însuși o declară ucenicilor de la Emaus (Luca, XXIV, 46). Calea este aceeași pentru ucenici ca și pentru Învățător.

LECTURĂ.

A se citi relatarea Învierii și a Aparițiilor Domnului nostru după cei patru Evangheliști.

CHESTIONAR.

1° Care este obiectul celui de-al cincilea articol al Simbolului?
2° Ce sunt Limburile? Pentru ce sufletul lui Iisus Hristos a

coborât la Limburi?
3° Cum au combătut adversarii religiei catolice Învierea lui Iisus Hristos? Ce afirmă dogma catolică în această privință? Care sunt dovezile Învierii? Care este, în ordinea cronologică, prima mărturie pe care o avem? Care sunt punctele stabilite de Sfântul Pavel în scrisoarea sa către Corinteni? De la cine își ținea Sfântul Pavel informațiile? Trebuie să ne mirăm că nu menționează toate împrejurările Învierii? Ce ne relatează Evangheliile despre faptul Învierii? Ce obiecții se aduc argumentului întemeiat pe descoperirea mormântului gol? Cum se poate răspunde? Ce obiecții se opun argumentului întemeiat pe apariții? Divergențele relatărilor evanghelice micșorează oare valoarea mărturiei? Este admisibilă teza halucinației? Pot fi considerate relatările evanghelice simple legende? Se poate spune că Apostolii nu au crezut în Înviere și nu au propovăduit-o?
4° Pentru ce a rămas Hristos cel înviat patruzeci de zile pe pământ?

TEME SCRISE.

1° Unde era dumnezeirea lui Iisus Hristos când trupul Său era în mormânt? Cu sufletul Său, sau cu trupul Său, sau cu amândouă?
2° Ce deosebire este între Limburi și Iad, între Limburi și Cer?

3° Nu aveau Apostolii tot interesul să facă a se crede în învierea Învățătorului lor, dacă voiau să întemeieze o religie nouă?

4° Ce dificultăți ar fi întâmpinat dacă ar fi voit să ia trupul Domnului nostru și să facă a se crede în Învierea Sa?

Lecția a XV-a

Articolele al 6-lea și al 7-lea ale Simbolului.

Despre Înălțarea la cer a lui Iisus Hristos. Despre judecata particulară. Despre judecata de apoi.

„S-a înălțat la ceruri, șade de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl atotputernic"

„De unde va veni să judece pe cei vii și pe cei morți"

1° Înălțarea

Are loc la patruzeci de zile după Înviere
Sensul expresiei „șade de-a dreapta lui Dumnezeu" etc.
Iisus Hristos, în cer, este mijlocitorul și avocatul nostru

2° Judecata particulară: dovezi ale existenței sale

Vechiul Testament

Noul Testament

3° Judecata generală

Existența – Dovezi

Vechiul Testament

Noul Testament

Pentru ce judecata generală

Manifestarea puterii lui Dumnezeu

Trebuie să aducă o cinste publică lui Iisus Hristos

Triumful celor buni și confuzia păcătoșilor

Ziua acestei judecăți este necunoscută

(110) Termeni.

Înălțare. Actul prin care cineva se ridică pe sine și prin propriile sale puteri.

Adormire (Asumare). Acest cuvânt desemnează, dimpotrivă, ridicarea trupului Sfintei Fecioare, dus la cer de către îngeri. Înălțarea Domnului nostru și Adormirea Sfintei Fecioare sunt două sărbători care, în Franța, se țin cu oprire de la lucru în ziua săptămânii în care cad.

Muntele Măslinilor, de unde Iisus S-a înălțat la cer, este o colină vecină cu Ierusalimul.

Dreapta lui Dumnezeu. Dumnezeu, fiind duh curat, nu poate avea nici dreaptă, nici stângă. Este, așadar, un mod de a vorbi, o metaforă, pentru a arăta că Domnul nostru, ca Om-Dumnezeu, se află pe primul loc în Cer.

„Cei vii și cei morți". Expresia Simbolului care spune că Iisus va veni să judece „pe cei vii și pe cei morți" poate avea două sensuri. Ea desemnează: a) fie pe cei care vor fi încă în viață în momentul sfârșitului lumii, după textul Sfântului Pavel (I Tes., IV, 16-17): „Cei morți în Hristos vor învia mai întâi. Apoi noi, cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți împreună cu ei în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh"; b) fie pe cei care sunt în stare de har.

„Cei morți", în acest caz, ar fi păcătoșii.

DEZVOLTARE

(111) I. Articolul al 6-lea al Simbolului. Înălțarea Domnului nostru.

La patruzeci de zile după Învierea Sa, Domnul nostru S-a arătat pentru ultima oară ucenicilor Săi la Ierusalim; apoi i-a dus pe Muntele Măslinilor. Acolo, după ce le-a declarat că vor

fi martorii Săi în Ierusalim, în toată Iudeea și Samaria și până la marginile pământului, Și-a ridicat mâinile; i-a binecuvântat și S-a înălțat la Cer. (Luca, XXIV, 50-51; Fapte, I, 8-9).

Este probabil că Înălțarea s-a săvârșit încet, căci textul sacru spune că martorii își țineau necontenit ochii ațintiți asupra Domnului nostru, până în clipa când un nor L-a ascuns privirilor lor, și că au auzit glasul a doi îngeri care ziceau: „Bărbați galileeni, de ce stați privind la Cer? Acest Iisus, Care dintre voi S-a înălțat la Cer, va veni iarăși în același chip precum L-ați văzut suindu-Se." (Fapte, I, 11). La aceste cuvinte, ucenicii s-au prosternat și L-au adorat pe Iisus, și s-au întors la Ierusalim cu mare bucurie (Luca, XXIV, 52), pregătindu-se în rugăciune să primească pe Duhul Sfânt pe Care Iisus le făgăduise că li-L va trimite.

Observații. a) Când se spune că Iisus Hristos S-a înălțat la Cer, aceasta se înțelege cu privire la natura Sa omenească, fiindcă, în calitate de Dumnezeu, El a fost totdeauna acolo. b) Iisus Se înalță la Cer ca om, adică cu trup și suflet, deosebit de sfinți, al căror trup rămâne în mormânt până la învierea cea slăvită. c) Iisus Hristos S-a înălțat la Cer însoțit de toate sufletele fericiților pe care le scosese din Limburi, vrând să ne arate prin aceasta că poarta Cerului este de acum deschisă și că nu ține decât de noi să o trecem într-o zi. d) Din ziua Înălțării Sale, Hristos nu S-a mai coborât trupește pe pământ. El nu mai trebuie să vină decât o singură dată, pentru judecata generală.

(112) II. Ce înseamnă expresia: „Șade de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl Atotputernic."

Sfântul Marcu scrie: „Domnul Iisus a fost înălțat la Cer și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu." (Marcu, XVI, 19). Această expresie, pe care Simbolul Apostolilor a reluat-o și care trebuie înțeleasă fără îndoială în sens figurat, are mai multe semnificații.

a) În limbajul obișnuit, a ședea de-a dreapta cuiva înseamnă a avea locul de cinste. Hristos, în omenitatea Sa, are deci locul de cinste lângă Dumnezeu; El este mai presus de orice nume ce se poate numi, nu numai în veacul de acum, ci și în cel viitor, precum spune Sfântul Pavel. (Efes., I, 21).

b) Iisus șade, adică este ca un rege pe tronul său, ca un judecător la tribunalul său. „Toată puterea Mi s-a dat în Cer și pe pământ", a declarat El Însuși. (Mat., XXVIII, 18). Și această putere voiește mai ales să o exercite fiind Mijlocitorul nostru (I Tim., II, 5) și Avocatul nostru înaintea Tatălui. (I Ioan, II, 1). El mijlocește pentru noi și voiește să ne deschidă drumul Cerului. (Ioan, XVI, 24).

(113) III. Articolul al 7-lea. Judecata particulară.

1° Judecata particulară.
Simbolul Apostolilor nu vorbește în articolul său al 7-lea decât despre judecata generală, care trebuie să aibă loc la sfârșitul vremurilor. Dar mai este o altă judecată: aceea care are loc îndată după moarte și care se numește judecata particulară.

2° Dogma.
Dovezile. Există o judecată particulară, chiar în clipa morții. Acest articol de credință, definit printr-o constituție a lui Benedict al XII-lea (1336), se întemeiază pe Sfânta Scriptură.

A. VECHIUL TESTAMENT. „Îl vedem pe Iuda Macabeul făcând să se aducă jertfe pentru cei răposați, ca să fie izbăviți de păcatele lor." (II Mac., XII, 46).

B. NOUL TESTAMENT. a) Domnul nostru vorbește despre Lazăr și despre bogatul nemilostiv ca fiind deja intrați în stăpânirea sorții lor veșnice. (Luca, XVI, 22). b) Sfântul Pavel scrie, la rândul său: „Este rânduit ca toți oamenii să moară, iar după moarte urmează judecata." (Evr., IX, 27). După aceste texte, nimic nu este mai sigur decât aceste două lucruri: 1. moartea, care fixează în mod irevocabil soarta fiecăruia: „Pomul rămâne în locul unde a căzut." (Ecleziastul, XI, 3); 2. judecata, care la rândul ei este urmată de răsplătire. După judecata particulară, sufletele intră deci în Cer sau coboară în

Iad, după cum sunt ori nu în stare de har; iar dacă sunt în stare de har, dar nepedeplin curățite, merg în Purgatoriu.

(114) IV. Judecata generală.

1° Judecata generală.
Judecata generală este judecata universală care trebuie să aibă loc la sfârșitul vremurilor.

2° Dogma. Dovezile sale.
Dogma existenței judecății generale, enunțată în Simboluri și definită de Conciliile al IV-lea din Lateran, de la Lyon și de la Florența, se întemeiază pe Sfânta Scriptură.

VECHIUL TESTAMENT. „Voi aduna neamurile, le voi coborî în valea lui Iosafat și acolo voi intra în judecată cu ele." (Ioil, III, 2). În Cartea Înțelepciunii citim: „Cei răi vor veni, cuprinși de groază la gândul păcatelor lor. Atunci dreptul va sta în picioare, cu mare îndrăzneală, în fața celor ce l-au prigonit... La această vedere cei răi vor fi tulburați de o îngrozitoare spaimă." (Înțelepciunea, IV, 20; V, 1-2).

NOUL TESTAMENT. Domnul nostru revine destul de des asupra acestui subiect. a) El vestește judecata ucenicilor Săi: „Fiul Omului trebuie să Se arate pe norii Cerului în toată puterea și măreția Sa." (Mat., XXIV, 30-33; Marcu, XIII, 26; Luca, XXI, 27). b) O vestește și mai solemn înaintea lui Caiafa

și a Sinedriului: „Într-o zi veți vedea pe Fiul Omului șezând de-a dreapta puterii lui Dumnezeu și venind pe norii Cerului." (Mat., XXVI, 64; Marcu, XIV, 62). c) Sfântul Pavel vorbește în același sens. El le amintește Romanilor: „Ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după faptele sale." (Rom., II, 5, 6, 16). d) Sfântul Ioan o descrie la rândul său în Apocalipsă. (XX, 11-15).

Rezultă, așadar, din aceste texte și din altele de același fel, că la sfârșitul vremurilor va fi: a) înfățișarea tuturor oamenilor înaintea Judecătorului Suveran; b) că va fi ca o reluare a judecății particulare și o confirmare a sentinței deja pronunțate, însă înaintea marelui public al întregii omeniri; și c) că lucrurile cele mai tainice, păcatele cele mai ascunse vor fi date pe față spre rușinea păcătoșilor și spre slăvirea celor buni.

(115) V. Motivele judecății generale.

Deși moartea este urmată de judecata particulară, va fi o judecată generală pentru următoarele motive: a) pentru manifestarea înțelepciunii și a dreptății lui Dumnezeu; b) pentru slăvirea publică a lui Hristos; c) pentru slava aleșilor și rușinarea celor osândiți.

a) MANIFESTAREA.

1. A ÎNȚELEPCIUNII LUI DUMNEZEU. Câți murmură aici jos împotriva planurilor Sale; câți se plâng de soarta lor și acuză Providența! Câți, de asemenea, abuzează de harurile ce le sunt dăruite de Cer! Este bine ca Dumnezeu să pună totul în rânduială, să arate cum a făcut să slujească răul binelui, suferința și încercarea nefiind pentru El decât mijloace de a ne readuce pe calea dreaptă.
2. MANIFESTAREA DREPTĂȚII SALE. Aceasta se va arăta în felul în care îi va trata pe cei buni și îi va pedepsi pe cei răi. Drepții vor fi reabilitați, iar cei răi care au triumfat în viața lor vor fi demascați și acoperiți de rușine.

b) SLĂVIREA PUBLICĂ A LUI HRISTOS. Judecata, în care Domnul nostru va fi Judecător, va sluji la a-I reda cinstea publică de care păcătoșii L-au lipsit. Pentru aceasta: „Tatăl a dat judecata Fiului, ca toți să cinstească pe Fiul precum cinstesc pe Tatăl." (Ioan, V, 22). Astfel, Cel Care a fost scandal pentru iudei și nebunie pentru neamuri (I Cor., I, 23) va fi cinstit de toate națiunile; astfel, neamul omenesc înviat va avea un judecător văzut, pe Iisus Hristos, Care va fi acolo în natura Sa dumnezeiască și, de asemenea, în natura Sa omenească slăvită.

c) SLAVA ALEȘILOR ȘI RUȘINAREA PĂCĂTOȘILOR. Hristos va despărți neghina de grâul cel bun, „oile de capre" (Mat., XXV, 32) și va izgoni fără milă din sala ospățului „pe

oaspeții care nu vor fi îmbrăcați cu haina de nuntă." (Mat., XXII, 11, 14).

(116) VI. Ziua și semnele premergătoare ale judecății de apoi.

1° Ziua.
După cum nu cunoaștem nici locul (v. nota precedentă), tot astfel nu cunoaștem ziua judecății de apoi. „Cât despre zi și ceas, zice Domnul nostru (Mat., XXIV, 36), nimeni nu le știe, nici chiar îngerii Cerului."

2° Semnele premergătoare.
Iată principalele semne premergătoare pe care Domnul nostru ni le-a arătat: a) propovăduirea Evangheliei în tot universul (Mat., XXV, 14); b) apariția lui Antihrist, pe care îl vor lua drept Mesia (II Tes., II, 3); c) apostazia și stricăciunea oamenilor (II Tes., II, 3); d) convertirea iudeilor (Rom., XI, 26), provocată de întoarcerea și propovăduirea lui Enoh și a lui Ilie; e) în sfârșit, vor fi, zice Domnul nostru, semne înfricoșătoare în Cer și o mare strâmtorare între oameni. (Mat., XXIV, 29; Luca, XXI, 25). Soarele și pământul se vor întuneca. Omenirea va fi încercată prin război, ciumă și foamete.

Concluzie practică.

1° Ce fericire să cugetăm că Înălțarea este Iisus Care Se suie la Cer ca să ne pregătească acolo un loc! Ce încredere nu trebuie să avem într-un Mijlocitor atât de bun și atât de puternic! „Iisuse, Tu ești călăuza noastră și calea noastră până la Ceruri; fii ținta dorită a inimilor noastre; fii bucuria noastră între lacrimi și dulce răsplată a vieții noastre." (Imnul Înălțării.)

2° Nu este pentru om subiect de meditație mai grav și mai folositor decât cel al morții și al judecății. A cugeta că într-o zi toate faptele noastre vor apărea într-o goliciune înfricoșătoare, că nimic nu va rămâne ascuns ochilor Judecătorului nostru și că totul va fi dezvăluit înaintea universului, înaintea rudelor și a prietenilor noștri, ce clipă va fi aceea! Și câte pagini din viața noastră n-am vrea poate să le ștergem!

LECTURI.

1° Relatarea Înălțării în Faptele Apostolilor, cap. I. 2° Judecata generală descrisă de Domnul nostru în Sfântul Matei, cap. XXIV, și în Sfântul Luca, cap. XVII și XXI.

CHESTIONAR.

1° Unde a avut loc ultima apariție a Domnului nostru? Care au fost ultimele Sale cuvinte către ucenici? A dispărut repede dinaintea ochilor lor? Ce au făcut ucenicii după Înălțare? Când se spune că Iisus Hristos S-a înălțat la Cer, ce trebuie înțeles prin aceasta?
2° Ce înseamnă această expresie: „Iisus șade de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl Său"?
3° Despre ce este vorba în articolul al 7-lea al Simbolului? Vorbește el despre o judecată particulară ce ar avea loc la moarte? Cum se poate dovedi existența judecății particulare?
4° Dați dovezile existenței judecății generale.
5° Care sunt motivele judecății generale?
6° Ne-a descoperit Domnul nostru ziua judecății de apoi? Care sunt semnele premergătoare pe care ni le-a arătat?

TEME SCRISE.

1° Domnul nostru Se mai îngrijește de noi în Cer? 2° Se spune în relatarea Înălțării că în ziua aceea Apostolii s-au întors bucuroși la Ierusalim. Nu trebuiau, dimpotrivă, să fie în tristețe, deoarece Își pierduseră Învățătorul? 3° Spuneți pentru

ce va fi o judecată generală, deși sentința a fost deja pronunțată la judecata particulară și este irevocabilă.

Lecția a XVI-a
Articolul al 8-lea al Simbolului

„Cred în Duhul Sfânt”

Duhul Sfânt

1° Ce este

A) Ca natură: Dumnezeu

B) Ca Persoană

1. *A treia Persoană a Sfintei Treimi, egală cu celelalte*
2. *Purcede de la Tatăl și de la Fiul*
   erorile grecilor schismatici
   Dovezile dogmei

2° Manifestările Sale văzute

la Botezul Domnului nostru, sub chip de porumbel

la Cincizecime, sub chip de limbi de foc

3° Celelalte manifestări ale Sale nevăzute

În Vechiul Testament

Călăuzitorul profeților

Inspiratorul scriitorilor sacri

În Noul Testament

I se atribuie lucrarea Întrupării

Călăuzește pe Apostoli și Biserica

Sfințitorul sufletelor.

(117) Termeni.

Duhul Sfânt. Pentru ce această denumire este rezervată Persoanei a treia a Sfintei Treimi, mai degrabă decât celorlalte două? Această denumire se poate explica astfel: a) Sfânt. Persoana a treia poartă acest nume, pentru că ei i se atribuie mai ales sfințirea sufletelor; b) Duh. Întâia și a doua Persoană sunt duhuri ca și a treia; dar, întrucât întâia se desemna în mod firesc prin numele de Tată, iar a doua prin cel de Fiu, nu mai rămânea decât a se lăsa celei de-a treia titlul generic care se potrivește tuturor Persoanelor: acela de Duh.

După etimologie, cuvântul „duh" (din latinescul „spiritus") înseamnă suflare. Persoana a treia s-ar numi astfel pentru că

purcede din Tatăl și din Fiul și este, ca să zicem așa, suflarea lor.

A purcede (Nr. 38). Duhul Sfânt își trage originea din Tatăl și din Fiul, nu pentru că n-ar fi veșnic ca Ei, ci pentru că, din toată veșnicia, vine din Tatăl și din Fiul.

Cincizecimea (din grecescul „pentêkosté", a cincizecea zi). Această sărbătoare, astfel numită pentru că se prăznuia la cincizeci de zile după Paști, a fost mai întâi, la iudei, sărbătoarea secerișului și avea drept scop a mulțumi lui Dumnezeu pentru secerișul nou pe care îl dăruise poporului Său. Mai târziu, s-a adăugat acestui scop amintirea zilei în care, pe muntele Sinai, Dumnezeu i-a dat lui Moise tablele Legii (Decalogul).

În religia creștină, Cincizecimea este sărbătoarea pe care Biserica o prăznuiește la cincizeci de zile după Paști, în amintirea pogorârii Duhului Sfânt peste Apostoli.

DEZVOLTARE

(118) I. Obiectul articolului al 8-lea al Simbolului.

Primul articol al Simbolului este consacrat Persoanei întâi a Sfintei Treimi, Tatălui atotputernic și lucrărilor Sale: cerul și pământul. Al doilea și cele cinci următoare au ca obiect Persoana a doua: Fiul și lucrarea Sa de iubire și de reparare, adică Întruparea și Răscumpărarea. Odată cu articolul al 8-lea, ajungem la Persoana a treia a Sfintei Treimi: Duhul Sfânt.

(119) II. Duhul Sfânt.

Duhul Sfânt este a treia Persoană a Sfintei Treimi, Care purcede din Tatăl și din Fiul. După cum s-a spus în capitolul despre Sfânta Treime, trebuie făcută deosebire între natura și persoana Duhului Sfânt.

1° Natura.
Duhul Sfânt este consubstanțial cu primele două Persoane; El este același Dumnezeu și posedă aceleași atribute.

2° Persoana.
a) Duhul Sfânt este a treia Persoană: ceea ce nu înseamnă că ar fi cea mai mică, pentru că este numită la urmă. Toate Persoanele sunt egale în toate, de vreme ce sunt același Dumnezeu; însă trebuie, pentru a vorbi despre Ele, să începem cu una dintre Ele și, neputându-le numi deodată, s-a ales pe drept ordinea care a fost adoptată. Căci, dacă se consideră originea lor, se cuvine să se numească mai întâi Tatăl, Care L-a născut pe Fiul, apoi Fiul, Care, împreună cu Tatăl și printr-o iubire reciprocă, formează Persoana a treia, Duhul Sfânt.

b) Duhul Sfânt purcede din Tatăl și din Fiul, precum căldura vine din soare și din rază, spune Sfântul Toma de Aquino, sau precum rodul vine deopotrivă din rădăcină și din trunchi. Articol de credință, Simbolul Sfântului Atanasie și Conciliul din Florența.

Această dogmă nu este, ce-i drept, exprimată în Simbolul Apostolilor. Ea a fost introdusă mai târziu în Simbolul de la Niceea; și încă este drept a spune că acesta din urmă, așa cum a fost promulgat la început, nu cuprindea cuvântul „Filioque" și „din Fiul". De această introducere a cuvântului „Filioque" s-au folosit grecii disidenți ca pretext pentru a acuza Biserica latină de inovație și pentru a face din aceasta unul dintre pretextele schismei lor. Pe nedrept, desigur, căci este incontestabil că Biserica are dreptul de a-și dezvolta Simbolurile de credință și de a adăuga în ele fie propoziții întregi, fie cuvinte, atunci când socotește necesar pentru

expunerea credințelor sale și pentru respingerea doctrinelor noi și rătăcite. De altfel, nu au chiar Simbolurile înseși menirea de a se completa reciproc și se poate oare învinui Biserica pentru că nu s-a mărginit la unicul Simbol al Apostolilor?

Dovezile dogmei. Acest articol de credință se întemeiază: 1. pe Sfânta Scriptură. De mai multe ori, Domnul nostru a făgăduit Apostolilor Săi că le va trimite Duhul adevărului: „Când va veni Mângâietorul pe Care Eu vi-L voi trimite, Duhul adevărului..., El va da mărturie despre Mine." (Ioan, XV, 26). „Dacă nu Mă duc, Mângâietorul nu va veni la voi; iar dacă Mă duc, vi-L voi trimite." (Ioan, XVI, 7). Aceste cuvinte mărturisesc că Duhul Sfânt purcede nu numai din Tatăl, ci și din Fiul. Nicăieri, într-adevăr, nu se citește că Tatăl ar fi fost vreodată trimis; și pricina este că El nu purcede de la nimeni. Dimpotrivă, Fiul a fost trimis de Tatăl, pentru că purcede din Tatăl. Dacă, prin urmare, Duhul Sfânt este trimis de Fiul, ca și de Tatăl, aceasta înseamnă că purcede din amândoi. 2. pe Tradiție. Părinții Bisericii grecești, ca și cei ai Bisericii latine, Sfântul Vasile, Ioan Gură de Aur, Sfântul Chiril al Alexandriei, Tertulian, Sfântul Ambrozie, Sfântul Augustin învață același lucru, mărturisind astfel că, pe vremea lor, adică în primele veacuri ale creștinismului, această doctrină făcea deja parte din credința creștină. Credința lor a fost, de altminteri, ratificată de mai multe concilii ecumenice.

(120) III. Cele două mari manifestări ale Duhului Sfânt. Lucrarea Sa văzută.

După cum marea manifestare a Tatălui a fost Creația, iar a Fiului a fost Răscumpărarea, tot astfel Duhul Sfânt S-a descoperit și El în două mari împrejurări: la Botezul Domnului nostru și în ziua Cincizecimii.

1° ÎN ZIUA BOTEZULUI DOMNULUI NOSTRU. A se vedea Nr. 40.

2° ÎN ZIUA CINCIZECIMII. În ziua Înălțării Sale, Domnul nostru le poruncise Apostolilor săi să nu se depărteze de Ierusalim și să aștepte acolo pe Duhul Sfânt pe care trebuia să li-L trimită în curând (Luca, XXIV, 49). Iisus, a Cărui plecare la Cer punea capăt lucrării Sale, știa bine că această lucrare era neîmplinită și că continuatorii misiunii Sale, Apostolii, nu ar fi putut să o înceapă și să o ducă la bun sfârșit dacă nu ar fi primit ajutorul Cerului.

Pogorârea Duhului Sfânt. Chiar în ziua Cincizecimii iudaice, la zece zile după Înălțarea lui Iisus Hristos, pe la ceasul al nouălea dimineața, Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli și peste ucenicii adunați în Cenacol, în număr de o sută douăzeci (Fapte, I, 15). Fenomenele exterioare care se petrecuseră pe Sinai, când Dumnezeu dăduse Legea Sa, s-au reînnoit, aproape asemenea. S-a auzit un vuiet, ca al unui vânt puternic; ucenicii au văzut limbi, flăcări de foc, care au venit să se așeze peste fiecare dintre ei.

Vânt puternic și limbi de foc. Nu trebuie luate aceste expresii în sens figurat, căci se spune în Faptele Apostolilor (II, 6) că, la zgomotul acestui vânt vijelios, mulțimi au alergat din împrejurimi și au rămas uimite auzindu-i pe Apostoli vorbind tot felul de limbi, care, fără îndoială, le erau mai înainte necunoscute.

Este îngăduit a vedea în aceste limbi de foc, răspândite peste Apostoli, o dublă simbolizare și un dublu efect. 1) Sunt limbi: aceasta înseamnă că Apostolii vor vorbi de acum înainte limbile tuturor popoarelor cărora trebuie să le vestească Evanghelia, și le vor vorbi fără a le fi învățat vreodată. 2) Sunt limbi de foc: iar precum focul luminează, încălzește și aprinde, Duhul Sfânt va lumina mințile, va încălzi și va aprinde inimile cu focul iubirii. De acum înainte, Apostolii, care erau neștiutori și zăbavnici la credință (Luca, XXIV, 25), vor avea o credință arzătoare; vor avea răspuns la toate. Din fricoși cum erau, vor deveni viteji și neînfricați ca niște lei.

(121) IV. Celelalte manifestări ale Duhului Sfânt. Lucrarea Sa nevăzută.

Pe lângă lucrarea văzută a Duhului Sfânt despre care am vorbit, este și lucrarea Sa nevăzută, care nu este mai puțin importantă.

A. În VECHIUL TESTAMENT, Duhul Sfânt a fost: a) călăuzitorul profeților — „a grăit prin profeți", se spune în Simbolul niceo-constantinopolitan; b) inspiratorul scriitorilor sacri, atât ai Vechiului, cât și ai Noului Testament.

B. În NOUL TESTAMENT, Îl găsim la obârșia erei noi. a) Nu se spune oare în Simbolul Apostolilor că Iisus Hristos a fost „zămislit de la Duhul Sfânt"? Astfel, actul cel mai mare al iubirii dumnezeiești, Întruparea, I se atribuie ca și cum El ar fi fost singura cauză eficientă a ei.

b) După Cincizecime, Duhul Sfânt este Cel care conduce neîncetat pe Apostoli în misiunea lor atât de delicată și de grea. El îi descoperă lui Petru ce trebuie să spună și să facă pentru a aduce neamurile în sânul Bisericii ce se năștea. (Fapte, X, 13-20). El îl trimite pe Pavel cel convertit să propovăduiască pe Hristos și să sufere pentru El. (Fapte, IX, 17; XIII, 2). Ajunge până a le trasă itinerarul Apostolilor; îl oprește pe Pavel și pe Timotei de la Asia. (Fapte, XVI, 6-7). Îi cârmuiește și îi sfătuiește pe Apostoli la primul Conciliu de la Ierusalim. (Fapte, XV, 28). El rânduiește episcopi ca să păstorească turma credincioșilor. (Fapte, XX, 28). Și ceea ce Duhul Sfânt a fost pentru Biserică la începuturile ei, este și astăzi. Ajutorul Său rămâne același.

c) Însă dovada principală a Duhului Sfânt este sfințirea sufletelor prin har. Desigur, prin harul sfințitor, cele trei Persoane dumnezeiești coboară în inima noastră: „Dacă Mă iubește cineva... Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și ne

vom face la el locuință." (Ioan, XIV, 23). Totuși, această locuire a lui Dumnezeu în suflet se atribuie în chip deosebit Duhului Sfânt, pentru că este lucrarea iubirii dumnezeiești și pentru că Duhul Sfânt purcede din Tatăl și din Fiul „ca iubirea lor reciprocă". „Iubirea lui Dumnezeu, spune Sfântul Pavel, este revărsată în inimile noastre prin Duhul Sfânt care ne-a fost dat." (Rom., V, 5). „Nu știți, spune același Apostol, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?" (I Cor., III, 16). Locuind în noi prin har, Duhul Sfânt este, așadar: 1) ca un Dumnezeu în templul Său și 2) ca un prieten în casa prietenului său: „Iată, stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el." (Apoc., III, 20). 3) Este și un ocrotitor devotat: „Aruncați asupra Lui toate grijile voastre, căci El Însuși se îngrijește de voi." (I Petru, V, 7).

Concluzie practică.

1° În greutățile vieții, în îndoielile noastre, în ispitele și în suferințele noastre, să alergăm la Duhul Sfânt; căci, fiind Duhul înțelepciunii, al luminii și al tăriei, El va lumina mintea noastră și va ridica curajul nostru.

2° Să rostim totdeauna din tot sufletul frumoasa rugăciune „Veni Sancte Spiritus": „Vino, Duhule Sfinte, umple inimile

credincioșilor Tăi și aprinde în ei focul iubirii Tale", sau „Veni, Creator Spiritus".

LECTURI.

Venirea Duhului Sfânt și nașterea Bisericii; a se citi Faptele Apostolilor, capitolul II.

CHESTIONAR.

1° Despre ce vorbește articolul al 8-lea al Simbolului?
2° Care este natura Duhului Sfânt? Este Duhul Sfânt tot atât de mare ca primele două Persoane? Pentru ce a fost numit la urmă? Ce înseamnă expresia: „purcede din Tatăl și din Fiul"? În care Simbol se află această expresie? Pe ce se sprijină acest adevăr? De către cine a fost tăgăduit?
3° Care au fost cele două mari manifestări ale Duhului Sfânt? Sub ce chip S-a pogorât peste Apostoli în ziua Cincizecimii? Ce înseamnă locuțiunea „limbă de foc"?
4° Datează lucrarea Duhului Sfânt numai din epoca apostolică? Care a fost lucrarea Sa în Vechiul Testament? Care a fost lucrarea Sa la începutul creștinismului și cum se arată ea încă în zilele noastre?

TEME SCRISE.

1° A povesti, după Faptele Apostolilor, pogorârea Duhului Sfânt în ziua Cincizecimii. A arăta schimbarea care s-a săvârșit în Apostoli: ce erau înainte și ce au fost după. 2° Ce înseamnă aceste cuvinte din strofa a doua a imnului Veni Creator Spiritus: „Tu ești numit Mângâietorul, Darul Dumnezeului Celui Preaînalt, izvorul apei vii, focul, iubirea, ungerea duhovnicească”?

Lecția a XVII-a

Articolul al 9-lea al Simbolului.

„Cred în Sfânta Biserică catolică,
în Împărtășirea Sfinților."

ADEVĂRATA BISERICĂ

1° Întemeierea Bisericii
Erori
Dogmele catolice
punctele principale
Dovezi luate din
rațiune
istorie
Iisus Hristos a întemeiat o societate ierarhică
A rânduit un singur cap (primat) și infailibil

2° Iisus Hristos n-a întemeiat decât o singură Biserică

3° Semnele adevăratei Biserici

Unitatea
Sfințenia
Catolicitatea
Apostolicitatea

4° Aceste semne sunt

Prezente în Biserica Romană
Lipsesc
În Biserica greacă
În Biserica protestantă

5° Membrii ei

Cei care nu sunt membri ai trupului Bisericii
Cei care nu sunt membri ai sufletului Bisericii.

(122) Termeni.

Biserică (din grecescul „ekklesia", „adunare", „reuniune"). Acest cuvânt desemnează: a) fie locul unde catolicii se adună pentru a se ruga; b) fie pe catolicii înșiși, ca societate. În acest din urmă sens, Biserica este: 1. fie totalitatea credincioșilor dintr-o aceeași cetate sau dintr-o aceeași regiune. Ex.: Biserica din Antiohia (Fapte, XXIII, 1; XIV, 26), Biserica din Ierusalim (Fapte, VIII, 1); se spune de asemenea și astăzi:

Biserica din Franța, Biserica din Paris, Biserica din Lyon; 2. fie totalitatea credincioșilor care mărturisesc religia lui Hristos și ascultă de păstorii însărcinați să o învețe, adică de Papă, cap suprem, și de Episcopi.

Biserica Răsăritului. Biserica Apusului. Expresii care desemnează credincioșii care făceau parte din Imperiul de Răsărit sau din Imperiul de Apus.

Adevărata Biserică. Societatea religioasă întemeiată de Iisus Hristos.

Biserica romană. Numele dat Bisericii catolice, pentru că toți credincioșii acestei Biserici sunt supuși autorității Papei, care este Episcopul Romei. Papii care au locuit în Franța, la Avignon, rămâneau episcopi ai Romei.

Biserica greacă schismatică. Această Biserică se numește astfel pentru că nu recunoaște autoritatea Papei. Ea își ia singură titlul de ortodoxă, adică potrivită cu adevărata credință.

Biserica protestantă. Protestanții sunt numiți astfel, pentru că la dieta de la Spira, în 1529, au protestat împotriva tuturor hotărârilor luate acolo în vederea restabilirii unirii. Anglia, Germania, Suedia, Norvegia, Elveția și Olanda sunt țări, în mare parte, protestante.

Primat (lat. „primus", primul). A avea primatul înseamnă a ocupa primul rang, a fi capul.

DEZVOLTARE

(123) I. Articolul al 9-lea al Simbolului.

1° Obiect. Articolul al 9-lea al Simbolului: „Cred în Sfânta Biserică catolică, în Împărtășirea Sfinților", cuprinde două părți: 1° Biserica; 2° Împărtășirea Sfinților. În cele două lecții ce urmează, vom trata despre Biserică, iar în a 19-a despre Împărtășirea Sfinților.

2° Împărțirea acestei lecții. Prima lecție despre Biserică cuprinde o întreită chestiune. Va trebui să dovedim: 1° că Iisus Hristos a întemeiat o Biserică și n-a întemeiat decât una; 2° că numai Biserica catolică posedă semnele adevăratei Biserici, cu excluderea celorlalte Biserici, schismatice și protestante, care se numesc creștine; 3° că este necesar pentru toți oamenii să aparțină adevăratei Biserici. În lecția următoare, vom vorbi despre constituția Bisericii.

(124) II. Întemeierea dumnezeiască a Bisericii.

1° Erori.

Dogma catolică a întemeierii dumnezeiești a Bisericii, așa cum o expunem mai jos, este tăgăduită: a) de grecii schismatici, care admit bine întemeierea unei Biserici infailibile, dar nu și primatul de jurisdicție al Papei; b) de protestanți, care resping cu toții primatul Papei și tăgăduiesc, cei mai mulți, existența unei autorități infailibile, neadmițând altă regulă de credință decât Sfânta Scriptură; c) de protestanții liberali (Harnack, Sabatier, Stapfer...) și de raționaliști, care susțin că nu a intrat în planurile Mântuitorului să întemeieze o Biserică drept societate. După ei, Biserica de astăzi ar fi rodul unei lente evoluții: alegerea, de către primele comunități creștine, a celor mai bătrâni, adică a presbiterilor sau preoților, spre a prezida adunările lor, apoi, mai târziu, instituirea unei autorități pentru a combate ereziile ce se iveau (gnosticismul și montanismul) ar marca primele ei trepte. d) La această din urmă categorie de adversari trebuie să fie alipiți moderniștii (Loisy, Tyrell), care admit, e drept, că Iisus Hristos a întemeiat un început de societate din care ar fi ieșit Biserica, dar care se învoiesc cu protestanții liberali și cu raționaliștii în a tăgădui Domnului nostru gândul și voința de a întemeia o societate religioasă așa cum există astăzi, cu un cap suprem și o autoritate infailibilă.

2° Dogma catolică.

Iisus Hristos a întemeiat o Biserică, adică o societate ierarhică (vezi Nr. 131), alcătuită din două grupuri deosebite: unul care învață și cârmuiește sub autoritatea unui singur cap, unic și infailibil, și altul care este învățat și cârmuit. Această dogmă, care a fost definită mai ales în cele două puncte principale ale sale, primatul și infailibilitatea Papei, de Conciliul Vatican (1870), se sprijină pe o dublă dovadă: una luată din rațiune și una luată din istorie.

A. DOVADĂ LUATĂ DIN RAȚIUNE. Desigur, dacă Hristos a întemeiat o Biserică așa cum o înțelegem noi, numai istoria ne poate învăța aceasta. Totuși, chiar înainte de a întreba istoria și de a-i cere ce a făcut Iisus Hristos, rațiunea ne spune ce trebuia să facă. Dacă se admite — și aceasta este admis de grecii schismatici și de marea majoritate a protestanților — că Iisus Hristos este Dumnezeu, că El a învățat o doctrină religioasă cuprinzând dogme de crezut, precepte de împlinit și rituri de păzit, și că a voit să o facă cunoscută și primită așa cum este, trebuie să credem că El a ales mijlocul de a ajunge la acest scop. Or, păstrarea întreagă a unei doctrine cere o autoritate vie și infailibilă. Este, în adevăr, cu totul evident că Sfânta Scriptură, pe care protestanții o înfățișează drept unica regulă de credință, este un mijloc neîndestulător. Fără îndoială, Sfânta Scriptură cuprinde cuvântul lui Dumnezeu și, prin urmare, un cuvânt infailibil. Dar ce vor face mai întâi cei care nu au destulă învățătură ca să o poată citi? Iar cei ce sunt în stare să o citească și chiar să o

tâlcuiască, pot ei să se laude că îi vor descoperi totdeauna adevăratul sens? De aceea protestanții sunt siliți fie să presupună că Duhul Sfânt luminează conștiința fiecărui individ, ceea ce este o ipoteză cu totul gratuită și contrazisă de fapte, fie să declare că toate tâlcuirile sunt deopotrivă, ceea ce înseamnă a pune minciuna pe același plan cu adevărul. Se poate, așadar, presupune cu temei, chiar sprijinindu-ne numai pe rațiune, că Iisus Hristos n-a ales mijlocul invocat de protestanți, ci că a așezat în fruntea Bisericii Sale o autoritate vie și infailibilă, cu misiunea de a pune doctrina Sa întreagă la îndemâna tuturor.

B. DOVADĂ LUATĂ DIN ISTORIE. Să întrebăm acum istoria. Ceea ce Iisus Hristos trebuia să facă, a făcut oare? Sprijinindu-ne nu pe rațiune, ci pe istorie, vom dovedi: 1. împotriva protestanților, raționaliștilor și moderniștilor, că Iisus Hristos a întemeiat cu adevărat o Biserică ierarhică; și 2. împotriva schismaticilor Bisericii grecești, că El a pus în fruntea acestei Biserici un singur cap și infailibil, adică a dat primatul și infailibilitatea Sfântului Petru și urmașilor lui.

Propoziția întâi.
Iisus Hristos a întemeiat o Biserică ierarhică. Această propoziție se sprijină pe faptele și cuvintele Domnului nostru și pe purtarea Apostolilor: a) pe faptele și cuvintele Domnului nostru. Desigur, Biserica nu s-a născut dintr-o dată; dar nu este mai puțin sigur că Iisus Hristos a lucrat la întemeierea ei, deși prin trepte succesive. 1. Mai întâi i-a pregătit căile, vestind-o și luând ca temă obișnuită a predicilor Sale apropiata

întemeiere a împărăției lui Dumnezeu, care trebuia să se întindă la toate neamurile, asemenea unui grăunte de mușt ar care, din cea mai mică dintre plante, ajunge un copac mare. 2. Apoi, a doua treaptă: Domnul nostru cheamă la Sine ucenici, alege dintre ei doisprezece, pe care îi face apostoli și cărora le făgăduiește puterea de a învăța, de a sfinți și de a cârmui. 3. În sfârșit, ultima treaptă: Iisus își împlinește făgăduința după Învierea Sa. El încredințează Apostolilor misiunea și puterile lor prin aceste cuvinte: „Toată puterea Mi s-a dat în Cer și pe pământ. Mergeți dar și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit; și iată, Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul lumii." (Mat., XXVIII, 19-20). Din aceste fapte și cuvinte rezultă limpede că Iisus Hristos a întemeiat o societate religioasă căreia Apostolii i-au primit sarcina: o societate văzută și nu numai o societate a sufletelor; o societate ierarhică, alcătuită din două grupuri, din două feluri de membri: unii care învață și cârmuiesc, alții care sunt învățați și cârmuiți.

b) Propoziția se sprijină în al doilea rând pe purtarea Apostolilor. Am văzut că Iisus Hristos a întemeiat o Biserică și a încredințat Apostolilor misiunea de a dezvolta lucrarea Sa. Să vedem deci ce au făcut ei. Este de ajuns să deschidem Faptele Apostolilor și Epistolele Sfântului Pavel, pentru a constata îndată că Biserica este întemeiată încă din primul ceas al creștinismului, alcătuind o societate ierarhică, compusă din cele două grupuri despre care am vorbit și în care se intră prin

poarta Botezului. În primul grup, al membrilor învățați, vedem mai întâi iudei — Sfântul Petru convertește cinci mii în primele sale două predici — apoi samarineni, apoi, în mare număr, neamuri sau păgâni risipiți în lumea întreagă. În al doilea grup, Biserica învățătoare, găsim pe Apostoli, care întemeiază pretutindeni comunități religioase, Biserici particulare, pe care le conduc fie ei înșiși, fie prin episcopi și preoți (Fapte, XIV, 22; XX, 17), cărora le arată îndatoririle, precum, de pildă, Sfântul Pavel o face în Epistolele sale către Tit și către Timotei. Astfel, pe vremea Apostolilor, Biserica are organizarea sa. Ea crește repede și are înainte un lung viitor, încât Sfântul Pavel îndrăznește să o asemene deja unui edificiu mare, ale cărui temelii sunt Apostolii, iar piatra din capul unghiului este Iisus Hristos (Efes., II, 20). Iar dacă, de la Apostoli, am trece la urmașii lor, am vedea că Biserica dăinuie mereu și că, în ciuda persecuțiilor, ia chiar dezvoltări însemnate, până când, în cele din urmă, sub domnia lui Constantin cel Mare, este recunoscută în mod oficial.

Propoziția a doua.

Iisus Hristos a pus în fruntea Bisericii Sale un singur cap și infailibil. În propoziția precedentă s-a arătat că Iisus Hristos a întemeiat Biserica Sa pe principiul ierarhiei. Vom dovedi în această nouă propoziție că Biserica este o societate monarhică, în fruntea căreia Hristos a pus un cap suprem și infailibil. Cu alte cuvinte, vom arăta că Iisus Hristos a conferit primatul și infailibilitatea Sfântului Petru și, în persoana lui, urmașilor săi, adică Papilor.

A. PRIMATUL.

a) Iisus Hristos a conferit Sfântului Petru primatul de jurisdicție și nu numai un primat de cinste. Că Sfântul Petru a fost rânduit capul suprem al Bisericii, avem drept dovezi: 1. Cuvintele prin care Domnul nostru i-a făgăduit primatul. Într-o zi, când Sfântul Petru tocmai mărturisise dumnezeirea Învățătorului său, Acesta i-a răspuns prin această făgăduință: „Și Eu îți spun că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui. Și îți voi da cheile împărăției cerurilor. Tot ce vei lega pe pământ va fi legat în ceruri și tot ce vei dezlega pe pământ va fi dezlegat în ceruri." (Mat., XVI, 18-19). Dacă Sfântul Petru trebuie să fie temelia Bisericii, dacă trebuie să primească cheile ei, care sunt însemnul puterii, atunci tocmai primatul îi făgăduiește deja Iisus Hristos; 2. Cuvintele prin care Domnul nostru i-a conferit primatul. După Înviere, Hristos îi spune Sfântului Petru de două ori: „Paște mieii Mei", și a treia oară: „Paște oile Mele." (Ioan, XXI, 15-17). Astfel, Sfântul Petru primește sarcina și puterea de a paște toată turma lui Iisus Hristos, miei și oi: el este, așadar, rânduit păstorul și capul suprem al întregii Biserici; 3. Însuși exercițiul primatului. După Înălțare, Sfântul Petru joacă rolul de cap. El propune alegerea unui alt apostol în locul lui Iuda (Fapte, I, 15, 22). El propovăduiește cel dintâi Evanghelia în ziua Cincizecimii (Fapte, II, 14). Deși Sfântul Iacob era episcop al Ierusalimului, Sfântul Petru este cel care prezidează sinodul ținut în acest oraș (Fapte, XV). Evangheliștii îl numesc totdeauna în primul rând. Sfântul Pavel însuși socotește că trebuie să se înfățișeze înaintea lui ca

înaintea capului său (Gal., II, 18; II, 2). Este deci cu totul evident că Apostolii au recunoscut primatul Sfântului Petru.

b) Episcopii Romei sunt urmașii Sfântului Petru în primat. Acest articol de credință, definit de Conciliul Vatican, sesiunea IV, se sprijină pe un dublu argument: 1. pe natura lucrurilor. Scopul Domnului nostru, stabilind primatul lui Petru, a fost să asigure unitatea și statornicia Bisericii Sale. Or, această țintă neputând înceta odată cu Sfântul Petru, este de la sine înțeles că primatul trebuia să treacă la urmașii săi. Pe de altă parte, fiind istoric sigur că Sfântul Petru și-a așezat scaunul la Roma, urmează că și episcopul Romei trebuie să-i succeadă în primat; 2. pe mărturia istoriei. Dacă cercetăm istoria, vedem că primatul Episcopilor Romei a fost recunoscut: 1) de scriitorii bisericești, precum Sfântul Ignatie (mort în 107), Sfântul Irineu (mort în 202), Tertulian (mort în 215) etc., care declară că episcopul Romei are supremația pentru că este urmașul lui Petru; 2) de concilii. Astfel, Părinții Conciliului de la Calcedon, în 451, trimit o scrisoare Papei Sfântul Leon spre a cere confirmarea decretelor lor. Pe rând, conciliile de la Constantinopol, al 3-lea ținut în 680, al 4-lea în 869, Conciliul de la Florența, în 1439, alcătuit din Părinți greci și latini, proclamă primatul urmașului Sfântului Petru și spun că Iisus Hristos i-a dat, în persoana Sfântului Petru, „putere deplină de a paște, de a conduce și de a guverna întreaga Biserică"; 3) prin obiceiul de a apela la Episcopul Romei spre a pune capăt neînțelegerilor. Astfel, încă din veacul I, Sfântul Clement scrie Bisericii din Corint pentru a

încheia o ceartă, și aceasta pe când Apostolul Sfântul Ioan era încă în viață. Sfântul Atanasie și Sfântul Ioan Gură de Aur apelează la Papă pentru apărarea drepturilor lor. Adesea, chiar episcopii Orientului s-au adresat Episcopului Romei spre a-i cere ocrotire. 4) Istoria mai mărturisește că Papii au avut totdeauna conștiința de a fi urmașii lui Petru în primat și au voit întotdeauna să-și exercite jurisdicția asupra întregii Biserici. Astfel, în veacul al II-lea, papa Victor poruncește episcopilor Asiei, sub pedeapsa excomunicării, să urmeze uzul comun al Bisericii la serbarea Paștilor. În veacul al III-lea, papa Ștefan oprește episcopilor Africii și ai Asiei să reboteze pe cei care fuseseră botezați de eretici.

B. INFALIBILITATEA. Iisus Hristos i-a conferit Sfântului Petru și urmașilor săi privilegiul infalibilității. Privilegiul infalibilității este, într-adevăr, o consecință a primatului. El decurge: a) din misiunea încredințată lui Petru de Domnul nostru. Sfântului Petru i s-a dat sarcina de a paște toată turma (Ioan, XXI, 16), de a-și întări frații în credință (Luca, XXII, 32). În același timp în care îl pune în fruntea Bisericii Sale, Hristos îl asigură că S-a rugat pentru el „ca credința lui să nu se piardă" (Luca, XXII, 32) și că nu are a se teme pentru Biserica a cărei grijă i-o încredințează, căci „porțile iadului nu o vor birui" (Mat., XVI, 18). Astfel de făgăduințe nu s-ar putea împlini dacă acela care trebuie să fie temelia edificiului ar fi în stare să învețe rătăcirea; b) din credința vechimii. Este foarte sigur că infalibilitatea doctrinară a Papei a fost recunoscută în Biserică încă de la început. Astfel, pentru a cita

numai câteva exemple, Sfântul Irineu declară că toate Bisericile trebuie să fie de acord cu aceea a Romei, care singură posedă adevărul integral; Sfântul Ciprian atribuie aceeași prerogativă Bisericii Romei. Sfântul Augustin era nu mai puțin încredințat de infalibilitatea definițiilor Pontifului roman, căci nu șovăie să proclame, într-una din cuvântările sale către popor, că controversa asupra pelagianismului a luat sfârșit, prin faptul că papa Sfântul Inocențiu I își rostise judecata.

Putem, așadar, conchide, sprijinindu-ne pe rațiune și pe istorie, că Iisus Hristos a întemeiat cu adevărat o Biserică și că această Biserică este o societate ierarhică, în fruntea căreia El a pus un cap unic și infailibil.

(125) III. Iisus Hristos n-a întemeiat decât o singură Biserică.

Dacă este sigur că Iisus Hristos a întemeiat o Biserică, nu este mai puțin evident că n-a întemeiat decât una singură, având în vedere scopul pe care îl urmărea. Hristos aduce lumii o doctrină nouă, adevăruri dumnezeiești: vestește împărăția lui Dumnezeu și voiește ca Evanghelia Sa să fie propovăduită la toată făptura. Și, deoarece nu poate duce personal învățătura Sa la toate popoarele universului, deoarece trebuie să se mărginească la cetățile cele mai însemnate ale Iudeei, El dă Apostolilor Săi și urmașilor lor misiunea de a-I ține locul și de

a împlini, de-a lungul veacurilor, lucrarea pe care El Însuși nu o poate îndeplini. Dar este de la sine înțeles că doctrina Sa trebuie să fie propovăduită pretutindeni în întregimea ei și așa cum a învățat-o El. Multe dintre cuvintele Sale exprimă, de altfel, voința Sa expresă în această privință. El voiește „o singură turmă și un singur păstor." (Ioan, X, 16). Biserica pe care o întemeiază trebuie să fie una până la sfârșitul veacurilor.

Or, în vremea noastră ne aflăm în fața mai multor Biserici care se numesc creștine, care recunosc același întemeietor și care pretind, fiecare, că este adevărata Biserică întemeiată de Hristos. Pe de altă parte, aceste Biserici au doctrine în parte deosebite; ele nu vin deci toate de la El, fiindcă El n-a învățat decât o singură doctrină. Întrebarea care se pune este, prin urmare, de a ști care este cea adevărată.

(126) IV. Notele sau semnele adevăratei Biserici.

Biserica catolică, Biserica schismatică sau ortodoxă, Biserica protestantă pretind toate trei a fi Biserica întemeiată de Iisus Hristos. Care sunt notele, semnele, sau, dacă voim, semnele exterioare și văzute, care îngăduie a deosebi adevărata Biserică a lui Hristos? La rigoare, am putea răspunde că dovada este deja făcută și că Biserica întemeiată de Iisus Hristos este, fără nici o îndoială, aceea care recunoaște primatul și infalibilitatea lui Petru și a urmașilor săi. Și, cum Biserica romană este singura care admite acest primat, un primat de jurisdicție și nu

numai un primat de cinste, cum ar voi schismaticii, numai ea poate fi Biserica lui Hristos. Deși primatul Papei este semnul cel mai bun și, singur, îndestulător, vom trece totuși în revistă cele patru note arătate de Conciliul de la Niceea-Constantinopol: „Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam". Vom vedea, după cuvintele Domnului nostru, cum aceste patru note sunt, într-adevăr, semne descoperitoare ale adevăratei Biserici.

1° Unitatea.

Hristos a declarat-o. El voiește „o singură turmă și un singur păstor". Sfântul Pavel voiește ca creștinii să aibă o aceeași cugetare, un același suflet, un același simțământ (Filip., II, 2; Rom., XII, 16), căci „nu este decât un Domn, o credință, un botez" (Efes., IV, 5). Adevărata Biserică trebuie deci să aibă: a) unitatea cârmuirii. Trebuie ca păstorul suprem să fie unul singur, pentru ca să nu fie dezbinare în turmă; b) unitatea credinței. Trebuie ca toți credincioșii care aparțin adevăratei Biserici să aibă aceeași credință.

2° Sfințenia.

Biserica, având ca misiune sfințirea oamenilor și călăuzirea lor spre mântuire, este de la sine înțeles că trebuie să fie sfântă: a) în doctrina sa, în cultul său și în morala sa și b) în membrii săi. Trebuie chiar ca între aceștia — și aceasta trebuie să fie mai ales caracteristica Bisericii lui Iisus Hristos — să se găsească unii care să aibă o sfințenie eminentă și virtuți eroice. Căci, dacă este adevărat că Iisus Hristos n-a impus tuturor perfecțiunea creștină ca obligație, nu este mai puțin adevărat

că El a recomandat-o sufletelor de elită: „Fiți dar desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este." (Mat., V, 48).

3° Catolicitatea.
„Mergeți în toată lumea, spune Iisus Hristos Apostolilor Săi, și propovăduiți la toată făptura" (Marcu, XVI, 15). Și nu numai că Iisus Hristos dă Apostolilor și urmașilor lor misiunea de a propovădui Evanghelia în toată lumea, dar El prezice că așa va fi. El le spune, într-adevăr, Apostolilor, înainte de Înălțarea Sa: „Veți fi martorii Mei în Ierusalim, în toată Iudeea, în Samaria și până la marginile pământului" (Fapte, I, 8). Dar dacă Biserica lui Hristos trebuie să se întindă la toată lumea, orice Biserică națională, care nu cuprinde decât supuși ai aceleiași țări, nu poate fi această Biserică. Tot astfel, catolicitatea implică unitatea, căci, dacă Biserica n-ar fi una, nu am avea înaintea noastră o Biserică universală, ci o colecție de societăți mai mult sau mai puțin numeroase și mai mult sau mai puțin deosebite.

Trebuie de asemenea a se nota că universalitatea despre care este vorba nu este o universalitate absolută, ci o universalitate morală, care există din moment ce Biserica este răspândită în cea mai mare parte a lumii.

4° Apostolicitatea.
Adevărata Biserică trebuie să fie apostolică: a) în păstorii săi. Cârmuitorii care o conduc astăzi trebuie să fie urmașii legitimi ai Apostolilor. Trebuie ca, de la Papa care domnește astăzi și de la Episcopi, să se poată reface verigile unui lanț neîntrerupt

până la Sfântul Petru și la Colegiul Apostolilor; b) în doctrina sa. Aceasta trebuie să fie astăzi aceeași cu aceea care a fost propovăduită de Apostoli. Trebuie ca articolele de credință care alcătuiesc dogma Bisericii din veacul al XX-lea să se regăsească — nu, desigur, exprimate în aceiași termeni, nici definite de la început în Biserica primitivă — dar să fie cuprinse în ea cel puțin în germene; trebuie ca dezvoltarea pe care a luat-o doctrina propovăduită de Hristos și de Apostoli să fie o dezvoltare firească și nu în afara legilor normale ale creșterii, după cum, în pruncul din leagăn, se pot afla deja însușirile omului la vârsta matură.

(127) V. Biserica Catolică romană posedă aceste patru note.

1° Unitatea.

Biserica romană este una: a) în capul său. Toți credincioșii ei recunosc același cap, care este Papa. Ei cred că Papa este urmașul Sfântului Petru în primat și că Episcopii în comuniune cu el sunt urmașii Apostolilor; b) în credința sa. Din unitatea cârmuirii decurge în mod necesar unitatea credinței, deoarece toți catolicii au îndatorirea strictă de a asculta de autoritatea infailibilă care îi învață. Toți mărturisesc, deci, aceeași credință, primesc aceleași sacramente și practică același cult.

2° Sfinţenia.

Biserica romană este sfântă: a) în doctrina sa. Nu numai că cere tuturor fiilor săi să păzească poruncile lui Dumnezeu, să primească sacramentele şi să practice mortificarea, dar îi împinge la o desăvârşire mai mare, propunându-le sfaturile evanghelice; b) în membrii săi. A fost întotdeauna, în Biserica catolică, un număr însemnat de fii ai ei care s-au deosebit prin virtuţi eroice. Desigur, în Biserică, ca în orice societate, neghina este amestecată cu grâul cel bun. Au fost întotdeauna şi vor fi întotdeauna catolici răi şi păcătoşi, dar aceasta nu dovedeşte nimic împotriva excelenţei doctrinei, căci slăbiciunile şi greşelile vin de la indivizi şi nu de la doctrină, ale cărei învăţături sunt călcate în picioare în loc de a fi urmate. În plus, scandalurile unor catolici nu trebuie să mire, după prezicerea Domnului nostru, Care a declarat că „este cu neputinţă să nu vină sminteli" (Luca, XVII, 1), şi după cuvintele Sfântului Pavel: „Se vor ridica, chiar dintre voi, oameni care vor învăţa doctrine strâmbe ca să tragă pe ucenici după ei." (Fapte, XX, 30).

3° Catolicitatea.

Biserica romană are universalitatea morală: ea se întinde asupra celei mai mari părţi a lumii, iar numărul adepţilor ei întrece cu mult cifra respectivă a celorlalte societăţi creştine. Ea este mai ales catolică pentru că, prin principiul ei, se adresează tuturor şi a fost întemeiată pentru toţi. Catolică era deja în germene în ziua Cincizecimii, când Sfântul Petru a convertit trei mii de persoane. Catolică este încă, pentru că nu

este Biserica vreunei naționalități, nici a vreunei rase, pentru că știe să se potrivească diferitelor popoare fără a scădea vreodată ceva din doctrina sa, astfel încât un catolic francez nu se deosebește întru nimic de un catolic englez ori rus, negru ori chinez.

4° Apostolicitatea.
Biserica romană este apostolică: a) în păstorii săi. Numai ea poate urca de la Papa de astăzi, Pius al XI-lea (al 262-lea Papă), până la Sfântul Petru. De asemenea, s-ar putea dovedi prin istoria Bisericii și a conciliilor că trupul învățător de astăzi, adică totalitatea Episcopilor în comuniune cu Papa, sunt urmașii legitimi ai Apostolilor. Noile scaune episcopale, create pe măsura trebuințelor Bisericii, au fost întotdeauna create prin autoritatea și în dependență de Scaunul Sfânt; b) în doctrina sa. Apostolicitatea doctrinei este o consecință a apostolicității păstorilor. Dacă nu a fost întrerupere în șirul cârmuitorilor Bisericii, adică al trupului învățător, este tot temeiul să credem că doctrina apostolică ne-a fost transmisă întreagă.

Suntem, așadar, îndreptățiți să conchidem că Biserica romană posedă cele patru semne ale adevăratei Biserici, arătate de Simbolul Apostolilor și de cel de la Constantinopol.

(128) VI. Biserica greacă nu are semnele adevăratei Biserici.

Biserica catolică având semnele adevăratei Biserici, urmează că celelalte două Biserici, Biserica greacă schismatică și Biserica protestantă, nu le pot avea, fiindcă sunt în dezacord cu ea. Dacă dovedim aici că ele nu au semnele adevăratei Biserici, nu urmărim, așadar, alt scop decât a face o simplă contraprobare. Biserica greacă nu are:

1° Unitatea.
Ea nu este una: a) nici în capul său. Bisericile Rusiei, Greciei și României sunt toate autonome și recunosc mai mult sau mai puțin autoritatea capului statului; b) nici în credința sa. Biserica greacă este împărțită, într-adevăr, într-un anumit număr de secte: nestorieni, monofiziți, monotelți etc. În timp ce rușii cred, de pildă, în validitatea Botezului prin turnare și stropire, grecii nu admit decât Botezul prin afundare.

2° Sfințenia. Biserica greacă nu o are, cel puțin în întemeietorii săi, care n-au fost decât niște ambițioși. Este adevărat că a păstrat sacramentele, adică toate mijloacele sfințirii; dar este departe de a produce virtuțile eroice pe care le putem admira atât de des în Biserica catolică.

3° Catolicitatea. Biserica greacă nu pare să aibă nici o grijă de cuvântul Mântuitorului: „Învățați toate neamurile", și rămâne

mărginită într-o parte a Europei, unde soarta ei pare legată de aceea a prinților.

4° Apostolicitatea. Biserica greacă are, fără îndoială, apostolicitatea prin originile sale; are, ca și religia catolică, adevărați preoți și adevărați episcopi, dar nu urcă la Apostoli prin doctrina sa, nici prin capii săi de astăzi, care s-au desprins de autoritatea legitimă a Romei.

(129) VII. Protestantismul nu are semnele adevăratei Biserici.

Protestantismul, care datează din veacul al XVI-lea, cuprinde astăzi un anumit număr de secte, dintre care cele trei principale sunt: luteranismul, calvinismul și anglicanismul.

Oricare i-ar fi forma, protestantismul nu poate pretinde la cele patru note ale adevăratei Biserici.

1° Unitatea.
Protestantismul nu este unul: a) nici în capul său. Acesta, nefiind nimic altceva decât capul statului, protestantismul numără, așadar, tot atâția capi câte națiuni; b) nici în credința sa: și aceasta este o consecință necesară a principiului său urâcios al liberului examen, care îngăduie adepților săi să

tâlcuiască Sfânta Scriptură după propriul lor înțeles. De aceea istoria și experiența zilnică ne arată protestantismul împărțit într-o mulțime de secte religioase care se deosebesc unele de altele în punctele cele mai esențiale ale doctrinei, precum prezența reală a trupului Domnului nostru în Euharistie, admisă de unii, lepădată de alții. Mai mult, departe de a avea aceeași credință și același simbol, aceste secte se luptă între ele.

2° Sfințenia.
Ceea ce am spus despre Biserica greacă se potrivește tot atât de bine și Bisericii protestante. Ea nu poate să ne arate martirii săi, fecioarele sale și anahoreții săi; și ar fi o ironie să ni-i înfățișeze pe întemeietorii săi, Luther, Calvin și mai ales Henric al VIII-lea, drept modele de virtute.

3° Catolicitatea.
Protestantismul poate trimite misionari în toate țările, dar ce valoare poate avea catolicitatea, dacă nu are unitatea drept temelie și dacă slujitorii nu învață pretutindeni aceeași doctrină?

4° Apostolicitatea.
Nimeni nu era luteran înainte de Luther, calvinist înainte de Calvin, nici anglican înainte de Henric al VIII-lea. Și cum ar putea Luther, Calvin și Henric al VIII-lea, rege desfrânat și sângeros, să-și tragă misiunea de la Apostoli?

Biserica protestantă nu are, așadar, după cum nici Biserica greacă, semnele adevăratei Biserici.

(130) VIII. Necesitatea de a face parte din Biserică. „În afara Bisericii nu este mântuire."

Biserica catolică, care este adevărata Biserică, trebuie oare privită ca o societate obligatorie, căreia este cu totul necesar să-i aparții pentru a-ți dobândi mântuirea? Cum trebuie înțeles acest axiomat obișnuit: „În afara Bisericii nu este mântuire"?

Pentru a rezolva această chestiune, se cuvine a deosebi două lucruri în Biserică: a) trupul, adică această organizație socială, văzută, căreia îi aparține orice persoană botezată, care nu este nici despărțită de bunăvoie de Biserică, nici excomunicată; și b) sufletul, adică harul sfințitor care ne face să avem împărtășire la viața lui Hristos.

1° Nu aparțin, așadar, trupului Bisericii: a) necredincioșii: iudei, mahomedani, idolatri, care nu au primit Botezul; b) ereticii, care mărturisesc o doctrină declarată eretică de Biserică; c) schismaticii, care nu se supun autorității Papei; d) apostații, care își leapădă botezul și trec la o altă religie; e) excomunicații denunțați, adică aceia cu care orice legătură este oprită, dar nu și excomunicații tolerați.

2° Nu aparțin sufletului Bisericii: toți păcătoșii. Harul sfințitor este unicul mijloc de mântuire. Prin urmare, toți cei ce nu îl

au pot, în zadar, să aparțină trupului Bisericii: ei nu sunt ai sufletului ei și nu se pot mântui.

Axioma: „ÎN AFARA BISERICII NU ESTE MÂNTUIRE" nu trebuie, deci, tălmăcită în sensul ei strict, ci trebuie înțeleasă în acest sens: că nu există mântuire pentru cei care sunt în rătăcire voită și vinovată, pentru cei care, știind că Biserica catolică este adevărata Biserică, refuză să intre în ea, să primească credințele ei și să împlinească poruncile ei. Dimpotrivă, cei care sunt în rătăcire neînvinsă, necredincioși, eretici, schismatici etc., care își țin religia cu bună-credință și se silesc să placă lui Dumnezeu după luminile conștiinței lor, pot aparține sufletului Bisericii, chiar dacă nu fac parte din trupul ei, cel puțin în chip exterior și explicit. Ei se pot, așadar, mântui, căci Dumnezeu îi va judeca după ceea ce au cunoscut și împlinit, nu după ceea ce au ignorat din lege.

Concluzie practică.

1° Este o mare cinste pentru noi și un mare avantaj a fi catolici și trebuie să fim gata la toate, la persecuție, chiar la moarte, mai degrabă decât să renunțăm la Iisus Hristos și la Biserica Sa.

2° Dacă avem bine înțelegerea fericirii noastre, trebuie să o dorim și altora. Să ne rugăm pentru cei care nu aparțin Bisericii catolice și să ne arătăm darnici pentru operele

Răspândirii credinței și ale Sfintei Copilării, care au ca scop a trimite misionari să ducă lumina între neamurile necredincioase.

LECTURI.

1° A se citi Sfântul Matei, cap. XVI. Iisus Hristos dă Sfântului Petru cheile împărăției cerurilor.

2° O doamnă călătorea împreună cu doi slujitori protestanți, care au început să vorbească împotriva religiei catolice, glumind mult pe seama mai multor obiceiuri ale ei și lăudând reforma pe care o făcuse Luther. Doamna, care până atunci păstrase tăcerea, le spuse râzând: „Trebuie să mărturisim, domnilor, că ați făcut o admirabilă reformă: ați scos postul mare, liturghia, spovada, purgatoriul; scoateți încă iadul și voi fi de partea voastră." Ei nu răspunseră un cuvânt și nu mai vorbiră despre religie. (Buletinul Sfântului Francisc de Sales.)

CHESTIONAR.

1° Care este obiectul articolului al 9-lea al Simbolului? Care este obiectul acestei lecții?
2° Care sunt erorile privitoare la întemeierea Bisericii?

Enunțați dogma catolică. Pe ce se sprijină ea? Dezvoltați dovada luată din rațiune. Ce dovadă se ia din istorie? Dovediți că Iisus Hristos a întemeiat o Biserică ierarhică. Dovediți că Iisus Hristos a pus în fruntea Bisericii Sale un cap unic. Cum dovediți că Iisus Hristos a conferit primatul Sfântului Petru și urmașilor săi? Cum se poate stabili că Iisus Hristos a conferit Sfântului Petru și urmașilor săi privilegiul infalibilității?

3° A întemeiat Iisus Hristos mai multe Biserici? Pe ce ne sprijinim ca să spunem că n-a întemeiat decât una?

4° Care sunt Bisericile care se numesc creștine? Care sunt semnele adevăratei Biserici? Care sunt cele indicate de Simbolul de la Constantinopol? Ce înțelegeți prin unitate, sfințenie, catolicitate și apostolicitate?

5° Are Biserica romană unitatea? sfințenia? catolicitatea? apostolicitatea?

6° Dovediți că Biserica greacă nu are semnele adevăratei Biserici.

7° Are protestantismul semnele adevăratei Biserici?

8° Este Biserica catolică o societate căreia trebuie neapărat să-i aparții pentru a-ți dobândi mântuirea? Ce înțelegeți prin trupul Bisericii? Ce este sufletul ei? Care sunt aceia care nu aparțin trupului Bisericii? Și aceia care nu aparțin sufletului ei? Cum trebuie tălmăcită axioma obișnuită: În afara Bisericii nu este mântuire?

TEME SCRISE.

1° Era Biserica catolică aceeași pe vremea Apostolilor ca și acum? 2° Spuneți de ce adevărata religie trebuie să fie una, sfântă, catolică și apostolică. Pentru ce recunoaștem Biserica după aceste semne mai degrabă decât după altele? 3° Dacă ar trebui să alegeți, ați prefera situația unui catolic în stare de păcat de moarte celei a unui necredincios, a unui eretic sau a unui schismatic? Unde ați avea mai multă nădejde de mântuire?

Lecția a XVIII-a
Constituția Bisericii.

1° Ierarhia.

a. Biserica învățătoare: Papi, Episcopi

b. Biserica învățată: Credincioși.

2° Puterile.

A) Ale Bisericii în general

Doctrinară: infalibilitatea

Existența

Subiectul

Modul de exercitare

Obiectul

de ordin: existența, subiectul, obiectul

de guvernare: existența, subiectul, obiectul

B) Ale Papei

Doctrinară: infalibilitatea

Obiectul
Modul de exercitare
De guvernare
Obiectul
Modul de exercitare
C) Ale Episcopilor
doctrinară
de guvernare

3° Drepturile Bisericii.
a) a învăța,
b) a recruta slujitori,
c) a administra sacramente,
d) a întemeia Ordine călugărești,
e) a poseda bunuri.

4° Relația cu Statul.

(131) Termeni.

Ierarhie (din grecescul „ieros", sacru, și „arché", poruncire). Acest cuvânt desemnează diferitele trepte de rang și de putere în Biserică. În Biserică este o dublă ierarhie, și anume: a) ierarhia de ordin (vezi Lecția „Despre Sacramentul Preoției") și b) ierarhia de jurisdicție (v. Nr. 133).

Papă (din grecescul „papas", părinte). După însăși etimologia cuvântului, papa este părintele și capul Bisericii catolice.

NUMELE SALE. a) Vicar (cel care înlocuiește) al lui Iisus Hristos; b) urmașul Sfântului Petru; c) Sfântul Părinte; d) Suveranul Pontif, cel dintâi dintre Pontifi (Episcopi), acela care poruncește celorlalți; e) Păstorul suprem, acela care are grija întregii Biserici, precum păstorul are grija turmei sale.

EX CATHEDRA. Această expresie înseamnă: de la înălțimea catedrei. Catedra desemnează calitatea, funcția de învățător și de cap. A vorbi ex cathedra înseamnă, așadar, a vorbi ca șef al Bisericii universale.

Cardinali. Prelați ai Bisericii, care sunt ajutoarele și ca niște miniștri ai Papei. Numărul lor, care a variat după epoci, este astăzi de șaptezeci, dintre care șapte în prezent pentru Franța. Totalitatea cardinalilor alcătuiește „Sacrul Colegiu", care are ca misiune să aleagă pe Papă într-o adunare numită „Conclav".

Conclav (din latinescul „cum", cu, și „clavis", cheie).
Etimologic, acest cuvânt înseamnă că cardinalii nu pot ieși din palat, nici să comunice cu exteriorul înainte ca alegerea să fie făcută. În veacul al XVI-lea, guvernele catolice și-au arogat un pretins drept de veto sau de exclusivă. Austria s-a slujit de el împotriva cardinalului Rampolla la conclavul care l-a ales pe Pius al X-lea în 1903. Acesta, puțin timp după alegerea sa, l-a desființat.

Conciliu ecumenic. Conciliu la care sunt chemați toți Episcopii catolici și pe care Papa îl prezidează în persoană sau prin legații săi.

Au fost, până în zilele noastre, 19 concilii ecumenice: primul în 325, la Niceea; al 18-lea la Trento, în 1545-1563; și al 19-lea la Vatican, în 1870, în care s-a definit infalibilitatea papei.

Membrii conciliilor ecumenice sunt: a) Episcopii, chiar dacă nu au fost consacrați; b) titularii (in partibus infidelium); c) vicarii apostolici. Cel puțin au fost admiși la Conciliul Vatican, fără a se fi tranșat chestiunea de drept; d) Cardinalii, chiar nefiind episcopi; e) Generalii Ordinelor călugărești; f) Abații care se bucură de o jurisdicție cvasi-episcopală.

Conciliu provincial. Acela la care participă sau cel puțin sunt chemați toți Episcopii aceleiași provincii.

Conciliu național. Acela care reunește pe toți Episcopii unei aceleiași națiuni.

Episcop (din grecescul „episcopos", supraveghetor). Dregător al Bisericii care are plinătatea preoției și care conduce o dieceză. Episcop in partibus (infidelium). Acela care este ridicat la un scaun episcopal aflat în țările necredincioase, fără a locui acolo.

Arhiepiscop sau Mitropolit. Acela care are scaunul în capitala unei provincii și are sufragani. Ex.: arhiepiscopul de Cambrai

are ca sufragani pe episcopii de Arras și de Lille. Biserica unui arhiepiscop se numește mitropolă; aceea a unui episcop, catedrală.

Paroh (din latinescul „cura", grijă). Preot căruia Episcopul i-a încredințat paza, grija unei parohii.

Credincios (din lat. „fidelis", „fides", credință). Acela care are adevărata credință, care aparține Bisericii catolice.

DEZVOLTARE

(132) I. Constituția Bisericii.

În lecția precedentă s-a stabilit că Biserica întemeiată de Iisus Hristos este o societate ierarhică, pusă sub autoritatea unui cap unic și infailibil, și că Biserica catolică, fiind singura care poate revendica aceste titluri, este adevărata Biserică instituită de Hristos. Este vorba acum de a-i studia constituția mai în amănunt. Vom cerceta deci: 1° care este ierarhia Bisericii; 2° care sunt puterile cu care Biserica, în general, a fost învestită; care sunt, în particular, puterile Papei și ale Episcopilor; 3° care sunt drepturile Bisericii și 4° care trebuie să fie relațiile ei cu Statul.

(133)II. Ierarhia Bisericii.

Am văzut că Iisus Hristos a întemeiat Biserica Sa pe principiul ierarhiei (Nr. 124). Biserica nu este, aşadar, o societate în care toţi membrii sunt egali. Ea cuprinde, am spus, două grupuri deosebite: Biserica învăţătoare şi Biserica învăţată.

1° Biserica învăţătoare.
a) În fruntea Bisericii învăţătoare se află Papa, care este capul ei suprem şi are plinătatea puterilor date de Iisus Hristos Bisericii Sale (v. Nr. 135). b) Sub Papă, şi supuşi jurisdicţiei lui, sunt episcopii care, ca şi el, se bucură de plinătatea preoţiei, dar ale căror puteri de învăţătură şi de cârmuire sunt mărginite la diecezele lor respective (v. Nr. 136).

La baza ierarhiei găsim preoţii, care au misiunea de a învăţa şi de a administra sacramentele, afară de cele ale Mirungerii şi ale Preoţiei, care sunt în chip deosebit rezervate Episcopului. Cei care îşi exercită slujirea într-o circumscripţie numită parohie şi care poartă titlul de parohi îşi ţin toate puterile de la episcopul diecezei. Ei nu sunt, deci, păstori în acelaşi titlu ca Episcopul; nu pot face legi pentru parohiile lor; trebuie să se mărginească la a aplica pe acelea care au fost date de Papă şi de episcopul diecezei; cu alte cuvinte, puterile lor nu le aparţin de drept, ci în virtutea delegaţiei episcopale.

2° Biserica învățată.
Credincioșii alcătuiesc ceea ce se numește Biserica învățată. Ei nu au nici o parte la autoritatea bisericească; sunt învățați, cârmuiți și sfințiți de păstorii lor. Totuși, ei pot, mai ales în vremea noastră, să-i sprijine puternic, ajutându-i să împartă copiilor învățătura creștină, susținându-i cu mijloacele lor și apărându-i împotriva atacurilor și a silniciilor necredinței. (v. Nr. 206 și 255).

(134) III. Puterile Bisericii în general.

Puterile Bisericii decurg în chip firesc din scopul pe care îl urmărește. Întemeind Biserica Sa, Hristos i-a încredințat misiunea de a propovădui doctrina Sa și de a conduce sufletele la mântuire. Pentru a atinge acest scop, ea trebuie deci să se bucure de o întreită putere: 1° puterea doctrinară, pentru a învăța adevărata credință; 2° puterea de ordin sau de slujire, pentru a administra sacramentele; și 3° puterea de cârmuire, pentru a-i obliga pe credincioși la tot ceea ce ea judecă necesar sau folositor binelui lor sufletesc.

Deoarece chestiunea puterii de slujire își are locul la sacramentul Preoției, nu vom vorbi aici decât despre puterea doctrinară și despre puterea de cârmuire.

1° Puterea doctrinară. Infailibilitatea Bisericii. Iisus Hristos a conferit puterea doctrinară Apostolilor Săi când i-a însărcinat

„să învețe toate neamurile". Această putere cuprinde infailibilitatea. Vom stabili deci existența infailibilității Bisericii, privită nu numai în capul ei, ci în întregul trupului ei învățător; apoi vom determina subiectul, modul de exercitare și obiectul.

A. EXISTENȚA INFALIBILITĂȚII. Infailibilitatea Bisericii reiese din făgăduințele Domnului nostru. Hristos a făgăduit, într-adevăr, Apostolilor și urmașilor lor: 1) „să fie cu ei până la sfârșitul veacurilor." (Mat., XXVIII, 20); 2) să le trimită Mângâietorul, pe Duhul Sfânt, Care trebuie „să-i învețe toate" (Ioan, XIV, 26); și 3) să le dea biruință asupra vrăjmașilor, asigurându-i că „porțile iadului nu o vor birui." (Biserica). Astfel de cuvinte arată bine că privilegiul infailibilității este dat întregului trup învățător; căci dacă Biserica ar putea greși, nu s-ar mai putea spune că Iisus este cu ea, nici că Duhul Sfânt îi dă ajutorul Său, nici că vrăjmașii Bisericii, adică aceia care învață rătăcirea, nu biruiesc.

B. SUBIECTUL. Subiectul infailibilității, adică aceia cărora Iisus Hristos le-a dat puterea de a învăța și cărora le-a făgăduit infailibilitatea, sunt: a) Papa (v. Nr. 124 și 135) și b) episcopii în comuniune cu Papa (v. Nr. 136).

C. MODUL DE EXERCITARE. Biserica își poate exercita puterea infailibilă de a învăța în felurite chipuri: a) prin conciliile ei generale. Conciliul general, la care sunt chemați toți episcopii, reprezintă trupul învățător al Bisericii: el este deci infailibil. Pentru ca decretele lui să fie legitime, trebuie ca

ele să fie sancționate fie de Papă însuși, fie de legații lui, atunci când aceștia au primit puterea de a face aceasta; b) prin acordul unanim al episcopilor răspândiți în toată lumea și uniți cu Papa. Nu este nevoie ca episcopii să se adune în conciliu general pentru a fi infailibili. Chiar răspândiți, ei alcătuiesc trupul învățător al Bisericii și nu se bucură mai puțin de infailibilitate. Consimțământul unanim al Bisericii a fost întotdeauna recunoscut ca o dovadă a adevărului doctrinei, și Sfântul Vincențiu de Lerins a putut așeza această regulă: „Ceea ce a fost crezut pretutindeni, totdeauna și de către toți, este cu adevărat și propriu-zis catolic"; c) prin Papa singur, vorbind ex cathedra. Vom trata mai jos, în chip deosebit, despre infailibilitatea Papei (v. Nr. 135).

D. OBIECTUL. Obiectul infailibilității se deduce din scopul pe care Biserica îl urmărește în învățătura sa. Sfârșitul Bisericii este de a învăța adevărurile care privesc mântuirea. Tot ceea ce ține de aceasta, fie în mod direct, fie în mod indirect, alcătuiește, așadar, obiectul infailibilității. a) Obiectul direct: toate adevărurile, în chip explicit sau implicit revelate de Dumnezeu și care se află în cele două depozite ale Revelației: Sfânta Scriptură și Tradiția. b) Obiectul indirect: toate adevărurile care, fără a fi revelate, sunt într-un asemenea raport cu adevărurile revelate încât sunt de neapărată trebuință pentru păstrarea întreagă a depozitului credinței; astfel, nu se poate tăgădui spiritualitatea sufletului fără a ruina, în același timp, dogma nemuririi. Trebuie a se cuprinde în obiectul indirect al infailibilității: 1) concluziile teologice (Nr. 16); 2)

faptele dogmatice (Nr. 16); 3) decretele privitoare la cultul dumnezeiesc și la disciplină, când sunt făcute obligatorii pentru toată Biserica; 4) hotărârile care aprobă constituțiile unui ordin religios; 5) aprobarea breviarului: ceea ce înseamnă că el nu cuprinde nimic împotriva credinței sau a moravurilor, dar nu că ar fi lipsit de orice greșeală istorică; 6) canonizarea sfinților; totuși, această propoziție, deși este părerea comună a teologilor, nu este de credință. Biserica nu este infailibilă în beatificare.

2° Puterea de cârmuire.

A. EXISTENȚA. Puterea de cârmuire, adică puterea de a face legi (puterea legislativă), de a judeca faptele (puterea judecătorească) și de a le aplica sancțiuni (puterea penală sau coercitivă), decurge: a) din cuvintele Domnului nostru: „Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, și cel ce vă nesocotește pe voi, pe Mine Mă nesocotește" (Luca, X, 16); „Cel ce nu ascultă de Biserică să fie socotit ca un păgân și ca un vameș." (Mat., XVIII, 17).

b) Existența puterii de cârmuire este, în plus, adeverită de practica Bisericii. Apostolii au exercitat această întreită putere: 1) puterea legislativă. La conciliul din Ierusalim, ei poruncesc noilor convertiți „să se ferească de cele jertfite idolilor, de sânge, de ceea ce este sugrumat și de desfrânare." (Fapte, XV, 29). Sfântul Pavel îi laudă pe corinteni că ascultă de rânduielile sale (I Cor., XI, 2); 2) puterea judecătorească. Sfântul Pavel îl dă satanei pe „Imeneu și Alexandru, ca să se învețe să nu mai

hulească" (I Tim., I, 20); 3) puterea penală. Sfântul Pavel scrie corintenilor: „De aceea vă scriu acestea fiind departe de voi, ca, venind, să nu fiu silit să folosesc asprimea, după puterea pe care Domnul mi-a dat-o spre zidire, și nu spre dărâmare." (II Cor., XIII, 10). După Apostoli, Biserica, în toate timpurile, a exercitat puterea de cârmuire. Ea a făcut legi cu voința expresă de a-i obliga pe credincioși. A rostit sentințe judecătorești împotriva ereticilor și a răzvrătiților. Le-a aplicat pedepse, fie duhovnicești, precum excomunicarea, suspendarea și interdictul, fie trupești, precum penitențele impuse păcătoșilor publici, precum lipsirea clericilor înălțați de beneficiile și de slujbele lor.

B. SUBIECTUL. Aceia cărora Iisus Hristos le-a dat puterea de cârmuire sunt aceiași cărora le-a încredințat misiunea de a învăța, adică Papa și episcopii.

C. OBIECTUL. Biserica, urmărind un sfârșit supranatural, are puterea de a porunci tot ceea ce poate sluji la asigurarea acestui sfârșit și de a opri tot ceea ce îl poate împiedica. Prin urmare, intră în dreptul ei nu numai să facă legi spre a explica sau a tâlcui legea naturală și legile dumnezeiești, ci chiar să intervină în viața socială a membrilor ei, spre a le da o îndrumare.

(135) IV. Puterile Papei.

Am dovedit că Iisus Hristos a rânduit în fruntea Bisericii Sale un cap suprem, pe Sfântul Petru, că episcopul Romei, adică Papa, este urmașul Sfântului Petru în primat (Nr. 124) și că, prin aceasta, el are plinătatea puterilor date de Iisus Hristos Bisericii Sale (Nr. 133). Nu mai rămâne aici decât să determinăm obiectul lor și modul de exercitare.

1° Puterea doctrinară.

A. OBIECTUL. Papa este infailibil, am spus; dar asupra căror chestiuni este el infailibil? După Conciliul Vatican, Papa este infailibil în toate chestiunile care privesc credința sau moravurile. Astfel, dogma și morala sunt tot obiectul infailibilității; dar se cuvine a adăuga că, în chestiunile fie ale cultului, fie ale disciplinei, care sunt într-o strânsă legătură cu credința și moravurile, Papa este, de asemenea, infailibil, dacă dă decrete pe care voiește să le facă obligatorii pentru toată Biserica. După cum se vede, infailibilitatea are un obiect bine hotărnicit. În afara acestui obiect, de pildă pe tărâmul științelor omenești, Papa este, ca orice om, supus greșelii. Infailibilitatea nu este, așadar, o putere arbitrară și ridicolă, împotriva căreia ar fi de răzvrătit.

Observații. 1) Nu numai că infailibilitatea are un obiect hotărnicit, dar ea cere și anumite condiții. „Papa, spune

Conciliul Vatican, este infailibil când vorbește ex cathedra, adică atunci când, împlinind slujba de păstor și învățător al tuturor creștinilor, definește că o doctrină despre credință sau despre moravuri trebuie crezută de Biserica universală." De unde urmează că, pentru a se bucura de privilegiul infailibilității, Papa trebuie: 1) să vorbească drept doctor universal, drept cap suprem al Bisericii; 2) să definească, adică să hotărască în chip definitiv o chestiune până atunci controversată sau nu; 3) să definească cu intenția de a obliga toată Biserica; lucru pe care Papa îl arată prin anatematizarea celor care refuză să primească adevărul definit.

2. Infailibilitatea își are principiul în asistența pe care Domnul nostru a făgăduit-o Sfântului Petru și urmașilor lui; dar nu scutește de muncă și de întrebuințarea mijloacelor omenești pentru a cunoaște adevărul.
3. Infailibilitatea nu trebuie confundată: 1) cu impecabilitatea. Un papă ar putea fi un mare criminal și totuși n-ar fi mai puțin infailibil; 2) nici cu inspirația care i-a îndemnat pe scriitorii sacri să scrie; 3) nici cu revelația care îi învață pe cei favorizați lucruri pe care le ignorau.

B. MODUL DE EXERCITARE. Papa își exercită puterea doctrinară: a) fie prin definiții solemne asupra credinței sau asupra moravurilor; b) fie prin orice alt mijloc pe care îl judecă cel mai potrivit pentru a-i învăța pe credincioși îndatoririle lor. I se întâmplă, de pildă, să recomande cărți și

catehisme pentru instruirea credincioșilor și, dimpotrivă, să oprească pe altele ca primejdioase pentru credință și moravuri. Uneori își expune vederile în enciclice, dă îndrumări și condamnă propoziții ca rătăcite sau temerare. Oricare ar fi forma pe care o iau îndrumările sale, ele trebuie primite de toți credincioșii cu o supunere sinceră și respectuoasă.

2° Puterea de cârmuire.

A. OBIECTUL. Papa, având puterea supremă de jurisdicție, poate: a) să facă legi pentru toată Biserica, să le abroge, dacă o judecă bine, sau să dispenseze de ele; poate chiar să dispenseze de legi date de episcopi; b) să rânduiască episcopi; c) să convoace concilii generale; d) să rostească sentințe definitive. Nu se poate, așadar, pe tărâmul disciplinei, tot atât de puțin ca și în chestiunile de dogmă sau de morală, să se facă apel de la Papă la Biserica universală, la conciliul ecumenic, sau de la un Papă pe care l-ar socoti cineva rău informat la un Papă mai bine informat, precum susțineau odinioară galicanii.

B. MODUL DE EXERCITARE. Deoarece Papa nu poate exercita singur jurisdicția sa obișnuită și imediată în lumea întreagă, el se slujește de legați sau nunții, ori de cardinalii și prelații care locuiesc la Roma. Curia romană, adică totalitatea administrațiilor prin care Papa își exercită guvernarea, cuprinde: a) unsprezece Congregații, dintre care cea principală este Congregația Sfântului Oficiu, însărcinată să judece chestiunile de credință și de moravuri și chiar — de când Congregația Indexului a fost desființată (25 martie 1917)

— să cerceteze cărțile denunțate ca potrivnice credinței și moralei și să le înscrie la Index, adică în catalogul cărților a căror citire este oprită; b) trei tribunale; și c) cinci secretariate.

(136) V. Puterile episcopilor.

1° Episcopii.
Episcopii sunt numiți și sunt cu adevărat urmașii Apostolilor.

Totuși, între ei trebuie făcută o deosebire. a) Apostolii își țineau misiunea în mod direct de la Iisus Hristos; episcopii o țin pe a lor de la Papă. b) Apostolii aveau drept câmp de lucrare întreg universul: cuvântul Domnului: „Mergeți, învățați toate neamurile" se adresa tuturor fără deosebire. Episcopii nu sunt decât capii unei regiuni determinate, a cărei întindere și hotare sunt fixate de Papă. c) În vederea misiunii lor extraordinare, Iisus Hristos le conferise Apostolilor puteri și daruri extraordinare, precum darul minunilor, darul limbilor și infailibilitatea. Episcopii nu mai au dintre aceste privilegii decât pe ultimul și încă nu îl au în mod individual. Numai întreg trupul episcopilor, adunat în conciliu sau nu, este infailibil și sub condiția întotdeauna ca Papa să aprobe hotărârile lor (Nr. 131). Aceste deosebiri ne vor ajuta să înțelegem mai bine întinderea puterilor episcopale.

2° Puterea lor doctrinară.
Episcopii au, în diecezele lor respective, aceeași putere pe care

Papa o are în lumea întreagă. Misiunea lor fiind de a propovădui doctrina catolică și de a o apăra împotriva rătăcirii, le revine să trateze chestiunile de credință, de morală, de cult și de disciplină. Totuși, în controversele asupra materiilor de credință de mare însemnătate, s-a statornicit uzul ca episcopii să supună cazul Suveranului Pontif.

3° Puterea lor de cârmuire.
Episcopul nu poate da legi decât pentru cei supuși jurisdicției sale, adică pentru toți credincioșii diecezei sale; în plus, el trebuie să lucreze întotdeauna în dependență de Suveranul Pontif și de legea comună a Bisericii. El judecă în primă instanță și poate lovi pe cei vinovați cu pedepse canonice; dar aceștia au totdeauna putința de a-și duce cauza înaintea unui tribunal mai înalt și de a face apel la judecata Papei.

(137) VI. Drepturile Bisericii.

Societate de ordin spiritual, Biserica este, prin însăși natura ei, o societate desăvârșită: „ea posedă în ea însăși și prin ea însăși toate mijloacele care sunt trebuincioase existenței și acțiunii sale și nu poate în nici un chip să fie subordonată ori supusă puterii civile". Cu alte cuvinte, Biserica este autonomă și independentă în existența sa și în exercitarea puterilor sale. Din acest drept la existență și la independență decurg toate drepturile ei; și, fiindcă a primit de la dumnezeiescul ei Întemeietor întreita misiune de a învăța, de a sfinți și de a

cârmui, nimeni nu-i poate refuza drepturile care îi sunt necesare pentru împlinirea acestei misiuni cu care este însărcinată. Biserica are deci:

1° Dreptul de a învăța.
Iisus Hristos a spus Apostolilor Săi: „Mergeți, învățați toate neamurile...” Ce s-ar alege de această poruncă dacă cei care au primit-o n-ar avea libertatea de a propovădui pretutindeni Evanghelia? Din această poruncă decurg pentru Biserică două drepturi: a) dreptul de a deschide școli elementare, mijlocii (secundare) și superioare (can. 1375); și b) dreptul de a cenzura, de a pune la index, adică de a proscrie orice doctrină falsă și vătămătoare și orice învățătură care ar fi potrivnică credinței și bunelor moravuri.

2° Dreptul de a-și recruta slujitorii.
Misiunea de a învăța implică pentru Biserică dreptul de a forma slujitorii de care are trebuință și de a-și organiza ierarhia după cum socotește. Ea poate deci: 1) să deschidă așezăminte speciale (seminarii) pentru a cultiva vocația viitorilor ei slujitori și a-i ridica la preoție; 2) să procedeze la numirea păstorilor săi fără amestecul puterii civile. Când aceasta din urmă intervine, este fiindcă Biserica voiește să-i acorde ea însăși această favoare pentru motive drepte; însă pentru ea nu poate fi vorba decât de a desemna sau a prezenta candidați, iar nu de a-i învesti cu puterile lor.

3° Dreptul de a administra sacramentele.
Biserica, primind de la Domnul nostru misiunea și puterea de

a sfinți, Statul trebuie să-i lase toată libertatea de a administra sacramentele și de a exercita cultul după rânduielile liturghiei sale.

4° Dreptul de a întemeia ordine religioase.
Biserica are dreptul de a rândui forma după care se cuvine a practica sfaturile evanghelice (v. Nr. 310). Numai chestiunile care privesc bunurile vremelnice ale asociațiilor sunt de competența puterii civile, care are datoria de a le trata în înțelegere cu Biserica.

5° Dreptul de a poseda.
Deși de ordin spiritual, Biserica nu este mai puțin o societate de oameni. Ea trebuie să poarte grijă de întreținerea slujitorilor și a templelor sale, să acopere cheltuielile cultului; trebuie să ajute pe săraci. Ea are deci dreptul de a poseda bunuri mobile și imobile.

(138) VII. Raporturile Bisericii și ale Statului.

Deși societate desăvârșită, Biserica este chemată să trăiască în Stat. Iată, prin însăși aceasta, două societăți autonome, independente, puse față în față sau cel puțin alături una de alta. Care vor fi, așadar, raporturile lor? Trei ipoteze sunt cu putință: poate fi ori dominația unei puteri asupra celeilalte, ori separare deplină, ori înțelegere mutuală. Următoarele câteva principii trebuie să ne îngăduie a soluționa chestiunea.

Principiul întâi. Biserica și Statul sunt amândouă puteri independente, fiecare în domeniul său: Bisericii îi revin treburile spirituale, Statului treburile vremelnice. Fiecare putere este, prin urmare, subordonată celeilalte în tot ceea ce nu intră în competența sa.

Nu este, așadar, adevărat a pretinde, precum odinioară legiștii cezariani și astăzi partizanii liberalismului radical, că Statul ar reprezenta puterea suverană din care decurg toate drepturile, ale Bisericii ca și ale celorlalte societăți. Fără îndoială, Biserica este în Stat, dar ea este acolo ca societate desăvârșită și nu ca o parte care trebuie subordonată întregului. În chestiunile spirituale și în cele conexe lor, ea are drepturi intangibile, iar puterea civilă are datoria de a le respecta. De aceea nu trebuie să ne mirăm că Papii Evului Mediu s-au ridicat uneori împotriva prinților care, abuzând de puterea lor, încălcau un teren ce nu era al lor; au mers până acolo încât i-au depus ca nevrednici de suveranitate și au dezlegat popoarele lor de jurământul de credință.

Principiul al doilea. Cele două puteri sunt independente în sfera lor; însă a zice independență nu înseamnă a zice separare. Opinia care susține că trebuie să existe separare deplină între Biserică și Stat este falsă în principiu și cu neputință în practică: a) falsă în principiu, fiindcă presupune, încă de la început, ori că toate religiile se potrivesc și nu e cazul să fie ocrotită una mai mult decât alta, ceea ce este inadmisibil, ori că rătăcirea trebuie pusă pe același plan cu adevărul, ceea ce este nerațional; b) cu neputință în practică. Căci există, pe

lângă treburile exclusiv vremelnice și treburile exclusiv spirituale, chestiuni mixte (de pildă, chestiunea școlilor, aceea a căsătoriei, deopotrivă contract civil și religios etc.) care nu pot fi rezolvate dacă cele două puteri fac profesiune de a se ignora una pe alta.

Principiul al treilea. Trebuie deci să existe unire, cel puțin înțelegere între Biserică și Stat spre binele mutual al celor două societăți. Cele două puteri au ca scop fericirea indivizilor; ele trebuie, prin urmare, să caute tot ceea ce contribuie la aceasta. Urmărind binele vremelnic, Statul trebuie să-și aducă aminte că nu există bun pământesc mai bun decât acela care conduce la fericirea veșnică. Biserica, la rândul ei, urmărind binele spiritual, lucrează la prosperitatea Statului, fiindcă doctrina ei propovăduiește ascultarea de legi și respectul moralei.

Concluzie practică.

Trebuie: 1° să avem o mare recunoștință față de Biserica ce ne-a învățat dumnezeiasca religie a lui Hristos; 2° să privim pe Papă ca reprezentant al Domnului nostru, să-l respectăm și să nu discutăm niciodată poruncile lui; 3° să cinstim și să iubim pe episcopul nostru; 4° să rostim pentru Papă și pentru episcopul nostru această rugăciune: „Domnul să-l păzească, să-l facă să trăiască, să-l facă fericit pe pământ și să nu-l lase în

ura vrăjmașilor săi! ..."; 5° precum cea mai bună cale de a sluji patria cea mare este de a iubi patria cea mică, tot astfel trebuie să fim devotați parohului nostru și să-l ajutăm în lucrările sale parohiale.

LECTURI.

A se citi: 1° În Sfântul Matei (VIII, 23-27), Biserica înfățișată sub chipul corăbiei pe care furtuna o zguduie, dar nu o poate scufunda. 2° În Sfântul Luca, a se vedea: Chemarea Apostolilor.

CHESTIONAR.

1° Despre ce este vorba în această lecție?
2° Care este ierarhia Bisericii? Ce cuprinde Biserica învățătoare? Și Biserica învățată?
3° Care sunt puterile Bisericii în general? Vorbiți despre puterea ei doctrinară: despre existența, subiectul, modul de exercitare și obiectul infailibilității Bisericii. Vorbiți despre puterea ei de cârmuire.
4° Care este puterea doctrinară a Papei? Care îi sunt obiectul și modul de exercitare? Care este obiectul puterii sale de cârmuire? Și modul de exercitare?

5° Ce sunt Episcopii? Ce deosebire trebuie făcută între ei și Apostoli? Vorbiți despre puterile lor.
6° Are Biserica drepturi? Care sunt principalele ei drepturi?
7° Care trebuie să fie raporturile Bisericii și ale Statului?

TEME SCRISE.

1° Ce deosebire este între infailibilitatea Bisericii și aceea a Papei? 2° Este cu adevărat necesar ca Biserica să fie infailibilă? Dacă ar putea greși în învățătura sa, care ar fi urmările? 3° Care sunt serviciile pe care le aduceți sau pe care socotiți să le aduceți parohului vostru în parohia sa?

Lecția a XIX-a

Articolul al 9-lea al Simbolului (Urmare).

Cred în „Împărtășirea Sfinților"

Articolul al 10-lea al Simbolului.
Cred în „Iertarea păcatelor"

Articolul al 11-lea al Simbolului.
Cred în „Învierea trupului"

Împărtășirea Sfinților. Iertarea păcatelor. Învierea trupului.

Împărtășirea Sfinților
- *1° Dogma*
  - *Definiție*
  - *Dovezile existenței ei*
- *2° Membrii săi*
  - *Biserica triumfătoare*
  - *Biserica suferindă*
  - *Biserica luptătoare*
- *3° Raporturile lor*

Împărtășirea credincioșilor între ei

Împărtășirea credincioșilor cu aleșii și sufletele din Purgatoriu

Iertarea păcatelor

1° Existența acestei puteri în Biserică

Cuvintele Domnului nostru

Practica și definițiile Bisericii

2° Modul iertării păcatelor

Învierea trupului

1° Dogma catolică

Adversari

Existența

2° Dogma înaintea rațiunii

Ea nu o poate descoperi

Ea dovedește că nu este absurdă

(139) Termeni.

Împărtășire. (din latinescul „communio", „communis", comun).

Etimologic, acest cuvânt înseamnă: asociere, comunitate, participare comună. Împărtășirea sfinților este deci: a) unirea credincioșilor între ei; b) și participarea lor comună la bunurile spirituale ale Bisericii.

Sfinți. În articolul al IX-lea al Simbolului, acest cuvânt desemnează: a) pe aceia a căror sfințenie este un fapt împlinit, aleșii; b) pe aceia a căror sfințenie este în putere, și anume: 1) sufletele din Purgatoriu, care vor intra curând în cer; și 2) credincioșii de pe pământ, care au fost sfințiți prin sacramente.

Bunuri spirituale. Bunurile sufletului sunt bunurile care pun sufletul în stare de har înaintea lui Dumnezeu.

Iertarea păcatelor. Iertare de păcate. A ierta înseamnă aici: a face har, a ierta, a șterge. Se zice și în același sens a ierta o datorie; a ierta pedeapsa unui condamnat (a-i face har).

Învierea trupului. În Simbol, această expresie înseamnă că la sfârșitul lumii toți oamenii își vor lua iarăși trupul, adică corpul.

Trup. Acest cuvânt este adesea întrebuințat în Sfânta Scriptură. Exemple: „Cuvântul S-a făcut trup" = a luat un trup, o natură omenească. „Trup din trupul meu, os din oasele mele" = obiectul celor mai gingașe afecțiuni ale mele. Lucrările trupului: plăcerile simțurilor a căror întrebuințare este rânduită de porunca a VI-a și a IX-a.

DEZVOLTARE

(140) I. Dogma Împărtășirii Sfinților.

1° Definiție.
Există între toți membrii, vii sau răposați, ai trupului mistic (Bisericii) al cărui cap este Iisus Hristos, o legătură care îi unește pe unii de alții și prin care ei iau parte la aceleași interese și la aceleași bunuri spirituale: aceasta se numește Împărtășirea Sfinților. În orice societate bine rânduită, membrii sunt solidari unii cu alții; ei împart bogățiile, bucuriile și de asemenea încercările și tristețile comunității. Așa este și cu Biserica, care este o societate mai desăvârșită decât oricare alta.

2° Dovezi ale dogmei.
Dogma Împărtășirii Sfinților, a cărei formulă n-a fost introdusă în Simbolul Apostolilor decât destul de târziu, probabil către veacul al V-lea, își are temeiul în numeroase texte ale Noului Testament. a) Se vorbește adesea, într-adevăr, în Evanghelii, despre împărăția lui Dumnezeu, întemeiată de Iisus Hristos, care îi unește într-o comunitate de viață și de lucrare pe toți aceia care au harul sfințitor. Această împărăție cuprinde nu numai credincioșii de pe pământ, ci și aleșii din

cer, fiindcă este mare bucurie între aceștia din urmă pentru întoarcerea unui păcătos. (Luca, XV, 10). b) Doctrina Împărtășirii Sfinților a fost mai ales expusă de Sfântul Pavel în Epistolele sale. Uneori Apostolul îi îndeamnă pe credincioși să se roage pentru el: „Ajutați-mă înaintea lui Dumnezeu prin rugăciunile voastre." (Rom., XV, 30). Alteori le spune să nu se mulțumească a se ruga unii pentru alții, ci să se intereseze chiar și de aceia care nu fac parte din Biserică, căci „aceasta este bineplăcut înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, Care voiește ca toți oamenii să se mântuiască." (I Tim., II, 3, 4). El vrea ca membrii Bisericii să fie solidari unii cu alții, precum mădularele trupului sunt între ele: „După cum avem mai multe mădulare într-un singur trup și toate mădularele nu au aceeași lucrare, astfel și noi, cei mulți, nu suntem decât un singur trup în Hristos" (Rom., XII, 4, 5); și voiește ca credincioșii să-și aducă aceleași slujiri pe care mădularele organismului le aduc întregului trup: „Ochiul nu poate spune mâinii: n-am trebuință de tine; nici capul să spună picioarelor: n-am trebuință de voi... Și dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună cu el; dacă un mădular este cinstit, toate mădularele se bucură împreună cu el." (I Cor., XII, 21, 26).

Astfel, reciprocitate de bune slujiri, comunicare a bunurilor individuale: rugăciuni, fapte bune, merite ale fiecărui credincios luat în parte, și participare comună la bunurile generale: meritele Domnului nostru, a căror valoare este

infinită, meritele Sfintei Fecioare și ale Sfinților: iată temelia pe care se sprijină Împărtășirea Sfinților.

(141) II. Membrii Împărtășirii Sfinților. Raporturile lor.

1° Membrii.

Împărtășirea Sfinților se compune din trei categorii de membri: a) din aceia care, părăsind acest pământ, au dobândit Cerul și alcătuiesc Biserica triumfătoare; b) din aceia care își sfârșesc curățirea în Purgatoriu și doresc din toate dorințele să se unească fraților lor din Cer, adică din Biserica suferindă; c) din credincioșii care sunt pe pământ și care fac parte din Biserica luptătoare, astfel numită fiindcă ea trebuie să lupte împotriva unui întreit vrăjmaș: patimile, lumea și diavolul.

Am spus: credincioșii Bisericii luptătoare. Nu aparțin deci Împărtășirii Sfinților: necredincioșii, ereticii, schismaticii, apostații și excomunicații, fiindcă nu sunt, sau nu mai sunt, membri ai Bisericii. Și păcătoșii? Neaflându-se în starea de har, ei nu aduc nici o contribuție tezaurului Bisericii, căci faptele lor sunt fără merit. Ar fi drept atunci ca ei să nu mai participe la favorurile ei. Totuși, fiindcă ei aparțin încă trupului Bisericii și, asemenea unor mădulare paralizate, vor putea într-o zi să-și recapete viața și mișcarea, ei nu sunt cu totul lipsiți de avantajele Împărtășirii Sfinților.

2° Raporturile lor.
Împărtășirea Sfinților poate fi privită, în ceea ce ne privește, sub două aspecte. Sunt: a) raporturile sfinților de pe pământ, adică ale credincioșilor între ei; și b) raporturile credincioșilor de pe pământ cu sfinții din Cer și cu sufletele din Purgatoriu.

A. Împărtășirea credincioșilor între ei.
Toți credincioșii Bisericii luptătoare sunt uniți între ei prin aceeași credință, aceleași sacramente, aceeași jertfă. Luând astfel parte la aceleași bunuri spirituale, ei se pot ajuta unii pe alții prin rugăciuni, merite și fapte bune. Dreptul are libertatea de a aplica faptele sale satisfăcătoare altuia, iar Dumnezeu poate binecuvânta un întreg grup de oameni, cruțându-l de nenorociri, în virtutea meritelor și jertfelor unuia singur.

B. Împărtășirea credincioșilor de pe pământ cu Sfinții din Cer și cu sufletele din Purgatoriu.
a) Cu aleșii. Credincioșii Bisericii luptătoare îi invocă pe sfinții din Cer, îi iau ca mijlocitori către Dumnezeu, le încredințează să-I ofere rugăciunile lor și să dobândească ajutoarele de care au nevoie.

b) Cu sufletele din Purgatoriu. Biserica luptătoare socotește drept datorie de caritate și adesea de recunoștință să aline chinurile sufletelor din Purgatoriu și să le scurteze durata. Pentru aceasta, ea se slujește de rugăciune, de fapte bune: milostenii, penitențe, de indulgențe și mai ales de sfânta jertfă a Sfintei Liturghii.

Concluzie practică.
1° Cel mai bun mijloc de a lucra la mântuirea noastră este să contribuim, prin rugăciunile, meritele și satisfacțiile noastre, la sporirea tezaurului Bisericii.
2° Este o mare mângâiere a cugeta că avem în Cer frați care se îngrijesc de noi și mijlocesc către Dumnezeu în favoarea noastră.
3° Să ne folosim adesea de mijloacele ce ne stau la îndemână: rugăciunea și Sfânta Liturghie, pentru a scurta suferințele prietenilor și rudelor noastre care sunt poate în Purgatoriu și cer ajutorul nostru.

(142) III. Dogma iertării păcatelor.

1° Definiție.
Dogma, enunțată de articolul al X-lea al Simbolului: „Cred în iertarea păcatelor", afirmă că Biserica are puterea de a ierta, adică de a pardona păcatele.

2° Dovezi ale dogmei.
Dogma își are temeiul în Sfânta Scriptură și în Tradiție.

A. SFÂNTA SCRIPTURĂ. Cu adevărat, numai Dumnezeu are puterea de a ierta păcatele. Hristos, ca a doua Persoană a Sfintei Treimi, are aceeași putere ca Dumnezeu Tatăl; iar ca om, se bucură de ea de asemenea, fiindcă firea Sa omenească era unită cu Persoana Sa dumnezeiască. Or, acestă putere,

Evangheliile ne mărturisesc că Domnul nostru a revendicat-o pentru Sine și că a împărtășit-o Apostolilor Săi. a) A revendicat-o pentru Sine. A iertat într-o zi păcatele unui slăbănog; și, ca să dovedească cărturarilor care murmureau că nu și-a însușit o putere uzurpată, i-a poruncit îndată să se ridice și să umble, arătând astfel că, dacă avea puterea de a face minuni, nu era de mirare că putea ierta păcatele. (Mat., IX, 2-7). Iisus a iertat pe Magdalena, pe Samarineancă, pe tâlharul cel bun etc. b) Totuși, iertarea păcatelor ar fi fost o putere prea trecătoare dacă ar fi trebuit să dispară odată cu Hristos. De aceea Domnul nostru a împărtășit puterea Sa Apostolilor și urmașilor lor, și aceasta o mărturisesc cuvintele următoare pe care li le-a adresat după Învierea Sa: „Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, li se vor ierta; și cărora le veți ține, li se vor ține." (Ioan, XX, 22-23).

TRADIȚIA. Că aceste cuvinte ale Domnului nostru au fost totdeauna înțelese în sensul unei delegări a puterii de a ierta păcatele, rezultă: a) din învățătura Apostolilor. Încă din ziua Cincizecimii, Petru spunea iudeilor: „Pocăiți-vă... și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos spre iertarea păcatelor sale" (Fapte, II, 38); iar într-un al doilea cuvânt a repetat aproape aceleași vorbe: „Pocăiți-vă și întoarceți-vă, ca să se șteargă păcatele voastre" (Fapte, III, 19); b) din practica Bisericii, care a înscris acest adevăr în Simbolul Apostolilor și în cel de la Niceea și care l-a definit mai solemn la Conciliul din Trento, spre a răspunde tăgăduirilor protestanților.

(143) IV. Cum se face iertarea păcatelor.

1° Păcatele de moarte se iartă prin Sacramentele Botezului și Pocăinței și, în chip excepțional, prin Ungerea cea de pe urmă. Păcatele veniale se pot ierta prin sacramentalii, prin rugăciune, post, milostenie, prin participarea la Sfânta Liturghie, Sfânta Împărtășanie și, în general, prin toate faptele bune, cu condiția să fie însoțite de căință.

2° Toate păcatele, oricât de mari ar fi, pot deci fi iertate. Milostivirea lui Dumnezeu nu cunoaște margini. De unde vine atunci că Domnul nostru a spus că blasfemia împotriva Duhului Sfânt este de neiertat? „Orice păcat și orice hulă se va ierta oamenilor; dar hula împotriva Duhului Sfânt nu li se va ierta; celui ce va fi grăit împotriva Duhului Sfânt nu i se va ierta nici în veacul acesta, nici în veacul ce va să fie." (Mat., XII, 31-32). Ca să înțelegem bine acest cuvânt al Domnului nostru, trebuie să ne amintim împrejurările în care l-a rostit. Era în momentul în care tocmai scosese pe demon din trupul unui îndrăcit. Fariseii, care nu puteau tăgădui faptul, au pretins că această minune fusese săvârșită prin puterea lui Beelzebul, căpetenia demonilor. Fără îndoială, acestei învârtoșări și acestei rele-credințe Domnul nostru îi dă numele de „păcat împotriva Duhului Sfânt". El este de neiertat, fiindcă păcătosul nu voiește să se îndrepte și preferă

rătăcirea adevărului. Nu Dumnezeu refuză iertarea; păcătosul este cel care nu o cere.

Concluzie practică.
Trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu că ne-a dat mijlocul de a ne ridica după cădere și, mai ales, să recurgem la el cu încredere ori de câte ori avem trebuință.
„Spre a însufleți încrederea noastră, zice sfântul Francisc de Sales, Dumnezeu ne pune în fiecare zi pe buze acest cuvânt: «Cred iertarea păcatelor»."

(144) V. Învierea trupului.

1° Potrivnicii.
a) Credința în învierea trupurilor, cu totul necunoscută păgânilor, nu se află în vechime decât la iudei; și încă, între aceștia, era respinsă de secta saducheilor. b) După creștinism, dogma a avut ca potrivnici pe gnostici, pe manihei, pe albigenzi și pe socinieni. În zilele noastre, ea este de asemenea tăgăduită de protestanții liberali și de raționaliști, care o judecă potrivnică rațiunii și științei.

2° Dogma. Dovezile ei.
Toți oamenii vor învia la sfârșitul lumii și își vor lua iarăși propriul lor trup. Acest articol de credință, enunțat în cele trei simboluri, definit împotriva albigenzilor de al IV-lea Conciliu de la Lateran, este întemeiat pe Sfânta Scriptură și pe Tradiție.

Ne vom mărgini aici la principalele pasaje din Vechiul și Noul Testament.

A. VECHIUL TESTAMENT. „Știu, zicea Iov în mijlocul încercărilor sale, că voi învia din țărâna pământului, că mă voi îmbrăca în trupul meu și că Îl voi vedea pe Dumnezeul meu în trupul meu, că Îl voi vedea eu însumi și nu altul, și că Îl voi contempla cu propriii mei ochi." (Iov, XIX, 25-27). „Cei ce dorm în țărâna pământului se vor scula, zice prorocul Daniel, unii spre viața veșnică (Cerul), iar alții spre ocară veșnică." (Daniel, XII, 2). Unul dintre frații Macabei zice tiranului care îl osândise să i se taie mădularele: „Le am de la Dumnezeu și nădăjduiesc că mi le va da iarăși." (II Mac., VII, 11).

B. NOUL TESTAMENT. Credința în învierea trupurilor era, așadar, un adevăr familiar iudeilor. Iisus Hristos n-a avut decât să o întărească prin învățătura Sa: „Va veni ceasul, zicea El într-o zi iudeilor, când toți cei din morminte vor ieși: cei ce au făcut binele spre învierea vieții; iar cei ce au făcut răul spre învierea osândirii." (Ioan, V, 28-29). Nu numai Domnul nostru vestește învierea trupurilor, dar spune că El este principiul învierii: „Eu sunt învierea și viața." (Ioan, XI, 25). „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu, Eu îl voi învia în ziua cea de apoi." (Ioan, VI, 54).

Sfântul Pavel, dezvoltând aceeași temă, afirmă că „toți... nu suntem decât un singur trup al cărui cap este Iisus Hristos și ale cărui mădulare suntem noi" (Rom., XII, 5) și că, prin urmare, dacă Iisus Hristos a înviat din morți, și noi — care

facem parte din același trup — trebuie să înviem într-o zi. „Dacă se propovăduiește, zice el corintenilor, că Hristos a înviat din morți, cum zic unii dintre voi că nu este înviere a morților? Dacă nu este înviere a morților, nici Hristos n-a înviat." (I Cor., XV, 12-13). În altă parte, Sfântul Pavel mai spune că „vom învia cu toții, dar nu vom fi cu toții slăviți, fiindcă stricăciunea nu moștenește nestricăciunea." (I Cor., XV, 50).

Concluzii. Urmează deci din aceste texte: 1) că toți oamenii vor învia și își vor lua iarăși propriul lor trup: Iov declară că Îl va vedea pe Dumnezeu „în trupul său și cu propriii săi ochi"; 2) că mucenicii își vor regăsi mădularele și că rănile lor vor fi semne slăvite; 3) că și osândiții își vor lua iarăși propriul trup, dar spre pedeapsa lor, pe când trupurile drepților vor fi asemenea trupului slăvit al lui Iisus Hristos. (Filip., III, 21).

Notă. Să observăm că marele respect cu care Biserica înconjoară rămășițele răposaților este o consecință a dogmei învierii trupurilor. Nu trebuie deci să ne mirăm că, încă de la începutul creștinismului, Biserica a suprimat obiceiul păgân al incinerării și că, și în zilele noastre, ea oprește a se incinera cadavrele. (v. Nr. 460).

(145) VI. Dogma în fața rațiunii.

Obiecție.
Este dogma învierii trupurilor potrivnică rațiunii? Raționaliștii o pretind. Ei susțin că această dogmă este în opoziție cu datele științei și invocă, spre a o dovedi, cele două fapte următoare: 1) Sunt antropofagi care se hrănesc cu carne omenească; de unde urmează că aceeași substanță omenească a fost, în momente diferite, proprietatea mai multor indivizi. Cui va trebui să-i revină în ziua învierii? 2) Se poate merge chiar mai departe și spune că, într-un anumit sens, toți oamenii sunt antropofagi, fiindcă trupurile, odată încredințate pământului, se prefac cu vremea în principii chimice care sunt absorbite de plante, iar plantele devin hrana noastră și carnea noastră.

Răspuns.
Aceste greutăți sunt reale, și doctrina catolică nu poate explica ceea ce rămâne un mister. Afirmând învierea trupurilor, ea nu pretinde a-i determina modul. Îi este de ajuns să arate că dogma, departe de a fi absurdă, se potrivește rațiunii noastre mai mult decât o contrazice.

a) Dogma nu este absurdă. Știința constată că în noi se petrece o transformare neîncetată. Elementele trupului nostru se reînnoiesc adesea, astfel încât substanța care alcătuiește corpul nostru variază în toate etapele vieții. Când Biserica învață învierea trupurilor, ea nu înțelege deci că vom regăsi un corp

materialmente identic cu ceea ce a fost în fiecare vreme a vieții noastre: dogma catolică se mărginește a afirma identitatea formală. Or, aceasta nu este nicidecum împotriva rațiunii. Nu se admite oare de toți că trupul copilului, ajuns la vârsta matură, a rămas același trup, în ciuda deosebirilor de materie care îl compun? De altminteri, după Sfântul Toma, sufletul este principiul identității; sufletul este, așadar, cel care trebuie să restabilească continuitatea fenomenului vital întrerupt de moarte (Contra gentes, cartea IV, cap. 81).

b) Învierea trupurilor se potrivește rațiunii mai mult decât o contrazice. Ea se potrivește: 1) din partea lui Dumnezeu, căci, slăvind trupurile împreună cu sufletele, Dumnezeu găsește un mijloc de a face să strălucească puterea și bunătatea Sa; 2) din partea omului. Trupul este tovarășul firesc al sufletului; este deci drept ca despărțirea lor să nu fie veșnică. Trupul este instrumentul de care sufletul se slujește atât pentru bine, cât și pentru rău. Cu trupul săvârșește sufletul multe fapte bune: postul, curăția, mucenicia etc. Trupul este, în plus, sfințit prin sacramente; el devine templul Omului-Dumnezeu prin împărtășanie; cum să nu admitem atunci că Dumnezeu îl face părtaș împreună cu sufletul la răsplată și la fericire?

Concluzie practică.
1° Credința în înviere trebuie să ne insufle un mare respect față de trupurile noastre. (I Cor., VI, 14-20).
2° Ce mângâiere mai mare am putea afla în fața morții care lovește pe rudele și prietenii noștri? Dacă credem că ei nu vor rămâne veșnic în mormintele lor, pentru ce să-i plângem ca

păgânii care nu au nădejde? (I Tes., IV, 14). Sfântul Ciprian, episcop de Cartagina, socotea nepotrivit a lua doliu pentru mucenicii care, înaintea tronului lui Dumnezeu, poartă veșmântul veseliei.

LECTURI.

1° Citiți despre sfântul Petru izbăvit din temniță prin rugăciunea credincioșilor (Fapte, XII).
2° Iisus Hristos iartă păcatele Magdalenei (Luc, VII), tâlharului celui bun (Luc, XXIII).
3° Slava trupurilor înviate. (I Cor., XV).

CHESTIONAR.

1° Ce este Împărtășirea Sfinților? Cum se poate dovedi existența ei?
2° Care sunt membrii Împărtășirii Sfinților? Ce slujiri reciproce își pot face credincioșii de pe pământ? Ce slujiri pot aștepta ei de la aleși? Ce slujiri trebuie să aducă sufletelor din Purgatoriu? În ce constă ceea ce se numește votul eroic?
3° Ce înțelegeți prin iertarea păcatelor? A dat Iisus Hristos această putere Bisericii Sale?
4° Cum se face iertarea păcatelor? Sunt păcate care nu se pot

ierta?

5° Ce înțelegeți prin învierea trupului? Care sunt potrivnicii dogmei catolice? Pe ce dovezi se sprijină dogma învierii trupurilor? Care este învățătura Domnului nostru asupra acestui subiect? Și aceea a sfântului Pavel? Care este pricina respectului cu care Biserica înconjoară rămășițele răposaților?

6° Este dogma învierii trupurilor potrivnică rațiunii? Care sunt greutățile ridicate de raționaliști? Ce răspuns li se poate da? Nu se potrivește învierea trupurilor rațiunii din partea lui Dumnezeu și din partea omului?

TEME SCRISE.

1° Să se spună ce slujiri putem aduce sufletelor din Purgatoriu și acelora care sunt în Iad.

2° Cum vor putea învia trupurile care au fost incinerate sau care au fost mâncate de antropofagi? Pretinde doctrina catolică să explice modul învierii trupurilor?

Lecția a XX-a
Articolul al XII-lea al Simbolului

„Cred în viața veșnică”
Cele din urmă. Cerul. Iadul. Purgatoriul.

1° Cerul

A) Existența lui

Sfânta Scriptură
Tradiția
Rațiunea

B) Natura lui

Vederea fericită
Iubirea fericită

C) Alte chestiuni

Deosebire în starea aleșilor
Neputința de a pierde fericirea

Proporția aleșilor
Locul Cerului

2° Iadul
A) Existența lui
Erori
Dovezi ale existenței lui
Sfânta Scriptură
Tradiția
Rațiunea
B) Natura lui
Pedeapsa damnațiunii. Depărtarea de Dumnezeu
Pedeapsa simțurilor
Mustrarea sufletului
Foc nestins
C) Alte chestiuni
Deosebire în starea osândiților
Este oare o ușurare a pedepselor?
Numărul osândiților
Locul Iadului
D) Veșnicia pedepselor în fața rațiunii
Rațiunea nu o demonstrează
Ea arată că nu este absurdă

3° Purgatoriul
A) Existența lui
Sfânta Scriptură
Tradiția
Rațiunea

B) Natura lui: pedepse vremelnice
ale damnațiunii
ale simțurilor.

(146) Termeni.

Cele din urmă. Destinația la care ajunge viața omului. Sub denumirea de „cele din urmă" trebuie înțelese trei momente grave: a) moartea, care desparte pentru un timp sufletul de trup, punând capăt timpului pe care Dumnezeu ni l-a dat ca să ne fixăm prin faptele noastre soarta veșnică. Moartea este pentru orice om o necesitate inevitabilă și, în starea de acum a lucrurilor, o pedeapsă a păcatului strămoșesc (v. Nr. 68): iată ceea ce este sigur; ceea ce este nesigur, dimpotrivă, este când (ceasul) și cum (modul) va veni; b) judecata, a cărei întâi fază, numită judecata particulară (Nr. 113), urmează îndată după moarte și în care se rostește sentința definitivă asupra valorii vieții noastre, fără apel; c) executarea imediată a sentinței, adică intrarea fie în Cer, fie în Iad, fie în Purgatoriu.

Viața veșnică. Acest cuvânt, așa cum este întrebuințat în Simbolul Apostolilor, ca de altminteri și în Sfânta Scriptură, are ca sinonime: Cerul, împărăția lui Dumnezeu, împărăția cerurilor, Raiul, Cetatea sfântă, noul Ierusalim. Expresia Simbolului „viața veșnică" desemnează deci mai ales viața fericită a sfinților în Cer. Cât despre existența osândiților în

Iad, ea se numește îndeobște „moarte veșnică”. Osândiții sunt într-adevăr morți pentru viața supranaturală și neputincioși de a o recăpăta.

Cer. Acest cuvânt desemnează aici: a) locul unde aleșii se bucură de fericirea lor; b) fericirea însăși.

În Sfânta Scriptură, cuvântul „cer” înseamnă: a) regiunile de dincolo de pământ, ceea ce este deasupra noastră, spațiul unde strălucesc astrele. Exemplu: „Cerurile vestesc slava lui Dumnezeu” (Ps., XVIII, 2); b) locașul lui Dumnezeu (Ps., X, 11; Mat., V, 34). Cerul este tronul unde șade (Ps., II, 4), de unde coboară pe pământ (Gen., XI, 5) și de unde Își face auzit glasul (Mat., III, 17); c) locuitorii cerurilor, mai ales cel mai mic dintre îngeri.

Iad (lat. „infernus”, locuri de jos, joase, subpământene). Acest cuvânt desemnează: a) locul unde cei lepădați își suferă pedeapsa; b) pedeapsa însăși a osândiților, adică a celor ce suferă pedeapsa damnațiunii (lipsirea de vederea lui Dumnezeu).

Purgatoriu. Loc de curățire unde sufletele drepților, nepedeplin curate, își sfârșesc ispășirea greșelilor.

PURGATORIUL SFÂNTULUI PATRIC. Loc din Irlanda unde, după tradiție, sfântul Patric a dobândit ca Dumnezeu să arate suferințele sufletelor din Purgatoriu spre a-i întoarce pe păcătoși.

DEZVOLTARE

(147) I. Cealaltă viață. Soarta viitoare (v. Nr. 2).

Cred în „viața veșnică". Simbolul Apostolilor nu putea avea o încheiere mai mângâietoare decât aceasta. Cu ce patimă stăruitoare nu aleargă omul după fericire! Dar, fie că o cere de la avere ori de la putere, de la slavă ori de la prietenie, el nu găsește niciodată decât bucurii relative și trecătoare: pământul nu este țara fericirii supreme. Numai dincolo poate răspunde dorințelor inimii omenești, pentru că numai Dumnezeu este binele suveran. „Ne-ați făcut pentru Dumneavoastră, Doamne, putem repeta cu sfântul Augustin, și inima noastră nu poate avea pace până ce nu se odihnește întru Dumneavoastră." A crede în viața veșnică înseamnă, deci, pentru orice creștin, a avea totdeauna înaintea ochilor alternativa vieții viitoare: Cerul cu bucuriile lui adânci sau Iadul cu cumplitele lui chinuri; a dobândi unul și a-l evita pe celălalt, acesta trebuie să fie ținta oricărei vieți omenești.

(148) II. Existența Cerului.

Existența Cerului ne este mărturisită de Sfânta Scriptură, de Tradiție și de rațiune.

1° Sfânta Scriptură.

A. VECHIUL TESTAMENT. a) În Facere se spune că moartea îi va reuni pe cei drepți cu părinții lor și cu poporul lor. (Gen., XXV, 8, 17; XXXV, 29). b) În Cartea Înțelepciunii se vorbește adesea despre o supraviețuire plină de fericire, și cei drepți ne sunt arătați acolo „strălucind ca flăcările". (Înțelepciunea, III, 7).

B. NOUL TESTAMENT. Existența unui loc anume rânduit aleșilor este una dintre temele cele mai obișnuite ale predicii lui Iisus și a Apostolilor. Trecerea lui Hristos pe acest pământ nu are, de altfel, alt scop decât să întemeieze aici jos împărăția lui Dumnezeu, care trebuie să-și aibă împlinirea și desăvârșirea în veșnicie. (Mat., XIII, 24; XXV, 14-46). De aceea El îi îndeamnă pe ucenicii Săi să lucreze la dobândirea bunurilor nepieritoare, „comoara cea neîmpuținată din ceruri". (Luc, XII, 33). Sfântul Pavel ne înfățișează Cerul ca „ținta nădejdii noastre" (Col., I, 5), ca „moștenirea sfinților" (Col., I, 12) și ca „locuința veșnică" unde aleșii vor primi răsplata faptelor lor. (II Cor., V, 1).

2° Tradiția.

a) Părinții Bisericii din primele veacuri se ocupă mai întâi numai de locul unde trebuie să meargă fericiții și sunt unanimi în a afirma existența Cerului. Mai târziu, cercetările lor privesc puncte secundare, natura răsplății și starea aleșilor în Cer. Astfel sfântul Augustin arată Cerul ca locul vederii fericite și al desfătărilor nesfârșite care decurg din ea.

b) Credința în dogma vieții viitoare se arată și în liturgia

primelor veacuri, care întrebuințează deja în rugăciunile sale aceleași expresii pe care le regăsim astăzi în Misale și Ritualuri romane. Astfel, în canonul Sfintei Liturghii, Cerul este numit „un loc de răcorire, de lumină și de pace".

c) Aceeași credință se vădește în monumentele epocii celei mai îndepărtate. Inscripțiile care se pot citi pe pietrele sepulcrale din catacombe și din primele cimitire, cuprinzând această invocație ca răposatul să trăiască în Dumnezeu „In Deo", în Hristos „In Christo", în pace „In Pace", exprimă aceeași credință în viața viitoare și în răsplățile cerești.

3° Rațiunea.

Nu numai Sfânta Scriptură și Biserica ne afirmă că există un Cer, ci rațiunea ne spune că trebuie să fie o răsplată pentru virtute și o pedeapsă pentru viciu, ca să se restabilească un echilibru care a lipsit în lumea aceasta.

(149) III. Natura Cerului. Corolare.

1° Natura Cerului.

Slava Cerului constă într-o îndoită fericire: vederea fericită și iubirea fericită, adică vederea și iubirea lui Dumnezeu. Articol de credință, Constituția lui Benedict al XII-lea (1336).

A. VEDEREA FERICITĂ sau INTUITIVĂ constă în a-L vedea pe Dumnezeu așa cum este în Sine însuși. Aleșii Îl văd pe Dumnezeu în chip direct, după cum mărturisesc cuvintele

sfântului Pavel: „Acum vedem ca prin oglindă, în ghicitură; dar atunci (în Cer) vom vedea față către față." (I Cor., XIII, 12). Aici jos nu-L vedem pe Dumnezeu decât prin lucrarea Sa și ca într-o oglindă. Prin frumusețea cerurilor ochiul nostru poate să-L întrezărească, dar cât de nedesăvârșit! În Cer, fericiții Îl văd față către față. Totuși, vederea lui Dumnezeu, deși intuitivă și directă, nu este cuprinzătoare, fiindcă este cu neputință ca o minte finită să cuprindă vreodată infinitul.

OBIECTUL vederii fericite este, așadar: a) mai întâi Dumnezeu, ființa Sa, atributele Sale, cele trei Persoane, lucrările Sale; iar dintre lucrările Sale, aleșii; iar dintre aleși, aceia pe care i-am iubit mai ales aici jos: rudele, prietenii, concetățenii noștri; b) misterele pe care fericiții le-au cunoscut pe pământ numai prin credință și care le devin atunci inteligibile; c) tot ceea ce privește starea lor de odinioară; de pildă, un papă va înțelege tot ceea ce privește cârmuirea Bisericii, un rege, tot ceea ce interesează binele public etc.

B. IUBIREA FERICITĂ decurge din vederea fericită. Nu se poate vedea pe Dumnezeu fără a fi îmbătat, prin însuși acest fapt, de o bucurie negrăită despre care nu este cu putință, pe acest pământ, să ne facem o idee, fie și foarte depărtată și aproximativă, căci „lucrurile pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc sunt lucruri pe care ochiul omului nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și nu s-au suit în inima omului." (I Cor., II, 9).

2° Corolare.

1. DEOSEBIRE ÎN STAREA ALEȘILOR. Toți aleșii se bucură de această îndoită fericire, dar se bucură de ea în măsură neegală. „În casa Tatălui Meu sunt multe locașuri", zice Domnul nostru. (Ioan, XIV, 2). Toate ființele vor sorbi, deci, fericirea din aceeași izvor; dar o vor sorbi într-o măsură mai mult sau mai puțin îmbelșugată: „Alta este strălucirea soarelui, alta strălucirea lunii, și alta strălucirea stelelor; și stea de stea se deosebește în strălucire. Așa va fi și învierea morților." (I Cor., XV, 41-42). Fericirea va fi, deci, în proporție cu meritele (gradul de sfințenie), și aceasta este dreptate; un copil care moare după botez, cu sufletul curat și alb ca crinul, nu are însă meritul bătrânului luptător care s-a ostenit multă vreme, ori al mucenicului care și-a vărsat sângele pentru credință. „Cine seamănă puțin, puțin va secera; iar cine seamănă din belșug, din belșug va secera." (II Cor., IX, 6).
2. NEPIERDEREA FERICIRII. Fericirea Cerului este veșnică și nepoate fi pierdută. Articol de credință, enunțat în simboluri și definit de Conciliile al IV-lea de la Lateran și de la Florența. Viața veșnică este „o cunună de slavă care nu se veștejește niciodată". (I Petru, I, 4; V, 4). Așa cum este în primul moment când este dăruită unui suflet, așa rămâne toată veșnicia. Se admite totuși că există o fericire extrinsecă ce poate spori, de pildă, dacă un sfânt este obiectul unui cult sau al unei cinstiri deosebite în Biserica luptătoare.

3. CUI I SE DĂ CERUL? „Oricărui suflet deplin curat de păcate și de pedepse pentru păcate", răspunde Conciliul de la Florența.
4. CARE VA FI PROPORȚIA ALEȘILOR? Va întrece oare numărul fericiților pe cel al osândiților? Da, dacă luăm în înțeles literal parabola în care Domnul nostru spune că împărăția cerurilor se aseamănă cu un ogor de grâu din care se smulge neghina, fiindcă sămânța rea este, de obicei, în mai mică cantitate decât cea bună. (Mat., XIII, 24-30). Nu, dacă ne amintim că, la o întrebare asemănătoare: „Doamne, oare puțini sunt cei ce se mântuiesc?", Iisus a răspuns: „Nevoiți-vă să intrați prin poarta cea strâmtă, căci mulți, vă spun, vor căuta să intre și nu vor putea." (Luc, XIII, 24). Biserica nu a putut altfel hotărî chestiunea, și poate este mai bine să fie astfel, dacă este adevărat că sentimentul fricii este mai potrivit să ne păzească de rău decât acela al unei încrederi prea mari.
5. LOCUL. Este de asemenea de prisos să cercetăm locul unde se află Cerul, nefiindu-ne dată vreodată de Domnul nostru vreo indicație precisă asupra acestui punct.

(150) IV. Existența Iadului.

1° Erori.
A. În primele veacuri ale creștinismului, Origen și ucenicii săi, care recunoșteau existența Iadului, îi tăgăduiau însă veșnicia. După sistemul lor, spiritele care abuzează pe pământ de libertatea lor trebuie să sufere în lumea cealaltă o curățire prin foc, după care sunt mântuite și preamărite. Partizanii acestei rătăciri, între care trebuie numărați, în zilele noastre, protestanții liberali și un anumit număr de anglicani, se numesc și „universaliști", deoarece pretind că la sfârșitul vremurilor va fi o împăcare universală între Dumnezeu și creaturile Sale vinovate, suflete omenești sau demoni.
B. Raționaliștii resping veșnicia pedepselor, judecând că ea este de neîmpăcat cu mila, dreptatea și înțelepciunea lui Dumnezeu. Vezi mai jos (Nr. 152).

2° Dogma catolică. Demonii și oamenii care mor în stare de păcat de moarte sunt pedepsiți cu chinuri veșnice. Acest articol de credință, enunțat în simbolul sfântului Atanasie și definit de conciliile al IV-lea de la Lateran, de la Lyon și de la Florența, precum și în constituția lui Benedict al XII-lea, este întemeiat pe Sfânta Scriptură, pe Tradiție și pe rațiunea teologică.

A. Sfânta Scriptură.
a) VECHIUL TESTAMENT. 1. „Cei ce dorm în țărâna

pământului, zice proorocul Daniel (XII, 2), se vor trezi: unii spre viață veșnică, iar alții spre ocară veșnică." 2. Cărțile morale: Iov, Psalmii, Proverbele, Ecleziastul, în fața spectacolului disproporției dintre mizeriile și virtuțile de aici jos, vorbesc despre sancțiunile viitoare pentru a pune lucrurile la loc.

b) NOUL TESTAMENT.

1. Învățătura Domnului nostru. Poate că nu este subiect asupra căruia Domnul nostru să revină mai adesea decât asupra Iadului. El vestește că la sfârșitul lumii va fi o judecată care va despărți pe cei buni de cei răi, că aceștia din urmă vor fi blestemați de Dumnezeu și vor merge la focul veșnic. (Mat., XXV, 14-46). Ca să lovească mai puternic mintea ascultătorilor Săi, El aseamănă adesea Iadul cu o gheenă de foc în care sunt aruncați osândiții și își îndeamnă ucenicii să nu se dea înapoi de la nici o jertfă spre a evita acest loc de chin. „Dacă mâna ta te smintește, taie-o; mai bine este să intri ciung în viața veșnică decât să mergi cu amândouă mâinile în gheenă, în focul nestins, unde viermele nu moare și focul nu se stinge." (Marcu, IX, 42-43).

Același avertisment este prezentat uneori de Mântuitorul sub forma parabolei. Să citățm, de pildă: 1) parabola neghinei, care simbolizează soarta celor răi, excluși din împărăție (Mat., XIII, 24, 30); 2) parabola năvodului: pescarul care alege peștii,

strânge pe cei buni și aruncă pe cei răi, este chip al despărțirii drepților și a celor răi la sfârșitul lumii (Mat., XIII, 47-50); 3) parabola nunții împărătești, unde împăratul poruncește să fie aruncat în întunericul cel din afară un oaspete care a intrat fără haină de nuntă (Mat., XXII, 1-14); 4) parabola fecioarelor înțelepte și a fecioarelor nebune, care sosesc prea târziu spre a primi pe mire (Mat., XXV, 1-13); 5) parabola talanților, în care Stăpânul îi leapădă pe cei ce și-au lăsat talanții neroditori. (Mat., XXV, 14-30).

2. Învățătura Apostolilor. Credincioși doctrinei Învățătorului lor, Apostolii continuă să propovăduiască pierzarea veșnică a celui rău. 1) Mărturia sfântului Petru. „După cum Dumnezeu a pedepsit pe îngerii răzvrătiți și le-a rânduit, după judecată, chinurile Iadului, tot astfel îi păstrează pe cei răi spre a-i pedepsi în ziua judecății." (II Petru, II, 4-9). 2) Mărturia sfântului Pavel. Apostolul sfânt Pavel revine adesea în Epistolele sale asupra vieții viitoare: celor drepți le vestește bucuria; prigonitorilor, desfrânaților, idolaților etc., le arată Iadul veșnic. (II Tesal., I, 5-9; Gal., V, 19-21; Efes., V, 5). 3) În Apocalipsă (XXI, 8), sfântul Ioan vorbește despre „iezerul arzând cu foc" în care vor fi aruncați ucigașii, desfrânații, vrăjitorii, idolații etc.

B. Tradiția.

a) MĂRTURIA PĂRINȚILOR BISERICII. În primele veacuri ale Bisericii, Părinții sunt unanimi în a predica Iadul

veșnic. Discuția începe numai cu Origen, ale cărui rătăciri au fost combătute de sfântul Vasile și condamnate de conciliul de la Constantinopol (553) și de Conciliul al IV-lea de la Lateran (1215). b) MĂRTURIA MARTIRILOR. În vremea persecuțiilor, creștinii răspundeau tiranilor care îi amenințau cu moartea că preferă să îndure chinuri vremelnice decât să meargă „în focul veșnic". c) MĂRTURIA TRADIȚIEI PĂGÂNE. Ideea Iadului nu este numai o credință a națiunii iudaice și a religiei creștine; ea se găsește și în tradiția popoarelor păgâne. Râul Styx, pe care nu-l mai trece nimeni înapoi după ce i-a trecut malurile; nefericitul Tantal, regele Frigiei, osândit la foame și sete veșnice pentru că a ofensat pe zei; sărmanul Sisif, tiran al Corintului, vestit prin cruzimea sa, care rostogolește veșnic o piatră spre vârful unui munte fără a ajunge vreodată acolo; Danaidele, care, pentru că și-au ucis bărbații, au ca pedeapsă să umple un butoi fără fund: acestea sunt atâtea mituri care proclamă credința păgânilor într-un supliciu veșnic, rânduit de dumnezeire ca dreaptă sancțiune a crimelor de pe acest pământ.

C. Rațiunea teologică.

Dumnezeu, judecătorul suprem, trebuie să dea fiecăruia după faptele sale. Dacă dreptul are drept la răsplată, vinovatul merită pedeapsa. Or, este foarte sigur că aici jos cei buni sunt adesea apăsați, că cei răi, departe de a fi totdeauna pedepsiți pentru crimele lor, se bucură uneori de bunurile acestei lumi fără a fi chinuiți de remușcare. Se cuvine, deci, ca Dumnezeu să

restabilească echilibrul în cealaltă viață, dăruind fericirea unora și impunând altora pedeapsă.

(151) V. Natura Iadului. Corolare.

1° Natura Iadului.
Natura pedepsei trebuie să fie în raport cu natura vinei. Or, prin păcatul de moarte, omul se întoarce de la Dumnezeu și se lipește de creatură. Acestor două fețe ale ofensei trebuie, deci, să le corespundă două fețe ale pedepsei. De aceea osândiții suferă o îndoită pedeapsă: pedeapsa damnațiunii și pedeapsa simțurilor. De credință.

A. PEDEAPSA DAMNAȚIUNII. Pedeapsa damnațiunii constă în lipsirea de vederea fericită. Omul s-a întors de bunăvoie de la Dumnezeu. Este drept, așadar, ca el să fie depărtat și despărțit pentru totdeauna: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților", zice Domnul nostru. (Mat., XXV, 41). Această întâi pedeapsă este, fără îndoială, cea mai dureroasă. Smuls din vatra sa, lepădat din patria sa, lipsit de orice bine, cel surghiunit este cel mai nenorocit dintre oameni. Cu cât mai jalnic este soarta osânditului, care este depărtat pentru totdeauna de Frumusețea infinită, care măsoară întinderea pierderii și a nenorocirii sale și care nu mai poate, de acum înainte, cere de la creatură plăcerea și desfătarea ce l-ar putea mângâia de pierderea lui Dumnezeu!

B. PEDEAPSA SIMȚURILOR. A doua pedeapsă se numește astfel pentru că are ca scop să pedepsească atașarea rea a păcătosului de bunurile nelegiuite ale acestei lumi și pentru că ea constă într-o tortură produsă de agenți sensibili. Ea există deja pentru sufletele despărțite de trupurile lor, ca și pentru îngerii căzuți, dar mai ales atunci când trupul se va uni iarăși cu sufletul își va avea toată intensitatea. După cum am văzut mai sus (Nr. 150), Domnul nostru caracterizează această pedeapsă prin două cuvinte: este ca un vierme care nu moare și un foc care nu se stinge niciodată: a) un vierme care nu moare: acesta este remușcarea veșnică ce roade conștiința la vederea răului săvârșit și acum iremediabil. „Am rătăcit deci departe de calea adevărului, zic cei răi, în ghearele mustrării conștiinței… N-am cunoscut calea Domnului… Am fost nimiciți în mijlocul fărădelegilor noastre." (Înțelepciunea, V, 6, 7, 13). b) un foc care nu se stinge niciodată. Iadul este „un cuptor aprins în care va fi plângere și scrâșnire de dinți." (Mat., XIII, 42).

Care este natura acestui foc? Trebuie oare asemănat cu acela pe care îl cunoaștem și care ne îngrozește atât de mult? Este cu siguranță un foc real, deși Biserica nu i-a definit în mod absolut natura. Ar fi absurd, într-adevăr, să credem că Domnul nostru ar fi voit să facă din această pedeapsă un simplu sperietor, cu singura intenție de a abate pe om de la rău.

2° Corolare.

1. DEOSEBIRE ÎN STAREA OSÂNDIȚILOR. Pedepsele osândiților sunt egale: 1) ca durată, fiindcă sunt veșnice; dar se deosebesc: 2) ca intensitate, căci „Dumnezeu va răsplăti fiecăruia după faptele sale." (Rom., II, 6).
2. UȘURAREA PEDEPSELOR. Pedeapsa simțurilor pe care o suferă osândiții trebuie oare să scadă în intensitate cu vremea? Pot osândiții, prin rugăciunile celor vii, să dobândească de la mila lui Dumnezeu o îndulcire treptată a suferințelor lor? 1) Teologi precum P. iezuit Pétau (1583-1652), sulpicianul Emery și, mai recent, M. Garriguet, care a reluat teza lui Emery într-o lucrare de valoare, Le bon Dieu, au admis o ușurare a pedepselor, cel puțin vremelnică și proporționată cu rugăciunile credincioșilor, sprijinindu-se pe texte din Sfânta Scriptură (II Mac., XII, 41-46; Ps., LXXVI, 10) și pe pasaje din anumiți Părinți ai Bisericii: sfântul Augustin în Apus, sfântul Vasile, sfântul Ioan Gură de Aur și mai ales sfântul Ioan Damaschin în Răsărit. 2) Marea majoritate a teologilor mărturisește, împreună cu sfântul Toma, părerea contrară. După ce arată că textele scripturistice invocate nu sunt doveditoare și că părerea Părinților citați mai sus este discutabilă, ei cred că găsesc o dovadă hotărâtoare a opiniei lor în faptul că Biserica n-a avut niciodată obiceiul de a se ruga pentru sufletele care sunt în Iad. Deși teza ușurării pedepselor nu a fost niciodată condamnată de Biserică, este deci

loc să socotim această a doua opinie ca sigură (v. Ami du Clergé, anul 1920, p. 662).

3. NUMĂRUL OSÂNDIȚILOR și LOCUL IADULUI sunt două chestiuni pe care trebuie, la fel ca pentru Cer, să le lăsăm fără răspuns. Biserica se mulțumește să ne avertizeze că oricine moare vinovat de un păcat de moarte neiertat este osândit la supliciul veșnic.

(152) VI. VEȘNICIA IADULUI ÎN FAȚA RAȚIUNII

Obiecție. Toți potrivnicii religiei catolice și, îndeosebi, raționaliștii se ridică împotriva dogmei Iadului și o declară în opoziție cu rațiunea. În viziunea lor, veșnicia pedepselor ar fi o pedeapsă fără proporție cu vina, deci contrară bunătății și chiar dreptății lui Dumnezeu. Iată, de altfel, cum a formulat Jules Simon această obiecție: „Pedeapsa are o îndoită rațiune de a fi: ispășirea vinei; îndreptarea vinovatului. Se întreabă dacă pedeapsa va dura veșnic? Această veșnicie suprimă unul dintre cele două caractere ale pedepsei, curățirea, îndreptarea; îl exagerează pe celălalt dincolo de cu putință, căci nu este nici o vină vremelnică ce ar cere o pedeapsă veșnică. Nici un principiu al rațiunii nu duce la veșnicia pedepselor și nu îngăduie a o admite."

Răspuns. Că rațiunea singură, și în afara oricărei revelații, este neputincioasă să demonstreze că veșnicia pedepselor se

impune ca o dreaptă sancțiune a păcatului, nu ne gândim nicidecum să tăgăduim. Susținem numai că Iadul veșnic nu este nicidecum în contradicție cu rațiunea și că nimic nu se opune unei pedepse veșnice, nici din partea păcătosului, nici din partea lui Dumnezeu.

A. DIN PARTEA PĂCĂTOSULUI. a) Ispășirea, se zice, trebuie să fie proporționată cu vina. Or „nu este nici o vină vremelnică ce ar cere o pedeapsă veșnică." Este adevărat că repararea trebuie să fie în rațiune directă cu gravitatea ofensei. Chestiunea ce se pune este, așadar, a determina răutatea păcatului de moarte. Or, este un principiu admis că gravitatea unei injurii se măsoară deopotrivă după demnitatea celui ofensat și după josnicia celui ce ofensează; cu alte cuvinte, cu cât este mai mare distanța între ofensator și ofensat, cu atât injuria este mai gravă. Este limpede că, privită sub acest aspect, răutatea păcatului este infinită. Totuși admitem că, sub un alt aspect, și ca act omenesc, păcatul nu poate îmbrăca un caracter de infinit. De unde urmează că pedeapsa trebuie să aibă și ea această dublă față: infinită, pe de o parte, și finită, pe de altă parte. Or, astfel stau lucrurile cu pedepsele Iadului: ele nu sunt infinite nici prin natura lor, nici prin intensitatea lor; ele nu sunt infinite decât prin durată. b) Dar, se mai spune, orice pedeapsă trebuie să fie medicinală: ea trebuie să aibă în vedere „curățirea, îndreptarea" vinovatului. Fără îndoială; însă aplicarea leacurilor nu poate merge dincolo de viață. Dumnezeu lasă fiecărui om libertatea de a se întoarce către El sau de a se depărta de El. Dar, odată sfârșită viața, încercarea

este făcută, iar pomul trebuie să rămână acolo unde a căzut. Un bolnav care refuză cu încăpățânare leacurile ce i se oferă nu trebuie să se plângă dacă nu se vindecă. Că pedepsele sunt mai întâi medicinale, foarte bine; dar că trebuie să fie întotdeauna, aceasta nu se poate demonstra. Vine un moment când singurul scop al pedepsei este de a pedepsi răul pentru că este rău și de a restaura ordinea încălcată.

B. DIN PARTEA LUI DUMNEZEU. a) Raționaliștii pretind că veșnicia pedepselor este incompatibilă cu bunătatea lui Dumnezeu. Dar cine nu vede că, punând astfel problema, se nesocotește una dintre fețele ei? Nu este îngăduit, într-adevăr, să se izoleze bunătatea de celelalte atribute. Fără îndoială, bunătatea infinită a lui Dumnezeu ar fi putut să nu creeze un Iad veșnic. b) Dar, alături de bunătate, este dreptatea. Iar dreptatea cere aplicarea unei pedepse proporționate cu vina și eficace: 1. o pedeapsă proporționată cu vina. Am văzut tocmai că veșnicia unei pedepse finite este singura în raport cu păcatul de moarte. A spune că sancțiunea nu trebuie să fie veșnică fiindcă vina a fost trecătoare înseamnă a invoca un principiu cu totul fals, anume că între durata vinei și durata pedepsei trebuie să existe întotdeauna o corelație. Este limpede, într-adevăr, că durata ispășirii trebuie să fie proporționată, nu cu durata vinei, ci cu gravitatea ei. Așa stau lucrurile, de altfel, și în legislațiile omenești. Un omor poate fi săvârșit într-o clipă; legile îl pedepsesc totuși cu pedeapsa morții, adică cu o pedeapsă, sub un anumit aspect, veșnică. De ce n-ar putea Dumnezeu să lucreze astfel? 2. O sancțiune

eficace. Este ușor de văzut că numai o pedeapsă veșnică poate fi o sancțiune eficace. Dacă Iadul nu este veșnic, păcătosul ajunge la același sfârșit ca dreptul; răul este pus, în cele din urmă, pe același plan cu binele. Atunci, în definitiv, nepedepsit, cel rău și necredincios poate înmulți crimele sale, fiindcă, mai devreme sau mai târziu, va primi aceeași răsplată ca omul virtuos. Dumnezeu nu mai are atunci ultimul cuvânt și nu se mai vede pentru ce își risipește avansurile, comorile de iubire și de har față de păcătos, pentru ce Întruparea, pentru ce Răscumpărarea, pentru ce atâtea jertfe cerute oamenilor datoriei, dacă într-o zi trebuie să-i cuprindă pe unii și pe alții în aceeași iubire și aceeași fericire.

(153) VII. Existența Purgatoriului.

Existența Purgatoriului este, ca și aceea a Cerului și a Iadului, un adevăr de credință definit de Biserică. Ea este dovedită de Sfânta Scriptură, de învățătura Bisericii și de rațiune.

A. Sfânta Scriptură.
Într-adevăr, textele nu sunt numeroase, nici în Vechiul, nici în Noul Testament, care să ne ateste existența Purgatoriului.
a) VECHIUL TESTAMENT. Singurul text din Vechiul Testament care implică ideea Purgatoriului se găsește în a doua Carte a Macabeilor (XII, 43, 46). Iuda Macabeul aduce o jertfă pentru cei morți, ca să fie izbăviți de păcatele lor. Dacă este „un gând sfânt și mântuitor să te rogi pentru cei morți, ca

să fie dezlegați de păcatele lor", înseamnă că ei pot fi într-un loc din care este cu putință să ieși, deci nu în Iad, și că ei nu sunt încă în posesia vieții veșnice, din pricina unor greșeli ușoare pe care le-ar mai avea de ispășit.

b) NOUL TESTAMENT. Domnul nostru nu a vorbit niciodată în mod direct despre Purgatoriu, însă unele dintre cuvintele Sale îi descoperă totuși existența. Când zice, într-adevăr, „că păcatul împotriva Sfântului Duh nu se va ierta nici în veacul acesta, nici în veacul ce va să fie" (Mat., XII, 32), El vrea să facă să se înțeleagă că unele alte păcate pot fi iertate chiar și în lumea cealaltă. Sfântul Pavel, la rândul său, spune că unii vor fi mântuiți, dar trecând prin foc (I Cor., III, 15) și, potrivit cuvintelor sale, se roagă Domnului să facă milă lui Onisifor, care i-a făcut mare slujire la Roma și la Efes. (II Tim., I, 16, 18). El presupune, prin urmare, că acesta din urmă poate fi ajutat prin rugăciunea sa.

B. Învățătura Bisericii.

Dogma Purgatoriului a fost definită în chip expres de Conciliile al II-lea de la Lyon (1271), de la Florența (1439) și de la Trento (1545-1563). Și nu numai că Biserica a definit dogma Purgatoriului, adică existența unui loc de ispășire și de curățire prin care trebuie să treacă sufletele care nu sunt cu totul curate, dar ea învață că credincioșii de pe pământ pot, prin rugăciunile lor, prin faptele lor bune (Nr. 141), prin aplicarea indulgențelor (Nr. 417) și mai ales prin Sfânta Jertfă a Liturghiei (Nr. 388), să contribuie la ușurarea lor și să grăbească izbăvirea lor. De aceea, ea consacră în liturgia sa o

zi deosebită sufletelor din Purgatoriu: în fiecare an, la 2 noiembrie, face Comemorarea tuturor credincioșilor răposați și îșI îndeamnă stăruitor credincioșii să-și unească rugăciunile cu ale sale.

C. Rațiunea.
Nu numai că dogma Purgatoriului decurge din Sfânta Scriptură și din învățătura Bisericii; ea este, pe deasupra, aprobată de rațiune. Mulți care au păcătuit și care nu pot intra de-a dreptul în „Viața veșnică", fiindcă nimic întinat nu va intra în Cer (Apoc., XXI, 27), nu sunt totuși destul de vinovați ca să merite pedeapsa veșnică a Iadului; este, așadar, drept ca fericirea cerească să le fie dăruită după o ispășire mai mult sau mai puțin îndelungată.

(154) VIII. Natura Purgatoriului.

În Purgatoriu sunt, ca și în Iad, două feluri de pedepse: a) pedeapsa damnațiunii sau lipsirea de vederea lui Dumnezeu: lipsire îndulcită de nădejde. De aceea zicem la Liturghia morților: „Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis. Doamne, dă-le lor odihna veșnică și lumina veșnică să le lumineze"; b) pedeapsa simțurilor. După cei mai mulți teologi, aceste pedepse ar fi aceleași ca în Iad, fără veșnicie și fără deznădejde. Cât despre locul Purgatoriului, deși rugăciunile Bisericii vorbesc despre un loc de jos: „A porta inferi. De profundis. Din adânc ca dintr-un

abis", nu avem nici o date pentru a-l așeza într-un loc mai degrabă decât într-altul.

Concluzie practică.

1° Cerul: cuvânt plin de dulceață și mângâiere! Iadul, dimpotrivă: cuvânt înfricoșător! Să fie aceste două cuvinte și aceste două gânduri totdeauna înaintea minții noastre! Este, fără îndoială, mai bine să mergem la Isus prin iubire, dar frica este adesea mântuitoare, iar păcătosul poate veni la iubire prin frică. Trebuie, așadar, să medităm nu numai la bucuriile Cerului, ci și la înfricoșătoarele chinuri ale Iadului, ca să simțim o groază mai mare pentru păcat. Să adresăm foarte adesea Domnului nostru această scurtă invocație: „Doamne Isuse, păzește-ne de osândirea veșnică."
2° Cel mai bun mijloc de a evita Iadul este să ne temem de Purgatoriu și de păcatul venial care duce la el.

LECTURI.

1° Citiți în sfântul Luca XVI, 19-31: istoria bogatului nemilostiv. 2° În sfântul Matei, XIII: parabolele neghinei, comoarei ascunse într-un câmp și năvodului. 3° În sfântul Matei, VII, 19: pomul neroditor aruncat în foc.

CHESTIONAR.

1°. Care este obiectul ultimului articol al Simbolului?
2° Cum se poate dovedi existența Cerului?
3° Care este natura Cerului? Sunt toți aleșii egali în fericire? O pot pierde? Poate fericirea lor să crească? Cui i se dă Cerul? Care va fi proporția aleșilor? Unde se află Cerul?
4° Care sunt erorile privitoare la Iad? Care sunt dovezile existenței lui?
5° Care este natura Iadului? Care sunt pedepsele osândiților? Care este natura focului Iadului? Sunt toate pedepsele osândiților egale? Se îndulcesc pedepsele cu vremea? Care este numărul osândiților? Care este locul Iadului?
6° Veșnicia pedepselor Iadului nu contrazice oare rațiunea? Iadul veșnic nu este oare o pedeapsă fără proporție cu vina? Nu este oare incompatibil cu bunătatea lui Dumnezeu?
7° Care sunt dovezile existenței Purgatoriului?
8° Care sunt pedepsele Purgatoriului? În ce se deosebesc ele de cele ale Iadului?

TEME SCRISE.

1° Când vă gândiți la Cer, cum vi-l închipuiți? 2° Spuneți când a fost creat Iadul. 3° Cunoașteți pe cineva dintre cei din

preajma Domnului nostru care este cu siguranță în Iad? 4° Cunoașteți și pe alții? 5° În ce moment trebuie să înceteze Purgatoriul?

INDEX ALFABETIC AL MATERIILOR

Numărul pus după fiecare cuvânt arată numărul; litera n trimite la nota numărului indicat.

A

AGNOSTICI, 26.
ANGLICANISM, 129 (n.).
A PROCEDE, 38, 117.
A MĂRTURISI, 8.
APOSTOLI, 15.
ADORMIREA MAICII DOMNULUI, 87, 110.
ATEU, 24; combaterea ateismului, 31.

B

BETLEEM, 89.
BIBLIA, diferitele sensuri, 17.
BISERICA, 122; întemeierea ei, 124; Domnul nostru n-a întemeiat decât o singură Biserică, 125; notele adevăratei Biserici, 126; existența acestor note în Biserica catolică, 127; Bisericile grecească și protestantă nu au aceste note, 128-129; sensul expresiei: „În afara Bisericii nu este mântuire", 130; puterile Bisericii, 134; drepturile ei, 137; relațiile Bisericii și ale Statului, 138.
BUNA-VESTIRE, 91.
BUNURI (spirituale), 139.

C

CALVINISM, 129 (notă).
CANON, 17.
CARDINALI, 131.
CATEHISM, 1; împărțirea catehismului, 14.
CREȘTIN, 8; originea numelui, 9; epoca în care a fost dat pentru întâia oară ucenicilor lui Isus Cristos, 10; cum se ajunge creștin, 11.
CER, 146; existența lui, 148; natura lui, 149.
COMISIA BIBLICĂ, 135 n.
COMUNIUNEA SFINȚILOR, 139; dogma, 140; membrii ei, relațiile lor, 141.
CONCILIU ECUMENIC, 131.

CONCLAV, 131.
CONCLUZII TEOLOGICE, 16.
CONCURS DIVIN, 86.
CONCUPISCENȚĂ, 64.
CONGREGAȚII ROMANE, 125.
CRĂCIUN, 89.
CREAȚIE, 44; dogma, 45; creația pământească, 54; modul și epoca creației după relatarea Facerii, 55; după Știință, 56; acordul Bibliei și al științei, 57.
CREAȚIONISM, 56.
CREDINCIOS, 122.
CREDINȚĂ (mărturisire de), 8.
CRITICISM, 27.
CRUCE, 8; semnul crucii, adevărata cruce, 8; semnul crucii este semnul creștinului, 12; feluri de a face semnul crucii, epoca folosirii lor, 13.

D

DEMONI, 44; ocupația lor, 52.
DESTIN, 1; problema destinului, 2; natura lui, 4; liber sau obligatoriu, 5; datoriile impuse de destin, 6.
DUMNEZEU (numele lui), 24; potrivnici, 26; dovezi ale existenței Lui, 28; dovezi fizice, 29; dovezi morale, 30; natura lui Dumnezeu, 33; atribute, 34-35.
DOGMĂ, 15; condiții, 16; izvoarele ei, 17; ce trebuie înțeles prin dezvoltarea dogmei, 18.

DREAPTA LUI DUMNEZEU, 110; ce înseamnă: „șade de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl Atotputernicul”, 112.
DUALISM, 37.

E

EVANGHELIE, 89. Evangheliile, 17, 89.
EPISCOPI, 131; puterile lor, 136.

F

FAPTE DOGMATICE, 16.
FIDÉISM, 27.

I

ISUS CRISTOS, 71; persoana și natura Sa dumnezeiască, 82; natura Sa omenească, trupul Său, sufletul Său, inteligența Sa, cele două voințe, sensibilitatea Sa, sfințenia Sa, libertatea Sa, 83; viața ascunsă, 93; viața publică, 94; dovezi ale dumnezeirii Sale, minuni, profeții, 95; viața pătimitoare, Patima, 96; viața slăvită, Învierea, 108; Înălțarea, 111.
IORDAN, 89.
IAD, 146; existență, 150; natură, 151; veșnicia Iadului în fața rațiunii, 152.
IERARHIE, 131; a Bisericii, 133.
ÎNĂLȚARE, 110; a Domnului nostru, 111.
ÎNTRUPARE, 79; misterul, 80; potrivnici, dovezi ale

existenței, 81; misterul în fața rațiunii, 84.
INDEX, 135, 137.
INDIFERENȚI, 26.
INIMA PREASFÂNTĂ, cultul Inimii Preasfinte; legitimitatea lui; obiecții, 86.
ÎNGERI, 44; existență, 46; natură, 47; număr și ierarhie, 48; stare originară, încercare și cădere, 49; îngeri păzitori, 50; rolul lor, datoriile noastre față de ei, 51.
INFALIBILITATEA BISERICII, 134; a Papei, 135.
INSPIRAȚIE, 17.
INCINERARE, 144 (vezi și nota).
IRRELIGIOZITATE, 7.
IERTARE (a păcatelor), 139; dogma, 142; cum se face iertarea păcatelor, 143.
ÎNVIEREA Domnului nostru, 105; dogma catolică, adversarii ei, 108; dovezile Învierii, 108.
ÎNVIEREA (trupului), 139; dogma catolică, adversarii ei, existența ei, 144; dogma în fața rațiunii, 145.

J

JUDECATĂ, particulară, 113; generală, 114; motivele judecății generale, 115; ziua, 116.

L

LIMBURI sau INFERN, 105; coborârea sufletului lui Cristos, 107.

LUME. Ordinea lumii, 29; originea, 56.
LUTERANISM, 129 (n).

M

MARIA, Maica lui Dumnezeu; demnitate, prerogative, 87; cultul Sfintei Fecioare, 88.
MARE-PREOT, 96.
MĂRTURIE, 105.
MATERIALIȘTI, 26.
MIJLOCITOARE (Maria), 87.
MESIA, 71, 76; Domnul nostru este Mesia cel făgăduit, 77; figurile lui Mesia în Vechiul Testament, 78.
MINUNI, 95.
MODERNISM. Eroarea modernistă despre dogmă, 18; despre demonstrabilitatea existenței lui Dumnezeu, 27.
MUNTELE MĂSLINILOR, 110.
MISTERII, 15; în fața rațiunii, 23, 43, 80, 101.

N

NATURĂ, 38.
NATURAL (dar), 64 și urm.
NAZARET, 89.
NUME (ale lui Dumnezeu), 24, 79.
NOUL TESTAMENT, 17.

O

OM, 53; origine, 58; natură, 59; stare originară, 65; unitatea speciei omenești, 59; vechimea omului, 63.
OM-DUMNEZEU, 79; persoana și natura Sa dumnezeiască, 82.
ONTOLOGISM, 27.
OPERAȚIE (minunată a Sfântului Duh), 79.
OPTIMISM, 37.

P

PANTEIȘTI, 33.
PAPĂ, 131; primatul lui, infailibilitatea lui, condiții și obiect, puterea lui de guvernare, 124, 135.
PAȘTI, 105; Paștele iudeilor, 105.
PARADIS (pământesc), 64.
PATRIARH, 71.
PĂCATUL STRĂMOȘESC, 64; existența lui, 66; transmiterea lui urmașilor lui Adam și ai Evei, 67; cele două excepții, 67; urmările lui pentru Adam și Eva, 68; urmările lui pentru urmașii lor, 68; natura lui, 69; păcatul strămoșesc în fața rațiunii, 70.
PAROHI, 138.
PESIMISM, 37.
POLITEIȘTI, 33.
POZITIVIȘTI, 26.
PRAGMATIST, 18, 27 n.

PREȘTIINȚĂ, 32; dumnezeiască și libertatea omenească, 35.
PRETERNATURAL, 64 și urm.
PROFEȚII, 71, 95; profeți, 71.
PROVIDENȚĂ, 32; definiție, dogma catolică, existența ei, 36; obiecții împotriva Providenței, 37.
PURGATORIU, 146; existența lui, 153; natura lui, 154; Purgatoriul sfântului Patriciu, 146.
PURIFICARE (a Mariei), 93.

R

A RĂSCUMPĂRA, 8, 96.
RĂSCUMPĂRARE, motivele întârzierii ei, 73, 96; misterul, 99; necesitatea ei, 100; existența ei și efectele ei, 102; universalitatea ei, necesitatea cooperării, 103; misterul în fața rațiunii, 104.
RELIGIE, 8.
RUSALII, 117.
REVELAȚIE, 15.

S

SFÂNTUL DUH, 117; natura și persoana, 119; cele două mari manifestări ale Sale, 120; sfințitor al sufletelor, 121; păcatul împotriva Sfântului Duh, 143.
SANHEDRIN, 96.
SCHISMA ORIENTULUI, 128 (n).
SCRIPTURĂ (Sfântă), 17.

SEMN, 8.
SFÂNTA TREIME, 38; misterul, 39; adversarii lui, existența lui, deosebirea persoanelor, unitatea naturii, dumnezeirea celor trei persoane, 40; relațiile, atributele, lucrările celor trei persoane, 41; comparațiile care slujesc la explicarea misterului, 42; misterul în fața rațiunii, 43.
SFÂRȘITURI DIN URMĂ, 146.
SPIRIT PUR, 32.
SUBSTANȚĂ, 38.
SUPLICIUL (Crucii), 96.
SUPRANATURAL (dar), 64 și urm.
SIMBOL, 15; de credință, definiție, utilitate, 19; cele trei simboluri principale, originea lor, 20; simbolul Apostolilor, împărțire, 21; adevărurile pe care le cuprinde, 22.
SUFLET (omenesc), 53; existența lui, 59; natura lui, 60; rațiune, voință, libertate, 60; nemurirea lui, 61.

T

TEMPLU, 89, al Ierusalimului, 89.
TRADIȚIE, 17.
TRADIȚIONALISM, 27.
TRANSFORMISM, 56, 57.
TRUP, 53.

U

UNIREA IPOSTATICĂ, 79, 80.

V

VIAȚA (veșnică), 146; cealaltă viață, soarta viitoare, 147.
VIZITAȚIA, 91.
VIU ȘI MORȚI, 110.
VOTUL EROIC, 141 (n.).
VECHIUL TESTAMENT, 17.

Z

ZĂMISLIREA NEPRIHĂNITĂ, 64, 66, 87.

Cuprins

Scrisoare de aprobare a Dlui Canon L. DELATTRE 18
Prefață la prima ediție 20
PRINCIPALELE LUCRĂRI CONSULTATE 26

Lecția preliminară I
Destinul omului **30**
(1) Termeni 31
DEZVOLTARE 32
(2) I. Problema destinului. 32
(3) II. Catehismul rezolvă problema destinului. 33
(4) III. Natura destinului. 33
(5) IV. Destinul este liber sau obligatoriu? 34
(6) V. Datorii pe care ni le impune urmărirea destinului. 35
(7) VI. Ce trebuie să gândim despre ireligiozitate. 36
Concluzie practică. 36
LECTURI 37
CHESTIONAR 38
TEME SCRISE 38

Lecția preliminară a II-a
Religia creștină **39**

(8) Termeni 40
DEZVOLTARE 42
(9) I. Religia creștină. 42
(10) II. Originea numelui creștin. 42
(11) III. Cum se devine creștin. 44
(12) IV. Semnele creștinului. Semnul Crucii. 44
(13) V. Felurile de a face semnul Crucii. Întrebuințarea lui. 46
(14) VI. Doctrina creștină. Împărțirea Catehismului. 47
Concluzie practică. 48
LECTURI 48
CHESTIONAR 50
TEME SCRISE 51

LECȚIA A III-A
DOGMA. SIMBOLUL APOSTOLILOR. 52
(15) Termeni. 54
DEZVOLTARE 56
(16) I. Dogma. Definiție. Obiect. Corolar. 56
(17) II. Izvoarele Dogmei. 58
(18) III. Ce trebuie înțeles prin „dezvoltarea Dogmei”. 65
(19) IV. Simbolurile de credință. 68
(20) V. Cele trei principale Simboluri. Originea lor. 69
(21) VI. Simbolul Apostolilor. Împărțirea sa. 71
(22) VII. Adevărurile cuprinse în Simbolul Apostolilor. 72

(23) VIII. Misterele în fața rațiunii. 73
Concluzie practică. 75
LECTURI 76
CHESTIONAR 76
TEME SCRISE 77

LECȚIA A IV-A
ARTICOLUL ÎNTÂI AL SIMBOLULUI: EXISTENȚA LUI DUMNEZEU. 78
(24) Termeni. 79
DEZVOLTARE 81
(25) I. Obiectul articolului întâi al Simbolului. 81
(26) II. Adversarii dogmei existenței lui Dumnezeu. 82
(27) III. Erorile asupra demonstrabilității existenței lui Dumnezeu. 83
(28) IV. Dovezile existenței lui Dumnezeu. 86
(29) V. Dovezi fizice ale existenței lui Dumnezeu. 89
(30) VI. Dovezi morale ale existenței lui Dumnezeu. 93
(31) VII. Dovada luată din combaterea ateismului. 97
Concluzie practică. 98
LECTURI 99
CHESTIONAR. 99
TEME SCRISE 100

LECȚIA A V-A
DESĂVÂRȘIRILE ȘI ATRIBUTELE LUI DUMNEZEU 101

(32) Termeni. 102
DEZVOLTARE 104
(33) I. Erorile despre Natura lui Dumnezeu. Doctrina catolică. 104
(34) II. Atributele negative ale lui Dumnezeu. 106
(35) III. Atributele pozitive sau morale ale lui Dumnezeu. 108
(36) IV. Providența. 112
(37) V. Obiecțiile împotriva Providenței. 115
Concluzie practică. 120
LECTURĂ 120
QUESTIONAR. 121
TEME SCRISE 122

LECȚIA A VI-A
ARTICOLUL ÎNTÂI AL SIMBOLULUI (URMARE) 123
(38) Termeni. 124
DEZVOLTARE. 127
(39) I. Taina Sfintei Treimi. 127
(40) II. Dogma Treimii. Adversari. Dovezile dogmei. 128
(41) III. Raporturile celor trei persoane dumnezeiești. Atributele lor. Lucrările lor. 134
(42) IV. Analogii și comparații care slujesc la explicarea tainei. 136
(43) V. Taina Sfintei Treimi înaintea rațiunii. 138
Concluzie practică. 139
LECTURI. 139

CHESTIONAR. 140
TEME SCRISE. 141

LECȚIA A VII-A
LUCRĂRILE LUI DUMNEZEU. ÎNGERII. 142
(44) Termeni. 144
DÉZVOLTARE 145
(45) I. Creația. Adversari. Dogma. Dovezile ei. 145
(46) II. Îngerii. Adversari. Dogma. Dovezile ei. 148
(47) III. Natura îngerilor. 150
(48) IV. Numărul lor și ierarhia lor. 151
(49) V. Starea originară a îngerilor. Încercarea și căderea. 151
(50) VI. Îngerii păzitori. Existența lor. 153
(50) VII. Rolul îngerilor păzitori. Datoriile noastre față de ei. 154
(52) VIII. Demonii. Existență. Îndeletnicire. 155
LECTURI. 157
CHESTIONAR. 158
TEME SCRISE. 159

LECȚIA A VIII-A
LUCRĂRILE LUI DUMNEZEU (URMARE) 160
(53) Termeni. 162
DÉZVOLTARE 163
(54) I. Lucrările lui Dumnezeu. 163
(55) II. Originea lumii după credință. 164

(56) III. Originea lumii și a ființelor vii după știință. 170
(57) IV. Niciun conflict între învățătura Credinței și aceea a Științei. 174
(58) V. Originea omului. 178
(59) VI. Natura omului. Existența sufletului. Obiecții. 180
(60) VII. Spiritualitatea sufletului. Facultățile sale. Rațiunea și Libertatea. 184
(61) VIII. Nemurirea sufletului omenesc. 188
(62) IX. Unitatea neamului omenesc. 190
(63) X. Vechimea omului. 191
LECTURI. 193
CHESTIONAR. 193
TEME SCRISE. 195

LECȚIA A IX-A
OMUL (URMARE). STAREA ORIGINARĂ A PRIMULUI OM. 196

(64) Termeni. 197
DEZVOLTARE 200
(65) I. Starea originară a primului om. Ridicarea lui la ordinea supranaturală. 200
(66) II. Încercarea. Păcatul strămoșesc. 202
(67) III. Transmiterea păcatului strămoșesc la urmașii lui Adam și ai Evei. Cele două excepții. 203
(68) IV. Urmările păcatului strămoșesc. 206
(69) V. Natura păcatului strămoșesc. 208

(70) VI. Păcatul strămoșesc înaintea rațiunii. 210
Concluzie practică. 212
LECTURĂ. 212
CHESTIONAR 213
TEME SCRISE. 213

LECȚIA A X-A
DESPRE FĂGĂDUINȚA UNUI MÂNTUITOR. 215
(71) Termeni. 216
(72) I. Făgăduința unui Răscumpărător. 217
(72) II. Întârzierea Răscumpărării. Motivele acestei întârzieri. 218
(74) III. Urmările întârzierii Răscumpărării pentru Adam și primii săi urmași. 220
(75) IV. Așteptarea universală a unui Răscumpărător. 220
(76) V. Eliberatorul așteptat, Mesia, a venit oare? 222
(77) VI. Domnul nostru este oare cu adevărat Mesia cel făgăduit? 223
(78) VII. Chipurile lui Mesia în Vechiul Testament. 224
Concluzie practică. 225
LECTURI. 225
CHESTIONAR. 226
TEME SCRISE. 226

LECȚIA A XI-A
A 2-A ȘI A 3-A ARTICOLE ALE SIMBOLULUI. 228

(79) Cuvinte 230
DEZVOLTARE 232
(80) I. Taina Întrupării. 232
(81) II. Întruparea. Adversari. Dovezile dogmei. 233
(82) III. Omul-Dumnezeu. Persoana și natura dumnezeiască. 238
(83) IV. Omul-Dumnezeu. Natura Sa omenească. 239
(84) V. Taina Întrupării în fața rațiunii. 243
(85) VI. Urmările dualității naturilor și ale unității persoanei în Iisus Hristos. 244
(86) VII. Cultul Preasfintei Inimi. 245
(87) VIII. Preasfânta Fecioară. Demnitatea și prerogativele ei. 248
(88) IX. Cultul Preasfintei Fecioare. 254
Concluzie practică. 255
LECTURI. 256
CHESTIONAR. 256
TEME SCRISE. 258

LECȚIA A XII-A
VIAȚA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS 259
(89) Termeni. 261
DEZVOLTARE 262
(90) I. Cele patru faze ale vieții Domnului nostru. 262
(91) II. Buna-Vestire și Vizitația. 263
(92) III. Viața ascunsă a Domnului nostru. Cele două perioade ale acestei vieți. 264

(93) IV. Câteva cuvinte despre aceste evenimente. 265
(94) V. Viața publică. 268
(95) VI. Cum a dovedit Iisus Hristos că era Dumnezeu. 270
Concluzie practică. 277
LECTURI. 278
CHESTIONAR. 278
TEME SCRISE. 279

LECȚIA A XIII-A
AL 4-LEA ARTICOL AL SIMBOLULUI 280
(96) Termeni. 282
DEZVOLTARE 283
(97) I. Obiectul celui de-al 4-lea articol al Simbolului. 283
(98) II. Art. 1. Patima lui Iisus Hristos. 283
(99) III. Art. II. Răscumpărarea. Noțiune. 288
(100) IV. Necesitatea ipotetică a Răscumpărării. 289
(101) V. Existența Răscumpărării. 291
(102) VI. Caracteristicile Răscumpărării. 294
(103) VII. Universalitatea Răscumpărării. Condiții pentru a dobândi roadele Răscumpărării. 295
(104) VIII. Taina Răscumpărării în fața rațiunii. 297
Concluzie practică. 298
LECTURĂ. 298
QUESTIONAR. 298
TEME SCRISE. 299

LECȚIA A XIV-A
AL 5-LEA ARTICOL AL SIMBOLULUI. 301
(105) Termeni. 303
DEZVOLTARE 304
(106) I. Obiectul celui de-al 5-lea articol al Simbolului. 304
(107) II. Coborârea sufletului lui Hristos la Iaduri. 304
(108) III. Învierea. Adversari. Dovezile dogmei. Obiecțiile principale. 306
(109) IV. Pentru ce a rămas Hristos, după Învierea Sa, patruzeci de zile pe pământ? 317
Concluzie practică. 318
LECTURĂ. 318
CHESTIONAR. 318
TEME SCRISE. 319

LECȚIA A XV-A
ARTICOLELE AL 6-LEA ȘI AL 7-LEA ALE SIMBOLULUI. 321
(110) Termeni. 322
DEZVOLTARE 323
(111) I. Articolul al 6-lea al Simbolului. Înălțarea Domnului nostru. 323
(112) II. Ce înseamnă expresia: „Șade de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl Atotputernic." 325
(113) III. Articolul al 7-lea. Judecata particulară. 326
(114) IV. Judecata generală. 327
(115) V. Motivele judecății generale. 328

(116) VI. Ziua și semnele premergătoare ale judecății de apoi. 330
Concluzie practică. 331
LECTURI. 331
CHESTIONAR. 332
TEME SCRISE. 332

LECȚIA A XVI-A
ARTICOLUL AL 8-LEA AL SIMBOLULUI 334
(117) Termeni. 335
DEZVOLTARE 337
(118) I. Obiectul articolului al 8-lea al Simbolului. 337
(119) II. Duhul Sfânt. 337
(120) III. Cele două mari manifestări ale Duhului Sfânt. Lucrarea Sa văzută. 340
(121) IV. Celelalte manifestări ale Duhului Sfânt. Lucrarea Sa nevăzută. 341
Concluzie practică. 343
LECTURI. 344
CHESTIONAR. 344
TEME SCRISE. 345

LECȚIA A XVII-A
ARTICOLUL AL 9-LEA AL SIMBOLULUI. 346
(122) Termeni. 347
DEZVOLTARE 349
(123) I. Articolul al 9-lea al Simbolului. 349

(124) II. Întemeierea dumnezeiască a Bisericii. 350
(125) III. Iisus Hristos n-a întemeiat decât o singură Biserică. 358
(126) IV. Notele sau semnele adevăratei Biserici. 359
(127) V. Biserica Catolică romană posedă aceste patru note. 362
(128) VI. Biserica greacă nu are semnele adevăratei Biserici. 365
(129) VII. Protestantismul nu are semnele adevăratei Biserici. 366
(130) VIII. Necesitatea de a face parte din Biserică. „În afara Bisericii nu este mântuire." 368
Concluzie practică. 369
LECTURI. 370
CHESTIONAR. 370
TEME SCRISE. 372

LECȚIA A XVIII-A
CONSTITUȚIA BISERICII. 373
(131) Termeni. 374
DEZVOLTARE 377
(132) I. Constituția Bisericii. 377
(133)II. Ierarhia Bisericii. 378
(134) III. Puterile Bisericii în general. 379
(135) IV. Puterile Papei. 384
(136) V. Puterile episcopilor. 387
(137) VI. Drepturile Bisericii. 388
(138) VII. Raporturile Bisericii și ale Statului. 390

Concluzie practică. 392
LECTURI. 393
CHESTIONAR. 393
TEME SCRISE. 394

LECȚIA A XIX-A
ARTICOLUL AL 9-LEA AL SIMBOLULUI (URMARE). 395
(139) Termeni. 396
DEZVOLTARE 398
(140) I. Dogma Împărtășirii Sfinților. 398
(141) II. Membrii Împărtășirii Sfinților. Raporturile lor. 400
(142) III. Dogma iertării păcatelor. 402
(143) IV. Cum se face iertarea păcatelor. 404
(144) V. Învierea trupului. 405
(145) VI. Dogma în fața rațiunii. 408
LECTURI. 410
CHESTIONAR. 410
TEME SCRISE. 411

LECȚIA A XX-A
ARTICOLUL AL XII-LEA AL SIMBOLULUI 412
(146) Termeni. 414
DEZVOLTARE 416
(147) I. Cealaltă viață. Soarta viitoare (v. Nr. 2). 416
(148) II. Existența Cerului. 416
(149) III. Natura Cerului. Corolare. 418

(150) IV. Existența Iadului. 422
(151) V. Natura Iadului. Corolare. 426
(152) VI. VEȘNICIA IADULUI ÎN FAȚA RAȚIUNII 429
(153) VII. Existența Purgatoriului. 432
(154) VIII. Natura Purgatoriului. 434
Concluzie practică. 435
LECTURI. 435
CHESTIONAR. 436
TEME SCRISE. 436
INDEX ALFABETIC AL MATERIILOR 439

ADEVĂRUL DE VEACURI

Adevărul de Veacuri este o editură dedicată publicării textelor doctrinare catolice provenite din Magisteriu și din tradiția preconciliară. Oferă lucrări recunoscute, cu respectarea surselor și a sensului original al textelor. Activitatea sa urmărește claritatea, fidelitatea și transmiterea învățăturii.

REGĂSIȚI ONLINE ÎNTREAGA
NOASTRĂ COLECȚIE ȘI CĂRȚILE AUDIO

https://linktr.ee/AdevaruldeVeacuri

ISBN : 9798250863988

Independently published